

Magdalena Klarner-Śniadowska
Barbara Piotrowska

SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY
PRACOWNIKÓW
GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

Słownik biograficzny pracowników Głównego Urzędu Miar

Opracowanie:
Magdalena Klarner-Śniadowska
Barbara Piotrowska

Warszawa 2019

Wybór i opracowanie biogramów:
Magdalena Klarner-Śniadowska i Barbara Piotrowska

Redaktor pierwszego wydania:
Barbara Bratkowska-Brakowiecka

Redaktor drugiego wydania:
Paweł Fotowicz

Projekt okładki:
Piotr Ozga

Nakład:
1500 egz.

Druk:
Drukarnia Biały Kruk Milewscy Sp.j.
ul. Tygrysia 50, Sobolewo, 15-509 Białystok
e-mail: drukarnia@bialykruk.com

Wydanie II poprawione i uzupełnione, Warszawa 2019

ISBN 978-83-940756-2-0

Wydawca:

Główny
Urząd
Miar

ul. Elektoralna 2
00-139 Warszawa
tel. 22 581 93 99 (centrala)
fax: 22 581 93 92
e-mail: gum@gum.gov.pl

Przedmowa do drugiego wydania

Prace nad przygotowaniem drugiego, uaktualnionego, wydania *Słownika biograficznego pracowników Głównego Urzędu Miar* rozpoczęły się w 2017 roku, kiedy to minęło 10 lat od pierwszego wydania tego Słownika.

To niezbyt długi okres czasu, a jednak w tym dziesięcioleciu z grona naszych koleżanek i kolegów odeszło wiele osób, które z racji swojej długoletniej pracy, zaangażowania, osiągnięć zawodowych lub zajmowanych stanowisk zapisały się w pamięci i zasługują na to, aby ich życiorysy znalazły się w tym *Słowniku*. Kryteria, jakie przyjęliśmy przy wyborze biogramów, były podobne jak przy przygotowywaniu materiału do pierwszego wydania, z jedną tylko różnicą. Umieściliśmy biogramy kilku techników, którzy zaczynali pracę jeszcze przed II wojną światową, mając tylko podstawowe wykształcenie, ale przepracowali w służbie miar ponad 40 lat, uczestniczyli z wielkim zaangażowaniem w odbudowie gmachu GUM ze zniszczeń wojennych i w wyposażaniu laboratoriów w niezbędną aparaturę pomiarową. Z biegiem lat, w miarę zdobywanego doświadczenia zawodowego i stałego doksztalcania się, stawali się cenionymi fachowcami, samodzielnymi i odpowiedzialnymi, znawcami dziedzin, w których pracowali, cenionymi przez przełożonych, cieszącymi się autorytetem wśród kolegów.

W minionym dziesięcioleciu Główny Urząd Miar, odtworzony w 1994 r., odzyskawszy niezależność, nie przechodził już takich wstrząsów jak w latach 1966 – 1993, gdy formalnie, kolejno stawał się częścią większych struktur organizacyjnych, w ramach których łączono sprawy miar z zagadnieniami jakości i normalizacji.

Nowe biogramy, które znalazły się w *Słowniku* dotyczą przede wszystkim osób, które zmarły w ostatnim dziesięcioleciu, a które mamy ciągle w żywej pamięci. Niektóre z nich odeszły przedwcześnie, jeszcze przed przejściem na emeryturę.

Chociaż te „nowe” biogramy pracowników obejmują przede wszystkim okres ich czynnej działalności zawodowej w GUM, to wspominamy też o dramatycznych przeżyciach, z którymi musieli mierzyć się w dzieciństwie lub młodości. Były nimi: wybuch II wojny światowej i okupacja niemiecka, pobyt w niewoli niemieckiej i na „robotach” w Niemczech, udział w działaniach wojennych. Byt i codzienną pracę tych ludzi kształtowały niezwykle trudne powojenne warunki materialne, ograniczające możliwość kształcenia się. Przeszkodę stanowiły również warunki i wymagania dotyczące zatrudniania pracowników.

Biogramy są objętościowo zróżnicowane, ilość informacji na temat poszczególnych osób, znajdująca się w materiałach dostępnych w zasobach Wydziału

Kadr i Rozwoju Zawodowego Głównego Urzędu Miar, jest bardzo różna, a wspomnienia przełożonych, współpracowników, kolegów i rodzin często są tylko niewielkim uzupełnieniem.

W zasadzie w *Słowniku* umieściliśmy biogramy metrologów, ale nie wyłącznie. Włączyliśmy także biogramy osób, które przez dziesiątki lat pracowały w komórkach pozametrologicznych, lecz ich współpraca z metrologami z zakładów i laboratoriów pomiarowych była na tyle bliska, a zaangażowanie w sprawy i życie Urzędu tak duże, że uznaliśmy ich za członków „rodziny metrologicznej”.

Chcemy złożyć podziękowania wszystkim, którzy pomagali nam przy pracy nad drugim wydaniem *Słownika*. Dziękujemy Paniom z Wydziału Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM, a szczególnie Pani Jolancie Krawczyk, koleżankom i kolegom metrologom, emerytowanym pracownikom i rodzinom osób, których biogramy opracowywałyśmy. Przede wszystkim dziękujemy Panu Andrzejowi Barańskiemu, Pani Kai Drąg, Panu Pawłowi Fotowiczowi, Panu Jerzemu Hrubanowi, Pani Joannie Kolasie, Panu Maciejowi Koszarnemu, Pani Annie Legerko, Panu Sebastianowi Margalskiemu, Pani Elżbiecie Michniewicz, Panu Grzegorzowi Płoskiemu, Pani Elżbiecie Putkowskiej, Panu Bogusławowi Pączkowi, Panu Zbigniewowi Ramotowskiemu, Panu Edwardowi Sawickiemu, Pani Teresie Balcerzak i Pani Teresie Stachurskiej. Nie sposób wymienić z imienia i nazwiska wszystkich osób, które pomogły nam w zebraniu potrzebnego materiału, ale każda informacja, wspomnienie, czy przekazana fotografia były dla nas bardzo cenne. Jeszcze raz za każdą formę pomocy dziękujemy.

W roku jubileuszowym mija 25 lat od odtworzenia Głównego Urzędu Miar i od uroczystych obchodów 75-lecia Urzędu. Czujemy się zaszczycone, że nasze uaktualnione opracowanie *Słownika biograficznego pracowników Głównego Urzędu Miar* będzie jednym z elementów uczczenia setnej rocznicy utworzenia Urzędu, przypadającej w 2019 roku.

Magdalena Klarner-Śniadowska
Barbara Piotrowska

Wstęp do pierwszego wydania

Myśl opracowania *Słownika biograficznego pracowników Głównego Urzędu Miar* powstała w czasie prac Komitetu Organizacyjnego Obchodów 85-lecia Urzędu w 2004 r. Przy przygotowywaniu niniejszego materiału przyświecało nam pragnienie utrwalenia pamięci o tych zmarłych pracownikach Głównego Urzędu Miar, którzy swoją inicjatywą, pracą, zaangażowaniem, osiągnięciami, odpowiedzialnością za poszczególne dziedziny lub z racji zajmowanych stanowisk zapisali się trwale na kartach historii Urzędu.

Główny Urząd Miar został utworzony 1 kwietnia 1919 r. na podstawie *Dekretu o miarach* podpisanego w dniu 8 lutego 1919 r. przez Naczelnika Państwa Marszałka Józefa Piłsudskiego. Dokument ten był jednym z pierwszych aktów prawnych wydanych po odzyskaniu niepodległości przez Polskę.

Twórcą i pierwszym dyrektorem Głównego Urzędu Miar został inż. Zdzisław Erazm Rauszer, od 2 lutego 1916 r. kierownik Urzędu Miar m.st. Warszawy, autor projektu polskiej ustawy o miarach z 1918 r., będącej pierwowzorem *Dekretu o miarach*. Na stanowisko wicedyrektora powołano mgr Stanisława Muszkata, który od 1904 r. pracował w Urzędzie Miar w Lublinie.

GUM podjął dzieło ujednoczenia miar w odradzającej się Polsce w bardzo trudnej sytuacji, gdyż na terenach trzech byłych zaborów obowiązywały różne systemy miar. W pierwszym dwudziestoleciu działania Głównego Urzędu Miar nastąpiły ważne wydarzenia: w 1922 r. uchwalono ustawę o rachubie czasu w Polsce, pierwszą tego typu na świecie; w 1925 r. Polska przystąpiła do Międzynarodowej Konwencji Metrycznej; w 1928 r. znowelizowano *Dekret o miarach*; utworzono kolejno sześć Okręgowych Urzędów Miar: Warszawski i Lubelski (1919), Poznański, Lwowski i Wileński (1922) oraz Śląski (1923), który w 1930 r. otrzymał nazwę Katowickiego.

Działalność GUM i całej polskiej administracji miar po dwudziestu latach intensywnego rozwoju została zahamowana w 1939 r. wybuchem drugiej wojny światowej. W okresie okupacji niemieckiej Główny Urząd Miar kontynuował działalność metrologiczną w takim zakresie, jaki był możliwy w warunkach wojennych, a jego pracownicy włączyli się w działania konspiracyjne. W 1944 r., w czasie powstania warszawskiego, został zniszczony budynek przy ul. Elektoralnej 2, w którym od 1922 r. mieściła się siedziba GUM, a także budynek Warszawskiego Okręgowego i Obwodowego Urzędu Miar.

W marcu 1945 r. dyrektor Z. Rauszer wraz z pracownikami podjął trud odbudowy gmachu, zabezpieczania dającego się jeszcze uratować mienia i odtworzenia administracji miar. Ze względu na stan warszawskiej siedziby, przez pierwsze

lata odbudowy budynku z ruin, GUM działał w Katowicach (1945), a później w Bytomiu, w Warszawie istniała jedynie ekspozytura Urzędu.

W 1949 r. – roku jubileuszu 30-lecia uchwalenia *Dekretu o miarach* – Główny Urząd Miar rozpoczął znowu działalność w Warszawie, w odbudowanym gmachu przy ul. Elektoralnej 2. Niestety, radość z tego powrotu została zakłócona odejściem dr. Z. Rauszera ze stanowiska dyrektora GUM, po złożeniu dymisji, do której został zmuszony w ówczesnych warunkach politycznych.

Pierwsze powojenne lata były bardzo trudne – brakowało wyposażenia w laboratoriach GUM i urzędach terenowych. Odradzający się przemysł zgłaszał potrzebę objęcia kontrolą metrologiczną nowych rodzajów przyrządów pomiarowych, dla których trzeba było opracować przepisy legalizacyjne i instrukcje sprawdzania. Trud przystosowania polskiej administracji miar do nowych warunków i podjęcia pełnej działalności spoczął na grupie pracowników – metrologów i legalizatorów, z których wielu zdobywało swoje doświadczenie jeszcze w okresie międzywojennym.

W 1951 r. wszedł w życie *Dekret o organach administracji miar oraz miarach i narzędziach mierniczych*, a w 1966 r. została uchwalona *Ustawa o miarach i narzędziach pomiarowych*. W latach 1945 – 1976 powstały nowe Okręgowe Urzędy Miar: w Łodzi (1945), w Gdańsku (1945) – w miejsce Urzędu w Wilnie, we Wrocławiu (1946) – w miejsce Urzędu we Lwowie, w Krakowie (1952), w Bydgoszczy (1971) i w Szczecinie (1976).

Jednak w wyniku różnych manewrów gospodarczo-administracyjnych podejmowanych przez władze polityczne Główny Urząd Miar stracił od 23 czerwca 1966 r. swoją samodzielność. Podstawowa jego działalność w zakresie miar i probierstwa (od 1962 r. administracja miar i administracja probiercza znalazły się w jednej strukturze organizacyjnej i tak jest do chwili obecnej) przeszła do zakresu kompetencji tworzonych kolejno nowych centralnych organów administracji państwowej: Centralnego Urzędu Jakości i Miar (CUJiM, 1966 – 1972), Polskiego Komitetu Normalizacji i Miar (PKNiM, 1972 – 1979) i Polskiego Komitetu Normalizacji, Miar i Jakości (PKNMiJ, 1979 – 1993).

W okresie 28 lat (1966 – 1993), mimo zmian politycznych i organizacyjnych, tzw. pion metrologii w wyżej wymienionych instytucjach i terenowe urzędy miar prowadziły działalność, której główne cele i zadania wytyczył w 1919 r. *Dekret o miarach*. Ogromna jest w tym zasługa pracowników – metrologów wszystkich szczebli, którzy swoim zaangażowaniem dawali świadectwo rozumienia roli i znaczenia Głównego Urzędu Miar.

Główny Urząd Miar został odtworzony w dniu 1 stycznia 1994 r., (jako samodzielna instytucja) na mocy *Ustawy o utworzeniu Głównego Urzędu Miar*, niemal dokładnie w 75. rocznicę jego powołania i zaczął działać na mocy nowej ustawy *Prawo o miarach* (obie ustawy zostały uchwalone 3 kwietnia 1993 r.). Przez

ostatnie dwanaście lat powstało w GUM wiele nowych, nowoczesnie wyposażonych stanowisk pomiarowych i laboratoriów. Opracowano dokumenty dostosowujące prawo o miarach do wymagań Unii Europejskiej, a podstawy działania GUM i terenowych urzędów miar wynikają z nowej ustawy *Prawo o miarach* z dnia 11 maja 2001 r. z późniejszymi zmianami (Dz. U. z 2004 r. Nr 243 poz. 2441, Dz. U. z 2005 r. Nr 163 poz. 1362 i Nr 180 poz. 1494). W ciągu ostatnich dwóch lat zmieniła się struktura wewnętrzna Urzędu. Mimo że zmieniają się formy działania instytucji, to główna idea jej utworzenia jest nadal aktualna.

Historia GUM jest dobrze udokumentowana, opisano ją w licznych publikacjach zwartych i artykułach, kolejne zmiany następowały w oparciu o odpowiednie akty prawne. Podany wyżej przegląd wydarzeń ma uzmysłwić, że historia GUM to również dzieje ludzi, którzy ją tworzyli z zapalem, zaangażowaniem i poświęceniem, pracując w tej instytucji długie lata, nierzadko poświęcając jej całą swoją aktywność zawodową.

Czas biegnie szybko, pamięć ludzka jest ulotna, niepostrzeżenie czas teraźniejszy zamienia się w przeszły, a potem w zamierzchłą przeszłość. Ludzie, którzy jeszcze niedawno byli naszymi kolegami, szefami, autorytetami odchodzą z czynnej działalności zawodowej, a potem niestety odchodzą na zawsze na drugą stronę wielkiej ciszy. Działania na rzecz upamiętnienia zmarłych zasłużonych kolegów podejmowane były już wcześniej – świadczą o tym opracowania p. Andrzeja Janiszka przygotowane na 70-lecie GUM, opracowania p. Andrzeja Barańskiego, zarówno publikowane jak i udostępnione nam w maszynopisie, biogramy ze *Słownika biograficznego techników polskich* i *Polskiego słownika biograficznego*, publikacje w *Metrologii* i *Probiernictwie* i w innych czasopismach technicznych.

Niniejszy słownik został opracowany w oparciu o dane zawarte w wyżej wymienionych materiałach oraz dane znajdujące się w teczkach osobowych Biura Kadr GUM i aktach osobowych przechowywanych w zbiorach historycznych GUM*. Wykorzystano także wspomnienia rodzin i kolegów. Zdajemy sobie jednak sprawę z niedoskonałości tego opracowania, z faktu że niektóre biogramy są obszerne, a inne bardzo lakoniczne ze względu na brak dostępu do szerszych informacji.

Głównym celem opracowania *Słownika biograficznego* było zebranie w jednej publikacji dotychczas opracowanych i rozproszonych biografii oraz podanie, jeszcze nigdzie niepublikowanych, życiorysów zasłużonych zmarłych pracowników GUM. Ze względu na to, że słownik zawiera biografie (podane w porządku alfabetycznym) ludzi zasłużonych dla tej instytucji pracujących w niej w latach 1919 – 2004,

* Zbiory historyczne GUM obejmują dokumenty oraz kolekcję starych przyrządów pomiarowych stworzoną w GUM w okresie międzywojennym. Niestety, została ona całkowicie zniszczona w czasie powstania warszawskiego. Po wojnie dzięki pracownikom administracji miar zgromadzono zbiór historycznych przyrządów pomiarowych, który liczy obecnie około trzech tysięcy eksponatów. Zbiory udostępnione są zwiedzającym.

za najważniejszy element życiorysów uznano okres pracy w GUM z podaniem okresów, charakteru pracy i działania w innych instytucjach. Nie podano danych i szczegółów z życia prywatnego i rodzinnego. Myśląc o wieloletniej pracy w GUM należy rozumieć również pracę w tzw. pionie metrologii w latach 1966–1993, tj. w okresie przekształceń instytucji.

W biografiach podano informacje o publikacjach – większość z nich jest wymieniona w dwóch wydawnictwach GUM:

- *Bibliografia publikacji pracowników polskiej administracji miar, 1919–1994* – praca zbiorowa pod redakcją Magdaleny Nowak, Warszawa 1994,
- *Bibliografia publikacji pracowników polskiej administracji miar, 1994–2003*, Warszawa 2004.

Niniejsze opracowanie traktować należy jako wstępne zgromadzenie i uporządkowanie danych o tych ludziach, którzy tworzyli historię GUM. Sądzymy, że z okazji kolejnych jubileuszy Urzędu słownik powinien być uzupełniany i uaktualniany. Być może kogoś pominięto, być może niektóre biogramy będzie można jeszcze uzupełnić. Pragniemy w tym miejscu zwrócić się do wszystkich osób, które mogą posiadać nieznane nam informacje i materiały, o przekazanie ich do wydawcy.

W słowniku nie ma biogramów tych nieżyjących już prezesów i wiceprezesów instytucji (związanych z metrologią), których teczki osobowe znajdują się poza Głównym Urzędem Miar, a innych źródeł informacji nie ma. Mimo starań, autorki opracowania nie uzyskały odpowiednich danych. Mamy nadzieję, że opracowanie biogramów tych osób będzie jeszcze możliwe.

Mając świadomość, że w terenowych urzędach miar pracowało również wielu wartościowych, zasłużonych wieloletnich pracowników polskiej administracji miar, zachęcamy Okręgowe Urzędy Miar do opracowania podobnych zakresowo słowników biograficznych. Propozycję taką kierujemy też do Okręgowych Urzędów Probierczych.

Autorki niniejszego *Słownika biograficznego* składają podziękowania osobom, które swoją wiedzą, radą i współpracą przyczyniły się do powstania omawianego zbioru – w szczególności dziękujemy Panu Andrzejowi Barańskiemu, Pani Barbarze Bratkowskiej-Brakowieckiej, Panu Jerzemu Mikoszewskiemu, zespołowi Biura Kadr GUM, a w szczególności Pani Wiesławie Stępnia, Panu Marcinowi Kisielewiczowi, obecnemu opiekunowi zbiorów historycznych GUM oraz przedstawicielom Zakładów i Laboratoriów Metrologicznych, emerytowanym pracownikom i rodzinom osób, których biogramy opracowywałyśmy – niestety, nie sposób wymienić z imienia i nazwiska wszystkich, którym należą się podziękowania.

Warszawa, listopad 2006 r.

Magdalena Klarner-Śniadowska
Barbara Piotrowska

Eugeniusz Adamowicz

(1929 – 2010)

**praca w polskiej
administracji miar:
1947 – 1991**

urodził się 4 stycznia 1929 r. w Warszawie. Tu chodził do szkoły powszechnej, a po jej ukończeniu w 1943 r. rozpoczął naukę w szkole zawodowej przy zakładach „Philips” na ul. Karolkowej. Wstępną jednomiesięczną praktykę odbył w Laboratorium Liczników Energii Elektrycznej Głównego Urzędu Miar. W czasie okupacji niemieckiej działał w Szarych Szeregach, początkowo uczestnicząc w akcjach społecznych. Od chwili wybuchu powstania warszawskiego w 1944 r. pomagał przy budowie i obronie barykad powstańczych w rejonie ulic Elektoralnej i Przechodniej, gdzie mieszkał. Brał udział w walkach powstańczych w stopniu szeregowego, pseudonim „Chmura”, batalion „Bończa”, zgrupowanie „Róg”. W dniu 20 sierpnia 1944 r. dostał się do niewoli niemieckiej i przez obóz przejściowy w Pruszkowie „Dulag 121” został wraz z matką wywieziony w głąb Niemiec. Ojciec jego, pracownik GUM i żołnierz AK, został w czasie powstania rozstrzelany na terenie Urzędu. W Niemczech E. Adamowicz przebywał w obozie „Bitighaim”, a następnie w Zakładach Norma i V.K.F. w Stuttgarcie, gdzie jako jeńiec pracował do zakończenia wojny w maju 1945 r.

Do Polski E. Adamowicz wrócił dopiero w 1946 r., po wyjściu matki ze szpitala. Początkowo zatrzymał się u rodziny w Łodzi i zaczął pracować w tamtejszym Okręgowym Urzędzie Miar. Wkrótce jednak przeniósł się do Warszawy, gdzie rozpoczął naukę w Gimnazjum Przemysłowym przy Pierwszej Państwowej Fabryce Aparatów Elektrycznych (PP FAE), jednocześnie pracując, aby zapewnić sobie środki do życia. Po otrzymaniu tzw. małej matury kontynuował naukę w Liceum Mechaniczno-Elektrycznym dla dorosłych, prowadzonym przez Towarzystwo Kursów Technicznych. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1952 r. w Technikum Mechaniczno-Elektrycznym Ministerstwa Przemysłu Maszynowego w Warszawie. W tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej i po czterech latach, 22 czerwca 1956 r., otrzymał dyplom ukończenia studiów wyższych stopnia pierwszego, ze specjalizacją w zakresie przyrządów pomiarowych oraz tytuł inżyniera.

Eugeniusz Adamowicz rozpoczął pracę zawodową w GUM 1 lutego 1947 r., najpierw jako praktykant przy pracach elektromonterskich. Później (od 1 stycznia 1950 r. do 1 lipca 1956 r.) zatrudniony był kolejno, w miarę podnoszonych kwalifikacji zawodowych, jako asystent laboratoryjny, laborant, starszy laborant, technik-laborant i starszy technik w Dziale Liczników Energii

Elektrycznej, kierowanym przez Stanisława Wolffa. Po ukończeniu studiów wyższych został zatrudniony, od 1 lipca 1956 r. jako inżynier, a od 1 maja 1962 r. jako starszy metrolog w Laboratorium Liczników Energii Elektrycznej w Zakładzie Metrologicznym IV (później był to Zakład Metrologii Elektrycznej). Od 1 sierpnia 1963 r. został kierownikiem tego laboratorium i tę funkcję pełnił przez blisko 20 lat. W dniu 1 marca 1983 r. otrzymał stanowisko kierownika Laboratorium Pomiarów Energii Elektrycznej i Wielkości Magnetycznych w Zakładzie Metrologii Elektrycznej.

W początkowym okresie zatrudnienia, wkrótce po zakończeniu wojny, E. Adamowicz był bardzo zaangażowany w prace związane z odbudowywaniem gmachu GUM ze zniszczeń wojennych i wyposażaniem laboratoriów w sprzęt pomiarowy, a później z unowocześnianiem aparatury pomiarowej. Również, dzięki jego staraniom, zakupiono nowoczesne stanowisko do badania liczników energii elektrycznej niemieckiej firmy Siemens.

E. Adamowicz aktywnie uczestniczył w szkoleniu pracowników terenowej służby miar, pracowników zakładów energetycznych i zakładu, w którym produkowano liczniki energii elektrycznej MERA-PAFAL. Brał udział w organizowaniu laboratoriów metrologicznych dla wojska i szkoleniu ich pracowników.

W latach 1970 – 1975 był wykładowcą podstaw elektroniki w Zakładzie Doskonalenia Zawodowego w Warszawie na ul. Podwale, a w latach 1975 – 1982 prowadził wykłady i ćwiczenia jako starszy asystent w Instytucie Elektrotechniki Teoretycznej i Miernictwa Elektrycznego Politechniki Warszawskiej.

Na początku lat 70. E. Adamowicz ukończył kurs rzeczników patentowych. Był autorem lub współautorem: opracowań omawiających prace badawcze dotyczące głównie sprawdzania, wzorcowania i legalizacji liczników energii elektrycznej oraz publikacji w czasopismach technicznych i referatów prezentowanych na konferencjach i sympozjach.

Z dniem 27 listopada 1991 r., po 44 latach pracy w GUM przeszedł na emeryturę, ale nadal utrzymywał kontakty z Urzędem i swoim dawnym laboratorium. Pozostał w pamięci kolegów jako człowiek solidny, uczynny, życzliwy i pogodny.

E. Adamowicz otrzymał liczne odznaczenia, m.in.: Srebrny Krzyż Zasługi (1956), Złoty Krzyż Zasługi (1964), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1975), Brązowy i Srebrny Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1971, 1981), Medale 30-lecia i 40-lecia Polski Ludowej (1974, 1984), Złotą Odznakę Zasłużony dla Energetyki (1979), odznakę Zasłużony Pracownik Państwowy (1979), odznakę Racjonalizator Produkcji (1985), dyplom uznania za 35 lat pracy w PKNMiJ (1982), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994), Złotą Odznakę Jubileuszową 85-lecia Głównego Urzędu Miar (2004). Za aktywny i odważny udział w powstaniu warszawskim został odznaczony Warszawskim

Krzyżem Powstańczym (1991), Krzyżem Armii Krajowej (1995), Medalem za Warszawę (1996) i Krzyżem Partyzanckim (1996).

W latach 1972 – 1977 pełnił społeczną funkcję Przewodniczącego Rady Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych. Dzięki staraniom E. Adamowicza w 1976 r. CUJM otrzymał przydział 50 ogródków działkowych dla swoich pracowników. E. Adamowicz działał przez szereg lat w Zarządzie Pracowniczego Ogrodu Działkowego EUREKA i za tę działalność otrzymał Srebrną i Złotą Odznakę Zasłużonego Działkowca Polskiego Związku Działkowców. Był wieloletnim członkiem PZPR, działaczem POP.

Zmarł w Warszawie 23 stycznia 2010 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 44-H-5-11).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- Archiwum Historii Mówionej – Muzeum Powstania Warszawskiego,
- odręczna notka biograficzna aut. Eugeniusza Adamowicza,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1935 – 1982)

praca w polskiej
administracji miar:
1973 – 1982

Bolesław Albiński

urodził się 23 stycznia 1935 r. w Warszawie. Szkołę ogólnokształcącą stopnia licealnego ukończył w Aninie w 1952 r. Studia wyższe rozpoczął w 1952 r. na Politechnice Warszawskiej i ukończył je w 1958 r. otrzymując dyplom magistra inżyniera łączności ze specjalizacją w dziedzinie akustyki.

Pracę zawodową rozpoczął 27 grudnia 1957 r. w Filmowym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym „Techfilm”, a już w następnym roku został kierownikiem pracowni techniki dźwięku, później kierownikiem pracowni konstrukcji elektronicznych. W 1963 r. został powołany przez Ministra Kultury i Sztuki na członka-rzeczoznawcę, a następnie stałego członka Grupy Roboczej Techniki Dźwięku przy Naczelnym Zarządzie Kinematografii.

Z dniem 1 maja 1973 r. przeniósł się do pracy w Polskim Komitecie Normalizacji i Miar, gdzie został zatrudniony na stanowisku kierownika powstającego Laboratorium Elektroakustyki w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki. Rok później został adiunktem. W tym okresie zorganizował i wyposażył laboratorium, którego pracami kierował, i rozpoczął w nim legalizację mierników poziomu dźwięku w oparciu o odpowiednie przepisy metrologiczne opracowane pod jego kierunkiem. Równocześnie prowadził prace związane z zatwierdzeniem typu produkowanych w kraju przyrządów pomiarowych z dziedziny akustyki. Szczególnie przyczynił się do poprawy parametrów metrologicznych aparatury produkowanej przez Zakład Aparatury Akustycznej w Białymstoku, a także dążył do tego, aby importowana aparatura pomiarowa z dziedziny akustyki spełniała wymagania odpowiednich norm i wymagań krajowych. W ostatnich latach pracy B. Albińskiego w Laboratorium Akustyki podjęto zadania z dziedziny audiometrii. Z jego inicjatywy, również w wybranych Okręgowych Urzędach Miar i jednostkach upoważnionych, rozpoczęto legalizację przyrządów do pomiarów akustycznych.

Niezależnie od pracy w FOBR „Techfilm” i PKNiM od 1959 r. przez wiele lat był wykładowcą i konsultantem z dziedziny elektroniki, elektroakustyki, techniki dźwięku i miernictwa kinotechnicznego w Technikum Zaoocnym Kinematografii w Warszawie. Był autorem czteroczęściowego skryptu *Elektronika i elektroakustyka* oraz programu nauczania tego przedmiotu w technikum.

Współpracował z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy w dziedzinie zwalczania hałasu i wibracji oraz przy opracowaniu polskich norm dotyczących

pomiarów akustycznych, m.in. był autorem projektu normy *Mierniki poziomu dźwięku. Filtry tercjowe i oktanowe* (PN-79/T-06460).

W latach 1976 – 1977 uczęszczał na dwusemestralne Studium Podyplomowe w zakresie organizacji i koordynacji prac naukowo-badawczych zorganizowane w Instytucie Nauk Ekonomiczno-Społecznych Politechniki Warszawskiej.

B. Albiński miał znaczny dorobek naukowy, opublikował szereg artykułów i został wyróżniony nagrodami za realizację i wdrożenia prac naukowo-badawczych. Był wybitnym specjalistą w dziedzinie akustyki, działał w organizacjach podejmujących zagadnienia walki z hałasem.

Pracował społecznie jako przedstawiciel techniczny w Klubie Techniki i Racjonalizacji PKNMiJ w zakresie bhp i ochrony środowiska, a także jako wiceprzewodniczący tego klubu. W latach 1980 – 1981 był aktywnym członkiem „Solidarności”, współpracującym ściśle z Komisją Zakładową NSZZ „Solidarność” przy PKNMiJ. B. Albiński był uczynny, koleżeński i wrażliwy na sprawy społeczne.

W latach 1972 – 1976 był ławnikiem w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie. W 1974 r. otrzymał dyplom uznania Stowarzyszenia Elektryków Polskich za wybitne osiągnięcia w pracy zawodowej i społecznej, a w 1979 r. został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi, otrzymał również dyplomy i wyróżnienia za osiągnięcia w dziedzinie rozwoju wynalazczości i racjonalizacji. Został też wyróżniony w 1980 r. odznaką Zasłużony Działacz Kultury, a w 1994 r. otrzymał pośmiertnie Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

Zmarł tragicznie 27 stycznia 1982 r. w Warszawie. Został pochowany na cmentarzu w Marysinie Wawerskim.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

(1899 – 1972)

**praca w polskiej
administracji miar:
1928 – 1967**

Józef Jan Banach

urodził się 8 października 1899 r. w Piątnicy k. Łomży. Gimnazjum ukończył w Łomży w 1920 r. Bezpośrednio po maturze wstąpił do wojska i brał udział w walkach w 1920 r., a po zakończeniu działań wojennych rozpoczął studia na Politechnice Warszawskiej, przerywane pracą zarobkową. W 1925 r. ukończył szkołę podchorążych piechoty w Ostrowie-Komorowie. W latach 1926 – 1927 był nauczycielem w szkole powszechnej, pracował też w zakładach przemysłowych – w fabryce „Pocisk” (1924 – 1925) i w Państwowej Fabryce Karabinów (1925) w Warszawie.

Józef Jan Banach rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar w 1928 r. jeszcze jako student i do 1939 r. był referendarzem. Studia na Wydziale Mechanicznym na Politechnice Warszawskiej ukończył w 1939 r. i uzyskał tytuł inżyniera mechanika (dyplom wydany w 1945 r.). Jako oficer rezerwy został powołany do służby wojskowej w 1939 r. i brał udział w walkach z Niemcami do chwili kapitulacji Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej był żołnierzem Armii Krajowej. Jako dowódca plutonu przeprowadzał udane akcje nękające władze okupacyjne. Organizował nielegalny przemiał zboża, dostarczając żywność głodującej ludności i konspiracyjnym oddziałom wojskowym.

Od 1 lutego 1945 r. pracował w Zarządzie m. Warszawy, a w kwietniu 1945 r., został powołany do LWP i był dowódcą kompanii samochodowej. Z dniem 1 września 1946 r. zdemobilizowany, wrócił do pracy w GUM na stanowisko referendarza, a w 1947 r. został pracownikiem naukowym. Od sierpnia 1950 r. (po śmierci inż. T. Smoleńskiego), pełnił obowiązki kierownika Działu Wag Handlowych i Przemysłowych, a we wrześniu 1951 r. w pełni objął kierownictwo tego działu (w późniejszych latach nastąpiła zmiana nazwy na laboratorium). Jego współpracownikami byli m.in. inż. A. Wróblewski i inż. J. Noworyta.

J. Banach roztoczył nadzór nad produkcją wag handlowych i przemysłowych, organizował szkolenie personelu technicznego terenowej służby miar i przemysłu, opracowywał przepisy i instrukcje dotyczące wymienionych wag. Opiniował wnioski racjonalizatorskie, brał czynny udział w zatwierdzaniu typu wag oraz w legalizacjach próbnych i wyjątkowych, opracowywał metody sprawdzania wag specjalnego przeznaczenia i nietypowej konstrukcji. W maju 1962 r. ustąpił ze stanowiska kierownika laboratorium, pozostając w nim jako starszy metrolog, a w 1965 r. otrzymał stanowisko adiunkta w Zakładzie Masy i Siły.

Kierownik tego Zakładu, mgr inż. Antoni Richter, we wniosku o przyznanie tytułu pracownika naukowego tak pisał: *Inż. J. Banach jest kierownikiem jednego z najważniejszych działów naukowo-metrologicznych – Działu Wag Handlowych i Przemysłowych. Z tym działem zapoznał się jeszcze jako student. W czasie pracy w GUM uzupełnił i pogłębił zakres tych wiadomości stając się poważną siłą naukową w tej dziedzinie. Autor publikacji o wagach automatycznych oraz nowego układu tabeli do wyznaczania skrobiowości ziemniaków za pomocą wag Parowa. Współpracuje z przemysłem węgierskim.*

J. Banach przeszedł na emeryturę w marcu 1967 r.

Zmarł w Warszawie 6 grudnia 1972 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 44-I-26).

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1936 – 2006)

**praca w polskiej
administracji miar:
1972 – 2002**

Maciej Bazarnik

urodził się 13 października 1936 r. w Częstochowie. Naukę szkolną rozpoczął w Nysie, na Ziemiach Odzyskanych, dokąd po zakończeniu wojny przenieśli się jego rodzice, a do szkoły średniej uczęszczał w Opolu, gdzie zamieszkał w internacie. Zmuszony trudną sytuacją rodzinną przerwał naukę po ukończeniu 9 klas i później kontynuował ją w szkole dla pracujących w Warszawie. W 1956 r., z klasy maturalnej został powołany do wojska i dopiero po przejściu do rezerwy mógł powrócić do dalszej nauki. Uczęszczał do Technikum Elektronicznego na ul. Długiej w Warszawie i ukończył je w 1964 r. Po roku przerwy podjął studia dla pracujących na Wydziale Elektroniki Politechniki Warszawskiej. Studia te, o specjalności miernictwo elektroniczne, zakończył w czerwcu 1971 r. i po obronie pracy dyplomowej pt. „Detektor fazoczuły z napięciem częstotliwości odniesienia” otrzymał dyplom inżyniera elektronika.

Maciej Bazarnik rozpoczął pracę zawodową w 1954 r., w Instytucie Chemii Ogólnej, najpierw jako robotnik, później, w miarę podnoszenia kwalifikacji zawodowych, jako technik laborant i starszy technik. Z dniem 1 maja 1970 r. przeniósł się do pracy w Instytucie Cybernetyki Stosowanej Polskiej Akademii Nauk i tam zatrudniony był jako starszy majster, a po ukończeniu studiów, jako inżynier laboratoryjny w Pracowni Wykorzystywania Zjawisk Magnetycznych w Zakładzie Fizycznych Podstaw Pomiarów i Przetwarzania. W okresie pracy w tym Instytucie ukończył studia wieczorowe.

Od dnia 1 kwietnia 1972 r. Maciej Bazarnik został zatrudniony w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar na stanowisku starszego metrologa w Zakładzie Metrologii Elektrycznej, w Laboratorium Pomiarów Magnetycznych, kierowanym przez Erharda Szulca, a od 1 lutego 1973 r. został kierownikiem Laboratorium Wzorców Elektrycznych w tym samym Zakładzie.

Z dniem 3 października 1994 r. został kierownikiem Laboratorium Wzorców Napięcia i Oporu w Zakładzie Metrologii Elektrycznej (wcześniej było to Laboratorium Wzorców Elektrycznych).

W kierowanym przez niego laboratorium prowadzono prace badawcze, dotyczące m.in. realizacji wzorca napięcia elektrycznego stałego i wzorca rezystancji oraz przekazywania tych jednostek miar dla potrzeb gospodarki narodowej. W tym okresie został zmodernizowany państwowy wzorzec napięcia elektrycznego, składający się z ogniów Westona, poprzez zastąpienie go kwantowym

wzorcem napięcia elektrycznego stałego z wykorzystaniem kwantowego efektu Josephsona.

Od 1 marca 2001 r. M. Bazarnik był zatrudniony jako główny metrolog w Zakładzie Metrologii Elektrycznej.

Był autorem lub współautorem blisko trzydziestu opracowań, dotyczących prowadzonych prac badawczych i publikacji w czasopiśmie oraz referatów.

Miał opinię pracownika sumiennego, pilnego, systematycznego i koleżeńskiego.

W czasie swojej pracy zawodowej otrzymał: medal pamiątkowy z okazji 25-lecia Oddziału Warszawskiego Elektroniki i Telekomunikacji SEP (1978), medal z okazji 60-lecia Polskiej Służby Miar, srebrną odznakę „Zasłużony dla Energetyki” (1979) i Medale 75-lecia (1994) i 85-lecia Głównego Urzędu Miar (2004).

M. Bazarnik był bardzo aktywny społecznie, pełnił funkcje (z wyboru) Sekretarza Komisji Porozumiewawczej Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych przy PKNMiJ, Sekretarza Koła Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) przy PKNMiJ. Był członkiem Związku Zawodowego Pracowników Przemysłu Chemicznego, Związku Nauczycielstwa Polskiego, Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych. Był aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność” w latach 1980 – 1981, a po 1989 r. przez kilka lat pełnił funkcję Przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy PKNMiJ. Był członkiem PTTK i NOT.

Na emeryturę przeszedł 28 lutego 2002 r.

Zmarł w Warszawie 14 stycznia 2006 r. i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach (kw. K-6-56).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1901 – 1974)

**praca w polskiej
administracji miar:
1936 – 1968**

Tomasz Białas

urodził się 23 stycznia 1901 r. w Rymanowie, w pow. sanockim. Gimnazjum ukończył w Sanoku w 1920 r. i do 1922 r. utrzymywał się z korepetycji, a następnie do 1925 r. pracował jako nauczyciel w szkole w Staszowie w pow. san-domierskim. Tam też należał do Związku Nauczycielstwa Szkół Powszechnych i w Ognisku w Staszowie był skarbnikiem i bibliotekarzem.

W latach 1925 – 1936 studiował na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Przez ostatnie dwa lata studiów był asystentem prof. dr. Z. Weyberga (katedra krystalografii). W 1929 r. otrzymał stopień magistra filozofii z krystalografii, mineralogii i petrografii (grupa krystalograficzna fizyczna), a w 1936 r. z matematyki, z prawem nauczania krystalografii w szkole średniej jako przedmiotu dodatkowego. W tym samym roku uzyskał stopień doktora filozofii z krystalografii. Z tego okresu pochodzi kilka jego artykułów z dziedziny krystalografii opublikowanych w specjalistycznych wydawnictwach naukowych.

Po ukończeniu studiów, z dniem 1 sierpnia 1936 r., rozpoczął pracę w służbie miar, początkowo pod kierunkiem prof. J. Obalskiego i inż. W. Pietraszewicza w Laboratorium Pomiarów Ciśnienia Głównego Urzędu Miar. W 1940 r. został przeniesiony do pierwszego Warszawskiego Obwodowego Urzędu Miar jako legalizator. Poznał wtedy podstawowe prace legalizacyjne związane z przyrządami pomiarowymi stosowanymi w obrocie publicznym. W 1942 r. przeniesiono go na stanowisko kierownika ekspozytury tego urzędu w Tarczynie i tam pracował do zakończenia działań wojennych.

Dr T. Białas od 1946 r. brał udział w odbudowie Laboratorium Pomiarów Ciśnienia GUM w Warszawie i w 1951 r. został kierownikiem pracowni manometrycznej.

T. Białas był wszechstronnym metrologiem, poznał nie tylko prace laboratoryjne GUM, ale również teoretyczne i praktyczne zagadnienia i tryb pracy terenowych urzędów miar. Specjalizował się w zakresie pomiarów ciśnienia i w badaniu właściwości metrologicznych manometrów, manowakuometrów i innych przyrządów do pomiarów ciśnienia. Zorganizował pracownię manometryczne w okręgowych urzędach miar oraz w Kujawskiej Fabryce Manometrów we Włocławku.

Po wprowadzeniu obowiązku legalizacji manometrów przygotował przepisy i instrukcje legalizacyjne dla tych przyrządów. Przeprowadzał specjalistyczne szkolenia personelu technicznego. Nadzorując przemysł był cenionym doradcą wytwórców produkujących manometry. Inicjował wiele usprawnień i udoskończeń technicznych zarówno w procesach produkcji jak i w metodach pomiarów. Jako ekspert „Polcarga” dbał o dobrą jakość produkcji eksportowanych ciśnieniomierzy.

Dr T. Białas miał duży dorobek naukowy i pedagogiczny. W latach 1948 – 1950 był asystentem w Katedrze Mineralogii i Petrografii na Uniwersytecie Warszawskim. Przez dwa lata prowadził wykłady zlecone z krytalografii. W latach 1951 – 1952 wykładał krytalografię na Wydziale Matematycznym i Przyrodniczo-Chemicznym Uniwersytetu im. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W Głównym Urzędzie Miar w 1952 r. otrzymał tytuł pracownika naukowego i dalej kierował pracownią manometryczną.

W latach 1959 – 1965 był kierownikiem pracowni metrologii ogólnej w Zakładzie Naukowo-Metrologicznym GUM. W zakres prac tej pracowni wchodziły: studia z dziedziny zagadnień ogólnometrologicznych i klasyfikacji narzędzi mierniczych, terminologii metrologicznej, teorii błędów w zastosowaniu do pomiarów. Kierował także pracami z tego zakresu prowadzonymi przez zakłady i laboratoria metrologiczne oraz koordynował współdziałanie tych laboratoriów z innymi placówkami naukowo-badawczymi. Czuwał nad stosowaniem jednolitej terminologii metrologicznej w publikacjach GUM. Kierował również pracami związanymi z opiniowaniem norm. W 1965 r. otrzymał stanowisko adiunkta. W 1955 r. otrzymał medal 10-lecia PRL. W opinii prof. J. Obalskiego z 1950 r. dr T. Białas posiadał *najwyższe cechy dobrego metrologa*.

W latach 1936 – 1939 należał do „Rodziny Urzędniczej”, a od 1946 r. był członkiem Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych.

Na emeryturę przeszedł z dniem 1 lipca 1968 r.

T. Białas zmarł w Warszawie 24 grudnia 1974 r.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

(1947 – 1995)

praca w polskiej
administracji miar:
1966 – 1995

Krzysztof Bielak

urodził się 5 stycznia 1947 r. w Strumianach Dolnych, pow. grodziski. W 1967 r. ukończył Technikum Łączności dla pracujących, uzyskując dyplom technika elektronika. W 1977 r. ukończył studia zaoczne na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej i otrzymał dyplom inżyniera elektroenergetyka. Od 1966 r. pracował w Głównym Urzędzie Miar, początkowo jako laborant, potem awansował kolejno na stanowiska: st. technika, elektronika, st. metrologa, kierownika Laboratorium Pojemności i Indukcyjności w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki. Z dniem 15 lutego 1990 r. został zastępcą dyrektora Zakładu Metrologicznego Elektroniki. Po zmianach organizacyjnych i włączeniu tego Zakładu do Zakładu Metrologii Elektrycznej, od 1 lipca 1990 r. został zastępcą dyrektora tej nowo powstałej, powiększonej komórki. Był specjalistą z dziedziny wzorców indukcyjności i pojemności, prowadził prace badawcze oraz wdrożeniowe nad doskonaleniem metod odtwarzania jednostek elektrycznych farada i henra. W 1991 r. był stażystą Fizyczno-Technicznego Urzędu Federalnego (PTB) w Niemczech.

Cale życie zawodowe przepracował w GUM. Mimo ciężkiej choroby do ostatnich dni pracował bardzo intensywnie. Pozostał w pamięci jako człowiek koleżeński, uczynny i pracowity. W latach 1980 – 1981 był aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność”.

K. Bielak był wyróżniony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1988) i odznaką honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1988) oraz Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Zmarł 27 października 1995 r., został pochowany na cmentarzu na Żbikowie w Pruszkowie.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: *Z żałobnej karty*. Metrologia i Probiernictwo, nr 1 (4), 1996,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Zygmunt Bielawski

(1924 – 1996)

**praca w polskiej
administracji miar:
1958 – 1986**

urodził się 10 sierpnia 1924 r. w Wilnie, gdzie ukończył kolejno szkołę powszechną (1936), gimnazjum ogólnokształcące (1940) i Wyższą Szkołę Techniczną (1944). W latach 1944 – 1945 pracował jako technik w Zakładzie Remontu Samochodowego w Wilnie, a po zajęciu miasta przez Armię Czerwoną został zmobilizowany do batalionów pracy jako kowal i wywieziony do miasta Dzierżyńsk na Ukrainie. W 1946 r. w ramach repatriacji wrócił do Polski i podjął studia na Politechnice Warszawskiej. W 1952 r. ukończył Wydział Mechaniczny (specjalność sprzęt lotniczy), uzyskując dyplom magistra inżyniera.

Po studiach pracował kolejno (początkowo z nakazem pracy) w: Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego – Warszawa II (1952 – 1954), Zakładach Wytwórczych Urządzeń i Aparatów Grzejnych (1954), Instytucie Lotnictwa (1955 – 1957), Spółdzielni Inwalidów „Akwarium” (1957 – 1958), Katedrze Mechanizacji Rolnictwa SGGW (1957), na stanowiskach: inżyniera, starszego inżyniera, zastępcy głównego konstruktora, asystenta.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczął 15 września 1958 r., a zakończył przechodząc na emeryturę 30 kwietnia 1986 r. Ten 28-letni okres pracy Z. Bielawskiego składał się z dwóch etapów. Lata 1958 – 1975 to intensywna praca w Samodzielnym Laboratorium Promieniowania Jonizującego pod kierunkiem dr. inż. Z. Referowskiego. Z. Bielawski uczestniczył w realizacji większości prac naukowo-badawczych oraz budowie (projektowanie, wykonanie elementów, montaż, wdrożenie) komór i stanowisk wzorcowych dawek ekspozycyjnych promieniowania X i promieniowania gamma. Brał udział w opracowaniu wzorca państwowego aktywności promieniowania nuklearnego oraz stanowisk pomiarowych. Ogółem wykonał dwadzieścia trzy projekty, które zostały wdrożone do praktyki w tej trudnej i pionierskiej w kraju dziedzinie kontroli metrologicznej.

Od lutego 1976 r. do 30 września 1986 r. pracował w Zakładzie Długości i Kąta. Zajmował się w tym okresie przede wszystkim tworzeniem jednolitego systemu sprawdzania kół zębatych, zaprojektował stanowiska wzorcowe, opracował metody badania przyrządów do pomiarów parametrów kół zębatych, prowadził intensywne prace w tej dziedzinie. Miały one duże znaczenie dla gospodarki – konieczne bowiem było wyposażenie przemysłu we wzorce kon-

trone do sprawdzania kół zębnych i wprowadzenie sprawdzania ich podczas produkcji i użytkowania. Dotyczyło to głównie przemysłu obrabiarkowego, samochodowego, precyzyjnego, elektronicznego.

Z. Bielawski w całym okresie zatrudnienia w GUM był bardzo zaangażowany, pełen inicjatywy, wnikliwy, samodzielny i dbający o najwyższą jakość prac. Brał udział we współpracy z zagranicą, szczególnie w porównaniach międzynarodowych z instytucjami metrologicznymi Niemiec, Anglii, Węgier, Francji, Czechosłowacji i ZSRR.

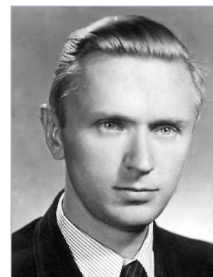
W maju 1977 r. został adiunktem. W 1979 r. otrzymał dyplom uznania za 20 lat pracy w GUM, otrzymał też Srebrny Krzyż Zasługi, a w 1994 r. Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar. Z ramienia Zakładu Długości i Kąta pracował społecznie w Radzie Pracowniczej.

Zmarł 5 listopada 1996 r.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Jerzy Biernacki

(1927 – 2016)

**praca w polskiej
administracji miar:
1971 – 1993**

urodził się 26 lutego 1927 r. w Łomży i tam rozpoczął naukę w szkole powszechnej w 1934 r. W czasie drugiej wojny światowej uczęszczał do Dziesięcioletniej Szkoły Średniej (Łomża była do czerwca 1941 r. pod okupacją radziecką). W drugiej połowie 1941 r. pracował w niemieckiej firmie budowlanej (już pod okupacją niemiecką) jako robotnik, z czasem jako elektromonter.

Po wojnie od 1945 r. uczył się w Łomży w gimnazjum ogólnokształcącym i po zdaniu małej matury w 1946 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie rozpoczął naukę w Miejskim Liceum Mechanicznym. W 1949 r. otrzymał dyplom technika-mechanika.

Pracę zawodową rozpoczął w kwietniu 1950 r. w Biurze Budowy Pras i Młotów w Warszawie jako młodszy konstruktor.

Od lutego 1952 r. do końca marca 1961 r. J. Biernacki pracował w Centralnym Biurze Konstrukcyjnym Urządzeń Budowlanych na stanowisku konstruktora i starszego konstruktora. W latach 1953 – 1960 ukończył, organizowane przez NOT, kursy specjalistyczne dla konstruktorów i samodzielnych pracowników branżowych. W 1959 r. rozpoczął studia w Wieczorowej Szkole Inżynierskiej, na wydziale mechanicznym, które ukończył w 1964 r., otrzymując dyplom inżyniera mechanika.

W kwietniu 1961 r. Jerzy Biernacki przeniósł się do pracy w Instytucie Fizyki Polskiej Akademii Nauk na stanowisko technika. Po ukończeniu studiów (w 1967 r.) powierzono mu kierowanie Sekcją Optyki i Mechaniki Precyzyjnej, którą prowadził do końca września 1971 r., tj. do czasu odejścia z PAN. W okresie dziesięcioletniej pracy w Instytucie Fizyki PAN opracowywał konstrukcje przyrządów, nadzorował ich wykonanie, prowadził badania laserów i laserowych układów pomiarowych. Był współautorem opatentowanego interferencyjnego dylatometru laserowego oraz autorem laserowego interferometru w układzie Michelsona, który był prezentowany przez Instytut Fizyki PAN na wystawach w Paryżu, Düsseldorfie i Moskwie.

W październiku 1971 r. Jerzy Biernacki rozpoczął pracę w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar, jako starszy metrolog w Zakładzie Metrologicznym Długości i Kąta, którego kierownikiem był prof. Aleksander Tomaszewski. Zakład ten przejął z PAN część urządzeń stanowiących dorobek naukowy J. Biernackiego, co wzbogaciło wyposażenie laboratorium. W 1972 r. został zastępcą kierownika Laboratorium Doświadczalnego Nowych Technik

Pomiarowych. Do zadań J. Biernackiego należało wówczas prowadzenie prac naukowo-badawczych z zakresu pomiarów długości i kąta, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowań laserów, prowadzenie prac projektowych i konstrukcyjnych, opracowywanie nowych metod pomiarowych oraz kierowanie pracami warsztatu mechanicznego i optycznego Zakładu.

Jerzy Biernacki prowadził szkolenia pracowników terenowych urzędów miar i laboratoriów przemysłowych. W sierpniu 1976 r. objął Kierownictwo Laboratorium Doświadczalnego Nowych Technik Pomiarowych, które prowadził do końca swojej pracy zawodowej, to jest do 1993 r. W roku 1978 otrzymał stanowisko adiunkta. W całym okresie swojej pracy w Zakładzie Długości i Kąta Jerzy Biernacki zaprojektował i nadzorował wykonanie szeregu stanowisk pomiarowych, będących wówczas nowymi rozwiązaniami w skali krajowej i międzynarodowej. Były to przede wszystkim laserowe stanowiska interferencyjne do pomiarów długości i kąta oraz współczynnika rozszerzalności liniowej ciał stałych. Prace te stanowiły ważny krok w podnoszeniu dokładności pomiarów i doskonaleniu wzorców jednostek miar długości i kąta. Opracowywał dokumenty metrologiczne, brał udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Prowadził współpracę z instytucjami w Polsce i na świecie. Był autorem patentów i publikacji.

W opinii swoich przełożonych J. Biernacki był: *znakomitym, wybitnie inteligentnym konstruktorem. Zadania wykonywał wnikliwie z ogromnym zaangażowaniem i odpowiedzialnością.* Twierdzono, że *posiadał zdolności organizacyjne, umożliwiające prawidłowe kierowanie zespołem ludzi i właściwe ukierunkowanie zbiorowego wysiłku dla realizacji zadań.*

Brał udział w pracach organizacji społecznych i technicznych. W czerwcu 1981 r. został przedstawicielem technicznym PKNMiJ w Klubie Techniki i Racjonalizacji, w obszarze techniki laserowej i optyki.

Otrzymał odznaczenia i wyróżnienia: Srebrny Krzyż Zasługi (1978), Srebrną Odznakę i dyplom „Racjonalizator Produkcji” (1980), odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1988), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994), Złotą Odznakę Jubileuszową 85-lecia GUM (2004).

Na emeryturę przeszedł w styczniu 1993 r., ale pracował do końca lutego tego roku na pół etatu w „swoim” laboratorium.

Koledzy i współpracownicy zapamiętali Jerzego Biernackiego jako dobrego kierownika, skromnego i bardzo życzliwego kolegę.

Zmarł w lipcu 2016 r. w Brwinowie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

Marta Borkowska-Szydlak

(1935 – 2017)

praca w polskiej
administracji miar:
1961 – 1964
1966 – 1992

urodziła się 27 sierpnia 1935 r. w Warszawie. Szkołę podstawową ukończyła w 1948 r., a następnie uczęszczała do szkoły ogólnokształcącej im. Narcyzy Żmichowskiej w Warszawie, gdzie zdała maturę w 1953 r. W tym samym roku rozpoczęła studia na Wydziale Łączności Politechniki Warszawskiej, ale z powodu długotrwałej choroby zmuszona była je przerwać. Z dniem 1 października 1961 r. rozpoczęła pracę w Głównym Urzędzie Miar i do 1964 r. zatrudniona była jako technik w Laboratorium Miernictwa Elektronicznego. Ten trzyletni okres zatrudnienia został później uznany jako praktyka zawodowa w GUM, a ze względu na specyfikę prac pomiarowych, które Marta Borkowska-Szydlak wykonywała w laboratorium oraz zdobyte praktyczne doświadczenie, miał on istotne znaczenie dla jej dalszej pracy, po ukończeniu studiów.

W październiku 1964 r. M. Borkowska zrezygnowała z pracy w GUM i wróciła na studia politechniczne. Ukończyła je w marcu 1966 r., otrzymując tytuł magistra inżyniera, specjalność: technologia ciała stałego.

Z dniem 1 czerwca 1966 r. została zatrudniona w GUM na stanowisku metrologa w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki, w Laboratorium Pomiarów Pojemności. W dniu 30 września 1968 r. awansowała na stanowisko starszego metrologa, a od 1 lipca 1988 r. na stanowisko głównego metrologa.

Z Głównym Urzędem Miar M. Borkowska-Szydlak związana była przez cały okres pracy zawodowej. Zajmowała się pomiarami stratności materiałów dielektrycznych, pracami pomiarowo-kalibracyjnymi mostków L i C, pomiarami wzorców pojemności i indukcyjności. Specjalizowała się w zagadnieniach pomiarów obwodów o stałych skupionych. Uczestniczyła w pomiarach wzorca grupowego pojemności i w pracach nad ustanowieniem wzorca państwowego tej wielkości. Przez szereg lat była opiekunem tego wzorca.

Marta Borkowska-Szydlak oceniana była jako pracownik samodzielny, zdyscyplinowany i pracowity, wykazujący inicjatywę, pogłębiający swoją wiedzę w szerokiej dziedzinie technik pomiarowych. We wniosku o przyznanie Złotego Krzyża Zasługi stwierdzono, że *mgr inż. Marta Borkowska-Szydlak w toku swojej pracy w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki specjalizuje się w zagadnieniach pomiarów obwodów o stałych skupionych. Współuczestniczyła w opracowaniu i budowie państwowego etalonu pojemności, którego jest opiekunem. Posiada duże doświadczenie w opracowywaniu i budowie stanowisk*

pomiarowych. Uczestniczy w pracach prowadzonych w ramach międzynarodowej współpracy dwustronnej. Jest pracownikiem koleżeńskim, sumiennie wykonuje swoje obowiązki.

Otrzymała dyplom uznania za 25 lat pracy w PKNMiJ (1986), odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1986), Złoty Krzyż Zasługi (1990), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994) i Srebrną Odznakę Jubileuszową 85-lecia Głównego Urzędu Miar.

Była członkiem NSZZ „Solidarność” w latach 1980 – 1981. Wspominana jest jako osoba ciepła, koleżeńska, solidna, wielka miłośniczka przyrody i swojego ogrodu, którym zajmowała się z ogromnym oddaniem.

Na emeryturę przeszła w 1992 r.

Zmarła w Warszawie 20 maja 2017 r. i została pochowana na Cmentarzu Wawrzyszewskim w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Wacław Brzozowski

(1931 - 2000)

**praca w polskiej
administracji miar:
1951 - 1996**

urodził się 28 marca 1931 r. w Warszawie. Z Głównym Urzędem Miar był związany prawie od urodzenia, gdyż jego ojciec w 1932 r. został w nim zatrudniony w dziale gospodarczym, a cała rodzina otrzymała mieszkanie służbowe w budynku Urzędu. Wacław uczęszczał do szkoły w najbliższym sąsiedztwie, na ul. Elektoralną 3. Ojciec jego zginął w zbiorowej egzekucji pracowników GUM dokonanej przez Niemców na pl. Mirowskim w dniu 6 sierpnia 1944 r., a on sam został wywieziony do Rzeszy. Był młodocianym robotnikiem obozów pracy przymusowej. Po wojnie wrócił z resztą ocalałej rodziny do Warszawy, na gruzdy Urzędu i współuczestniczył w jego odbudowie.

Wojna, okres odbudowy, potem służba wojskowa utrudniły mu zdobycie wykształcenia. Z wojska wyszedł jako podoficer rezerwy, awansowany na kolejne stopnie oficerskie – w 1978 r. do stopnia kapitana WP.

Wacław Brzozowski podjął pracę w GUM w 1951 r., w Zakładzie Metrologii Elektrycznej. Wspecjalizował się w pomiarach analogowych niskich napięć i prądów. Kwalifikacje zdobywał kolejno kończąc technikum elektryczne, na kursach legalizatorskich, przez samokształcenie i na studiach inżynierskich Politechniki Warszawskiej, których z przyczyn rodzinnych nie ukończył. Był przykładem pracownika uniwersalnego. Z równą swobodą wykonywał zadania pomiarowe, warsztatowe, administracyjno-biurowe i prowadził zajęcia dydaktyczne. W 1972 r. został upoważniony przez Prezesa CUJiM do dokonywania kontroli przestrzegania przepisów o miarach i narzędziach pomiarowych we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej oraz urzędach i instytucjach państwowych na obszarze całego kraju. Jako jeden z niewielu pracowników Urzędu miał na swym koncie udział w ponad stu tego typu akcjach kontrolno-nadzorczych. Uczestniczył w realizacji wielu prac naukowo-badawczych, był współautorem artykułów drukowanych w czasopismach technicznych i wniosków racjonalizatorskich. Brał także udział w realizacji prac szkoleniowych, koncepcyjnych i analitycznych jako specjalista NOT i SEP. Wiele lat pracował społecznie w komisji kultury fizycznej Rady Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych.

W. Brzozowski odszedł na emeryturę 30 czerwca 1996 r. (45 lat pracy w GUM), pozostając zatrudnionym do końca tego roku jako pracownik pół-

etatowy. Nie będąc już związany z Urzędem, pozostawał zawsze dyspozycyjny względem macierzystej instytucji, jeszcze w 1999 r. uczestniczył w doradztwie i w akcjach szkoleniowych pracowników administracji miar.

Był odznaczony Krzyżami Zasługi: Złotym i Srebrnym oraz wieloma dyplomami za wzorową pracę. W 1994 r. otrzymał Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

Zmarł 7 sierpnia 2000 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Janina Buczyńska

(1928 - 1993)

praca w polskiej
administracji miar:
1954 - 1983

(z domu Szparagowska) urodziła się 6 marca 1928 r. w Warszawie i tu uczęszczała do siedmioklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej nr 98, którą ukończyła w 1942 r., już w okresie okupacji niemieckiej. Następnie zapisała się do I Miejskiej Szkoły Zawodowej Żeńskiej, gdzie realizowany był potajemnie program gimnazjum ogólnokształcącego. W latach 1943 – 1944 należała do konspiracyjnego harcerstwa, gdzie miała pseudonim „Elka”.

Wybuch powstania warszawskiego w 1944 r. przerwał jej naukę. W powstaniu brała udział jako łączniczka, a po jego kapitulacji została wywieziona do Niemiec, gdzie przebywała w obozie jenieckim. Po zakończeniu wojny J. Buczyńska kontynuowała naukę szkolną w Niemczech, gdzie zdała małą maturę. W maju 1947 r. wróciła do Warszawy i tu zapisała się do Liceum Ogólnokształcącego im. J. Słowackiego, które ukończyła zdając maturę w 1948 r. Zaraz po maturze rozpoczęła studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (sekcja fizyki) Uniwersytetu Warszawskiego, ale wkrótce zmuszona była je przerwać z przyczyn zdrowotnych. Ostatecznie dyplom ukończenia studiów I stopnia w zakresie fizyki otrzymała w styczniu 1956 r. na Wydziale Matematyki i Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego, po złożeniu egzaminów obowiązujących w ramach studiów eksternistycznych.

Dyplom ukończenia studiów wyższych II stopnia na Wydziale Fizyki UW otrzymała 11 kwietnia 1969 r. po przedstawieniu i obronie pracy magisterskiej pt. *Warunki występowania spójności stanów atomowych i jej obserwacje metodami optycznymi*.

Janina Buczyńska rozpoczęła pracę zawodową w Głównym Urzędzie Miar z dniem 16 marca 1954 r. jako laborant w Laboratorium Pomiarów Wielkości Ciepłych. W miarę uzupełniania wykształcenia i zdobywania doświadczenia awansowała kolejno: na stanowisko młodszego metrologa (1956), na stanowisko metrologa w pracowni pomiarów ciepła (1959), na stanowisko metrologa w Laboratorium Pomiarów Ciepła (1961) i wreszcie w maju 1962 r. na stanowisko starszego metrologa w kierowanym przez doc. Janinę Butkiewicz Laboratorium Pomiarów Temperatur w Zakładzie Metrologicznym V (później był to Zakład Termodynamiki). Po utworzeniu CUJiM i wprowadzeniu zmian organizacyjnych z dniem 1 stycznia 1967 r. powierzono jej stanowisko starszego metrologa i zastępcy kierownika Laboratorium Pomiarów Temperatury w Zakładzie Metrologicznym Termodynamiki.

Obowiązki J. Buczyńskiej obejmowały opracowywanie przepisów i instrukcji, prowadzenie prac legalizacyjnych w zakresie termometrii rozszerzalnościowej, prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie realizacji międzynarodowej skali temperatur i prowadzenie prac na rzecz poprawy jakości produkcji termometrów rozszerzalnościowych.

Do jej znaczniejszych osiągnięć zaliczyć należy: opracowanie kompletu znowelizowanych przepisów i instrukcji o sprawdzaniu termometrów szklanych kontrolnych i użytkowych, autorskie opracowanie trzech norm PN, udział w opracowaniu zaleceń Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej (OIML), dotyczących termometrów lekarskich, udział w opracowaniu normy Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO), udział w organizacji pracowni pomiarów temperatury termometrami szklanymi w okręgowych urzędach miar i w przekazywaniu im uprawnień do legalizacji termometrów szklanych.

Cieszyła się opinią pracownika sumiennego, zdyscyplinowanego, dobrze pracującego w zespole. Była bardzo uczynna, koleżeńska i skromna.

Jak napisał w opinii o niej kierownik Zakładu Termodynamiki doc. A. Houwalt: *mgr Janina Buczyńska stanowi rzadko spotykany przypadek jedynej pracy w życiu, w jednej instytucji i w jednej tematyce zawodowej – w pomiarach temperatury (...) opanowała b. wnikliwie tę bardzo trudną dziedzinę metrologii, wyspecjalizowała się zwłaszcza w metrologii temperatury termometrami szklanymi (...) położyła główne zasługi w tym, że polska służba miar w zakresie termometrii szklanej rozwinęła się do poziomu europejskiego. Jest niewątpliwie najlepszym w kraju specjalistą w zakresie termometrii szklanej o autorytecie uznanym międzynarodowo.*

Była aktywna społecznie jako wieloletni członek Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych i członek Związku Bojowników o Wolność i Demokrację (ZBoWiD). W latach 1980 – 1981 była członkiem Komisji Rewizyjnej Koła NSZZ „Solidarność” przy PKNMiJ.

J. Buczyńska otrzymała szereg odznaczeń: Medal 30-lecia Polski Ludowej, dyplomy uznania za 20 i 25 lat pracy w PKNMiJ (1974 i 1979), Srebrny Krzyż Zasługi (1975), Medal „Za Warszawę 1939 – 1945” (1976), Złoty Krzyż Zasługi (1980).

Na emeryturę przeszła 31 października 1983 r.

Zmarła 9 stycznia 1993 r. i została pochowana w Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 254).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

Józef Buława

(1930 – 2012)

**praca w polskiej
administracji miar:
1964 – 1988**

urodził się 9 kwietnia 1930 r. w Kliszowie (pow. mielecki). Szkołę podstawową ukończył w 1943 r. w Kliszowie, zaś maturę zdał w 1950 r. w Mielcu. Rozpoczął w 1950 r. studia na Wydziale Chemii Politechniki Łódzkiej ukończył w 1954 r., uzyskując tytuł inżyniera chemika. Następnie na Wydziale Chemii Politechniki Warszawskiej otrzymał w 1956 r. dyplom magistra inżyniera chemii.

Pracę zawodową rozpoczął w 1955 r. w Katedrze Chemii Fizycznej, na Wydziale Chemii Politechniki Warszawskiej, jako starszy asystent, pod kierunkiem prof. Witolda Tomassiego. W 1963 r., po obronie pracy doktorskiej z dziedziny elektrochemii, uzyskał stopień doktora nauk technicznych.

W 1964 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar w Zakładzie Fizykochemii, kierowanym przez Tomasza Plebańskiego, a następnie otrzymał stanowisko kierownika Laboratorium Elektrochemii i adiunkta. W 1978 r. Zakład Fizykochemii został przekształcony w Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Wzorców Materiałów WZORMAT, a laboratorium, którym kierował J. Buława (do 1988 r.), otrzymało nazwę Wzorców Elektrochemicznych.

Józefowi Buławie, w pierwszym okresie jego pracy w GUM, powierzono zorganizowanie Laboratorium Elektrochemii, które miało dwa podstawowe zadania: kontrolę metrologiczną pehametrów, symulatorów pH, konduktometrów, elektrod pehametrycznych i konduktometrycznych, to znaczy ich legalizację i zatwierdzanie typów oraz wytwarzanie materiałów odniesienia, tj. wzorców pH i wzorców przewodności elektrycznej właściwej elektrolitów dla przemysłu, medycyny, ochrony środowiska i nauki.

Do najważniejszych prac badawczych, wykonanych w tym Laboratorium, należało: opracowanie sześciu wzorców pH w zakresie od 1 do 10 i wytwarzanie ich w ilościach kilkuset sztuk rocznie (gdy zwiększyło się zapotrzebowanie, wytwarzanie wzorców przejął Okręgowy Urząd Miar w Poznaniu); opracowanie czterech wzorców przewodności elektrycznej właściwej elektrolitów i wytwarzanie kilkuset sztuk rocznie; ustanowienie w 1980 r. państwowego etalonu jednostki pH; opracowanie dwóch tzw. „klinicznych wzorców pH” przeznaczonych do pomiarów pH krwi, których potrzebę zgłosiło Ministerstwo Zdrowia. Opracowane też zostały odpowiednie przepisy metrologiczne i instrukcje sprawdzania przyrządów.

W ramach współpracy międzynarodowej w Laboratorium prowadzono porównania wytwarzanych wzorców.

Przy inicjowaniu prowadzonych w Laboratorium prac J. Buława kierował się potrzebami różnych dziedzin życia i zwiększającymi się, wraz z postępem technicznym, wymaganiami pomiarowymi. Poznawał te potrzeby, współpracując w dziedzinie elektrochemii z różnymi instytucjami, np. z Instytutem Elektrotechniki, Wojskowym Ośrodkiem Naukowo-Badawczym Służby Żywnościowej, Instytutem Gruźlicy w Warszawie i innymi ośrodkami.

Józef Buława brał czynny udział w opracowaniu założeń organizacyjno-programowych i przygotowaniu pierwszego programu dydaktycznego dla Policealnego Studium Metrologii Fizykochemicznej (1972), któremu patronował PKNiM i wykładał na tym Studium.

Prowadził aktywną działalność racjonalizatorską, zgłosił wiele usprawnień, wdrożeń i patentów. Był autorem i współautorem wielu opracowań i publikacji drukowanych w czasopismach naukowych i technicznych oraz referatów wygłoszonych w kraju i za granicą.

Józef Buława działał w Polskim Towarzystwie Chemicznym oraz w Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego. Pełnił funkcję przewodniczącego Koła tego Stowarzyszenia w PKNiM, otrzymał Złotą Odznakę Stowarzyszenia (1976) i NOT (1977). Przyznano mu wiele innych odznaczeń, w tym: medal i dyplom „Za wybitne osiągnięcia techniczne w województwie wrocławskim” (1978), medal 60-lecia Polskiej Służby Miar (1979), medal i odznakę Racjonalizatora Produkcji (1980) i odznakę „Zasłużony Racjonalizator Produkcji” (1981), Złoty Krzyż Zasługi (1983), medal 40-lecia Polski Ludowej (1984).

W opinii dyrektora Zakładu Fizykochemii prof. T. Plebańskiego największą zasługą Józefa Buławy było *zorganizowanie od strony naukowej i technicznej ogólnokrajowego nadzoru nad elektrochemiczną aparaturą pomiarową. Zorganizowanie systemu usług technicznych dla gospodarki narodowej w postaci sprawdzania, legalizacji, ekspertyz elektrochemicznych przyrządów stosowanych w przemyśle, służbie zdrowia, rolnictwie i ochronie środowiska.*

W pamięci współpracowników pozostał cenionym specjalistą, człowiekiem życzliwym wszystkim ludziom. Kierowany przez niego zespół pracował z zaangażowaniem, w koleżeńskiej atmosferze.

Józef Buława zakończył pracę zawodową w 1988 r. z powodu choroby. Emeryturę uzyskał w 1995 r.

Zmarł 9 marca w 2012 r. i został pochowany w Warszawie na cmentarzu przy kościele św. Katarzyny na Służewie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

Janina Butkiewicz

(1930 – 2005)

**praca w polskiej
administracji miar:
1952 – 1991**

(z domu Duda) urodziła się 8 sierpnia 1930 r. w Słomnikach, pow. miechowski. W czasie okupacji niemieckiej ukończyła szkołę powszechną i dalej uczyła się na tajnych kompletach. W 1948 r. ukończyła V Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Marii Konopnickiej w Łodzi i otrzymała świadectwo dojrzałości. W latach 1948 – 1952 studiowała na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1952 r. uzyskała stopień magistra filozofii na tym wydziale.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczęła 3 listopada 1952 r. w Dziale Pirometrii jako asystent, potem metrolog. Z dniem 1 sierpnia 1959 r. została p.o. kierownika Pracowni Pomiarów Ciepła, potem, od 1 sierpnia 1961 r. – kierownikiem Laboratorium Pomiarów Ciepła, a od 1 sierpnia 1963 r. – kierownikiem Laboratorium Pomiarów Temperatury w Zakładzie V (późniejszy Zakład Termodynamiki). To stanowisko zajmowała aż do przejścia na emeryturę. Dnia 1 lipca 1965 r. została powołana na stanowisko adiunkta, od 1 stycznia 1970 r. była samodzielnym pracownikiem naukowo-badawczym, a następnie została docentem. Brała udział w pracach Rady Naukowej GUM.

Janina Butkiewicz kierowała wieloma pracami naukowo-badawczymi z zakresu odtwarzania jednostki miary temperatury, w szczególności realizacji punktów stałych argonu, wody, sodu, aluminium, srebra i złota oraz metody drutowej wzorcowania termoelementów. Zajmowała się również zagadnieniami pirometrii optycznej i fotoelektrycznej. Była autorką i współautorką blisko sześćdziesięciu publikacji w czasopismach krajowych i zagranicznych oraz referatów i opracowań naukowo badawczych. Wykładała na kursach metrologicznych z zakresu pomiarów temperatury organizowanych dla pracowników laboratoriów przemysłowych oraz pracowników terenowych urzędów miar.

Współpracowała z krajowymi ośrodkami naukowymi (Politechnika Łódzka) i przemysłowymi w zakresie doskonalenia metod pomiarów temperatury oraz z zagranicznymi instytucjami metrologicznymi (Państwowym Biurem Metrologii – Krajowym Instytutem Metrologii – BNM-INM, Urzędem Normalizacji, Miar i Badania Towarów – ASMW, Czechosłowackim Instytutem Metrologii – CSMU, Wszzechwiązkowym Naukowo-Badawczym Instytutem Metrologii im. D. Mendelejewa – WNIIM). Uczestniczyła we współpracy międzynarodowych organizacji metrologicznych, m.in. COOMET (Organizacja Państwowych

Instytucji Metrologicznych Europy Środkowej i Wschodniej). Brała aktywny udział w wielu konferencjach metrologicznych w kraju i zagranicą.

Janina Butkiewicz należała do najlepszych w kraju specjalistów w dziedzinie pomiarów temperatury – trudnej i złożonej z racji stosowania wielu technik pomiarowych, a zarazem bardzo ważnej dla gospodarki narodowej. Była autorytetem w tej dziedzinie, uznawanym również zagranicą.

W końcu lat pięćdziesiątych działała aktywnie w Związku Zawodowym Pracowników Państwowych i Społecznych w GUM. Była czynnym działaczem Naczelnej Organizacji Technicznej, w której od 1966 r. pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Zespołu Pomiarów Temperatury Podkomitetu Pomiarów Polskiego Komitetu Naukowo-Technicznego NOT ds. Pomiarów i Automatyki.

W latach 1980 – 1981 była członkiem NSZZ „Solidarność”.

Janina Butkiewicz była osobą koleżeńską, pełną inicjatywy, miała duże zdolności organizacyjne.

Na emeryturę przeszła 28 marca 1991 r., po blisko 40 latach nieprzerwanej pracy w GUM, ale jeszcze do końca tego roku pracowała w tej instytucji, zatrudniona na pół etatu.

W uznaniu osiągnięć w pracy zawodowej, a także działalności społecznej Janina Butkiewicz otrzymała szereg odznaczeń: Złoty Krzyż Zasługi (1964), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1979), Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1983), Medal 50-lecia Polskiej Normalizacji (1974), Medal 60-lecia Polskiej Służby Miar (1980), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Zmarła 31 sierpnia 2005 r. w Strzelcach Opolskich i została pochowana na Cmentarzu Katolickim w Pabianicach.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Romuald Caban

(1927 – 2016)

praca w polskiej
administracji miar:
1950 – 1991

urodził się 1 października 1927 r. w Skierniewicach. Tam też zaczął naukę w szkole powszechnej (kolejowej), którą ukończył w 1942 r. W okresie okupacji niemieckiej uczył się dalej na tajnych kompletach w Gimnazjum i Liceum im. B. Prusa w Skierniewicach. W 1944 r., gdy był w drugiej klasie gimnazjum, został wywieziony do Niemiec „na roboty”. Po zakończeniu wojny w 1945 r. kontynuował naukę. Małą maturę zdał w 1947 r. i przeniósł się do Łodzi. Zaczął uczęszczać do pierwszej klasy liceum w Gimnazjum i Liceum przy Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego. Po ukończeniu drugiej klasy (w czerwcu 1949 r.) musiał przerwać naukę z powodu choroby.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar Romuald Caban rozpoczął w listopadzie 1950 r., jako asystent laboratoryjny w pracowni warsztatowych narzędzi mierniczych w Zakładzie Długości i Kąta, kolejno awansując na stanowiska laboranta, starszego laboranta, technika i starszego technika. Swoje niepełne średnie wykształcenie uzupełniał, w kierunku zawodowym, kończąc szereg kursów, np. Kurs Pomiarów Warsztatowych i Kontroli Technicznej. Wspecjalizował się w sprawdzaniu bardzo złożonych przyrządów do pomiarów długości, które regulował i kontrolował przez wiele lat. Był to ważny element porządkowania gospodarki przyrządami pomiarowymi w Polsce po wojnie.

Od 1966 r., jako starszy technik, prowadził Sekretariat Techniczny Zakładu Długości i Kąta, którym kierował Aleksander Tomaszewski. Głównymi zadaniami Romualda Cabana były: udział w organizacji i koordynacji pracy, opieka nad wyposażeniem laboratoriów, wykonanie i instalacja nowej aparatury, nadzór nad stanem pomieszczeń i przestrzeganiem BHP. W 1976 r. otrzymał stanowisko mechanika. W 1979 r. R. Caban ukończył kurs doskonalenia kadry kierowniczej w zakresie „Kompleksowego kierowania jakością wyrobów, usług, robót i obiektów budowlanych”.

W 1982 r. powierzono mu prowadzenie pracowni badań trwałościowych i klimatycznych przyrządów, w tym budowę stanowisk, udział w pracach naukowo-badawczych z zakresu kwalifikacji jakości.

W 1984 r. R. Caban otrzymał stanowisko technologa, a w 1985 r., starszego radcy. W uzasadnieniu wniosku kierownictwo Zakładu podało, że *Romuald Caban wykonuje prace o wyjątkowym znaczeniu i poziomie prac inżynierskich, jest szczególnie zaangażowany, odpowiedzialny i przez cały okres działalno-*

ści pomocny w kierowaniu Zakładem. Na tym stanowisku pozostał do czasu przejścia na emeryturę.

W całym okresie pracy sprawdzał przyrządy do pomiarów długości i kąta, a zdobyte doświadczenie pomogło w opracowywaniu projektów dokumentów metrologicznych, przepisów i instrukcji. Prowadził zajęcia na kursach dla pracowników terenowych urzędów miar i przemysłowych izb pomiarowych. Brał udział w kontrolach terenowych urzędów miar i laboratoriów przemysłowych.

Romuald Caban miał opinię rzetelnego, rzeczowego, bardzo zaangażowanego i sumiennego pracownika. Był koleżeński i lubiany. Brał czynny udział w pracach społecznych Instytucji. Był współorganizatorem Koła Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej (TKKF) i Klubu Motorowego Ligi Obrony Kraju (LOK) oraz mężem zaufania, członkiem i przewodniczącym Rady Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych (ZZPPiS), a także opiekunem szkoły 1000-lecia. Działał w PZPR od 1964 r., był członkiem egzekutywy i II sekretarzem POP w GUM.

Praca Romualda Cabana była wiele razy nagradzana dyplomami i odznaczeniami. Otrzymał: odznakę 1000-lecie Państwa Polskiego (1966), odznakę Zasłużony Działacz Ligi Ochrony Kraju (1972), Srebrny Krzyż Zasługi (1969), Złoty Krzyż Zasługi (1974), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1979) i medale: 40-lecia Polski Ludowej (1984) i 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Po 41 latach pracy w Zakładzie Długości i Kąta odszedł na emeryturę w końcu marca 1991 r., ale pracował tam jeszcze do 30 czerwca 1991 r. na pół etatu.

Zmarł 30 sierpnia 2016 r. i został pochowany na Cmentarzu Wolskim w Warszawie (kw. 113, rząd 1, grób 4).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

Igor Dejmicz

(1891 – 1972)

**praca w polskiej
administracji miar:
1924 – 1968**

urodził się 29 stycznia 1891 r. w Mińsku Litewskim (obecnie stolica Białorusi). W 1909 r. ukończył gimnazjum realne w Gieczynie koło Petersburga, a w 1913 r. Wyższą Szkołę Geodezyjną w Petersburgu. Brał udział w pierwszej wojnie światowej jako lotnik i jeden z pierwszych pilotów oraz dowódca eskadry w armii carskiej Rosji.

Igor Dejmicz przybył do Polski w 1919 r., uzupełnił studia na Wydziale Geodezji Politechniki Warszawskiej uzyskując tytuł magistra inżyniera geodety. W latach 1921 – 1924 pracował w Wojskowym Instytucie Geodezyjnym w Warszawie, na Wydziale Aerofotogrametrycznym. W tym czasie opracował metodę, która została wykorzystana przy wykonywaniu foto-mapy pasa granicznego na podstawie zdjęć lotniczych.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczął w 1924 r., jako starszy asystent w Pracowni Pomiarów Długości i Czasu pod kierownictwem generała geodety M. Kowala-Miedźwieckiego, później dr. inż. A. K. Kwiatkowskiego, współorganizując pracownię i prowadząc prace naukowo-badawcze w dziedzinie metrologii geodezyjnej. Niezależnie od zajęć w Głównym Urzędzie Miar współpracował z Wydziałem Pomiarów Ministerstwa Robót Publicznych. Do 1934 r. przeprowadził pomiary czterech baz triangulacyjnych w województwie łódzkim.

W latach 1930 – 1939 razem z dr. inż. A. Kwiatkowskim i pod jego kierunkiem, brał udział w pomiarach grawimetrycznych mających na celu stworzenie podstawowej sieci grawimetrycznej w Małopolsce i na Wołyniu. Współpracował z A. Kwiatkowskim przygotowując publikację *Prace grawimetryczne GUM* (seria VIII), wydaną przed wybuchem drugiej wojny światowej w 1939 r.

W okresie okupacji niemieckiej został oddelegowany do pracy w Warszawskim Obwodowym Urzędzie Miar, wyjeżdżał z objazdowym urzędem miar na teren województwa warszawskiego i lubelskiego.

Mgr inż. I. Dejmicz był niezwykle aktywny społecznie, dał tego największe dowody w czasie obrony Warszawy w 1939 r. – organizował zespoły OPL, służby przeciwpożarowe, urządzał schrony w piwnicach domów, jako długoletni delegat PCK organizował zbiórki odzieży i żywności dla rannych żołnierzy przebywających w szpitalach. Przez cały czas okupacji uczestniczył w pracach Rady Głównej Opiekuńczej, organizował tajne komplety nauczania w okolicach ul. Filtrowej w Warszawie, gdzie mieszkał.

W 1944 r., po powstaniu warszawskim, w którym brał udział, został wywieziony do obozu w Bozen koło Frankfurtu w Niemczech, a następnie przymusowo zatrudniony przy robotach rolnych w Falkenbergu.

Wrócił do kraju w 1945 r. i mimo wyczerpania i złego stanu zdrowia zgłosił się do pracy w Głównym Urzędzie Miar. Oddelegowany przez dyr. Z. Rauszera do Gdańska, przystąpił do organizowania tam Okręgowego i Obwodowego Urzędu Miar – z tego zadania wywiązał się znakomicie. W 1947 r. wrócił do Warszawy, aby z gruzów zburzonego gmachu GUM przy ulicy Elektoralnej 2 wydobywać zniszczone przyrządy pomiarowe. Naprawiał je, dorabiał brakujące części i w warunkach niezwykle prymitywnych przeprowadzał porównania przymiarów wstępowych, potrzebnych w tym czasie do prac związanych z nową gospodarką gruntów rolnych w kraju.

W 1947 r. I. Dejmicz, na prośbę Prezesa Głównego Urzędu Pomiarów Kraju, prof. J. Piotrowskiego, zorganizował i wyszkolił zespół geodetów, których specjalnością był pomiar baz geodezyjnych i poligonizacji wysokiej dokładności na terenie miejskim. Pomiaru wykonywane pod jego kierunkiem w zniszczonej Warszawie nie były łatwe. Pomimo to sieć poligonizacji do budowy komunikacji i jej dokładność była uważana przez ekspertów za lepszą od dotychczas wykonywanych w innych krajach.

W latach 1951 – 1952 I. Dejmicz wykonał w Warszawie pomiary ulic metodą poligonizacji precyzyjnej, niezbędne dla planowanego rozpoczęcia budowy metra. Uwzględniając występującą gęstą sieć podziemnej instalacji wodociągowej, elektrycznej, gazowej i telefonicznej opracował nowe oprzyrządowanie i metodę nawiązywania długości boków poligonizacyjnych do podziemnych centrów poligonizacyjnych. Pomiary przeprowadził z dokładnością trzykrotnie większą od żądanej. Wspomniane pomiary wykonywał w nocy (gdy nie działała komunikacja miejska), a potem, na zaproszenie „Metroprojektu”, napisał instrukcję dotyczącą prowadzenia nocnych pomiarów i przeprowadził na ten temat szkolenie dla personelu inżynieryjno-technicznego.

W latach 1947 – 1954 I. Dejmicz kierował Działem Długości w GUM, przemianowanym po kilku latach na Laboratorium Pomiarów Długości i miał tytuł pracownika naukowego, a w okresie 1955 – 1968 był kierownikiem Laboratorium Pomiarów Długości i Kąta, adiunktem. W 1968 r. przeszedł na emeryturę, dalej jednak pracował w GUM.

W 1948 r. I. Dejmicz, pod kierunkiem doc. J. Jasnorzewskiego opracował nową konstrukcję powierzchni czołowych w przymiarach wstępowych stalowych, zmieniając w sposób zasadniczy ich dotychczasowy kształt. Wprowadzenie tej zmiany znacznie podniosło dokładność pomiarów. Po konferencji w gronie

profesorów Politechniki Warszawskiej nowy kształt konstrukcyjny przymiaru został zatwierdzony przez GUM i wprowadzony do użytku.

Jednym z ważniejszych osiągnięć I. Dejmicza w Głównym Urzędzie Miar było zbudowanie 50-metrowego komparatora geodezyjnego, który miał zastąpić prowizoryczny, skonstruowany przed wojną komparator 24-metrowy. Komparator 50-metrowy, zbudowany w podziemiach budynku, budził podziw gości zagranicznych odwiedzających GUM w latach 1950 – 1960. Był on dostosowany do wzorcowania przymiarów wstępowych 50 m i 100 m oraz drutów inwarowych 50-metrowych. W 1958 r. brał udział w porównaniu państwowego wzorca długości 4 m i wyznaczeniu jego współczynnika rozszerzalności liniowej we Wszechniżkowym Naukowo-Badawczym Instytucie Metrologii im. D. I. Mendelejewa (WNIIM) w Leningradzie.

W latach sześćdziesiątych XX w. z inicjatywy i pod kierunkiem I. Dejmicza zakupiono w szwajcarskiej firmie SIP nowy komparator uniwersalny do sprawdzania wzorców kreskowych wysokiej dokładności. Urządzenie to zostało zainstalowane w GUM i przez wiele lat przeprowadzano na nim odpowiednie badania.

W latach 1960 – 1966 I. Dejmicz prowadził zajęcia w Katedrze Geodezji Wyższej, na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej.

W całym okresie ponad 44-letniej działalności w GUM I. Dejmicz był aktywnym, ogromnie zaangażowanym, pełnym inicjatywy pracownikiem. Prowadził prace o charakterze naukowo-badawczym, sprawował nadzór nad krajową produkcją przyrządów do pomiarów długości, opracowywał przepisy i instrukcje legalizacyjne, współpracował z innymi instytucjami przy budowie stanowisk pomiarowych. Miał opinię nieprzeciętnie zdolnego organizatora i znawcy zagadnień geodezyjnych w dziedzinie pomiarów długości.

I. Dejmicz, jako jeden z zasłużonych polskich metrologów, zaliczał się do „żelaznej gwardii”, która przy boku i pod kierunkiem dyrektora GUM, dr. Z. Rauszera zakładała podwaliny polskiej państwowej służby miar niemal od pierwszych lat jej istnienia.

Zmarł w 1972 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- teczki osobowe znajdujące się w zbiorach historycznych GUM.

(1891 – 1979)

praca w polskiej
administracji miar:
1928 – 1959

Hilary Anatoliusz Dziewulski

urodził się 2 lipca 1891 r. w Warszawie i po ukończeniu szkoły realnej w 1912 r. rozpoczął studia w carskim Instytucie Politechnicznym im. Mikołaja II w Warszawie. Wybuch pierwszej wojny światowej przekreślił wszystkie plany i sprawił, że uchodząc przed branką wojskową wyjechał do Białegostoku, zatrudniając się w warsztatach kolejowych, potem do Piotrogradu i Moskwy. Po zakończeniu wojny wrócił do rodzinnego miasta i podjął pracę kolejno w: kolejowych zakładach naprawczych, warsztatach tramwajowych i fabryce aparatów elektrycznych. Jednocześnie kontynuował przerwane studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej. W 1924 r., nie przerywając nauki, rozpoczął pracę w laboratorium elektrycznym jako asystent Zakładu Fizyki, w macierzystej uczelni. Dyplom inżyniera uzyskał w 1928 r. za pracę z dziedziny trakcji elektrycznej. Jednocześnie awansował na stanowisko kierownika laboratorium elektrycznego, pozostając na nim do 1932 r. Z okresu zatrudnienia na Politechnice Warszawskiej pochodzi kilka wartościowych opracowań naukowo-badawczych z dziedziny elektrofizyki oraz prestiżowy referat wygłoszony na V Zjeździe Fizyków w Poznaniu w 1930 r. Wyniki prac inż. H. Dziewulskiego z tego okresu zostały ogłoszone w takich czasopismach jak: *Zeitschrift für Physik*, *Przegląd Elektrotechniczny*, *Wiadomości Elektrotechniczne* i *Wszechświat*.

Nie przerywając pracy na Politechnice Warszawskiej, już w 1928 r. H. Dziewulski został zatrudniony w Głównym Urzędzie Miar w dziale elektrycznym. Tu na drodze życiowej spotkał trzy osoby, które wywarły wpływ na całe jego dalsze życie zawodowe: dr. Zdzisława Rauszera – dyrektora GUM, inż. Józefa Rząśnickiego – kierownika działu elektrycznego i prof. Włodzimierza Krukowskiego – współpracownika i doradcę naukowego instytucji. Początek jego zatrudnienia w GUM przypadł na okres wdrażania państwowego nadzoru nad prawidłowością rozliczeń energii elektrycznej. Był to także czas tworzenia wydziałów elektrycznych w państwowej administracji miar. H. Dziewulski we wszystkich tych pracach brał czynny udział. Na początku było to uczestnictwo w montażu i uruchamianiu zakupionej zagranicą aparatury dla pracowni przekładników działu elektrycznego GUM. Nabyte doświadczenia już niebawem wykorzystał w podobnych pracach przy instalacji tablic licznikowych w Okręgowych Urzędach Miar we Lwowie, Lublinie, Katowicach i Poznaniu.

Gdy w 1934 r. inż. Rząśnicki, na skutek ciężkiej choroby serca ustąpił ze stanowiska, H. Dziewulski zajął jego miejsce. Przyjął na siebie główny ciężar wielu nieznanymi mu dotąd obowiązków: utrzymywania stałych kontaktów z elektrowniami, szkolenia pracowników administracji miar i wytwórców energii elektrycznej, kontrole przestrzegania przepisów o miarach. Od 1937 r. był współorganizatorem ogólnopolskich, cyklicznych konferencji licznikowych, na których wygłaszał referaty. Ocalałe ze zniszczeń drugiej wojny światowej materiały z tych konferencji są dowodem jego osobistego wkładu w dziedzinę racjonalizacji rozliczeń energii elektrycznej. Odbywał podróże zagraniczne do urzędów miar w Szwajcarii, Francji i Niemczech, w celu zapoznania się z najnowszymi kierunkami w dziedzinie metod pomiarowych i ustawodawstwa w dziedzinie elektryczności.

Przez cały okres lat trzydziestych był współredaktorem działu *Skrzynka pocztowa* w czasopiśmie *Wiadomości Elektrotechniczne*. Mimo rozlicznych obowiązków czysto zawodowych nie zarzucał działalności naukowej. Świadczą o tym choćby opublikowane (wspólnie z W. Diamandem) w czasopiśmie *Journal of Scientific Instruments* (1939) artykuły o wynikach wdrożenia opracowanego w GUM precyzyjnego kompensatora prądu przemiennego.

Podczas okupacji niemieckiej H. Dziewulski nieprzerwanie pracował na stanowisku naczelnika wydziału elektrycznego, mimo zmiany zakresu działalności instytucji. Od 1941 r. GUM zszedł bowiem do roli urzędu legalizującego przyrządy pomiarowe, nad którym nadzór sprawował Główny Urząd Gospodarczy i Nadzoru nad Sprzętem Technicznym Generalnej Guberni z siedzibą w Krakowie. W 1944 r., podczas powstania warszawskiego, H. Dziewulski należał do ścisłego kierownictwa GUM, które przebywało w budynku urzędu i kierowało jego ochroną aż do ostatnich dni obrony Śródmieścia. Aresztowany przez gestapo, został wywieziony do obozu w Pruszkowie. Dzięki wcześniejszym powiązaniom służbowym z Głównym Urzędem Gospodarczym udało mu się otrzymać zwolnienie z obozu i uzyskać zatrudnienie w urzędzie miar w Krakowie. Stąd wielokrotnie był delegowany przez komórkę konspiracyjną do Warszawy i Katowic, w celu oceny sytuacji i ochrony przed dewastacją resztek sprzętu pomiarowego byłych polskich urzędów miar oraz niektórych zakładów prywatnych (np. firmy Żochowski i Szwede).

Wyzwolenie zastało inż. H. Dziewulskiego w Krakowie. Już 20 stycznia 1945 r., gdy jeszcze przez Kraków przechodziły oddziały Armii Czerwonej, przystąpił do zabezpieczania dokumentów i sprzętu pomiarowego tamtejszego urzędu miar przed zniszczeniem i wywózką. We wrześniu 1945 r. otrzymał stanowisko naczelnika wydziału technicznego z przeniesieniem do tymczasowej siedziby GUM w Bytomiu. Podstawowym jego zadaniem było zabezpieczenie ocalałych

na miejscu urządzeń pomiarowych, a wkrótce przygotowanie odbudowy pracowni pomiarów elektrycznych w zniszczonym gmachu GUM w Warszawie. Mimo trudności spowodowanych niekompletnością wyposażenia technicznego i słabym przygotowaniem personelu, udało mu się już w 1947 r. reaktywować pracownię i zaspokoić najpilniejsze potrzeby energetyki i przemysłu. Równolegle przystąpił do odbudowy innych laboratoriów.

Po nieoczekiwanym odejściu z Głównego Urzędu Miar dyrektora Z. Rauszera, w październiku 1949 r., H. Dziewulski przyjął propozycję kierowania urzędem, najpierw jako dyrektor, a od września 1951 r. jako p.o. prezesa, a następnie prezes instytucji. Doprowadził do zakończenia odbudowy siedziby Urzędu w Warszawie i do przeniesienia tu wszystkich wydziałów z Bytomia.

Mimo ogromu prac organizacyjnych, H. Dziewulski kontynuował pracę naukowo-badawczą. W listopadzie 1945 r. otrzymał nominację na pracownika naukowego. Na podstawie długoletniej pracy jako bezpośredni wykonawca, inicjator i organizator wielu prac badawczych, mających duże znaczenie dla administracji miar, w 1955 r. uzyskał tytuł docenta. Główną sferą jego zainteresowań były wzorce wielkości elektrycznych. Nie bez powodu to właśnie doc. H. Dziewulskiemu zostało powierzone przewodniczenie komisji ds. jednostek wielkości elektrycznych, która w 1953 r. przygotowała dekret o jednostkach fizycznych obowiązujących w Polsce. Ważną pozycją w dorobku naukowym stała się, opracowana w 1956 r. pod jego redakcją, fundamentalna monografia pt. *Prace Włodzimierza Krukowskiego*, zawierająca starannie zebrany i umiejętnie opracowany cały dorobek profesora ocalały z pożogi wojennej. Jednakże kierowanie urzędem w okresie nasilającej się ingerencji władz bezpieczeństwa i instancji partyjnych ograniczało naukowo-badawczą sferę działalności. Prezes H. Dziewulski pełnił swój trudny urząd w atmosferze coraz bardziej krępowanych inicjatyw, insynuacji i donosów składanych w miejscowej komórce PZPR. Mimo sztucznie stwarzanych trudności, instytucji przez niego kierowanej udawało się jeszcze przez dłuższy czas samodzielnie istnieć i owocnie pracować, w czym nie mała była zasługa samego Prezesa.

Prezes H. Dziewulski pozostał na stanowisku do maja 1958 r., przeszedł na emeryturę 8 września 1959 r. Przez wiele lat utrzymywał jeszcze kontakty z instytucją, po raz ostatni podczas obchodów 60-lecia administracji miar. Prezes H. Dziewulski przez wiele lat łączył pracę zawodową z działalnością społeczną. Już przed wojną był członkiem zarządu klubu wioślarskiego „Rodzina Urzędnicza”, istniejącego przy Głównym Urzędzie Miar. W latach 1927 – 1936 był członkiem Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Fizycznego, a w okresie 1928 – 1937 i 1947 – 1959 także członkiem Stowarzyszenia

Elektryków Polskich. Jako delegat GUM brał przez wiele lat udział w pracach Centralnej Komisji Normalizacji Elektrotechnicznej i Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego SEP. Za całokształt pracy zawodowej i społecznej został odznaczony m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi i Złotą Odznaką Honorową Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

Zmarł 24 października 1979 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 51-A-3-20).

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*. NOT, Warszawa 1989 – 2004,
- A. Barański: *Metrolog i pierwszy prezes GUM*. Metrologia i Probiernictwo nr 4, 2000,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

(1909 – 1980)

praca w polskiej
administracji miar:
1935 – 1957

Zdzisław Gajewski

urodził się 29 stycznia 1909 r. w Woroneżu w Rosji. Maturę uzyskał w gimnazjum państwowym im. Stefana Batorego w Warszawie w 1927 r., a w marcu 1934 r. ukończył studia na wydziale matematyczno-przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. Za pracę magisterską, wykonaną w pracowni chemii fizycznej pod kierunkiem prof. dr. M. Centneszwera pt. *O przewodnictwie chlorków ziem alkalicznych w bezwodnej glicerynie*, uzyskał dyplom magistra filozofii w zakresie chemii. Rozpoczętą po studiach pracę doktorską przerwał w 1935 r. z powodu długotrwałej choroby syna. W czasie studiów od września 1932 r. do września 1933 r. był nauczycielem fizyki i chemii w gimnazjum im. Jankowskiej-Statkowskiej. W latach 1933 – 1935 pracował w Grodzkiej Izbie Skarbowej w Warszawie jako podkomisarz skarbowy.

Z dniem 1 stycznia 1935 r. Z. Gajewski rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar w charakterze referendarza, a następnie kierownika działu prac metrologicznych. W tym samym roku opublikował (wspólnie z J. Szperem) artykuł o przewodnictwie chlorków Ca, Sr, i Ba w bezwodnej glicerynie. Pod kierunkiem prof. J. Rolińskiego, którego był najbliższym współpracownikiem, organizował pracownię termometryczną, doprowadzając do wyposażenia jej w odpowiednie przyrządy wzorcowe oraz w urządzenia podstawowe i pomocnicze, często wykonywane w warsztatach GUM. Po zorganizowaniu pracowni podjęto prace naukowo-badawcze w celu realizacji i utrzymania międzynarodowej skali temperatury, a tym samym odtworzenia ówczesnego wzorca jednostki temperatury – stopnia Celsjusza. Wyniki pomyślnie przeprowadzonych prac J. Roliński i Z. Gajewski przedstawili na IX Kongresie Fizyków Polskich w Wilnie we wrześniu 1938 r. Rok później obydwoj opublikowali artykuł o realizacji międzynarodowej skali temperatury w zakresie od 0 °C do 600 °C, zgodnie z ustaleniami przyjętymi podczas obrad VIII Generalnej Konferencji Miar w 1933 r. W tym samym roku ukazała się publikacja Z. Gajewskiego o nowej metodzie obliczania temperatury z użyciem termoelementów wzorcowych Pt-PtRh (10 %).

W latach 1935 – 1939 Z. Gajewski był członkiem Polskiego Towarzystwa Chemicznego i Związku Chemików Polskich, a od 1949 r. – członkiem Polskiego Towarzystwa Fizycznego. W latach 1938 – 1939 dodatkowym jego zajęciem była asystentura na Politechnice Warszawskiej przy Katedrze Fizyki, kierowanej przez prof. M. Wolfke.

W okresie okupacji niemieckiej Z. Gajewski nadal pełnił obowiązki kierownika pracowni termometrycznej w GUM i prowadził w konspiracji prace badawcze. Opracowania ich wyników uległy zniszczeniu w czasie powstania warszawskiego. W gruzach odnaleziono tylko rękopis pracy *O metodach obliczania tablic alkoholometrycznych*. Efekty tej pracy pod tytułem *Praktyczne tablice alkoholometryczne* zostały opublikowane w 1947 r. w wydawnictwach GUM w Bytomiu. W okresie okupacji Z. Gajewski prowadził godną uznania pracę w podziemiu – współpracował z AK, początkowo w zakresie kolportażu, następnie przy produkcji granatów i uzbrojenia. Brał udział w produkcji, w warsztatach mechanicznych GUM, części do prototypu automatycznego pistoletu maszynowego „Błyskawica”.

Po wyzwoleniu został w lutym 1945 r. zatrudniony w tymczasowej siedzibie GUM w Bytomiu, w charakterze kierownika działu prac metrologicznych. Organizując tam pracownie i laboratoria był równocześnie wykładowcą fizyki, chemii fizycznej i analitycznej oraz kierownikiem wydziału elektrotechnicznego w Państwowym Technikum Mechanicznym w Bytomiu. W ostatnim roku pobytu w Bytomiu opracował program kursu fizyki dla Państwowego Technikum Korespondencyjnego.

Z. Gajewski został z dniem 1 sierpnia 1948 r. przeniesiony służbowo do ekspozytury GUM w Warszawie, jako kierownik działu termometrii. Prowadził prace naukowo-badawcze zarówno teoretyczne jak i doświadczalne, w szczególności w zakresie termometrii szklanej, termoelektrycznej i wiskozymetrii. We wszystkich tych dziedzinach był jednym z nielicznych, wysokiej klasy specjalistów w Polsce. Ponadto zajmował się aerometrią, zagadnieniami związanymi z uruchomieniem w Polsce produkcji termometrów szklanych i wiskozymetrów, prowadził badania krajowego szkła termometrycznego, pracował nad podniesieniem jakości krajowej produkcji termometrów, był autorem przepisów legalizacyjnych i instrukcji o sprawdzaniu przyrządów.

Z. Gajewski zaangażował się też w szeroko zakrojoną działalność szkoleniową. Poza dokształcaniem własnych pracowników wykladał na kursach organizowanych dla pracowników administracji miar, instytutów badawczych i przemysłu.

W latach 1948 – 1950 pracował ponownie na Politechnice Warszawskiej na stanowisku asystenta przy wspomnianej już Katedrze Fizyki kierowanej przez prof. M. Wolfke. Z dniem 1 stycznia 1953 r. otrzymał w GUM nominację na kierownika Zakładu Naukowo-Metrologicznego Gęstości, Ciepła i Światła. Jego poprzednik na tym stanowisku, prof. J. Roliński, bardzo wysoko cenił dorobek naukowy Z. Gajewskiego i jego zdolności organizowania i kierowania pracami badawczymi, umiejętności szerzenia wiedzy metrologicznej i działal-

ność w zakresie normalizacji. W 1954 r. w ramach akcji uniezależniania się od importu aparatury laboratoryjno-naukowej Z. Gajewski razem z prof. Rolińskim opracowali konstrukcję termostatu do sprawdzania termometrów lekarskich. W warsztatach GUM wykonano osiem takich urządzeń i wyposażono w nie terenowe urzędy miar oraz fabrykę termometrów we Włocławku.

Z. Gajewski brał czynny udział w konferencjach i zjazdach krajowych i zagranicznych. Brał też udział w pracach przygotowawczych do I Kongresu Nauki Polskiej w 1951 r., na którym wygłosił referat z zakresu termometrii, areometrii i szkła termometrycznego. Od 1950 r., współpracując z PKN, Z. Gajewski był członkiem kilku komisji normalizacyjnych: Metrologicznej, Pomiarów Temperatury, Ciśnienia i Przepływów, Szkła, Przetworów Naftowych, a także sekretarzem Komisji Słownictwa Technicznego oraz przewodniczącym dwóch podkomisji: Elektrotermometrii i Pomiarów Gęstości. Był pierwszym przewodniczącym Komisji Automatyki przy PKN, a także członkiem Zespołu PKN powołanego w celu opracowania normy o podstawowych definicjach metrologii. Należał do grona założycieli Polskiego Komitetu Pomiarów i Automatyki NOT, był jednym z pierwszych przewodniczących Podkomitetu Pomiarów.

W 1955 r. Gajewski został współzałożycielem i redaktorem miesięcznika *Pomiary Automatyka Kontrola* (PAK), a następnie członkiem Rady Programowej i od 1973 r. był jej przewodniczącym. Funkcję tę pełnił do ostatnich dni swego życia.

Dnia 31 grudnia 1957 r. Z. Gajewski na własną prośbę odszedł z pracy w GUM, jednak kontaktów z instytucją nie zerwał. Przez wiele lat pozostawał członkiem Komisji Muzealnej Miar w GUM. Od 1 stycznia do 31 grudnia 1958 r. pracował na zlecenie w Ośrodku Dokumentacji Metrologii GUM. Następnie podjął zatrudnienie w Centralnym Laboratorium Aparatury Pomiarowej i Optycznej, w którym do 1963 r. pełnił funkcję dyrektora naukowego.

Z. Gajewski był autorem ponad pięćdziesięciu publikacji z zakresu metrologii i zagadnień normalizacyjnych w metrologii, ogłoszonych głównie w czasopiśmie *Przegląd Techniczny* i *PAK* oraz wydanych nakładem GUM. Współpracował z Państwowym Wydawnictwem Technicznym, opracowując kilka rozdziałów w *Poradniku Mechanika*. Był współautorem i redaktorem naukowym *Poradnika dla wytwórców, użytkowników i legalizatorów narzędzi mierniczych* oraz współredaktorem *Poradnika GUM* (1952), a także współpracownikiem wielu innych czasopism naukowych i technicznych. W swym dorobku miał ponadto współautorstwo słownika mechanicznego polsko-niemieckiego oraz dwie książki: *Pomiary temperatur* (1949) i *Termometry* (1957). Książki te są do dziś aktualne i wykorzystywane.

Jego dorobek naukowy i techniczny, w szczególności w zakresie realizacji po raz pierwszy w Polsce międzynarodowej skali temperatury – to ogromny wkład jaki wniósł do rozwoju metrologii.

Za zasługi w pracy zawodowej został odznaczony Medalem 10-lecia PRL.

Zmarł 29 maja 1980 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 4D-5-23).

Materiały źródłowe:

- W. Gizmajer: *Metrolog i popularyzator wiedzy*. Metrologia i Probiernictwo, nr 1, 2000,
- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- teczki osobowe znajdujące się w zbiorach historycznych GUM.

(1922 – 2013)

praca w polskiej
administracji miar:
1971 – 1990

Jerzy Gogolewski

urodził się 19 grudnia 1922 r. w Świsłoczy (pow. białostocki) i tu uczęszczał do szkoły podstawowej. Naukę szkolną kontynuował najpierw w gimnazjum w Mławie, a potem, już w czasie okupacji niemieckiej, w Warszawie, gdzie w 1944 r. ukończył Państwową Szkołę Elektryczną II stopnia. Zaczął pracować w PKP jako teletechnik i jednocześnie podjął studia w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej (zmieniona przez okupanta nazwa Politechniki Warszawskiej). Musiał jednak zrezygnować z tych wszystkich planów, gdyż jeszcze w 1944 r. został powołany do Wojska Polskiego, w składzie I Białoruskiego Frontu doszedł aż do Berlina i znalazł się tam w chwili zakończenia działań wojennych w maju 1945 r. Za swoją odwagę i męstwo w okresie wojny, a w szczególności podczas ofensywy na zachód otrzymał szereg odznaczeń i medali.

Po zakończeniu wojny został zdemobilizowany w 1945 r. i rozpoczął studia na Politechnice Wrocławskiej. Jednocześnie ze studiami zaczął pracować jako asystent na tej samej uczelni w Katedrze Pomiarów Elektrycznych u prof. K. Idaszewskiego. W 1951 r. ukończył studia politechniczne i przeniósł się do Warszawy. Tu rozpoczął pracę w Katedrze Budowy Elektrycznych Przyrządów Pomiarowych na Politechnice Warszawskiej i z tą uczelnią był związany przez dwadzieścia następných lat. W 1953 r. po śmierci kierownika tej Katedry, w wyniku reorganizacji został służbowo przeniesiony do Katedry Miernictwa Elektrycznego, gdzie w 1954 r. został adiunktem. W 1960 r. został ponownie służbowo przeniesiony do nowoutworzonej Katedry Techniki Jądrowej, w której pod kierunkiem prof. Pawła Jana Nowackiego przygotowywał swoją pracę doktorską.

Na podstawie przedłożonej rozprawy doktorskiej pt. *Wskazówkowy regulator izotopowy i możliwości jego zastosowania do układów automatycznej regulacji* i po złożeniu wymaganych egzaminów J. Gogolewski uzyskał stopień naukowy doktora nauk technicznych, nadany uchwałą Rady Wydziału Mechanicznego Energetyki i Lotnictwa Politechniki Warszawskiej z 29 stycznia 1969 r. W tym samym roku został mianowany starszym wykładowcą. W wyniku kolejnej reorganizacji uczelni Katedra Techniki Jądrowej weszła w skład Instytutu Techniki Ciepłej Wydziału Mechanicznego Energetyki i Lotnictwa.

Z dniem 1 października 1971 r. J. Gogolewski przeszedł do pracy w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar, gdzie został zatrudniony na stanowisku adiunkta i kierownika Samodzielnego Laboratorium Pomiarów Czasu i Częstotliwości, wcześniej kierowanego przez Ludwika Zajdlera. Kontynuował działania poprzednika,

rozbudowując laboratorium i rozwijając współpracę z instytucjami zagranicznymi. Dzięki temu Laboratorium stało się ośrodkiem liczącym się w kraju i na arenie międzynarodowej. J. Gogolewski w pracy wykazywał dużą samodzielność i wiele inicjatywy w rozwiązywaniu niejednokrotnie trudnych problemów zawodowych. Dzięki doświadczeniu zawodowemu, naukowo-badawczemu oraz dydaktycznemu przyczynił się w znacznym stopniu do rozwoju laboratorium, którym kierował.

Kierownictwo PKNMiJ, we wniosku z 1984 r. o nadanie Jerzemu Gogolewskiemu Medalu 40-lecia Polski Ludowej, stwierdza, że *pod jego kierownictwem prowadzone były prace naukowo-badawcze, które pozwoliły osiągnąć parametry prowadzonej skali czasu na średnim poziomie europejskim. Wdrożył najnowsze techniki pomiarowe: m.in. porównywanie wzorców czasu metodą telewizyjną, metodę fazową porównywania wzorców czasu, stanowiska do kontroli częstotliwości wzorcowych. W ramach organizowanego systemu czasu w Polsce zostały uruchomione i wdrożone stanowiska czasu w Okręgowych Urzędach Miar w Szczecinie, Gdańsku, Wrocławiu i w kilku jednostkach Wojska Polskiego. Szkolił młode kadry. Wybitny i ceniony fachowiec w dziedzinie pomiarów czasu i częstotliwości.*

Instytucje zewnętrzne ceniły współpracę z laboratorium kierowanym przez Jerzego Gogolewskiego, co znalazło wyraz w przesyłanych podziękowaniach – np. Centralny Ośrodek Legalizacji Aparatury Pomiarowej (późniejszy Centralny Ośrodek Metrologii Wojskowej) w Zielonce dziękował dr. inż. J. Gogolewskiemu i dr. inż. M. Staniewskiemu za pomoc przy uruchamianiu stanowiska do porównywania wzorców częstotliwości metodą telewizyjną; Instytut Geodezji i Kartografii wyraził podziękowanie za udzielenie przez Laboratorium Pomiarów Czasu i Częstotliwości PKNMiJ pomocy przy naprawie i przystosowaniu chronografu drukującego do urządzeń służby czasu tego Instytutu.

Był kierownikiem wymagającym, cenionym przez przełożonych, człowiekiem pogodnym, życzliwym dla pracowników i kolegów.

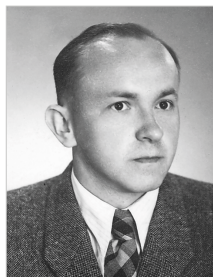
Za swoją postawę jako żołnierz na froncie II wojny światowej w jej końcowej fazie i za osiągnięcia zawodowe otrzymał medale i odznaczenia: Brązowy Medal Zasłużonym na Polu Chwały, Medal za Udział w Walkach o Berlin, Medal Zwycięstwa i Wolności (1945), Medal za Odrę, Nysę i Bałtyk, Odznakę Grunwaldzką, Medal Za Zwycięstwo nad Niemcami (1985), Medale 30-lecia (1974) i 40-lecia (1985) Polski Ludowej, Złoty Krzyż Zasługi (1975), Srebrny Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1978), Złotą Odznakę Zasłużony dla Łączności (1979), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1981).

Na emeryturę przeszedł z dniem 31 grudnia 1990 r.

Zmarł w Warszawie 5 czerwca 2013 r.

Materiały źródłowe:

– akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM.

(1924 – 1993)

**praca w polskiej
administracji miar:
1963 – 1990**

Bronisław Górski

urodził się w Sosnowcu 4 sierpnia 1924 r. Wybuch drugiej wojny światowej przerwał mu naukę w gimnazjum ogólnokształcącym w Starachowicach. Dopiero w 1945 r. jako ekstern zdał tzw. małą maturę, a rok później otrzymał świadectwo dojrzałości. W latach 1945 – 1950 studiował na Wydziale Elektrycznym Politechniki Śląskiej. Po uzyskaniu absolutorium został powołany do służby wojskowej.

Początki swojej działalności zawodowej związał z wojskiem, podejmując w 1951 r. pracę w Wojskowym Instytucie Łączności w Zegrzu, gdzie zajmował się pracami konstrukcyjnymi i pomiarami badawczymi. W 1952 r., już pracując, uzyskał w swojej macierzystej uczelni dyplom inżyniera elektryka i magistra nauk technicznych. W Instytucie przeszedł wiele szczebli kariery zawodowej, szybko awansując na stanowisko kierownika sekcji badań. W 1954 r. został przeniesiony do Centrum Badań Uzbrojenia w Zielonce, gdzie jako kierownik sekcji przyrządów zajmował się pracami konstrukcyjnymi, wdrożeniowymi i naprawami elektronicznej aparatury pomiarowej, stosowanej do celów balistycznych. Odszedł z wojska w 1956 r. w randze kapitana rezerwy i podjął pracę w Instytucie Tele- i Radiotechnicznym, jako kierownik pracowni. Zdobytą wcześniej wiedzę teoretyczną i praktyczną wykorzystywał w pracach nad konstrukcją przyrządów radiometrycznych oraz przy realizacji tematów badawczych, związanych z niezawodnością kondensatorów elektrolitycznych. W 1960 r. został przeniesiony do Instytutu Badań Jądrowych, gdzie jako adiunkt zajmował się m.in. konstrukcją wzmacniaczy logarytmicznych. W latach 1963 – 1965 był zatrudniony w Głównym Urzędzie Miar na stanowisku adiunkta i równocześnie pracował w Przemysłowym Instytucie Telekomunikacji kolejno na etacie inżyniera, a potem kierownika ośrodka informacji technicznej. Od 1969 r. związał się już na stałe z GUM, gdzie powierzono mu zadanie organizacji laboratorium pomiarów tłumienia. Jako adiunkt, kierownik laboratorium, a potem główny metrolog przez wiele lat prowadził prace z tej dziedziny w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki.

Był twórcą absolutnego wzorca tłumienia, metod pomiarowych tej wielkości i autorem dokumentów metrologicznych. Był kilkakrotnie wyróżniany nagrodą Prezesa, m.in. za opracowanie metody sprawdzania tłumików kontrolnych ze wzorcami państwowymi i za udoskonalenie metod pomiarów tłumienia.

Nie publikował wiele, ale każdy jego artykuł charakteryzował się głębokimi przemyśleniami, zwięzłością i dużym ładunkiem treści. Główną jego pasją zawodową były jednak zagadnienia konstrukcyjne, w nich bowiem czuł się najlepiej.

Osiągnięciem, które dobrze świadczyło zagranicą o polskiej myśli twórczej było opracowanie przez niego, dla bułgarskiej służby miar, kompletu tłumików wzorcowych. Biegła znajomość czterech języków obcych umożliwiła mu bezpośrednie śledzenie postępu w interesującej go dziedzinie. Te dodatkowe kwalifikacje wykorzystywał we współpracy z Centralnym Ośrodkiem Informacji Normalizacyjnej i Metrologicznej, wykonując przez wiele lat analizy dokumentacyjne. Uczestniczył w komparacjach międzynarodowych i w półrocznym stażu naukowym w Fizyczno-Technicznym Urzędzie Federalnym w Niemczech (PTB). Po blisko czterdziestu latach niezwykle aktywnego życia zawodowego w 1990 r. przeszedł na emeryturę. W ostatnim roku pracy został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Był specjalistą o rozległej wiedzy, człowiekiem skromnym, życzliwym i koleżeńskim.

Zmarł 6 grudnia 1993 r. i został pochowany w Warszawie na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 46-J-4-19).

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia pracowników i kolegów.

(1924 – 2010)

praca w polskiej
administracji miar:
1966 – 1990

Tadeusz Grabecki

urodził się 26 kwietnia 1924 r. w Grudziądzu. Tam rozpoczął naukę w Szkole Powszechnej im. T. Kościuszki i kontynuował ją dalej w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Bolesława Chrobrego, również w Grudziądzu. W czerwcu 1939 r. otrzymał promocję do czwartej klasy gimnazjum, jednak wybuch II wojny światowej i zajęcie Grudziądza przez Niemców uniemożliwiły dalszą naukę.

Ojciec T. Grabeckiego, zawodowy wojskowy, podczas kampanii wrześniowej 1939 r. dostał się do niewoli i po kilku miesiącach zmarł w obozie jenieckim. Tadeusz Grabecki, jako 16-latek, został wywieziony do obozu pracy przymusowej, a potem skierowany na roboty rolne w Niemczech.

W 1943 r. losy wojenne rzuciły go najpierw na teren południowej Francji, a potem do Włoch, gdzie brał udział w Kampanii Włoskiej (1944 – 1945), jako żołnierz Pułku Ułanów Karpackich (II Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa). We wrześniu 1945 r. został skierowany do Szkoły Podchorążych Kawalerii Pancernej im. Gen. Władysława Andersa we Włoszech i ukończył ją z wynikiem celującym. We wrześniu 1946 r. dołączył do swojego pułku macierzystego, stacjonującego już na terenie Wielkiej Brytanii.

Do Polski powrócił w 1948 r. i zamieszkał początkowo z matką w Grudziądzu. Tam T. Grabecki rozpoczął kilkumiesięczną pracę jako planista w Pomorskiej Odlewni i Emalierni. Pragnął jednak wrócić do nauki przerwanej wybuchem wojny, a ponieważ Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla Eksternów przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uznała jego świadectwo ukończenia Gimnazjum Ogólnokształcącego w Alassano (Włochy), miał otwartą drogę do dalszego kształcenia się. Rozpoczął naukę w Technikum Chemicznym nr 1 w Warszawie, dokąd przeniósł się w 1949 r. i w dniu 22 maja 1952 r. otrzymał świadectwo dojrzałości, uzyskując tytuł technika chemika. W latach 1952 – 1958 pracował zawodowo i równocześnie studiował w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie (na Wydziale Ekonomiki i Planowania Przemysłu), gdzie ukończył dziewięć semestrów. W 1974 r. T. Grabecki otrzymał dyplom ukończenia Studium Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa Stołecznego Uniwersytetu Powszechnego Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.

W 1949 r. rozpoczął się kilkunastoletni okres pracy T. Grabeckiego w Wydziale Czasopism Naczelnej Organizacji Technicznej. Pracował tam kolejno na stanowiskach: szefa zaopatrzenia technicznego, szefa produkcji i kierownika redakcji.

W dniu 1 października 1966 r. rozpoczął pracę w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar, gdzie został zatrudniony w Wydziale Prawnym, jako redaktor Dziennika Urzędowego CUJiM.

Po reorganizacji i zniesieniu CUJiM, od 1 stycznia 1973 r. został przeniesiony najpierw do Departamentu Organizacyjno-Prawnego na stanowisko starszego radcy, a po paru miesiącach, z dniem 1 kwietnia 1973 r. na takie samo stanowisko w Departamencie Nadzoru Legalizacyjnego i Koordynacji Terenowej w PKNiM.

Od sierpnia 1976 r. T. Grabecki został skierowany do Zakładu Metrologii Ogólnej, gdzie początkowo pracował na stanowisku ekonomisty, a od listopada 1985 r., aż do przejścia na emeryturę, na stanowisku starszego radcy. Zajmował się tu opracowywaniem i przygotowywaniem do publikacji w Dzienniku Normalizacji i Miar przepisów i instrukcji metrologicznych oraz zarządzeń dotyczących zatwierdzenia typu przyrządów pomiarowych. W tych sprawach ściśle współpracował z metrologami z laboratoriów pomiarowych.

Był pracownikiem cenionym, samodzielnym i odpowiedzialnym, lubianym i szanowanym kolegą. Był aktywny społecznie, działał w związkach zawodowych i w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów. W latach 1980-1981 był członkiem Komisji Rewizyjnej Koła NSZZ „Solidarność” przy PKNMiJ. Był zapalonym filatelistą.

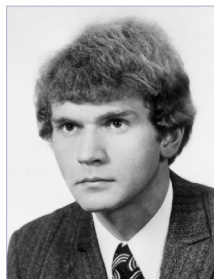
Za swoją pracę otrzymał: Medal 30-lecia Polski Ludowej (1974), dyplom uznania za 15 lat pracy w PKNMiJ (1982), Odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1987), Złoty Krzyż Zasługi przyznany z okazji 70-lecia Polskiej Służby Miar (1989) oraz Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Z dniem 28 września 1990 r. przeszedł na emeryturę.

Zmarł w Warszawie 2 maja 2010 r. i został pochowany w grobie rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 93, rząd 5, grób 3).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Edward Gubała

(1944 – 2013)

praca w polskiej
administracji miar:
1972 – 2009

urodził się 28 września 1944 r. w Sosnowcu. W 1963 r. ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Batorego w Warszawie. Studia wyższe rozpoczął 1 października 1963 r. na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej i ukończył je w 1969 r., otrzymując tytuł magistra inżyniera elektryka (specjalność pomiary elektryczne). Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w Instytucie Elektrotechniki i wkrótce wyjechał na staż naukowy do Francji, gdzie przebywał ponad rok. Najpierw pracował w Zakładach Aparatury Elektrycznej Merlin Gerin w Grenoble, gdzie był zatrudniony przy kontroli aparatów niskiego i wysokiego napięcia w Laboratorium Wysokich Napięć oraz w biurze konstrukcyjnym sekcji wyłączników najwyższych napięć. Później pracował w Alsthom w Lyonie w laboratorium zwarciowym CERDA (Centrum Studiów i Rozwoju Delle-Alsthom).

Po powrocie do Polski, z dniem 1 października 1970 r., rozpoczął pracę jako asystent w Instytucie Elektrotechniki w Międzyzlesiu. Po dwóch latach, 1 października 1972 r., przeniósł się do pracy w Polskim Komitecie Normalizacji i Miar, gdzie powierzono mu stanowisko kierownika Laboratorium Przekładników i Wysokich Napięć, w Zakładzie Metrologii Elektrycznej, kierowanym przez Erharda Szulca. Edward Gubała kierował Laboratorium przez cały czas swojej pracy w GUM, niezależnie od tego, że w związku z częstymi zmianami organizacyjnymi w strukturze Urzędu, po 2000 r. znajdowało się ono kolejno w Zakładzie Metrologii Elektrycznej, w Jednostce Certyfikującej i w Zakładzie Laboratoriów Badawczych.

Jako kierownik laboratorium zajmował się układami pomiarowymi do wyznaczania błędów przekładników prądowych i napięciowych. Utrzymywał kontakty służbowe z producentami przekładników: Zakładami Aparatury Rozdzielczej w Międzyzlesiu pod Warszawą i Fabryką Aparatury Elektromechanicznej „Fanina”. W swojej dziedzinie współpracował również z instytucjami naukowymi, takimi jak: Instytut Elektrotechniki i Energetyki w Warszawie, Politechnika Śląska czy Fizyczno-Techniczny Urząd Federalny (PTB) w Niemczech.

Przez wiele lat, aż do przejścia na emeryturę, Edward Gubała był przedstawicielem GUM w Stałej Komisji Normalizacyjnej Nr 82 ds. przekładników i transformatorów małej mocy Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i opiniował normy z tej dziedziny. Uczestniczył, wraz z personelem laboratorium,

którym kierował, w wielu międzynarodowych porównaniach międzylaboratoryjnych, najpierw w ramach Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), potem COOMET (Organizacja Państwowych Instytucji Metrologicznych Europy Środkowej i Wschodniej) i EUROMET (Europejska współpraca w dziedzinie wzorców jednostek miar), a także w dwustronnych porównaniach, głównie z urzędami miar Czechosłowacji (potem Czech) i Węgier.

Uczestniczył w wielu międzyuczelnianych konferencjach metrologicznych i sesjach Polskiego Komitetu Pomiarów i Automatyki NOT. Jako ceniony specjalista był ekspertem w zakresie importu do Polski aparatury pomiarowej dla potrzeb energetyki i przez szereg lat współpracował z Centralą Handlu Zagranicznego „Elektrim”.

Edward Gubała był autorem lub współautorem kilkunastu publikacji w czasopismach fachowych, referatów na konferencje metrologiczne i opracowań omawiających wykonane prace badawcze. Wszystkie te materiały dotyczyły metod sprawdzania przekładników prądowych i napięciowych oraz pomiarów wysokich napięć.

W latach 1980 – 1981 E. Gubała był członkiem Komisji Zakładowej Koła NSZZ „Solidarność” przy PKNMiJ. Był cenionym kierownikiem laboratorium, lubianym kolegą, człowiekiem o niezmiennych poglądach.

Otrzymał medal pamiątkowy z okazji 25-lecia Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) (1977), Srebrny Krzyż Zasługi (1979), medal pamiątkowy 60-lecia ZWAR (1979), Medale 75-lecia (1994) i 85-lecia (2004) Głównego Urzędu Miar.

Z dniem 26 czerwca 2009 r przeszedł na emeryturę.

Zmarł w Warszawie 10 maja 2013 r. i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach (kw. B39-6-1).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia kolegów i pracowników.

(1899 – 1976)

praca w polskiej
administracji miar:
1937 – 1967

Eryk Hauptman

urodził się 21 grudnia 1899 r. w Żyrardowie w pow. błońskim. W czasie pierwszej wojny światowej został z rodzicami ewakuowany do Rosji i tam uczył się przez trzy lata do gimnazjum realnego. Po powrocie do kraju w 1918 r. rozpoczął pracę jako praktykant mierniczy w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przygotowując się jednocześnie do egzaminu maturalnego, który zdał w 1924 r. i rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. Jego praca z fizyki doświadczalnej pt. *Pochłanianie par CS₂ w dziedzinie nadfioletu Schumana* została przyjęta jako praca magisterska.

W 1928 r. rozpoczął pracę jako asystent w katedrze Fizyki Państwowej Wyższej Szkoły Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda i tu pracował do 1935 r., będąc bardzo cenionym pracownikiem dydaktycznym i organizatorem pracowni pomiarów fizycznych. W latach 1935 – 1938 pracował w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Warszawskiego jako asystent prof. Stanisława Pieńkowskiego. Był także asystentem prof. Stanisława Ziemieckiego na SGGW.

Od 1933 r. poświęcił się pracy naukowej. Zajął się zagadnieniami trwałego połączenia, bez warstw przejściowych, szkła i miedzi, wytrzymującego zakres temperatury od $-172\text{ }^{\circ}\text{C}$ do $+500\text{ }^{\circ}\text{C}$ – wykonanie takiego połączenia było tajemnicą wielkich wytwórców lamp rentgenowskich i nie było wykonywane przez żaden zakład szklarski w Polsce. Wymagało to od niego pogłębienia wiadomości z zakresu obróbki metali, wytwarzania szkła itp.

W dniu 1 października 1937 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar, w dziale gazomierzowym. Wykonywał badania konstrukcji wzorów gazomierzy zgłaszanych do zatwierdzenia do produkcji, ich przydatności i dokładności pomiarów. Dokonywał kontroli produkcji w fabrykach gazomierzy na terenie całego kraju zajmując się jednocześnie wprowadzaniem licznych udoskonaleń technicznych. W 1940 r. został przeniesiony do pracy w Okręgowym Urzędzie Miar w Warszawie.

W lutym 1943 r., został mianowany zastępcą kierownika Obwodowego Urzędu Miar Warszawa 1, zajmował się legalizacją gazomierzy, a także innych narzędzi pomiarowych, znajdujących się na obszarze podległym temu urzędowi. W 1944 r. powierzono mu organizację i zarządzanie pracowni termometryczno-aerometrycz-

nej w Urzędzie Miar w Warszawie, a w czerwcu tego roku kierowanie Objazdowym Urzędem Miar nr 1 w Górze Kalwarii.

Kiedy w 1945 r., po zakończeniu wojny, przystąpiono do odbudowy ze zniszczeń wojennych budynku i laboratoriów Głównego Urzędu Miar, E. Hauptman był jednym z pierwszych, który włączył się do tych prac, kontynuując swoje zatrudnienie w Urzędzie.

W 1951 r. został mianowany adiunktem w GUM. Od 1 września 1954 r. pełnił obowiązki kierownika Pracowni Kolorymetrycznej, a od 1 stycznia 1958 r. do grudnia 1960 r. – obowiązki kierownika Pracowni Fotometrii. Od stycznia 1961 r. do lutego 1967 r. zajmował kolejno stanowiska: metrologa i starszego technika w tej pracowni, a także zastępcy kierownika pracowni, a następnie kierownika Laboratorium Pomiarów Światła i Barwy.

Jako pracownik naukowo-badawczy i bliski współpracownik prof. Józefa Rolińskiego zajmował się projektowaniem unikalnych przyrządów pomiarowych niezbędnych do prac doświadczalnych. Był dobrym eksperymentatorem w dziedzinie fizyki, wyróżniał się zaangażowaniem w organizację i rozwój prac w zakresie fotometrii obiektywnej i spektrometrii.

Był autorem ciekawych prac naukowo-badawczych i artykułów w prasie technicznej. Skonstruował i udoskonalił liczne przyrządy i aparaturę pomiarową.

Z dniem 28 lutego 1967 r. przeszedł na emeryturę, ale jeszcze do września tego roku pracował w GUM.

Zmarł w 1976 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

(1924 – 2007)

praca w polskiej
administracji miar:
1974 – 1982
1989 – 1993

Andrzej Houwalt

urodził się 18 lipca 1924 r. w Warszawie. Naukę w zakresie szkoły powszechnej pobierał w majątku rodziców Mejszagoła (obecnie na Litwie). Od 1935 r. uczęszczał do gimnazjum oo. Jezuitów w Wilnie i ukończył je w 1939 r.

W okresie II wojny światowej, po opuszczeniu w 1940 r. Wileńszczyzny, zamieszkał w Warszawie i tu w latach 1940 – 1942 uczył się w Szkole Chemiczno-Ceramicznej, którą ukończył z dyplomem technika-chemika. W latach 1942 – 1944 studiował na Wydziale Chemii Technicznej w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej (zmieniona przez okupanta nazwa Politechniki Warszawskiej). W lutym 1945 r. rozpoczął studia na III roku Wydziału Hutniczego Akademii Górniczej. W 1944 r. wziął udział w powstaniu warszawskim w stopniu kaprała podchorążego AK. Od kwietnia 1945 r. do lutego 1946 r., wcielony do II Armii Wojska Polskiego, odbywał czynną służbę w Szkole Oficerskiej Wojsk Łączności w Zamościu i Sieradzu.

W lutym 1946 r. wznowił studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej i ukończył je w listopadzie 1950 r. uzyskując dyplom magistra nauk technicznych – inżyniera chemika.

We wrześniu 1949 r. rozpoczął pracę na Politechnice Warszawskiej i z tą uczelnią pozostał związany przez dwadzieścia pięć lat. Początkowo pracował w Katedrze Chemii Fizycznej jako asystent, potem awansował na kolejne szczeble drogi naukowej, poczynając od stanowiska asystenta, starszego asystenta i adiunkta. W 1957 r. uzyskał stopień naukowy kandydata (doktora) nauk chemicznych po obronie pracy doktorskiej, a w 1963 r. – stopień doktora habilitowanego na podstawie oceny ogólnego dorobku naukowego i przedłożonej rozprawy habilitacyjnej pt. *Elektrolityczny rozkład wody pod obniżonym napięciem przy użyciu węglowych elektrod proszkowych*, a w 1965 r. został mianowany docentem. W latach 1965 – 1970 pracował w Katedrze Chemii Nieorganicznej PW jako docent, jednocześnie w latach 1966 – 1969 pełnił funkcję prodziekana ds. naukowych Wydziału Chemicznego. W marcu 1968 r. brał czynny udział w strajku studentów PW. W latach 1967 – 1970 pracował także jako docent etatowy w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Łączności w Zegrzu k. Warszawy.

Po zmianach organizacyjnych przeprowadzonych na Politechnice Warszawskiej był w latach 1971 – 1973 dyrektorem Instytutu Chemii Ogólnej i Technologii Nieorganicznej.

Z dniem 1 października 1974 r. został przeniesiony służbowo do pracy w Polskim Komitecie Normalizacji i Miar i powołany na stanowisko docenta, a 15 października 1974 r. został kierownikiem Zakładu Metrologicznego Termodynamiki. Stanowisko to zajmował do 31 marca 1982 r., gdy jako aktywny członek NSZZ „Solidarność”, w wyniku represji po wprowadzeniu stanu wojennego otrzymał wypowiedzenie pracy.

W latach 1982 – 1983 pracował w Centralnym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Centralnego Związku Spółdzielczości Inwalidów jako kierownik zakładu, a w latach 1983 – 1989 w Instytucie Organizacji, Zarządzania i Ekonomiki Przemysłu Budowlanego ORGBUD jako kierownik pracowni.

Do pracy w Polskim Komitecie Normalizacji, Miar i Jakości powrócił w wyniku przemian ustrojowych z dniem 1 grudnia 1989 r., służbowo przeniesiony na prośbę tej instytucji. Został tu początkowo zastępcą kierownika Zakładu Metrologicznego Termodynamiki, a 1 lipca 1990 r. otrzymał mianowanie na stanowisko kierownika tego zakładu, którym kierował do przejścia na emeryturę w dniu 31 grudnia 1992 r. Pracę zawodową kontynuował jeszcze przez rok, zatrudniony na pół etatu jako doradca prezesa PKNMiJ.

Pracując na Politechnice Warszawskiej w latach 1967 – 1974 był przewodniczącym Komisji Programów i Podręczników Zawodowych Szkół Chemicznych w Ministerstwie Oświaty, a w latach 1971 – 1974 był przewodniczącym Komitetu Głównego Olimpiady Chemicznej.

W okresie pracy w PKNMiJ doc. A. Houwalt jako kierownik, a potem dyrektor Zakładu Metrologicznego Termodynamiki kierował pracami naukowo-badawczymi z dziedziny objętej tematyką zakładu: pomiarami objętości, przepływów cieczy i gazu, ciepła, ciśnienia i temperatury. Pod jego kierunkiem opracowywano przepisy i instrukcje metrologiczne, budowano stanowiska pomiarowe. Przewodniczył lub był członkiem delegacji polskich metrologów na międzynarodowe posiedzenia metrologiczne. Był członkiem Rady Naukowej ds. Metrologii PKNMiJ i członkiem Rady Programowej miesięcznika *Normalizacja* wydawanego przez PKNMiJ. Był organizatorem i przewodniczącym komisji egzaminacyjnej języków obcych w PKNMiJ i członkiem komisji ds. specjalizacji zawodowej inżynierów w tym Komitecie. Był autorem lub współautorem szeregu publikacji o charakterze naukowym lub technicznym.

Doc. A. Houwalt miał wszechstronną wiedzę, był pełen energii, zaangażowania i inicjatywy, był dobrym organizatorem. W pamięci kolegów i współpracowników został jako patriota, człowiek o wszechstronnych zdolnościach, uczynny i koleżeński, o dużej kulturze osobistej i poczuciu humoru.

W uznaniu osiągnięć zawodowych i naukowych doc. Andrzej Houwalt otrzymał szereg odznaczeń i wyróżnień m.in.: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia

Polski (1979), Złoty Krzyż Zasługi (1973), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1973), Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1968), Złotą Odznakę Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego (1979), Medal pamiątkowy 60-lecia Polskiej Służby Miar (1980), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Był aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność” w latach 1980 – 1981.

Zmarł w Warszawie 31 marca 2007 r. i został pochowany w grobie rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Czesław Jabłoński

(1913 – 2015)

praca w polskiej
administracji miar:
1929 – 1939
1946 – 1977
1979

urodził się 23 marca 1913 r. we wsi Skoki Małe (gm. Dobiegniewo, pow. wrocławski). Po ukończeniu siedmioklasowej szkoły powszechnej, po śmierci ojca, pracował jako robotnik rolny w gospodarstwie rodzinnym, a następnie w folwarku koło Włocławka.

Od 1 sierpnia 1929 r. został zatrudniony w Głównym Urzędzie Miar jako mechanik (praktykant). W 1933 r., nadal pracując, ukończył trzyletni kurs zawodowy organizowany przez Towarzystwo Kursów Zawodowych dla Pracowników Przemysłu Metalowego w Warszawie i uzyskał tytuł mechanika precyzyjnego. W warsztatach GUM pracował do 1 września 1939 r., gdy został powołany do wojska (5 października 1939 r. dostał się do niewoli niemieckiej).

Z obozu jeńców wojennych Czesław Jabłoński uciekł 16 września 1941 r. i od 19 września, ukrywając się, rozpoczął pracę w warsztacie Wytwórni Aparatów Precyzyjnych w Warszawie, którą zakończył w lipcu 1944 r. Następnie (ciągle ukrywając się) pracował jako robotnik rolny. W styczniu 1945 r. wrócił do wyzwolonej z okupacji niemieckiej Warszawy i od 1 lutego do połowy czerwca tego roku pracował jako mechanik poligraficzny w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”.

W maju 1945 r. zgłosił się do GUM (dyrekcja znajdowała się w Bytomiu) i rozpoczął pracę przy odbudowie zniszczonych warsztatów w ekspozyturze GUM w Warszawie, jako mechanik precyzyjny. Poza pracą w GUM, od 16 czerwca 1945 r., przez jeden rok był zatrudniony jako główny mechanik poligraficzny w Robotniczej Spółdzielni Graficznej. Od 1 grudnia 1946 r. został w GUM intendentem warsztatowym, a w sierpniu 1950 r. otrzymał stanowisko starszego mechanika precyzyjnego.

Od stycznia 1953 r. pełnił obowiązki kierownika Warsztatów Stempli Legalizacyjnych. W 1954 r. przełożeni uważali, że Czesław Jabłoński *to wybitny narzędziowiec i precyzyjny mechanik. Wyroby jego wyróżniają się wysoką jakością i precyzją. Umiejętnie kieruje podległymi pracownikami, szkoli i pomaga w pracy (...). Zastosował pomysły racjonalizatorskie w zakresie konserwacji i oszczędnego zużycia materiałów.* Doceniano też jego duży wkład w odbudowę warsztatów.

W lutym 1957 r. Czesław Jabłoński zdał egzamin czeladniczy. W 1958 r. złożył stosowny egzamin i otrzymał Dyplom Mistrzowski, wydany przez Izbę Rzemieślniczą w Warszawie, w którym stwierdza się, że Czesław Jabłoński ma

prawo używać tytułu mistrza w specjalności narzędzi precyzyjnych. W maju 1959 r. został kierownikiem Warsztatów Stempli Legalizacyjnych w GUM.

W następnych latach pełnił funkcje mistrza i starszego majstra, był odpowiedzialny za całkowitą produkcję stempli legalizacyjnych i kontrolę jakości wykonania matryc i stempli.

Umiejętności Czesława Jabłońskiego były także wysoko cenione przez inne instytucje, takie jak Katedra Teletransmisji Przewodowej Politechniki Warszawskiej, Państwowy Instytut Automatyki i Pomiarów w Warszawie, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie i Instytut Biologii Doświadczalnej PAN, na rzecz których, za zgodą GUM, wykonywał szereg prac.

Od kwietnia 1970 r. do lipca 1976 r. pracował w Laboratorium Badań Narzędzi do Pomiarów Długości i Kąta, gdzie jako starszy technik brał udział w sprawdzaniu, ekspertyzach i badaniach przy zatwierdzaniu typów przyrządów pomiarowych oraz zajmował się konserwacją i naprawami wyposażenia laboratorium.

Od 1 sierpnia 1976 r. do 30 czerwca 1977 r. był technikiem w Zakładzie Metrologicznym Aparatury Laboratoryjno-Naukowej ówczesnego Polskiego Komitetu Normalizacji i Miar. Na emeryturę przeszedł od 1 lipca 1977 r., ale jeszcze przez pięć miesięcy w 1979 r. pracował na jedną trzecią etatu w Zakładzie Długości i Kąta.

Przy przejściu na emeryturę kierownictwo PKNMiJ dziękowało mu za długoletnią pracę, wyrażało uznanie dla jego dużego udziału w odbudowie GUM i wyposażaniu Polskiej Służby Miar po wojennych zniszczeniach.

W okresie wielu lat pracy Czesław Jabłoński otrzymał: Brązowy Krzyż Zasługi (1946), Srebrny Krzyż Zasługi (1955), Medal 10-lecia PRL (1955), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1969), Odznakę honorową Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych (1979) i Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994) oraz dyplomy za pracę zawodową i społeczną.

Prace społeczne Czesława Jabłońskiego to przede wszystkim funkcja męża zaufania grupy warsztatowej oraz udział w Komisji Bytowo-Socjalnej ZZPPiS.

Z racji udziału w Kampanii Wrześniowej i pobytu w obozie jenieckim został członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację (ZBoWiD).

W pamięci współpracowników i kolegów pozostał jako życzliwy, koleżeński, gotowy do pomocy.

Zmarł w Warszawie w październiku 2015 r. Został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 43-B-4-23).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Andrzej Janiszek

(1905 – 1998)

**praca w polskiej
administracji miar:
1929 – 1931
1947 – 1994**

urodził się 27 listopada 1905 r. w Mierzwiączce koło Dębłina. Szkołę powszechną i gimnazjum ukończył we Włodzimierzu na Wołyniu. Studia wyższe, które podjął na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej, musiał przerwać po drugim roku, gdyż po śmierci ojca na nim spoczął obowiązek pracy zarobkowej i utrzymywania matki oraz rodzeństwa. Wychowany na wzorach patriotycznych już od 1919 r. był związany z ruchem harcerskim, gdzie był kolejno: instruktorem, drużynowym, hufcowym, harcmistrzem i zastępcą komendanta chorągwi wołyńskiej. Jako ochotnik brał udział w wojnie bolszewickiej w 1920 r. Służbę wojskową odbył w 23. Pułku Piechoty we Włodzimierzu Wołyńskim.

Pracę zawodową w Okręgowym Urzędzie Miar we Lwowie rozpoczął w 1929 r. jako praktykant. Po ukończeniu kursu legalizatorskiego ogólnego został legalizatorem, a następnie zastępcą kierownika Miejscowego Urzędu Miar w Równem.

W grudniu 1931 r. przeniósł się do Warszawy z zamiarem podjęcia ponownie studiów. Nie przerwał jednak pracy z młodzieżą i w latach 1932 – 1939 kierował Zakładem Wychowawczym dla Młodzieży w Warszawie. W okresie tym ukończył kurs dla kierowników zakładów wychowawczych przy Wolnej Wszechnicy Polskiej. Trudne warunki materialne uniemożliwiły mu jednak ukończenie rozpoczętego Studium Pracy Społecznej.

Dla uzyskania środków utrzymania podjął pracę w przedsiębiorstwie budowlanym „Hilbia” (Hildebrant-Białobrzeski) i po uzyskaniu uprawnień prowadził nadzór budowlany m.in. gmachu Warszawskiego Urzędu Wojewódzkiego (obecnie Najwyższa Izba Kontroli) przy ul. Filtrowej w Warszawie.

Po wybuchu drugiej wojny światowej, 7 września 1939 r., Andrzej Janiszek wyjechał z polecenia Głównej Kwatery Harcerstwa w okolice Żyrzyna (woj. lubelskie) na przegląd działania grup „pogotowia harcerskiego”. Tam dołączył do zgrupowania partyzanckiego, początkowo jako oficer operacyjny, a następnie komendant Witold Ignacy Orzechowski włączył go do grupy kadrowej Organizacji Wojskowej (OW).

A. Janiszek, pseudonim „Andrzej”, „Andy” oficjalnie rozpoczął pracę konspiracyjną 15 października 1939 r. wchodząc do grupy osłonowej Komendy Głównej Organizacji Wojskowej „KLON” – Kadra Bezpieczeństwa, pod Dęblinem, a następnie objął kierownictwo okręgu wschodniego (tereny na wschód

od Wisły). Wkrótce awansował na kolejne stopnie oficerskie i szybko otrzymał nominację na Szefa Sztabu Głównego. Po aresztowaniach kierownictwa OW „KLON” (maj 1940), A. Janiszek, jako zastępca Komendanta Głównego, przeniósł siedzibę Sztabu Głównego do Warszawy.

W maju 1941 r. został aresztowany i osadzony na pół roku na Pawiaku. Ponownie aresztowany 6 maja 1942 r. był trzymany przez ponad dziewięć miesięcy w ścisłej izolacji w więzieniu na Pawiaku, a następnie 18 stycznia 1943 r. został wywieziony do obozu koncentracyjnego na Majdanku. Tam A. Janiszek, a także osadzeni w obozie W. I. Orzechowski organizowali ruch oporu – zaczęła działać konspiracyjna siatka łączności z częścią organizacji na wolności (w lipcu 1942 r. OW „KLON” podporządkowała się AK). Kontakty przez cywilnych pracowników obozu pozwalały na dostarczanie leków i żywności chorym więźniom oraz przekazywanie wiadomości. Tą drogą A. Janiszek dowiedział się o swoim awansie na podpułkownika. W lipcu 1944 r. Niemcy zaczęli ewakuować obóz na Majdanku do obozu w Oświęcimiu. Z ostatniego pieszego transportu 23 lipca 1944 r. – dzięki pomocy ludności z okolic Kraśnika, zdołała uciec grupa 26 więźniów, w niej A. Janiszek. W tych okolicach A. Janiszek ukrywał się pewien czas, pracując jako nauczyciel. Wiele szczegółów życia i działalności konspiracyjnej A. Janiszka z okresu okupacji pozostało tajemnicą, której dochowania wymagały zasady konspiracji, a po wojnie przez wiele lat sam zainteresowany wolał ich nie ujawniać.

W 1945 r. przyjechał do Łodzi, gdzie zorganizował Ogólnopolski Związek Jedwabnictwa. W 1946 r. przeszedł do pracy w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym, jako kierownik referatu.

Z dniem 1 listopada 1947 r. A. Janiszek ponownie podjął pracę w Głównym Urzędzie Miar – początkowo był zatrudniony w Bytomiu, a od sierpnia 1949 r. w Warszawie. Uczestniczył w odbudowie ze zniszczeń wojennych budynków GUM i terenowych urzędów miar. Od 1952 r. zajmował się organizacją, gromadzeniem i dokumentowaniem unikalnych zbiorów metrologicznych tworzących komórkę nazywaną „Muzeum Miar”. W GUM zajmował różne stanowiska: radcy, inspektora, referenta i referendarza m.in. w Wydziale Prezydyalnym, w Zakładzie Studiów, Planów i Informacji Naukowej i w Ośrodku Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej Zakładu Metrologii Ogólnej GUM, ale ze zbiorami historycznych przyrządów pomiarowych w GUM związał swoje całe życie zawodowe prowadząc je jako kustosz do 1994 r. Przywracał funkcjonalność i właściwy wygląd zabytkowym przyrządom pomiarowym, jeździł po kraju i zdobywał dawne przyrządy pomiarowe o wartości muzealnej, m.in. poprzez wymianę z innymi muzeami i kolekcjonerami, organizował wystawy, udzielał wywiadów. Zgromadził ok. 3 tys. eksponatów, dla których opracował szczegółowe

charakterystyki techniczne. Prowadził zajęcia dla studentów i uczniów szkół, oprowadzał wycieczki krajowe i zagraniczne – miał ogromny dar opowiadania w sposób interesujący o rozwoju miar i przyrządów pomiarowych. Z jego wiedzy korzystali autorzy opracowań naukowych i scenarzyści filmów edukacyjnych.

Wniósł ogromny wkład w podnoszenie poziomu edukacji technicznej. Prowadził od 1949 r. na bieżąco kronikę GUM, ilustrowaną fotografiami i rysunkami swego autorstwa, która stanowi niezwykle cenną dokumentację instytucji.

Z dniem 31 maja 1971 r. przeszedł na emeryturę, ale pracował nadal na pół etatu w GUM jako kustosz i kierownik zbiorów historycznych. Spisywał dzieje miar i przyrządów pomiarowych w Polsce, opracowywał biografie zasłużonych polskich metrologów. Prowadził dalej działalność popularyzatorską udostępniając zgromadzone zbiory i publikacje wszystkim zainteresowanym tą tematyką i urządzając wystawy w GUM i w Muzeum Techniki. Był autorem wielu prac z dziedziny historii miar i przyrządów pomiarowych. W dziedzinie historii miar był cenionym rzeczoznawcą i współpracownikiem wielu placówek muzealnych, w tym opiniodawcą Muzeum Techniki w Warszawie i współpracownikiem Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W dniu 31 sierpnia 1994 r. ostatecznie zakończył pracę w GUM, po 65 latach od chwili pierwszego związania się z administracją miar.

A. Janiszek pracę zawodową łączył z działalnością społeczną. Należał do Związku Byłych Więźniów Politycznych, a od 1949 r. do ZBOWiD – do 1979 r. był wiceprzewodniczącym klubu „Majdanek”, działał też jako członek Zarządu Głównego Towarzystwa Opieki nad Majdankiem. Od 1975 r. działał w Towarzystwie Wolnej Wszechnicy Polskiej. Był wieloletnim członkiem Polskiego Towarzystwa Historii Techniki, a także, w latach 1958 – 1979 wiceprzewodniczącym Klubu Miłośników Dawnych Militariów Polskich. W 1981 r. uczestniczył w pracach Ogólnopolskiego Komitetu Obchodów setnej rocznicy urodzin generała Władysława Sikorskiego.

Był osobą niezwykłą, patriotą, wzorem skromności, solidności i życzliwości.

Za swoją sumienną pracę, odwagę i poświęcenie w czasie okupacji, olbrzymi wkład pracy w sprawy związane z gromadzeniem i utrzymywaniem cennych zbiorów metrologicznych został odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Odznaką i Złotym Medalem Opiekuna Miejsce Pamięci Narodowej, Odznaką Zasłużony Działacz Kultury, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1981), Medalem 40-lecia Polski Ludowej, Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar. Jako opiekun zbiorów

metrologicznych otrzymywał wiele podziękowań od wszystkich, którzy korzystali z tych materiałów. Był autorem wielu (ponad 70) artykułów i publikacji książkowych.

Zmarł 15 sierpnia 1998 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach, w kwaterze KB Kadry Bezpieczeństwa.

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- J. Mikoszewski: *Wspomnienia o Andrzeju Janiszku*. Metrologia i Probiernictwo, nr 3, 1998,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- A. Barański, J. Mikoszewski: *Wspomnienie*, Gazeta Wyborcza – Stołeczna z 02.04.2004,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Józef Jantas

(1925 - 1993)

praca w polskiej
administracji miar:
1945 - 1992

urodził się 17 marca 1925 r. we wsi Jodłowa (pow. jasielski). Szkołę podstawową ukończył w 1938 r., następnie odbył dwuletnią praktykę w warsztacie mechanicznym w Pilźnie pod Tarnowem. W czasie II wojny światowej pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym.

W kwietniu 1945 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar jako woźny. W 1946 r., po otrzymaniu prawa „prowadzenia pojazdów”, był zatrudniony w ekspozyturze GUM w Warszawie (dyrekcja była w Bytomiu) jako robotnik i kierowca. W czerwcu 1954 r. został przeniesiony, mimo iż nie miał formalnego wykształcenia zawodowego, do warsztatów GUM na stanowisko mechanika precyzyjnego. Od 1955 r. pełnił obowiązki wykwalifikowanego mechanika precyzyjnego, wykonywał prace szczególnie skomplikowane.

W marcu 1964 r. Józef Jantas złożył egzamin czeladniczy, otrzymał świadectwo i prawo używania tytułu czeladnika w rzemiośle mechanika precyzyjna. W marcu 1965 r. złożył stosowny egzamin i otrzymał dyplom mistrzowski, wydany przez Izbę Rzemieślniczą w Warszawie, w którym stwierdza się, że Józef Jantas ma prawo używać tytułu mistrza specjalności mechanika precyzyjna.

Od stycznia 1967 r. został przeniesiony do Pracowni Mechaniczno-Precyzyjnej Zakładu Metrologicznego Aparatury Laboratoryjno-Naukowej CUJiM. Do zakresu prac J. Jantasa należała wówczas obróbka mechaniczna części przyrządów pomiarowych, montaż aparatury dla laboratoriów CUJiM i terenowych urzędów miar. W opinii podkreślano, że Józef Jantas *posiada duże wiadomości praktyczne i teoretyczne w zakresie wykonywanego zawodu, wykazuje dużo inicjatywy własnej przy wykonywaniu urządzeń prototypowych.*

Z dniem 1 sierpnia 1969 r. powierzono mu stanowisko brygadzysty. Był odpowiedzialny za fachowe i terminowe wykonywanie prac swojej brygady. Prowadził i kontrolował procesy produkcyjne, zabezpieczał dostawy materiałów i narzędzi, przeprowadzał kontrolę jakości wykonanych prac. Na tym stanowisku pracował do przejścia na emeryturę. W latach 1987 – 1989 pracował dodatkowo w warsztacie PKNMiJ na pół etatu jako ślusarz remontowy

W lipcu 1978 r. powołano Józefa Jantasa na przedstawiciela technicznego w zakresie wykonawstwa warsztatowego i materiałoznawstwa w Klubie Techniki i Racjonalizacji (KTiR) w PKNiM. Funkcję tę pełnił do końca czerwca 1982 r. Był aktywnym członkiem Ligi Obrony Kraju.

J. Jantas podnosił swoje kwalifikacje – ukończył kilka kursów, w tym kurs pomiarów warsztatowych i kurs II stopnia w zakresie BHP.

W uznaniu zaangażowania w pracy i działań społecznych otrzymał wiele medali, odznak i dyplomów: Medal 10-lecia PRL (1955), Srebrny Krzyż Zasługi (1970), Brązową Odznakę Zasłużony Działacz Ligi Obrony Kraju (1973), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1975), Nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1975), Srebrną Odznakę Racjonalizator Produkcji (1980), Medal 40-lecia Polski Ludowej (1985), Odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowi (1987).

W uzasadnieniach do wniosków o wyróżnienia podawano, że Józef Jantas *to jeden z najstarszych stażem pracowników PKNiM, pracuje od 1945 r., jest szanowanym i cenionym fachowcem. Działacz związkowy i społeczny zaangażowany członek zarządu, czynny racjonalizator i doradca KTiR, sumienny i pracowity, uczynny i koleżeński – chętnie bierze czynny udział w pracach i zobowiązaniach społecznych.*

Podkreślano również, że na stanowisku brygadzysty *wykonuje najtrudniejsze technicznie zadania w Zakładzie Metrologicznym Aparatury Laboratoryjno-Naukowej. Jest pracownikiem zdolnym o dużej kulturze technicznej, jest obowiązkowy i zdyscyplinowany.*

Po przejściu na emeryturę z dniem 28 kwietnia 1990 r. pracował jeszcze od maja 1990 r. do końca czerwca 1992 r. w Zakładzie Metrologii Ogólnej, w „Muzeum Miar” (zbiory metrologiczne), zajmując się konserwacją eksponatów muzealnych, prowadząc podręczny warsztat i pomagając w urządzaniu wystaw.

Przez współpracowników i kolegów został zapamiętany jako skromny człowiek, rzetelny pracownik i życzliwy kolega.

Zmarł 12 lipca 1993 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Komunalnym Północnym (kw. W-II-8, rząd 13, grób 18).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

Jerzy Lech Jasnorzewski

(1906 – 1989)

praca w polskiej
administracji miar:
1945 – 1978

urodził się 15 września 1906 r. w miejscowości Iwaszków, w powiecie Biała Cerkiew, w Guberni Podolskiej. W 1915 r. rozpoczął naukę w rosyjskiej szkole realnej w Białej Cerkwi, a w rok później przeniósł się do nowo powstałej w mieście szkoły polskiej. Ze względu na toczące się na tych terenach działania wojenne przerwał naukę w szkole i uczył się w domu. W 1922 r. przyjechał do Radomia i tu wstąpił do Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego, które ukończył w 1926 r. Studia wyższe podjął na Wydziale Matematycznym Uniwersytetu Warszawskiego, a po roku przeniósł się na Wydział Geodezji Politechniki Warszawskiej, uzyskując w 1933 r. dyplom inżyniera geodety. Staż dokształcający odbył w Międzynarodowym Biurze Czasu w Paryżu i w Instytucie Geodezyjnym w Poczdamie. Uczestniczył wówczas m.in. w wyznaczaniu różnicy przyspieszenia ziemskiego między Warszawą a Poczdamem. Pod koniec 1933 r. podjął pracę w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W Krakowie pracował jako asystent w dziale grawimetrii kierowanym przez prof. Tadeusza Banachiewicza. Pierwszym poważnym osiągnięciem zawodowym inż. Jasnorzewskiego było opracowanie grawimetru z tzw. małym wahadłem.

W 1935 r. Jerzy Jasnorzewski przeniósł się do Warszawy i do wybuchu drugiej wojny światowej pracował na Wydziale Geodezji Politechniki Warszawskiej. Jako starszy asystent Katedry Geodezji Wyższej i Katedry Geodezji Niższej uczestniczył w realizacji tematów naukowo-badawczych, których wyniki były publikowane w czasopismach: *Przegląd Mierniczy*, *Acta Astronomica* i *Biuletyn Inżynierów Mierniczych*. Pierwsza praca, pochodząca z 1933 r., dotyczyła uproszczonego schematu algorytmu Gaussa, inna podawała oryginalną metodę rozwiązywania równań normalnych i została opublikowana przez Łotewską Akademię Nauk. Metodę tę aż do lat siedemdziesiątych XX w. stosowano w Wiedeńskim Obserwatorium Astronomicznym. Ostatnia praca z 1939 r. zawierała opis i wyniki badań czopów narzędzi geodezyjno-astronomicznych. W sierpniu 1939 r. uczestniczył w przeprowadzonej w Dolinie Chochołowskiej w Tatrach próbie wypuszczenia do stratosfery balonu-sondy. Próba niestety nie udała się – sonda spłonęła przed startem. Do zadań J. Jasnorzewskiego należała obsługa geodezyjna eksperymentu.

Dynamiczną karierę zawodową młodego inżyniera przerwał wybuch wojny. We wrześniu 1939 r. J. Jasnorzewski brał udział w obronie Warszawy jako ochotnik – oficer bez stopnia, i walczył w drugiej linii obrony koszar policji w Gołędzinowie. Po kapitulacji Warszawy podejmował się wykonywania różnych prac fizycznych: wywożenia gruzu, transportu węgla dla ludności, handlu i in. W latach 1940 – 1943 pracował jako mierniczy w Dyrekcji Lasów Państwowych, przy inwentaryzacji lasów wiejskich i nieużytków przeznaczonych pod planowe zalesienia. Od 1943 r. do 1945 r. był pracownikiem biurowym w Nadleśnictwie Kampinos. Po upadku powstania warszawskiego uczestniczył w przeprowadzaniu przez Puszcę Kampinoską rozproszonych oddziałów AK poza posterunki niemieckie i zajmował się wyposażaniem ich w fałszywe dokumenty. W styczniu 1945 r., kilka dni po oswobodzeniu Warszawy przez Wojsko Polskie, przybył do zrujnowanego miasta i z początku samotnie zajął się ratowaniem resztek mienia Wydziału Geodezji PW. Zbierał i zabezpieczał przed kradzieżą i ostateczną dewastacją ocalałe rękopisy prac, książki oraz przyrządy pomiarowe. W czerwcu 1945 r. podjął pracę na stanowisku naczelnika Wydziału Technicznego w organizującej się warszawskiej ekspozyturze Głównego Urzędu Miar, a równocześnie, w niepełnym wymiarze godzin, pracował w Instytucie Geodezji Głównego Urzędu Pomiarów Kraju. Z tymi dwiema instytucjami związał się już do końca swej kariery zawodowej. Od września 1945 r. do 1950 r. prowadził także wykłady z teorii błędów i rachunku wyrównawczego na Wydziale Geodezji PW.

W Głównym Urzędzie Miar J. Jasnorzewski otrzymał zadanie odbudowy w gmachu przy ul. Elektoralnej 2 zniszczonych laboratoriów metrologicznych: długości, czasu i kąta. Kierownikami odbudowy całego gmachu byli wówczas Józef Roliński i Jan Obalski. W tym czasie J. Jasnorzewski opublikował w *Przeglądzie Geodezyjnym* trzy artykuły będące plonem prac i przemyśleń jeszcze z czasów okupacji. Podał (razem z Z. Czerskim) opis konstrukcji narzędnia astronomicznego, w którym libellę zastąpiono lunetą autokolimacyjną i poziomem rtęciowym, przedstawił nowe sposoby nanoszenia punktów na mapę, a także podał projekt organizacji służby czasu w Polsce. Od 1946 r. J. Jasnorzewski zajmował się pomiarami interferencyjnymi długości oraz odtwarzaniem i przechowywaniem podstawowego wzorca jednostki długości. Uczestniczył w międzynarodowych konferencjach metrologicznych i odbywał staże naukowe w Międzynarodowym Biurze Czasu i w Międzynarodowym Biurze Miar (BIPM) w Paryżu, które pozwalały mu na pogłębienie wiedzy z dziedziny pomiarów czasu i długości. Ułatwiło mu to kierowanie nowo utworzonym Zakładem Metrologicznym Długości, Kąta i Czasu GUM. W 1946 i 1953 r. przeprowadził komparacje międzynarodowe krajowego wzorca długości w BIPM. W 1952 r., po uzyskaniu referencji byłego

dyrektora GUM, dr. inż. Z. Rauszera – uznanego autorytetu międzynarodowego w dziedzinie metrologii – Tymczasowy Komitet Metrologii Prawnej w Paryżu zaakceptował kandydaturę J. Jasnorzewskiego na stałego przedstawiciela Polski w tej organizacji.

Do 1957 r. był równocześnie kierownikiem Zakładu Metrologicznego Długości, Kąta i Czasu w GUM. Z tego okresu pochodzi szereg jego prac naukowo-badawczych, w większości nowatorskich, i tak np.: sposób podparcia i obciążenia wzorców końcowych sprawdzanych metodą interferencyjną był stosowany we Wszechzwiązkowym Naukowo-Badawczym Instytucie Metrologii im. D. I. Mendelejewa (WNIIM) i cytowany jako „metoda Jasnorzewskiego”, a jego metoda autokolimacyjna pomiaru kątów dwuściennych, po rozbudowaniu przez innych badaczy, stała się podstawą metrologii kąta. Opracował też dwa cenione podręczniki akademickie pt.: *Interferencja i jej zastosowanie w pomiarach długości* (1953) oraz *Metrologia długości* (1959). Oryginalną pracą konstrukcyjną, zasługującą na wspomnienie, było opracowanie i wykonanie – wspólnie z Polskimi Zakładami Optycznymi – specjalnych mikroskopów do komparatora geodezyjnego. Na wyróżnienie zasługują także inne prace jego autorstwa np.: projekt przyrządów pomiarowych do wyznaczania długości i szerokości geograficznej z par gwiazd na różnych wysokościach, autokolimacyjna metoda orientacji chodników kopalnianych, metoda pomiarów wzorców kątów dwuściennych i metoda wyznaczania współczynnika załamania szkła optycznego bez użycia goniometru. Wyrazem uznania dla dorobku naukowego J. Jasnorzewskiego było jego powołanie w 1954 r. na członka, a później sekretarza Komitetu Geodezji PAN. W roku następnym uzyskał nominację na członka Rady Naukowej GUM, a w 1956 r. tytuł naukowy docenta.

W 1957 r. zaczęła się przygoda doc. Jasnorzewskiego z „lodową krainą”. Komisja Międzynarodowego Roku Geofizycznego PAN zwróciła się wówczas do niego z propozycją uczestniczenia w polskiej wyprawie naukowej na Spitsbergen, organizowanej pod kierunkiem prof. Stanisława Siedleckiego w ramach II Międzynarodowego Roku Polarne. W 15-miesięcznym okresie trwania ekspedycji J. Jasnorzewski zbudował i wyznaczył, na podstawie położenia gwiazd, współrzędne geograficzne tzw. „punktu wiekowego Ziemi”. Metoda pomiarowa zastosowana przez niego podczas nocy polarnej, w kręgach specjalistów była uznana za najnowocześniejszą i najdokładniejszą na północnej czaszy Globu. Swe wrażenia i przeżycia opisał w książce pt. *Spitsbergen bez retuszu*, niestety nigdzie dotąd niewydanej.

Po powrocie z wyprawy, w 1959 r. został wybrany na zastępcę dyrektora nowo powstałej Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej (OIML) z siedzibą w Paryżu. Stanowisko to zajmował przez dwie kadencje, tj. przez okres

dziesięciu lat. Stworzył tam i prowadził centrum dokumentacji państw-członków organizacji, zawierające m.in. katalog i bibliotekę. Publikował artykuły naukowe w jęz. francuskim, rosyjskim i polskim. Po zakończeniu misji we Francji doc. J. Jasnorzewski wrócił do macierzystej instytucji i w latach 1969 – 1975 pracował na stanowisku samodzielnego pracownika naukowego, prowadząc studia nad terminologią metrologiczną i kierując sprawami polskiego sekretariatu OIML.

Gdy w 1970 r. CUJiM powierzył Instytutowi Geodezji i Kartografii zadanie przechowywania jednostki długości oraz zakładanie i pomiar odpowiednio precyzyjnych baz długości dla potrzeb krajowej służby geodezyjnej, koordynatorem prac został J. Jasnorzewski. W tym celu, wspólnie z prof. Marią Dobrzycką, utworzył w Instytucie Pracownię Metrologii Geodezyjnej. Przejście na emeryturę, które nastąpiło w 1978 r. nie zerwało jego więzi z obydwoma instytucjami. Nadal służył swą ogromną wiedzą, radą i pomocą w realizacji prac naukowo-badawczych, konstrukcyjnych i w kształceniu młodej kadry.

Jesienią 1977 r. spełniło się marzenie J. Jasnorzewskiego – uczestniczenie w wyprawie antarktycznej. Wziął wówczas udział w ekspedycji polarnej, przebywającej na tym kontynencie w okresie lata antarktycznego, czyli od grudnia do marca. Był to początkowy okres działalności Stacji im. H. Arctowskiego, leżącej na Wyspie Króla Jerzego. W pobliżu stacji, podobnie jak na Spitsbergenie, J. Jasnorzewski zbudował słup astronomiczny i wyznaczył jego położenie geograficzne. Rezultaty swych prac i obserwacji opublikował w czasopiśmie *Polish Polar Research*.

W dowód uznania całokształtu zasług naukowych i zawodowych J. Jasnorzewskiego, dla uczczenia 80-lecia jego urodzin, Instytut Geodezji i Kartografii wraz ze Stowarzyszeniem Geodetów Polskich zorganizował we wrześniu 1986 r. sesję jubileuszową, połączoną z sympozjum polarnym. Nazajutrz, w prezencie urodzinowym, Jubilat wyruszył w jesienny rejs statku udającego się do Stacji Hornsund na Spitsbergenie. J. Jasnorzewski przeprowadził tam badania ruchów pionowych wybrzeży Hornsund, a wyniki przeprowadzonych pomiarów i wnioski opublikował w *Biuletynie Informacyjnym IGIK*.

Pracę zawodową łączył z działalnością społeczną. W latach 1927 – 1933 był członkiem Bratniej Pomocy Politechniki Warszawskiej i Koła Geodetów Studentów. Od 1933 r. do 1939 r. należał do Stowarzyszenia Inżynierów Mierniczych, a po wojnie do: Związku Mierniczych Polskich, Stowarzyszenia Geodetów Polskich, Związku Zawodowego Pracowników Gospodarki Komunalnej i Terenowej. Był ponadto członkiem Komisji Badań Polarnych i Klubu Polarnego Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Odnaczony został wysokimi odznaczeniami państwowymi: dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi (1946 i 1954), Medalem 10-lecia PRL (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), Złotą Odznaką za Zasługi dla Geologii i Kartografii (1975) oraz wieloma wyróżnieniami resortowymi.

Współpracownicy i koledzy zapamiętali J. Jasnorzewskiego jako człowieka życzliwego, pełnego pogody ducha i optymizmu.

Zmarł nagle w Warszawie dnia 14 maja 1989 r. i został pochowany na cmentarzu w Żerzeniu.

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*, Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- A. Barański: *Jerzy Jasnorzewski – metrolog i polarnik*. *Metrologia i Probiernictwo*, nr 4, 1996,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1919 – 1996)

**praca w polskiej
administracji miar:
1963 – 1988**

Lech Kaczyński

urodził się 4 września 1919 r. w Berdyczowie (obecnie Ukraina). W 1920 r. rodzina L. Kaczyńskiego przeniosła się do Płocka, a w 1928 r. do Skierniewic, gdzie L. Kaczyński ukończył w 1937 r. ośmioklasowe gimnazjum. W tym też roku rozpoczął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej. W 1939 r. wybuch drugiej wojny światowej zmusił go do przerywania studiów i rozpoczęcia pracy zarobkowej – najpierw pracował jako kreślarz w Biurze Technicznym Magistratu w Skierniewicach (1940 – 1943), a następnie jako robotnik w tartaku w tym mieście (1943 – 1945).

Po zakończeniu wojny w 1945 r. powrócił na studia kontynuując je na Politechnice Łódzkiej, gdzie w 1947 r. otrzymał dyplom magistra inżyniera mechanika. W latach 1948 – 1950 pracował w Zakładach „Stomil” w Poznaniu i Dębicy na stanowiskach: inżyniera, kierownika biura technicznego, p.o. kierownika wytwórni i szefa montażu. W latach 1950 – 1963 pracował w Instytucie Lotnictwa w Warszawie jako kierownik Oddziału Gazodynamiki Spalania w Ośrodku Silników. Był tam samodzielnym, cenionym pracownikiem i za osiągnięcia zawodowe otrzymał w 1954 r. Srebrny Krzyż Zasługi. W 1957 r. został pracownikiem naukowym w stopniu adiunkta. Doktoryzował się na Wydziale Maszyn Roboczych i Pojazdów Politechniki Warszawskiej w 1962 r.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar dr inż. Lech Kaczyński rozpoczął 16 września 1963 r. jako docent na stanowisku kierownika Zakładu Termodynamiki. Kładł duży nacisk na rozwój laboratoriów Zakładu i na prowadzenie prac naukowo-badawczych, organizował seminaria, dbał o podnoszenie kwalifikacji przez pracowników. Sam zajmował się teorią spalania i pomiarami ciśnienia w warunkach dynamicznych. Był członkiem Rady Naukowej Urzędu, uczestniczył w pracach międzynarodowych organizacji metrologicznych, m.in. Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej (OIML) i współpracował z zagranicznymi instytucjami metrologicznymi z Niemiec, Anglii, Węgier i in. Uczestniczył też w pracach Polskiego Komitetu Pomiarów i Automatyki NOT.

Ze względu na zły stan zdrowia w 1987 r. zrezygnował z kierowania Zakładem i zajął się pracą naukową.

W 1970 r. otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, w 1974 r. – Medal 30-lecia Polski Ludowej, w 1987 r. – odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy, a w 1994 r. Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

Z dniem 1 czerwca 1988 r. przeszedł na emeryturę.

Zmarł 19 kwietnia 1996 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1930 – 1996)

praca w polskiej
administracji miar:
1966 – 1987

Danuta Kałuszko

(z domu Gnat) urodziła się 12 grudnia 1930 r. w Białymstoku. Jako dziecko w 1941 r. została wywieziona do ZSRR, skąd powróciła w 1946 r. wraz z jedną z pierwszych fal repatriacyjnych. Szkołę średnią ukończyła w Warszawie w 1948 r., po czym podjęła studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Warszawskiego. Dyplom magistra fizyki otrzymała w 1952 r. i rozpoczęła pracę zawodową w Zakładach Wytwórczych Lamp Elektronowych im. Róży Luksemburg, skąd w 1956 r. została przeniesiona służbowo do Przemysłowego Instytutu Elektroniki na stanowisko kierownika Wydziału Technologicznego.

W 1958 r. D. Kałuszko podjęła zatrudnienie w Fabryce Półprzewodników TEWA, zajmując kolejno stanowiska kierownicze: głównego inżyniera, zastępcy dyrektora do spraw technicznych i kierownika Zakładu Diod Mocy.

W 1966 r. rozpoczęła pracę w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar na stanowisku kierownika, a potem dyrektora Zakładu Metrologii Ogólnej i tu pracowała do 30 czerwca 1987 r., tj. do przejścia na emeryturę. Ten ponad 20-letni okres zatrudnienia D. Kałuszko charakteryzował się jej bardzo aktywną działalnością zawodową. Zajmowała się interdyscyplinarną problematyką metrologii prawnej i terminologii, a do jej głównych osiągnięć należy współudział w pracach międzynarodowych na rzecz unifikacji jednostek miar, w tym ustalenia Międzynarodowego Układu Jednostek (SI). Miała znaczący udział we wdrażaniu do stosowania w Polsce układu SI. Była autorem i współautorem szeregu publikacji z zakresu jednostek miar.

Za wieloletnią, twórczą pracę zawodową została wyróżniona wysokimi odznaczeniami państwowymi, m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1957), Złotym Krzyżem Zasługi (1962), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979), Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994) oraz wieloma innymi nagrodami.

Zmarła 2 października 1996 r.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Franciszek Kamiański

(1898 – 1981)

**praca w polskiej
administracji miar:
1924 – 1968**

urodził się 29 marca 1898 r. w Żółkwi k. Lwowa. Szkołę powszechną i dwa lata gimnazjum ukończył w Sokalu, a następnie uczęszczał do gimnazjum w Samborze, gdzie w 1919 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. W tym samym roku rozpoczął studia na Politechnice Lwowskiej. W związku z trudnymi warunkami materialnymi, po trzech latach przerwał studia i od 15 lutego 1924 r. podjął pracę w polskiej służbie miar, początkowo w Okręgowym Urzędzie Miar we Lwowie. Po rocznej praktyce i złożeniu egzaminów legalizatorskich, z dniem 1 marca 1925 r. został kierownikiem Obwodowego Urzędu Miar w Rzeszowie, a następnie w Drohobyczu i Tarnopolu.

Od 1 stycznia 1932 r. został przeniesiony służbowo do Okręgowego Urzędu Miar we Lwowie, gdzie pełnił kolejno funkcje kierownika działów: organizacyjno-nadzorczych, stempli legalizacyjnych, koncesjonowania wyrobu i naprawy narzędzi mierniczych. W sierpniu 1939 r. został zastępcą naczelnika Okręgu Lwowskiego i funkcję tę pełnił do lipca 1944 r., a następnie do listopada 1945 r. był kierownikiem Oddziału Planowania w tym urzędzie. Zasadą jego jest to, że z narażeniem życia przewiózł przez granicę ówczesnego ZSRR wiele egzemplarzy przepisów i instrukcji legalizacyjnych oraz część akt OUM Lwów, dzięki którym była możliwość odtworzenia okupacyjnych losów administracji miar na tym terenie.

W grudniu 1945 r., jako repatriant, przyjechał do Bytomia i zgłosił się do pracy w tymczasowej powojennej siedzibie Głównego Urzędu Miar, gdzie od stycznia 1946 r. objął kierownictwo redakcji i administracji wydawnictw GUM. Oprócz tej funkcji, którą pełnił do 1962 r., zajmował w urzędzie od 1949 r. kolejno stanowiska: naczelnika Wydziału Administracyjnego, radcy (1949 – 1953), st. radcy w Wydziale Prawnym, a następnie Organizacyjno-Prawnym (1953 – 1968).

Franciszek Kamiański miał gruntowne przygotowanie do pełnienia swych funkcji, bowiem w pierwszym okresie pracy ukończył kursy legalizatorskie, a w 1938 r. ukończył uniwersytecki kurs administracyjny dla urzędników państwowych na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie i następnie kurs „Technika opracowywania, racjonalizacji i ujednoczenia druków manipulacyjnych” w 1956 r. w Warszawie.

F. Kamiański, dzięki długoletniej praktyce legalizatorskiej i kierowniczej w administracji miar, dobrze znał zagadnienia metrologiczne i prawno-administracyjne. Łatwo też dostosowywał się do nowych, zmieniających się zadań redakcyjnych przy opracowywaniu projektów przepisów legalizacyjnych i instrukcji sprawdzania przyrządów pomiarowych oraz skrupulatnie przestrzegał właściwej terminologii metrologicznej. Jako sumienny pracownik był bardzo ceniony i darzony pełnym zaufaniem przez swych przełożonych. Sam zawsze lojalny i zdyscyplinowany, pracę swą traktował jako zaszczytny obowiązek.

Redagował pod względem prawno-metrologicznym *Dziennik Urzędowy GUM, Przepisy Obowiązujące w Miernictwie (POM), Zbiory Zarządzeń Administracyjnych (ZZA)* oraz druki używane w administracji miar, a także przygotowywał wg specjalnej klasyfikacji zbiory tych dokumentów i ich wykazy periodyczne.

Do szczególnych zasług w powojennej pracy Franciszka Kamiańskiego należy zaliczyć pełne skompletowanie i zaktualizowanie instrukcji i przepisów legalizacyjnych, które na skutek działań wojennych uległy zdekompletowaniu i w dużej mierze zniszczeniu. Przepisy te były podstawą działań terenowych urzędów miar. Były one również podstawowym materiałem, na którym opierało się szkolenie pracowników technicznych urzędów miar i pracowników zatrudnionych w przemyśle.

Redaktor F. Kamiański był bardzo koleżeński, miał zdolności dydaktyczne – przekazywał w sposób przystępny swoje uwagi redakcyjne autorom dokumentów, ale był też niezwykle wymagający.

W lipcu 1968 r. – po 44 latach wytrwałej pracy przeszedł na emeryturę. Do ostatnich dni swego życia interesował się sprawami instytucji, której poświęcił całe swoje życie. Do historycznych zbiorów metrologicznych GUM przekazał dużo materiałów dotyczących historii polskiej metrologii.

Zmarł 11 marca 1981 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Wiesław Karczmarek

(1953 – 2011)

**praca w polskiej
administracji miar:
1977 – 1983
1990 – 2011**

urodził się 16 maja 1953 r. w Warszawie. Szkołę podstawową ukończył w 1968 r., a świadectwo maturalne otrzymał w Liceum Ogólnokształcącym im. José Martí w Warszawie w 1972 r. W tym samym roku rozpoczął studia na Politechnice Warszawskiej na Wydziale Mechaniki Precyzyjnej, gdzie w 1977 r. zdał egzamin dyplomowy, uzyskując tytuł magistra inżyniera mechanika (specjalność automatyka i metrologia).

W listopadzie 1977 r. został przyjęty do pracy w PKNiM, na podstawie skierowania wydanego przez Pełnomocnika Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych ds. Zatrudnienia Absolwentów Szkół Wyższych. Rozpoczął pracę w Zakładzie Masy i Siły w Laboratorium Pomiarów Siły i Twardości, pod kierunkiem Jerzego Mikoszewskiego. Początkowo, jako stażysta, zajmował się pomiarami przebiegu obciążenia w twardościomierzach, wyważaniem i sprawdzaniem wzorców siły. W 1978 r. Wiesław Karczmarek odbył służbę wojskową, po której w 1979 r. powrócił do pracy w PKNMiJ, na stanowisko asystenta. Zajmował się przede wszystkim legalizacją i ekspertyzami siłomierzy i maszyn wytrzymałościowych, badaniami związanymi z zatwierdzaniem typów przyrządów, opracowywaniem projektów przepisów i instrukcji legalizacyjnych oraz projektowaniem nowych stanowisk pomiarowych, a także przeprowadzaniem kontroli laboratoriów terenowych urzędów miar i izb pomiarowych w przemyśle. Opracował projekt wzorca siły do 500 N i projekt przetwornika siły do 3 MN, przygotował kilka opracowań wewnętrznych i referatów. W styczniu 1982 r. awansował na stanowisko starszego asystenta.

W lutym 1983 r. przeszedł, za porozumieniem stron, do Biura Projektowo-Konstrukcyjnego Mechanizacji Budownictwa ZREMB, na stanowisko asystenta projektanta.

W listopadzie 1990 r. powrócił do PKNMiJ na stanowisko głównego metrologa w Samodzielnym Laboratorium Akustyki i Drgań. Zakres prac W. Karczmarka na tym stanowisku obejmował udział w pracach naukowo-badawczych, opracowywanie wyników i analizy błędów, odtwarzanie i przekazywanie jednostek drgań, udział we współpracy z instytucjami krajowymi i organizacjami międzynarodowymi.

W 2001 r., po zbudowaniu w GUM stanowiska wzorca, umożliwiającego odtwarzanie jednostek drgań mechanicznych w sposób bezwzględny metodą interferometrii laserowej, W. Karczmarek został jego głównym użytkownikiem i opiekunem. Wykonywał liczne prace pomiarowe, związane z wzorcowaniem własnych wzorców roboczych laboratorium i wzorców odniesienia laboratoriów wzorcujących akredytowanych w dziedzinie drgań mechanicznych. Uczestniczył w międzynarodowych i regionalnych porównaniach organizowanych w dziedzinie drgań.

W lipcu 2003 r. nastąpiła zmiana statutu GUM i utworzono Zakład Akustyki, Drgań i Promieniowania Optycznego. W. Karczmarek pracował w tym zakładzie w Laboratorium Drgań. Zajmował się ustalaniem i doskonaleniem metod odtwarzania jednostek drgań mechanicznych, miał nadzór nad wzorcami odniesienia, opracowywał przepisy i instrukcje legalizacyjne oraz opiniował normy krajowe i międzynarodowe.

Po kolejnych zmianach organizacyjnych w GUM, w 2005 r. W. Karczmarek pozostał na swoim stanowisku w Laboratorium Badania Przyrządów do Pomiarów Drgań w Zakładzie Laboratoriów Badawczych. Do zakresu jego prac włączono odtwarzanie jednostek przyspieszenia, prędkości i przemieszczania drgań mechanicznych. Od maja 2007 r. pracował w Laboratorium Akustyki i Drgań w nowoutworzonym Zakładzie Mechaniki i Akustyki.

W. Karczmarek stale podnosił swoje kwalifikacje zawodowe przez udział w szkoleniach dotyczących nowych metod pomiarowych i osiągnięć technicznych z dziedziny aparatury pomiarowej. Przeszedł szereg szkoleń ogólnometrologicznych, specjalistycznych i informatycznych. Uczestniczył w licznych szkoleniach dla audytorów technicznych GUM.

Brał czynny udział w budowie i wdrażaniu systemu jakości w laboratorium drgań, opracowując dokumentację stanowisk pomiarowych.

Posiadaną wiedzę przekazywał zarówno kolegom z laboratorium, jak i kursantom z zewnątrz. Był skutecznym i lubianym wykładowcą na organizowanych przez GUM kursach metrologicznych.

Wiesław Karczmarek miał opinię pracownika bardzo samodzielnego, niezwykle rzetelnego i odpowiedzialnego, podkreślano jego dużą wiedzę, umiejętności analityczne, dobrą współpracę w zespole, inicjatywę i kreatywność. Był pracownikiem twórczym, specjalizującym się w dziedzinie pomiarów bardzo potrzebnych w gospodarce kraju.

Z okazji jubileuszu 25 i 30 lat pracy otrzymał listy gratulacyjne, a w 2004 r. przyznano mu Złotą odznakę Jubileuszową z okazji 85-lecia Głównego Urzędu Miar.

Poprzez swą kulturę osobistą oraz właściwy i pełen szacunku stosunek do klientów W. Karczarek stanowił wzór pracownika administracji miar. Był skromny, koleżeński, uczynny, można było na niego liczyć w każdej sprawie. Takim pozostał w pamięci przełożonych, współpracowników i kolegów.

Zmarł po ciężkiej chorobie 4 kwietnia 2011 r. Przedwczesne odejście W. Karczmarka było wielką stratą dla GUM.

Pochowany został w Warszawie na Cmentarzu Wawrzyszewskim.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników, kolegów, rodziny.

Witold Włodzimierz Kasperowicz

(1891 – 1969)

praca w polskiej
administracji miar:
1920 – 1939
1941 – 1944

urodził się 6 sierpnia 1891 r. w Sofii. W 1902 r. rodzina przeniósł się do Lwowa, gdzie w 1908 r. ukończył II gimnazjum realne i podjął studia na Politechnice Lwowskiej, które z powodów osobistych przerwał w 1911 r. Studia ukończył na Uniwersytecie we Fryburgu w 1916 r., uzyskując tytuł doktora nauk matematyczno-fizycznych. W celu zdobycia środków utrzymania w 1913 r. podjął pracę w Katedrze Fizyki uniwersytetu w Lozannie, jako asystent prof. Alberta Perrier. Brał udział w badaniach spektrograficznych promieniowania ultrafioletowego w temperaturze ciekłego powietrza, w pracach nad topieniem metali w łuku elektrycznym i nad przemysłowymi zastosowaniami prądów wielkiej częstotliwości. Trudności finansowe nie opuszczały go aż do 1917 r. Na krótko podjął pracę w konsorcjum „Dr J. Kowalskiego” we Fryburgu, w charakterze asystenta naukowo-technicznego. Równocześnie został zatrudniony w firmie „Société Genevoise – Pour la Construction d’instruments de physique et de mécanique”, jako kierownik produkcji. Był też w Zurychu redaktorem trzech dwutygodników technicznych, wydawanych w jęz. niemieckim i francuskim, z których najbardziej znany to *Industrie Anzeiger*. W latach 1917 – 1919 był zatrudniony w Zakładach Metalowych „M. U. Schoop” w Zurychu. Prowadził tam prace z zakresu galwanizacji metali i konstrukcji urządzeń przeznaczonych do tego celu, z których kilka zostało opatentowanych. Okres 1913 – 1919 był najbardziej twórczym w życiu W. Kasperowicza – wówczas to spod jego pióra wyszło około sześćdziesięciu artykułów i sto notatek technicznych opublikowanych w różnych czasopismach naukowo-technicznych.

W końcu 1919 r., dr Kasperowicz z pobudek patriotycznych wrócił do kraju i osiedlił się w Warszawie. Na początku 1920 r. podjął pracę jako st. asystent prof. Stefana Pieńkowskiego na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego, prowadząc tam do końca 1922 r. laboratorium fizyki. Równolegle był wykładowcą podstaw elektryczności i magnetyzmu w Państwowej Wyższej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda w Warszawie.

W maju 1920 r. otrzymał posadę urzędnika technicznego w Głównym Urzędzie Miar. Szybko awansował na współpracownika naukowego, decernenta i zastępcę naczelnika Wydziału Metrologicznego, pozostając na tym stanowisku do września 1939 r. Był to najdłuższy, ciągły okres zatrudnienia w jego karierze

zawodowej, przerwany tylko mobilizacją do wojska w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Od sierpnia do października 1920 r. brał bezpośredni udział w walkach operacyjnych, służąc w batalionie łączności.

Jako nieliczny spośród grona pracowników GUM władał biegle w mowie i piśmie sześcioma językami obcymi: angielskim, niemieckim, francuskim, bułgarskim, rosyjskim i włoskim. Umiejętności te przez wiele lat wykorzystywali jego przełożeni, powierzając mu obsługę korespondencji zagranicznej i tłumaczenie tekstów technicznych. Pracę w Urzędzie łączył z funkcją redaktora *Przeglądu Technicznego*.

Jeszcze w czasach studenckich w Szwajcarii dr W. Kasperowicz zetknął się z radiem, które od razu go zafascynowało. Entuzjazm swój przeniósł na rodzimy grunt, stając się jednym z pionierów ruchu radiowego w kraju. Gdy w 1924 r. powstał Radioklub Polski, W. Kasperowicz został wybrany na członka zarządu, a już w roku następnym reprezentował polski ruch radioamatorski na I Międzynarodowym Kongresie. Wraz z grupą podobnych mu entuzjastów, w 1924 r. współtworzył dwutygodnik *Radioamator*, organ, wokół którego udało się skupić cały ruch radioamatorski. Spośród tego kręgu ludzi, w 1925 r., został utworzony Centralny Komitet Polskich Zrzeszeń Radiotechnicznych, w skład którego wchodził W. Kasperowicz. Jemu też została powierzona redakcja *Radiofonu Polskiego* – dodatku do *Radioamatora*. Odtąd wokół redakcji *Radiofonu* gromadzili się ludzie pełni oddania i poświęcenia na rzecz utworzenia pierwszej stacji radiowej w Polsce i uregulowania statusu rodzimego przemysłu oraz handlu sprzętem radiowym. Dnia 1 lutego 1925 r. doprowadzili oni do uruchomienia w Warszawie pierwszej próbnej stacji radiowej, która mieściła się na terenie fabryki Polskiego Towarzystwa Radiofonicznego przy ul. Narbutta 29. W. Kasperowicz był zawsze w centrum wszystkich spraw, a ponadto zajmował się publicystyką radiową i działalnością popularyzatorską. W swej książce pt. *Radio w życiu*, wydanej w 1924 r., już wtedy pisał o „widzeniu na odległość” (telewizji) i w sposób zrozumiały, nawet dla osób słabo przygotowanych technicznie, omawiał skomplikowane problemy techniczne.

Wkrótce różne środowiska zaczęły postrzegać, że radio może pełnić rolę istotnego narzędzia nacisku. Rozpoczęły się konflikty z grupą autentycznych działaczy społecznych, skupionych wokół *Radioamatora* i *Radiofonu Polskiego*. W połowie 1927 r. doszło do zamknięcia czasopisma. Dr W. Kasperowicz wówczas zakończył swoje związki z ruchem radiowym i skoncentrował się na pracy w GUM.

Jeszcze w 1922 r. powstała przy Związku Elektrotechników Polskich Komisja Miar Elektrycznych, w skład której wszedł W. Kasperowicz, jako jeden z trzech przedstawicieli GUM. Komisja wyłoniła zespół roboczy w osobach: Kasperowicz,

Drewnowski, Pożaryski, Jabłoński, Horko i Marczewski, którego celem było opracowanie przepisów w dziedzinie liczników energii elektrycznej oraz elektrycznych przyrządów pomiarowych. Do 1934 r. Kasperowicz reprezentował GUM na różnych zagranicznych i krajowych konferencjach metrologicznych, w tym na II Konferencji Licznikowej w Warszawie, a w 1934 r. został powołany na stanowisko zastępcy naczelnika Wydziału Metrologicznego. Wiązało się to z realizacją koncepcji nadania Głównemu Urzędowi Miar charakteru naukowego. Podjęcie nowych prac badawczych w zakresie pomiarów temperatury metodami elektrycznymi, rozwój precyzyjnych pomiarów elektrycznych, fotometrycznych, stworzenie podstaw alkoholometrii polskiej, skali cukrowej i in. wymagało naukowego ukierunkowania, w czym czynnie brał udział W. Kasperowicz. Za całokształt pracy w GUM w 1936 r. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

W przeddzień wybuchu drugiej wojny światowej W. Kasperowicz wraz z grupą pracowników Urzędu został powołany do wojska. Kampanię wrześniową odbywał w oddziałach łączności, a po rozwiązaniu zgrupowania, w którym walczył, stanął się z powrotem do pracy. Niestety, nie został przyjęty ze względu na ograniczenie zakresu działania instytucji oraz związaną z tym redukcją personelu. Bez zatrudnienia pozostał do kwietnia 1941 r., po czym przyjął propozycję pracy w Warszawskim Okręgowym Urzędzie Miar w charakterze pracownika technicznego i tłumacza, pracując tu do lipca 1944 r.

Wybuch powstania warszawskiego zastał go na urlopie w rodzinnym majątku w Żelechowie (pow. siedlecki), uniemożliwiając mu powrót do pracy. W październiku 1944 r. stanął się w Lublinie do dyspozycji działających tu już władz PKWN. Otrzymał nominację na stanowisko p.o. naczelnika wydziału w resorcie komunikacji. Na początku 1945 r. dostał zadanie reaktywowania Politechniki Warszawskiej z siedzibą tymczasową w Lublinie. Został powołany na stanowisko p.o. dziekana Wydziału Inżynierii i Geodezji oraz podjął wykłady z fizyki na tym wydziale. Równocześnie, jako adiunkt kontraktowy, do r. 1947 prowadził na Uniwersytecie Łódzkim wykłady z meteorologii. W międzyczasie przeniósł się do Łodzi na stałe i w latach 1945 – 1950 został zaangażowany jako nauczyciel fizyki w XIX Gimnazjum i Liceum. W latach 1945 – 1948 pracował także jako redaktor w Spółdzielni Wydawniczo-Technicznej. W tym czasie zainteresowania jego były bardzo rozległe: od ogólnej teorii pomiarów, konstrukcji przyrządów pomiarowych i urządzeń do samoczynnej regulacji, przez problematykę wpływu klimatu na budownictwo i technikę w ogóle, aż po zagadnienia sztucznego deszczu i zastosowanie baterii słonecznych. Wśród wielu publikacji ogłoszonych drukiem wymienić należy szczególnie cenną książkę *Mechanik Precyzyjny* (Czytelnik 1948 r.).

Stopniowo, w miarę upływu czasu, zainteresowania dr. W. Kasperowicza zacinają ewoluować w kierunku skonkretyzowanej tematyki naukowo-badawczej. W latach 1949 – 1950 podjął pracę w Centralnym Laboratorium Celulozowo-Papierniczym. W 1950 r., z grupą podobnych mu entuzjastów, przystąpił do organizowania Instytutu Techniki Ciepłej w Łodzi, by związać się z tą placówką do końca swej działalności naukowej i zawodowej. Pracował tu cały czas jako samodzielny pracownik naukowy – kierownik Zakładu Przyrządów Pomiarowych, potem kierownik Pracowni Naukowo-Badawczej Izotopów. Specjalnością jego stało się wykorzystanie izotopów i elementów półprzewodnikowych do pomiarów poziomu i gęstości mediów w technice ciepłej oraz konstrukcja przyrządów do pomiarów promieniowania ciepłego w zakresie średnich temperatur.

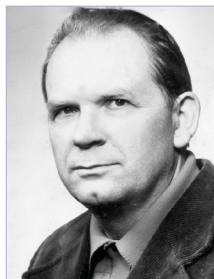
W 1953 r. dr Kasperowicz został kontraktowym zastępcą profesora w Katedrze Fizyki, na Wydziale Łączności Politechniki Wrocławskiej, pozostając na tym stanowisku przez trzy lata. W tym też roku podjął starania o przeniesienie służbowe do pracy w Głównym Urzędzie Miar, jako jego dawny pracownik. Jednakże prośba została odrzucona przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego, której GUM wówczas podlegał. W 1955 r., w macierzystym Instytucie, W. Kasperowicz uzyskał tytuł naukowy docenta, a w 1964 r., na podstawie całokształtu działalności naukowej, dyrekcja instytutu wystąpiła do Ministra Przemysłu Ciężkiego z wnioskiem o nadanie mu tytułu profesora nadzwyczajnego. Mimo wszystkich pozytywnych opinii, wymaganych stosownymi przepisami, postępowanie wnioskowe nigdy nie zostało zakończone.

Z dniem 31 grudnia 1968 r. doc. W. Kasperowicz przeszedł na emeryturę.

W. Kasperowicz zmarł 11 listopada 1969 r. w Łodzi i tam został pochowany na Cmentarzu Doły (kw. 4-5-4).

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*, Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Lucjan Kornacki

(1931 – 2014)

praca w polskiej
administracji miar:
1966 – 1990

urodził się 15 czerwca 1931 r. w Dybowie k. Radzimina (pow. wołomiński). Do szkoły podstawowej zaczął uczęszczać w 1938 r. w Radzyminie, a szkołę średnią ukończył także w tym mieście, w 1951 r. Studia wyższe na Wydziale Łączności Politechniki Warszawskiej ukończył w 1955 r., otrzymując tytuł inżyniera łączności. Z dniem 1 stycznia 1956 r. rozpoczął pracę w Doświadczalnym Ośrodku Telewizyjnym w Warszawie. W 1961 r. został powołany do odbycia służby wojskowej i po jej zakończeniu, jako oficer rezerwy, został w 1963 r. ponownie zaangażowany w Stacjach Radiowych i Telewizyjnych. Przez pierwsze trzy miesiące pracował w radiostacji w Raszynie, później w radiostacji w Woli Rasztowskiej (pow. wołomiński), gdzie otrzymał stanowisko kierownika obiektu. Od 1 lipca 1965 r. został służbowo przeniesiony do Zjednoczenia Stacji Radiowych i Telewizyjnych w Warszawie.

W styczniu 1966 r. Lucjan Kornacki rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar, jako starszy metrolog w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki, w Laboratorium Pomiarów Napięcia przy Wielkiej Częstotliwości. Z dniem 1 kwietnia 1968 r. powierzono mu stanowisko kierownika tego laboratorium, które zajmował przez ponad 20 lat.

Zajmował się odtwarzaniem jednostek napięcia i mocy wielkiej częstotliwości, budową stanowisk pomiarowych, legalizacją przyrządów pomiarowych z tej dziedziny.

Był współautorem opracowania metod pomiaru napięcia, mocy i tłumienia przy wielkich częstotliwościach w torach współosiowych. W ramach prowadzonych prac badawczych opracował urządzenie do odtwarzania jednostki napięcia wielkiej częstotliwości w zakresie (0,1 – 100) MHz. W kierowanym przez siebie laboratorium zainicjował prace nad pomiarami współczynnika zniekształceń nieliniowych, współczynnika modulacji amplitudy i dewiacji częstotliwości. Opracowywał dokumenty, takie jak: przepisy metrologiczne i instrukcje sprawdzania przyrządów pomiarowych.

Lucjan Kornacki prowadził wykłady i ćwiczenia z zakresu metrologii na kursach organizowanych w GUM dla pracowników terenowych urzędów miar i laboratoriów przemysłowych. Wykształcenie uzupełniał na dodatkowych studiach. W 1977 r. ukończył Studium Podyplomowe z organizacji i koordynacji prac badawczych.

Był pracownikiem sumiennym, kompetentnym podejmującym wiele prac z własnej inicjatywy.

Z dniem 14 sierpnia 1989 r. na mocy porozumienia został przeniesiony do pracy w Zakładach Elektronicznej Aparatury Pomiarowej „Meratronik”. Jeszcze od 8 września 1989 r. do 31 października 1990 r. pracował w PKNMiJ na jedną czwartą etatu jako starszy metrolog. Umowa o pracę z PKNMiJ została ostatecznie rozwiązana z powodu reorganizacji Komitetu.

Pracował społecznie przy zakładaniu i organizacji Pracowniczego Ogrodu Działkowego EUREKA, przydzielonego w 1971 r. dla pracowników Centralnego Urzędu Jakości i Miar.

Otrzymał szereg odznaczeń i medali m.in.: Medale za zasługi dla Obronności Kraju – brązowy w 1971 r. i srebrny w 1985 r., Srebrną odznakę Zasłużony Pracownik Łączności (1979), dyplom uznania za 15 lat pracy w PKNMiJ (1981), Srebrny Krzyż Zasługi (1984), odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1989).

Zmarł 30 marca 2014 r. i pochowany został na Cmentarzu Wolskim (kw. 75).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Zygmunt Kowalczyk

(1923 – 2014)

praca w polskiej
administracji miar:

1952 – 1985

1986 – 1991

urodził się 19 stycznia 1923 r. w Ostrowi Mazowieckiej, gdzie w 1937 r. ukończył siedmioklasową szkołę powszechną, a w 1939 r. drugą klasę gimnazjum ogólnokształcącego. Do 1941 r. pracował w gospodarstwie rolnym rodziców, a następnie do 1944 r., jako robotnik rolny w powiecie ostrołęckim.

Od 20 czerwca 1944 r. do 1 marca 1948 r. służył w Wojsku Polskim. W czasie służby wojskowej uczył się na Wieczorowych Kursach Licealnych dla Dorosłych w Łomży. W 1948 r. zdał eksternistyczny egzamin, otrzymał świadectwo dojrzałości i rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. W 1952 r. otrzymał dyplom magistra prawa. W okresie studiów, od grudnia 1949 r. do końca sierpnia 1950 r. pracował jako referent w Ministerstwie Administracji Publicznej, a następnie do marca 1952 r. jako referendarz i radca w Urzędzie Rady Ministrów.

W czerwcu 1952 r. Z. Kowalczyk został przyjęty do pracy w Głównym Urzędzie Miar, początkowo jako laborant, potem technik w laboratoriach pomiarów powierzchni, objętości i przepływów. W 1953 r. został przeniesiony do Wydziału Organizacyjno-Prawnego i zajmował się zagadnieniami z zakresu metrologii prawnej, dotyczącymi jednolitości miar, rzetelności przyrządów pomiarowych oraz planowaniem prac naukowo-badawczych w zakładach metrologicznych. W 1954 r. rozszerzono zakres jego obowiązków na planowanie prac legalizacyjnych i sprawozdawczość techniczną okręgowych urzędów miar.

W maju 1958 r. otrzymał stanowisko starszego radcy w Wydziale Prezydialnym, dodatkowo zajmował się organizacją współpracy z instytucjami zagranicznymi (w tym z międzynarodowymi organizacjami metrologicznymi) oraz przygotowaniem planów i nadzorem nad realizacją prac metrologicznych.

We wrześniu 1962 r. powierzono Zygmuntowi Kowalczykowi prowadzenie referatu współpracy technicznej GUM z zagranicą i Sekretariatu Kolegium GUM. W październiku 1963 r. objął stanowisko Naczelnika Wydziału Prezydialnego GUM, a w styczniu 1967 r. Naczelnika Wydziału Prezydialnego w Gabinetecie Prezesa CUJiM. W styczniu 1968 r., do dotychczasowych obowiązków naczelnika dodano nadzór nad działalnością komórki planowania i sprawozdawczości.

Zygmunt Kowalczyk osiągał kolejne awanse: w styczniu 1970 r. został powołany na stanowisko Wicedyrektora Gabinetu Prezesa CUJiM, od czerwca 1972 r. pełnił obowiązki Dyrektora Departamentu Nadzoru Legalizacyjnego i Koordynacji Terenowej PKNiM, a w grudniu 1972 r. został Dyrektorem tego Departamentu. W 1972 r. przełożeni uznali, że Zygmunt Kowalczyk *w okresie 20-letniej pracy*

pogłębiał systematycznie swe wiadomości w zakresie prac metrologicznych. Jest człowiekiem zdolnym, posiadającym dużo inicjatywy i zdrowych koncepcji.

Praca Zygmunta Kowalczyka, jako prawnika, była cały czas ściśle powiązana z pracami metrologicznymi instytucji, przede wszystkim w obszarze metrologii prawnej. Ukończył różne kursy, np. ogólny legalizatorski, organizacji pracy kierowniczej, dla wykładowców normalizacji, doskonalenia kadry kierowniczej w zakresie kompleksowego kierowania jakością wyrobów, usług, robót i obiektów budowlanych.

W styczniu 1981 r. został dyrektorem Departamentu Organizacyjno-Prawnego w PKNMiJ i z tego stanowiska przeszedł na emeryturę od grudnia 1985 r.

Od listopada 1986 r. do końca czerwca 1991 r, pracował jeszcze na pół etatu jako starszy specjalista w Biurze Prawnym, Departamencie Organizacyjno-Prawnym i Zakładzie Metrologii Ogólnej PKNMiJ.

Przez cały okres pracy zawodowej Z. Kowalczyk pełnił szereg funkcji w organizacjach społecznych i politycznych. Od 1950 r. należał do związków zawodowych, był mężem zaufania, sekretarzem i przewodniczącym Rady Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych (ZZPPiS) w GUM, przewodniczącym Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej. Był członkiem Kolegium Orzekającego przy Urzędzie m.st. Warszawy oraz przez dwie kadencje członkiem Kolegium do Spraw Wykroczeń II instancji przy Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy (1963 – 1975 i 1972 – 1975). W 1967 r. został członkiem Wojewódzkiego Kolegium Karno-Administracyjnego. Od 1982 r. był członkiem Centralnego Zespołu Koordynacji Kontroli Społecznej przy Centralnej Radzie Związków Zawodowych w Warszawie.

Od września 1964 r. należał do PZPR, w latach 1969 – 1972 był członkiem egzekutywy POP w CUJiM.

Za pracę zawodową i społeczną otrzymał dyplomy i odznaczenia: Odznakę Grunwaldzką MON (1946), Medal Zwycięstwa i Wolności MON (1946), Srebrny Krzyż Zasługi (1964), Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1973), Medale 30-lecia (1974) i 40-lecia Polski Ludowej (1984), Złoty Krzyż Zasługi (1975), odznakę Zasłużony Pracownik Państwowy (1979), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1980) i Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Zygmunt Kowalczyk, jako prawnik, ściśle współpracował z metrologami przy rozwiązywaniu często trudnych problemów prawno-technicznych. Był człowiekiem pogodnym, życzliwym i takim pozostał w pamięci współpracowników i kolegów.

Zmarł w Warszawie w 2014 r. i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 266, rząd 4, grób 14).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Włodzimierz Ludwik Krukowski

(1887 – 1941)

praca w polskiej
administracji miar:
1920 – 1941

urodził się 19 września 1887 r. w Radomiu. Dzieciństwo spędził w Narwie, na historycznych Inflantach Polskich (obecnie Estonia), gdzie ukończył gimnazjum. W 1905 r. podjął studia na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Uniwersytetu w Petersburgu. Wkrótce jednak zorientował się, że bardziej interesują go nauki techniczne i po roku studiów przeniósł się na Wydział Elektrotechniczny Politechniki w Darmstadt. Dyplom inżyniera z odznaczeniem otrzymał w 1913 r. Jeszcze przed ukończeniem studiów pracował jako asystent w Instytucie Fizyki macierzystej uczelni oraz w Instytucie Sejsmograficznym Darmstadt-Jugenheim. Podczas studiów wykonał dwie prace konkursowe, jedną u profesora fizyki Zeisiga, na temat możliwości zastosowania wahadła do określenia średniego ciężaru gatunkowego ziemi i drugą, u znakomitego elektryka prof. Petersena, na temat właściwości kondensatora cylindrycznego przy wysokim napięciu. Obie prace zostały nagrodzone.

W latach 1912 – 1926 był pracownikiem firmy Siemens-Schuckert w Norymberdze, pełniąc od 1914 r. funkcję zastępcy kierownika laboratorium elektrotechnicznego, od 1918 r. – kierownika, a potem naczelnego inżyniera. W tym okresie zajmował się zagadnieniami konstrukcyjnymi liczników elektrycznych mocy czynnej i biernej oraz realizacją projektu laboratorium pomiarów elektrycznych własnego autorstwa. W. Krukowski zajmował się też szkoleniem młodych inżynierów i wygłaszał referaty na posiedzeniach naukowych. Biografowie przyjmują rok 1918 za początek działalności naukowej W. Krukowskiego. Wówczas to, na podstawie rozprawy pt. *Zjawiska w tarczy licznika indukcyjnego i kompensatora prądu przemiennego, jako środek pomocniczy do badań tych przyrządów* uzyskał stopień doktora na Politechnice w Darmstadt. W. Krukowski był autorem wielu patentów – do końca 1925 r. posiadał ich czterdzieści.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości dr Krukowski po raz pierwszy przybył do Warszawy w 1920 r. i wówczas zetknął się z dyrektorem Głównego Urzędu Miar Zdzisławem Rauszerem i odtąd zaczęły się jego stałe kontakty z Urzędem. Objął tu funkcję doradcy, członka Komisji Elektrycznej i kierownika oddziału zamiejscowego GUM we Lwowie. W latach 1921 – 1925 opracował i uczestniczył w realizacji projektu pracowni elektrycznej GUM w gmachu przy ul. Elektoralnej, współpracując z inż. J. Rząśnickim – kierownikiem

działu elektrycznego. W znacznej mierze była ona wzorowana na laboratorium w Norymberdze. Niektóre urządzenia były specjalnie zaprojektowane przez W. Krukowskiego, np. urządzenie do sprawdzania liczników, które należy uznać za szczytowe osiągnięcie ówczesnej techniki w tej dziedzinie i stanowisko do sprawdzania liczników amperogodzin, odrestaurowane po zniszczeniu w czasie działań wojennych, które funkcjonowało w GUM do 1989 r. W. Krukowski uczestniczył także w organizacji oddziałów elektrycznych urzędów miar w: Katowicach, Lwowie i Poznaniu. Spod jego ręki wyszły projekty wielu stanowisk pomiarowych przeznaczonych dla tych urzędów. Brał udział w opracowaniu wszystkich przepisów i instrukcji legalizacyjnych dotyczących elektrycznych przyrządów pomiarowych wydanych przed 1939 r.

Na stałe wrócił do kraju w listopadzie 1926 r. i został prokurentem, a następnie dyrektorem Polskich Zakładów Siemens-Schuckert w Warszawie. Równocześnie w latach 1928 – 1930 prowadził na Politechnice Warszawskiej wykłady zleczone nt. liczników energii elektrycznej. W tym czasie podjął stałą współpracę z GUM w zakresie badań typu przyrządów do pomiarów elektrycznych.

W 1930 r. został mianowany profesorem zwyczajnym pomiarów elektrotechnicznych i kierownikiem Katedry i laboratorium elektrotechnicznego Politechniki Lwowskiej. Po wprowadzeniu obowiązku legalizacji liczników energii elektrycznej i przekładników pomiarowych, wobec niedostatecznego wyposażenia aparaturowego urzędów miar, W. Krukowski zainicjował powołanie „instytucji upoważnionych do legalizacji przyrządów pomiarowych”. Począwszy od 1931 r. poświęcił się zagadnieniom jednostek elektrycznych i ich wzorców. W laboratorium elektrycznym Politechniki Lwowskiej zainicjował prace z dziedziny wzorców napięcia oraz oporu elektrycznego, był autorem specjalnej konstrukcji ogniw wzorcowych i układów pomiarowych do wyznaczania ich charakterystyk metrologicznych. Niebawem laboratorium to stało się oddziałem zamiejscowym GUM i było włączone w system komparacji międzynarodowych prowadzonych przez Międzynarodowe Biuro Miar (BIPM). Po raz pierwszy miało to miejsce w latach 1932 – 1933, kiedy to Polska wraz z Niemcami, Francją, Wielką Brytanią, USA i Japonią uczestniczyła w porównaniach wzorców napięcia i oporu elektrycznego. W pracach osobiście brał udział właśnie prof. W. Krukowski. W 1933 r. wraz z dyr. Rauszerem uczestniczył w historycznej VIII Generalnej Konferencji Miar, na której zastąpiono międzynarodowe jednostki elektryczne jednostkami absolutnymi. Był inicjatorem i promotorem nadania dyr. Z. Rauszerowi doktoratu h.c. Politechniki Lwowskiej (1936).

Prof. W. Krukowski łączył pracę zawodową z działalnością w organizacjach naukowych. W 1934 r. został członkiem korespondentem, a w 1936 r. członkiem czynnym Akademii Nauk Technicznych oraz członkiem Towarzystwa Naukowego

we Lwowie. W latach 1934 – 1937 był członkiem Zarządu Głównego SEP i wiceprezesem oddziału lwowskiego. Równocześnie brał aktywny udział w pracach Międzynarodowej Komisji Elektrycznej IEC oraz Stowarzyszenia Elektryków Polskich nad opracowaniem przepisów, definicji, symboli, jednostek i wielkości. Był też członkiem Centralnej Komisji Normalizacji Elektrotechnicznej PKN i doradcą Państwowych Zakładów Tele- i Radiotechnicznych.

Po zajęciu Lwowa przez Rosjan w 1939 r. Politechnika została przemianowana na Lwowski Instytut Politechniczny, a na zastępcę dyrektora ds. naukowych władze w Moskwie powołały prof. W. Krukowskiego. Mimo nawału obowiązków administracyjnych W. Krukowski nie przerwał pracy badawczej nad wzorcami. Kontynuował badania współczynników temperaturowych ogniw wzorcowych, opracował oryginalną konstrukcję licznika energii elektrycznej i przygotował książkę dotyczącą historii liczników energii elektrycznej (maszynopis zaginęł w czasie działań wojennych). Niewątpliwą jego zasługą było utrzymanie w Instytucie, aż do końca czerwca 1941 r., języka polskiego jako wykładowego, mimo szalejącej fali nastrojów antypolskich. Swym postępowaniem zasłużył na najwyższe uznanie, chronił życie wielu Polaków i troszczył się o dobro uczelni. Za tę swoją postawę i działanie prof. W. Krukowski zapłacił najwyższą cenę. Po zajęciu Lwowa przez Niemców, w nocy 3 lipca 1941 r., na podstawie list wcześniej przygotowanych przez kolaborantów ukraińskich, został aresztowany wraz z grupą luminarzy polskiej kultury i nauki, a nazajutrz o świcie rozstrzelany na Wzgórzach Wuleckich we Lwowie. Pamięci ludobójczo zamordowanych poświęcony jest pomnik ustawiony w miejscu egzekucji, na którym wymienione jest nazwisko prof. W. Krukowskiego. Symboliczna płyta nagrobna Profesora znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim, na grobie małżonki (kw. 44-II-4). Jego nazwisko zostało również wymienione na pomniku stojącym przy Placu Grunwaldzkim we Wrocławiu. Prof. W. Krukowski był jednym z najznakomitszych i najbardziej twórczych przedstawicieli nauki polskiej, wielkim patriotą. Obszerny wybór prac i artykułów Profesora ukazał się w wydany przez Polską Akademię Nauk w 1956 r. zbiorze „Prace Włodzimierza Krukowskiego”.

Dla uczczenia zasług Profesora jego imię nadano Zespołowi Szkół Elektrycznych w Nowej Soli (1978) i odsłonięto tam tablicę pamiątkową.

W okresie lwowskim Profesor wychował grono uczniów, wówczas swych asystentów, którzy już po wojnie byli kontynuatorami jego dzieła. Wśród nich

znaleźli się m.in. późniejsi profesorowie Politechniki Wrocławskiej: Artur Metal (1907 – 1997) i Andrzej Jellonek (1907 – 1998) – wieloletni współpracownicy GUM.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- Z. Popławski: *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844 – 1945*, Wrocław – Warszawa – Kraków, Zakład Naukowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo, 1992,
- Praca zbiorowa: *Politechnika Lwowska 1844 – 1945*, Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1993,
- A. Barański: *Włodzimierz Krukowski – twórca metrologii elektrycznej w Polsce*. Metrologia i Probiernictwo, nr 4, 1998,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany.

Antoni Konstanty Kwiatkowski

(1899 – 1940)

praca w polskiej
administracji miar:
1927 – 1939

urodził się 12 grudnia 1899 r. w majątku Milewko, pow. sierpecki. Do gimnazjum uczęszczał w Płocku, gdzie w 1922 r. zdał maturę. Studia na Politechnice Warszawskiej rozpoczął w 1922 r. i ukończył je w 1926 r. otrzymując tytuł inżyniera geodety.

Pracę zawodową rozpoczął w 1927 r. w Głównym Urzędzie Miar, w sekcji pomiarów długości i czasu, będąc kontynuatorem dorobku astronoma i geodety Mikołaja Kowal-Miedźwiedzkiego. Stopniowo awansował, uzyskując w 1935 r. tytuł współpracownika naukowego. Prowadził systematyczne prace nad założeniem w Polsce sieci punktów grawimetrycznych, charakteryzujących ziemskie pole ciężkości. Prawie równocześnie, bo w 1928 r., podjął pracę naukową na Politechnice Warszawskiej jako asystent w Katedrze Astronomii na Wydziale Geodezji i Kartografii, a potem, w 1931 r. w Katedrze Geodezji Wyższej. W 1934 r. na Wydziale Inżynierii (Oddział Mierniczy) za dysertację pt. *Prace grawimetryczne w latach 1930 – 1932* uzyskał tytuł naukowy doktora nauk technicznych. Rozprawa ta była oparta na badaniach, jakie przeprowadził w GUM. W wyniku prowadzonych w latach 1926 – 1939 prac na terenie całego kraju zorganizował 221 punktów grawimetrycznych i wyznaczył dla nich przyspieszenie siły ciężkości. Badania wykonywał w kilkunastu punktach rocznie, w wybranych rejonach na terenie Polski, np. w: Warszawie, Gdyni, Kartuzach, a później w Małopolsce Wschodniej, wykorzystując do tego bazę laboratoryjną GUM. Wyniki prac publikował głównie w *Biuletynie Towarzystwa Geofizycznego* (Warszawa 1933) i w *Pracach grawimetrycznych Głównego Urzędu Miar*, (serie 3 – 7, 1931 – 1938). Seria nr 8, przygotowana do druku w 1939 r., nie ukazała się z powodu wybuchu wojny. Prace A. Kwiatkowskiego były podstawą do rozwoju prac grawimetrycznych i poszukiwań złóż mineralnych w Polsce. Posłużyły też geodetom fińskim do opracowania figury Ziemi.

Dr A. Kwiatkowski z ramienia GUM aktywnie uczestniczył w międzynarodowej i krajowej współpracy specjalistów z dziedziny grawimetrii. Reprezentował Polskę w pracach Bałtyckiej Komisji Geodezyjnej, biorąc czynny udział w jej posiedzeniu zorganizowanym w 1934 r. w Warszawie. Na VI Zgromadzeniu Międzynarodowej Unii Geodezyjnej i Geofizycznej w Edynburgu w 1936 r. wystąpił z referatem pt. *Comptes-rendus de travaux métrologiques et gravimétriques*. W 1939 r. uczestniczył w I Kongresie Inżynierów Miernictwa RP,

na którym wygłosił dwa referaty: *O pomiarach grawimetrycznych i ich stanie w Polsce* i *Prawo o miarach w pomiarach geodezyjnych*. Dwukrotnie dokonał nawiązania do głównego punktu europejskiego systemu siły ciężkości w Poczdamie. Wyniki prac opublikował w Pracach naukowych GUM w 1939 r. w rozprawie pt. *Nouvelles liaisons gravimétriques avec Potsdam*. Dzięki temu punkt pomiarów w GUM stał się podstawowym punktem grawimetrycznym Polski. W swych pracach naukowych dążył do włączenia grawimetrii w zakres geodezji wykładanej na wyższych uczelniach.

Po objęciu w 1934 r. stanowiska kierownika sekcji pomiarów geodezyjnych, czasu, długości i kąta w GUM przyczynił się do ich unowocześnienia. W tym czasie zakupiono i uruchomiono uniwersalny komparator końcowy oraz komparator geodezyjny. Dzięki tym inwestycjom pracownia podjęła komparacje inwarowych przymiarów Jäderina i uczestniczyła w międzynarodowych porównaniach wzorców, koordynowanych przez Międzynarodowe Biuro Miar w Paryżu.

Dużą zasługą A. Kwiatkowskiego było udoskonalenie w GUM pomiarów czasu. Dzięki jego staraniom zainstalowano zegar wahadłowy Shortta i zegar kwarcowy. Współdziałał w tym zakresie z Państwowym Instytutem Telekomunikacyjnym i Państwowym Instytutem Geologicznym.

Zorganizował też i prowadził najdokładniejsze pomiary długości wykorzystując metodę interferencji fal. Pomiary te były stosowane do wyznaczania wymiarów płytek wzorcowych płasko-równoległych, z których korzystał przemysł maszynowy i zbrojeniowy. Swoje zainteresowania naukowe dr A. Kwiatkowski przенosił także na dziedzinę pomiarów fizykochemicznych. Był twórcą *Tablic gęstości roztworów wodnoalkoholowych* i współtwórcą (wspólnie z W. Kasperowiczem i T. Smoleńskim) *Tablic alkoholometrycznych do wyznaczania mocy spirytusu i ilości alkoholu w spirytusie*, wydanych przez GUM w 1934 i 1936 r. Przez cały czas pracy w GUM, aż do wybuchu drugiej wojny światowej, nie przerywał pracy na Politechnice Warszawskiej, prowadząc zleczone wykłady z wybranych zagadnień geodezji wyższej i metrologii.

Antoni Konstanty Kwiatkowski, jako por. rezerwy, w końcu sierpnia 1939 r. został powołany do wojska, otrzymując przydział mobilizacyjny do I Oddziału Służby Uzbrojenia. W dniu 18 września dostał się do niewoli radzieckiej. Wywieziony do obozu w Kozielsku zginął w Katyniu w 1940 r.

Materiały źródłowe:

- *Polski słownik biograficzny*. PAN, Instytut Historii, 1987,
- *Słownik biograficzny techników polskich*, Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany.

Jacek Lipiński

(1943 – 2008)

praca w polskiej
administracji miar:
1969 – 2008

urodził się 6 lipca 1943 r. w Warszawie. Maturę zdał w liceum ogólnokształcącym w Staroźlebach (pow. płocki). W 1963 r. rozpoczął studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu we Wrocławiu, które ukończył w 1969 r., uzyskując dyplom magistra fizyki. We wrześniu tego roku otrzymał skierowanie do pracy w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar w Warszawie, wydane przez Pełnomocnika Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płacy ds. zatrudnienia Absolwentów Szkół Wyższych.

W październiku 1969 r. rozpoczął pracę w CUJiM w Zakładzie Fizykochemii, kierowanym przez Tomasza Plebańskiego, początkowo na stanowisku stażysty, następnie kolejno metrologa, asystenta, starszego asystenta. W pierwszym okresie pracy do obowiązków Jacka Lipińskiego należało opracowywanie wzorców substancji czystych, udział w pracach naukowo-badawczych, współpraca z ośrodkami zagranicznymi produkującymi wzorce, prowadzenie szkoleń i opracowywanie dokumentów metrologicznych.

W 1971 r. ukończył kurs z zakresu spektralnej analizy emisyjnej, zorganizowany przez PAN. Od 1972 r. prowadził zajęcia dydaktyczne w Policealnym Studium Metrologii Fizykochemicznej w Warszawie. W czerwcu 1974 r. powierzono J. Lipińskiemu stanowisko kierownika Laboratorium Wzorców w Zakładzie Fizykochemii. Nastąpił wówczas okres bardzo intensywnej jego pracy nad wzorcami materiałów i współpracy z zagranicznymi ośrodkami metrologicznymi.

W styczniu 1978 r. Jacek Lipiński został kierownikiem Laboratorium Wzorców Spektralnych i adiunktem w Zakładzie Wzorców Metalurgicznych w Centralnym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Wzorców Materiałów WZORMAT, przekształconym z Zakładu Fizykochemii PKNiM. Od sierpnia 1984 r. J. Lipiński kierował zespołem ds. Systemów Wzorców. W tym okresie odbył dłuższy staż we Francuskim Ośrodku Badań Jądrowych.

Przełożeni Jacka Lipińskiego uważali, że *jako pracownik naukowo-badawczy jest całkowicie samodzielny, pełen inwencji i ciekawych koncepcji badawczych. Jest dobrym metrologiem, doskonałym znawcą zagadnień wzorców materiałów*, wg p.o. kierownika Zakładu Anny Michalik, a wg z-cy dyrektora doc. Wojciecha Trąbczyńskiego *jest wysoce cenionym specjalistą w fizy-*

kochemii i analityce wzorców składu chemicznego i dzięki Jego inicjatywie i doświadczeniu zagadnienie wzorców składu chemicznego uzyskało wysoką rangę w skali kraju i we współpracy zagranicznej.

Po likwidacji WZORMAT-u od 1 stycznia 1991 r. w Zakładzie Fizykochemii w PKNMiJ, Jacek Lipiński kierował znowu Laboratorium.

W odtworzonym od stycznia 1994 r. Głównym Urzędzie Miar prowadził nowe Laboratorium Materiałów Odniesienia i Spektrometrii.

Lata następne to w życiu zawodowym Jacka Lipińskiego okres prowadzenia bardzo intensywnych prac badawczych, technicznych, organizacyjnych, nadzorczych i dokumentacyjnych nad wytwarzaniem i certyfikacją wzorców spektrometrycznych i do atomowej spektrometrii absorpcyjnej. Opracowywał dokumenty metrologiczne, opiniował Polskie Normy, reprezentował GUM w Komitecie Materiałów Odniesienia (REMCO) Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO). W latach 1989 – 1995 aktywnie uczestniczył w opracowywaniu polskich i amerykańskich analitycznych wzorców gleb w ramach dwustronnej współpracy z Państwowym Instytutem Wzorców i Technologii NIST.

Od września 1997 r. pełnił obowiązki dyrektora Zakładu Fizykochemii, a od kwietnia 1998 r. do listopada 2003 r. był dyrektorem tego Zakładu.

Poza prowadzeniem prac merytorycznych Jacek Lipiński ukończył wiele kursów i szkoleń specjalistycznych, w tym np.: kurs „Instytucje Europejskie”, kurs w Niemieckiej Akademii Medycznej „Medizinprodukte mit Messfunktion” w Monachium (1999), szkolenia: we Francuskim Narodowym Laboratorium Badawczym (LNE) i w Polskim Centrum Akredytacji dla „audytorów wiodących, technicznych i ekspertów prowadzących oceny w laboratoriach wzorcujących” (PCA-2006).

W listopadzie 2003 r. został zastępcą dyrektora Jednostki Certyfikującej w GUM, kierując przez rok pracą pięciu Laboratoriów Badawczych. W grudniu 2004 r. powrócił do Zakładu Fizykochemii na stanowisko kierownika Laboratorium Materiałów Odniesienia. W wyniku zmian organizacyjnych w tym Zakładzie, od września 2007 r. powierzono mu kierowanie Laboratorium Gęstości, Lepkości i Analizy Spektralnej.

Jacek Lipiński był członkiem kilku komisji naukowych PAN oraz kilku Komitetów Technicznych Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (PKN), a także ekspertem technicznym Polskiego Centrum Akredytacji. Był czynnym członkiem Międzynarodowego Banku Danych Materiałów Odniesienia (COMAR), brał udział w pracach Krajowego Centrum Kodującego. Uczestniczył w ok. 40 konferencjach i sympozjach naukowych w kraju i za granicą, wygłosił ok. 30 referatów.

Był autorem lub współautorem kilkudziesięciu publikacji w polskich i zagranicznych wydawnictwach.

Został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1975), otrzymał Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994) i Złotą odznakę z okazji 85-lecia GUM (2004).

Przełożeni zawsze cenili Jacka Lipińskiego za nieprzeciętną inteligencję, zapał i zaangażowanie w pracy, twórcze podejmowanie trudnych zadań i rozwiązywanie problemów. W opinii współpracowników i kolegów Jacek Lipiński był człowiekiem dobrym, mądrym, skromnym, serdecznym, życzliwym ludziom, gotowym zawsze do udzielania pomocy.

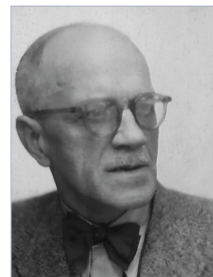
Zmarł nagle 28 lipca 2008 r. Główny Urząd Miar stracił znakomitego, aktywnego metrologa.

Został pochowany na cmentarzu w Brwinowie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienie „śp. Jacek Lipiński”. Biuletyn Informacyjny Głównego Urzędu Miar nr 3 (11), 2008,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

Dominik Jan Kazimierz Łęczycki

(1900 – 1966)

**praca w polskiej
administracji miar:
1930 – 1965**

urodził się 3 lipca 1900 r. w Warszawie. W 1918 r., po ukończeniu szkoły realnej im. Pankiewicza, zapisał się na Wydział Mechaniczny Politechniki Warszawskiej, ale nauki nie rozpoczął ze względu na sytuację w kraju. Wstąpił do wojska i w czasie czteroletniej służby wojskowej (1918 – 1922) skończył szkołę podchorążych piechoty oraz szkołę podchorążych saperów. W 1924 r. rozpoczął studia na Politechnice, które z przerwami – pracując zarobkowo – kontynuował do 1939 r. Dopiero w 1950 r. uzyskał stopień inżyniera mechanika w zakresie mechaniki precyzyjnej.

Pracę zawodową rozpoczął 1 stycznia 1927 r. w fabryce pomp „Stefan Twardowski – d. Brandel i Witoszyński” – jako technik w biurze konstrukcyjnym i tam pracował przez dwa lata. W 1929 r. pracował przez kilka miesięcy w fabryce „K. Rudzki i S-ka”, projektując pompy odśrodkowe oraz stanowisko do ich sprawdzania.

Z dniem 1 stycznia 1930 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar i pracował kolejno jako asesor (od 1 stycznia 1931 r.), potem podreferendarz (od 23 stycznia 1934 r.). To ostatnie stanowisko zajmował do 1939 r. W marcu 1939 r. został kierownikiem pracowni technicznych w Okręgowym Urzędzie Miar w Warszawie, a następnie zastępcą kierownika działu pomiarów objętości i w czasie okupacji niemieckiej kierował samodzielnie tym działem. Po powstaniu warszawskim w 1944 r. dostał się do obozu koncentracyjnego, skąd powrócił w 1945 r. i od razu zgłosił się do pracy w służbie miar, obejmując funkcję zastępcy naczelnika Okręgowego Urzędu Miar w Warszawie. Rok później wrócił do Głównego Urzędu Miar jako pracownik naukowy i objął stanowisko kierownika działu pomiarów objętości i przepływu cieczy.

D. Łęczycki pozostawił wiele prac technicznych i badawczych. Jedną z nich była praca z zakresu pomiarów objętości, wykonana w fabryce „St. Twardowski”, dotycząca projektu zbiornika z kilkoma danaidami. Do 1939 r. D. Łęczycki brał udział w opracowaniu projektów i uruchomieniu laboratorium wodomierzy i benzynomierzy w GUM, a także przeprowadzał na podstawie pomiarów analizę błędów przy sprawdzaniu pojemników do ciał sypkich. Po wojnie, razem z H. Szymańskim, opracował metodę sprawdzania rtęcią butyrometrów. W 1952 r. zastosował usprawnienie zabezpieczenia przed wytryskiwaniem rtęci z manometrów nastawnych. Brał udział w opracowaniu przez

inż. A. T. Troskolańskiego *Podręcznika dla sprawdzających wodomierze*, wykonał szereg badań nad sprawdzaniem pojemników szerokich i średnich oraz zaprojektował i uruchomił pracownię badania typów przepływomierzy benzyny.

D. Łęczycki gruntownie znał zagadnienia związane z pomiarami powierzchni, objętości i przepływów cieczy. Był doskonałym specjalistą w sprawdzaniu pojemników wysokiej i najwyższej dokładności.

Inż. Łęczycki miał duże zasługi w dziedzinie szkolenia pracowników GUM i terenowej służby miar – prowadził wykłady na przeszło trzydziestu kursach legalizatorskich I i II stopnia w zakresie: wodomierzy, benzynomierzy, butyrometrów, wzorcowania i sprawdzania zbiorników.

D. Łęczycki uczestniczył też z ramienia GUM w pracach Polskiego Komitetu Normalizacyjnego: w latach 1945 – 1952 był sekretarzem technicznym Komisji Metrologicznej PKN, której przewodniczył dr inż. Z. Rauszer. Był sekretarzem Komisji Wodomierzy; opracował normy (PN/0-0152i PN/W-01004) o jednostkach miar angielskich i amerykańskich; brał udział w opracowaniu norm wodomierzowych, a także normy dotyczącej wymagań ogólnych dla szkła mierniczego i in.

Wśród jego publikacji na uwagę zasługują opracowane przepisy i instrukcje legalizacyjne GUM, liczne artykuły zamieszczone w wydawnictwach GUM z zakresu sprawdzania tłuszczomierzy, cystern, przepływomierzy, itp. Opracował niektóre rozdziały do prac zbiorowych, takich jak: *Poradnik dla użytkowników i wytwórców narzędzi mierniczych*, *Mechanik – Poradnik techniczny*, hasła do *Małej Encyklopedii Techniki* i do *Encyklopedii powszechnej*.

D. Łęczycki był ofiarnym społecznikiem. W okresie okupacji niemieckiej organizował zaopatrywanie pracowników GUM i Urzędu Patentowego w warzywa, bieliznę, odzież i obuwie. Po powrocie z obozu zorganizował grupę związkową, która weszła w skład Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych. Był założycielem Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej GUM.

Największe zasługi położył w odbudowie ze zniszczeń powojennych GUM i przemysłu krajowego produkującego wodomierze i inne przyrządy do pomiarów pojemności oraz w doskonaleniu metod pomiarowych.

Z dniem 30 listopada 1965 r. przeszedł na emeryturę.

Zmarł w 1966 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Hanna Łuczywek

(1934 - 2013)

**praca w polskiej
administracji miar:
1958 - 1962
1966 - 1991**

urodziła się 11 sierpnia 1934 r. w Feliksowie pod Skierniewicami. Szkołę podstawową ukończyła w Warszawie, a maturę zdała w 1952 r. w Liceum Ogólnokształcącym TPD we Włochach pod Warszawą. W tym też roku została przyjęta na Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Warszawskiego. W 1954 r. przeniosła się na Politechnikę Warszawską, gdzie w maju 1958 r. uzyskała tytuł inżyniera mechanika na Wydziale Mechanicznym Technologicznym, w specjalności mechanika precyzyjna (przrządy optyczne).

Pracę zawodową podjęła w sierpniu 1958 r. w Głównym Urzędzie Miar na stanowisku inżynier-metrolog, w Laboratorium Warsztatowych Narzędzi Mierniczych w Zakładzie Długości i Kąta. W okresie pracy na tym stanowisku zyskała opinię zdolnego inżyniera, przygotowywała projekty przepisów i instrukcji sprawdzania czujników dźwigniowych i zegarowych. Prowadziła też zajęcia na kursach metrologicznych w GUM, na Wydziale Lotniczym Politechniki Warszawskiej i na zlecenie Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (SIMP) dla pracowników laboratoriów przemysłowych.

Hanna Łuczywek odeszła z GUM w lutym 1963 r. i od marca tego roku do końca 1965 r. pracowała w Centralnym Ośrodku Badań i Rozwoju Kolejnictwa. Zajmowała się tam pomiarami długości i kąta elementów kolejowych i prowadziła laboratorium metrologiczne. Brała udział w pracy naukowo-badawczej na temat organizacji i wyposażenia Izb Pomiarowych w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego.

W styczniu 1966 r. wróciła do pracy w GUM na stanowisko starszego inżyniera laboratoryjnego w Laboratorium Badań Narzędzi do Pomiarów Długości i Kąta, w Zakładzie Długości i Kąta, kierowanym przez Aleksandra Tomaszewskiego. Do jej obowiązków należało prowadzenie badań, opracowywanie wyników i wniosków przy zatwierdzaniu nowych typów przyrządów, sprawdzanie, legalizacja przyrządów oraz opracowywanie dokumentów metrologicznych.

Po kilku latach H. Łuczywek przeszła do Zakładu Masy i Siły, do Laboratorium Pomiarów Siły i Twardości, którego kierownikiem był Jerzy Mikoszewski. Kolejne jej stanowiska to: metrolog, starszy metrolog, adiunkt. Systematycznie poszerzała swoją wiedzę i kwalifikacje kończąc kursy w zakresie sprawdzania

twardościomierzy i maszyn wytrzymałościowych oraz kurs wykładowców zagadnień metrologicznych. Ukończyła też studium podyplomowe w zakresie organizacji i koordynacji prac badawczych (1977).

Ważniejsze prace Hanny Łuczywek to: zaprojektowanie układu optycznego i nadzór nad budową stanowiska do pomiaru kąta wzorcowych wgłębników Rockwella i Vickersa (stanowisko to zbudowano na bazie mikroskopu interferencyjnego i lunety autokolimacyjnej); udział w badaniach prototypu sklerometru do badania wytrzymałości betonów lekkich i opracowaniu metody wzorcowania i sprawdzania skleroskopów; opracowanie instrukcji sprawdzania pras wytrzymałościowych do badania materiałów budowlanych; opracowanie wzorca mikrotwardości. Prace te umożliwiły prowadzenie pomiarów wytrzymałości w wytwórniach elementów prefabrykowanych, bez konieczności przygotowania próbek. Dzięki temu wytwórnie zyskały duże oszczędności i dobrą jakość prefabrykatów.

W sierpniu 1987 r., w uznaniu wysokich kwalifikacji i zaangażowania Hanny Łuczywek powierzono jej stanowisko kierownika Laboratorium Pomiarów Siły i Twardości. W wyniku zmian organizacyjnych w Zakładzie Masy i Siły w 1990 r. mianowano ją kierownikiem utworzonego Laboratorium Pomiarów Twardości, które prowadziła do czasu przejścia na emeryturę, we wrześniu 1991 r.

W okresie kierowania laboratorium zajęła się głównie utrzymaniem właściwego poziomu państwowych wzorców twardości, prowadzeniem prac naukowo-badawczych, współpracą z zagranicznymi instytucjami metrologicznymi i zatwierdzaniem nowych typów twardościomierzy. Opracowywała dokumenty metrologiczne i opiniowała projekty norm polskich dotyczących pomiarów twardości, a także przygotowywała założenia dalszego rozwoju i wyposażenia laboratorium GUM i terenowych urzędów miar, sprawując też nad nimi nadzór. Hanna Łuczywek była autorką programów kursów legalizatorskich i wieloletnim wykładowcą na tych kursach. Była wybitnym specjalistą w dziedzinie pomiarów twardości. Opracowywała referaty na konferencje naukowe w Polsce i za granicą, a wyniki prac publikowała w krajowych i zagranicznych czasopismach.

H. Łuczywek otrzymała wiele wyróżnień, w tym: odznakę Zasłużony dla Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych (1979), odznakę Zasłużony Pracownik Państwowy (1980), Medale pamiątkowe: 60-lecia Polskiej Służby Miar (1979) i 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994), Złotą odznakę Jubileuszową 85-lecia GUM (2004).

W całym okresie swojej pracy w GUM działała społecznie, w latach 1966 – 1969 jako mąż zaufania. Od 1969 do 1978 r. była członkiem Rady Zakładowej oraz przewodniczącą Komisji Kulturalno-Oświatowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych (ZZPPIŚ). Od września 1980 r. działała aktywnie w NSZZ „Solidarność”.

Była bardzo cenionym pracownikiem, życzliwą i lubianą koleżanką.

Zmarła 6 stycznia 2013 r. w Warszawie i została pochowana na Cmentarzu św. Józefa w Skierniewicach.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników, kolegów, rodziny.

(1929 – 2005)

praca w polskiej
administracji miar:
1969 – 1990

Tadeusz Maczubski

urodził się 16 sierpnia 1929 r. w Warszawie. Tu ukończył szkołę powszechną w 1943 r., a następnie kontynuował naukę na tajnych kompletach. Szkołę ogólnokształcącą ukończył w 1949 r. w Piastowie pod Warszawą i otrzymał świadectwo dojrzałości. Studia wyższe rozpoczął w 1949 r. na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego, na kierunku fizyki i ukończył je w 1953 r. Dyplom pierwszego stopnia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii otrzymał 1 czerwca 1955 r. W trakcie studiów, w okresie od kwietnia do października 1950 r. pracował jako asystent w Laboratorium Pomiarów Masy w Głównym Urzędzie Miar.

Od 1 października 1953 r. rozpoczął pracę w Państwowym Wydawnictwie Naukowym jako redaktor w Redakcji Wydawnictw Fizycznych, potem w Redakcji Chemii i przez trzy lata pełnił funkcję zastępcy kierownika tej redakcji.

Od dnia 11 września 1969 r. przeniósł się do pracy w CUJiM, gdzie został zatrudniony jako starszy metrolog w Zakładzie Metrologii Ogólnej, a od 1 kwietnia 1976 r. został kierownikiem Pracowni Metrologii Prawnej w tym Zakładzie. Zajmował się problematyką terminologii z dziedziny metrologii i zagadnieniami metrologii prawnej. Wniósł duży wkład w porządkowanie terminologii metrologicznej, szczególne osiągnięcia miał w tym zakresie w ramach prac Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej (OIML) i Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG). Prowadził prace związane z opracowaniem i wdrażaniem do praktyki ujednoliconego słownictwa ogólnometrologicznego, będące kontynuacją prac prowadzonych w tej dziedzinie przez prof. J. Obalskiego. Miał duży udział w opracowywaniu wersji francuskiej słownika metrologii prawnej OIML. Był ponadto autorem publikacji naukowych i książek w języku polskim, francuskim i rosyjskim.

T. Maczubski był dobrym organizatorem, sumiennym, odpowiedzialnym i zdyscyplinowanym pracownikiem.

W dniu 4 kwietnia 1986 r., ze względu na zły stan zdrowia, zakończył pracę w PKNMiJ na pełnym etacie, ale kontynuował ją jeszcze do 31 grudnia 1990 r., zatrudniony na pół etatu jako starszy metrolog w Zakładzie Metrologii Ogólnej.

W 1994 r., mimo że formalnie nie był już związany z administracją miar, włączył się w prace zespołu organizacyjnego, który przygotował do druku dwa pierwsze numery Biuletynu Głównego Urzędu Miar *Metrologia i Probiernictwo*,

wydane z okazji 75-lecia tego Urzędu i był redaktorem naczelnym w redakcji przygotowującej do druku ten periodyk. Przez szereg lat aktywnie działał w Komisji Muzealnej PKNMiJ.

Osobną dziedziną jego zainteresowania było krajoznawstwo, turystyka, ochrona zabytków i fotografia. Był współzałożycielem Koła PTTK przy PWN w 1953 r., a od lutego 1968 r. prezesem tego Koła. Pełnił kierownicze funkcje w Oddziale Stołecznym PTTK, a później w Okręgu Warszawskim PTTK. Był założycielem Kół Fotografii w oddziałach PTTK i w PWN, członkiem jury wielu konkursów fotograficznych, organizatorem kursów fotograficznych dla instruktorów krajoznawstwa PTTK i wreszcie laureatem nagród na wystawach fotograficznych.

T. Maczubski był członkiem Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek od chwili jego założenia. Działał czynnie w Towarzystwie Opieki nad Zabytkami. Pełnił funkcję redaktora naczelnego czasopisma turystyczno-krajoznawczego Mazowsza *Barbakan*, a także był członkiem Wojewódzkiej Komisji Historii i Tradycji Stołecznego Zarządu Wojewódzkiego PTTK. Oprócz publikacji naukowych był autorem wydawnictw z zakresu krajoznawstwa i turystyki: przewodnika po Pułtusk i Mazowszu Północnym, monografii Konstancina-Jeziorny, monografii-przewodnika po Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie.

Został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi w 1964 r., Złotym Krzyżem Zasługi w 1979 r., a także Złotą Odznaką GOT, wieloma medalami i odznaczeniami PTTK. Od Prezydenta Warszawy otrzymał Złotą odznakę za Zasługi dla Warszawy. W 1994 r. otrzymał Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

Zmarł w Warszawie 26 czerwca 2005 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 40-E-3-16).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

(1934 – 2006)

praca w polskiej
administracji miar:
1950 – 2002

Antoni Majlert

urodził się w Warszawie 8 października 1934 r. Do szkoły podstawowej zaczął uczęszczać w 1941 r. na Bródnie, ukończył ją w 1949 r. i rozpoczął naukę w liceum ogólnokształcącym. Ze względu na trudną sytuację finansową rodziny Majlertów (po odebraniu im majątku przez ówczesne władze państwowe), Antoni przerwał naukę i 20 października 1950 r., jako szesnastoletni chłopiec, zaczął pracować w Głównym Urzędzie Miar w Laboratorium Pomiarów Masy. W zagadnienia pomiarów masy dużej dokładności wprowadzany był przez mgr Tadeusza Zamłyńskiego, który do 1961 r. był kierownikiem tego laboratorium. Pieczętą szczególną nad młodym pracownikiem miał też mgr inż. Antoni Richter kierownik Działu Masy i Siły (późniejszy Zakład Masy i Siły-III). Tak wczesne rozpoczęcie pracy zawodowej przez Antoniego Majlerta miało duży wpływ na całe jego życie.

W 1957 r. ukończył klasę X Korespondencyjnego Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących. Dalsze kwalifikacje zdobywał na kursach sprawdzania wzorców masy, wag i odważników dużej dokładności, gęstościomierzy zbożowych. Pan Antoni Majlert początkowo sprawdzał i legalizował wymienione przyrządy pomiarowe, a w miarę zdobywania doświadczeń zakres jego pracy objął badania związane z zatwierdzaniem nowych typów tych przyrządów. Przeprowadzał porównania wzorców masy najwyższej dokładności w kraju z państwowym wzorcem masy – prototypem kilograma. Porównywał wzorce kopie 1 kg, a z nimi komplety wzorców odniesienia (podstawowych) od 1 mg do 20 kg. Wyniki porównań analizował i opracowywał wnioski pozwalające na obserwacje zmian masy wzorców w długich okresach czasu.

Antoni Majlert brał udział w wielu prowadzonych w laboratorium pracach badawczych, a jego umiejętność analizowania zjawisk i wyciągania wniosków służyły rozwojowi laboratorium. Aktywnie uczestniczył w badaniach i wykonaniu w GUM stalowych wzorców masy od 1 g do 20 kg, trzech rzędów dokładności, dla wszystkich urzędów miar w kraju. Wzorce te wykonane po raz pierwszy w Polsce (lata 1978 – 1988) odpowiadają aktualnym wymaganiom międzynarodowym. Brał też czynny udział w badaniach, wykonaniu i modernizacji wag legalizacyjnych dla wszystkich urzędów miar w kraju.

W 1982 r. ukończył kurs dla wykładowców zagadnień metrologicznych i prowadził zajęcia na kursach organizowanych przez GUM i NOT dla pracowników

terenowych urzędów miar i laboratoriów przemysłowych. Swą dużą wiedzę praktyczną przekazywał młodszym pracownikom laboratorium oraz udzielał porad technicznych producentom wag i odważników.

W Laboratorium Pomiarów Masy GUM A. Majlert przepracował 52 lata na stanowiskach: pomocnika i sekretarza technicznego, laboranta, starszego laboranta, mechanika, technologa i starszego technika. W okresie początkowym nauczycielem i autorytetem zawodowym był dla niego pracujący wówczas w tym laboratorium pan Janusz Jankowski, później profesor Politechniki Warszawskiej oraz ojciec Witold Majlert, który pracował w Zakładzie II GUM.

Antoni Majlert działał społecznie. Ponad 20 lat (do 1980 r.) był „mężem zaufania” Zakładu Masy i Siły w Związku Zawodowym Pracowników Państwowych i Społecznych, a w latach 1980 – 1981 łącznikiem w Kole Zakładowym NSZZ „Solidarność”. Cieszył się uznaniem, zaufaniem i sympatią kolegów. Jego postawa, rzetelność i aktywność wpływały na tworzenie dobrej atmosfery w pracy. Był kolekcjonerem książek głównie historycznych i z jego zbiorów korzystało wielu pracowników GUM.

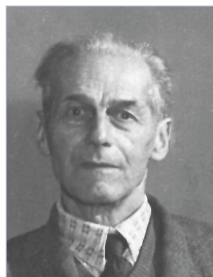
W uznaniu zaangażowania w pracy dla polskiej metrologii i aktywności zawodowej Antoni Majlert został kilkakrotnie wyróżniony dyplomami oraz Honorową Odznaką „Zasłużony Pracownik Państwowy” (1989). Otrzymał też Brązowy Krzyż Zasługi (1977) i dwukrotnie Złoty Krzyż Zasługi (1988 i 2000), a także Medale z okazji 75-lecia (1994) i 85-lecia GUM (2004).

Na emeryturę przeszedł 31 grudnia 2000 r., jednak pracował dalej w Laboratorium Pomiarów Masy na pół etatu do 31 grudnia 2002 r. Po tym okresie nadal przychodził do „swego” laboratorium aż do końca września 2006 r., gdy choroba zmusiła go do poddania się leczeniu szpitalnemu.

Zmarł 14 grudnia 2006 r. i spoczywa na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 42-H-5-24).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia kolegów i przełożonych.

(1882 – 1968)

praca w polskiej
administracji miar:
1947 – 1967

Witold Majlert

urodził się 6 stycznia 1882 r. w Marcelinie (pow. warszawski). W 1900 r. ukończył szkołę realną i rozpoczął studia na Wydziale Inżynierii Politechniki Warszawskiej. W czasie studiów odbył kilka praktyk zawodowych w zakresie pomiarów rolnych i melioracji. Po zamknięciu Politechniki w 1905 r. wyjechał do Wiednia, gdzie studiował w Wyższej Szkole Rolniczej (Hochschule für Bodenkultur) na Wydziale Melioracji i w 1908 r. uzyskał dyplom inżyniera.

Po powrocie do Warszawy w 1909 r. został zastępcą dyrektora Warszawskiego Towarzystwa Melioracyjnego i pracował na tym stanowisku do 1912 r. W tym czasie aktywnie działał opracowując projekty i kierując pracami melioracyjnymi, przede wszystkim: drenowaniem, osuszaniem, nawadnianiem łąk w Janowie, Strzegocinie, Nowo-Mińsku i Bratoszewicach. Brał też udział, pracując w grupie konstruktorów, w budowie mostu Poniatowskiego. Po odejściu z WTM od 1912 r. zajął się prowadzeniem własnego gospodarstwa rolnego w Marcelinie, którego część przekazał mu ojciec, Wilhelm Majlert. Przed drugą wojną światową prowadził dostawę mleka butelkowanego z Marcelina do Warszawy furgonem z napisem „Mleko z maj. Marcelin W. Majlerta”. W 1921 r. hodowla bydła w Marcelinie (licząca ok. 100 krów) była objęta programem doświadczalnym, kierowanym przez Misję „Stowarzyszenia Przyjaciół”, wprowadzającym amerykański sposób żywienia krów. W tym też roku W. Majlert opracował i wydał drukiem tablice graficzne, określające sposób obliczania ilości paszy dla krów. Opracował również i wydał drukiem *Kalendarz wieczysty* dla kalendarza juliańskiego i gregoriańskiego, pozwalający ustalić dzień tygodnia dla dowolnie wybranej daty.

W. Majlert, prowadząc nowoczesne gospodarstwo, w latach 1917 – 1939 działał również społecznie w Okręgowym Towarzystwie Kólek Rolniczych i w Związku Ogrodników oraz we władzach gminy Jabłonna i powiatu warszawskiego. Działania wojenne w 1939 r. doprowadziły do likwidacji hodowli krów (mięso przeznaczone na potrzeby wojska) i przejścia na uprawy ogrodnicze w Marcelinie. W 1944 r. przez Kanał Żerański przebiegała przez wiele tygodni linia frontu, co spowodowało wysiedlenie przez Niemców całej rodziny z majątku Marcelin i spalenie budynków gospodarczych. Po wojnie, w 1945 r. ziemia należąca do majątku została zajęta przez Państwowe Zakłady Prefabrykacji.

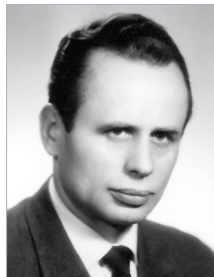
W. Majlert podjął pracę w Urzędzie Gminy Jabłonna i w Samopomocy Chłopskiej w Jabłoncej. W 1949 r. nastąpiło całkowite wywłaszczenie jego gospodarstwa na rzecz Fabryki Elementów Betoniarskich (FAELBET).

W 1947 r. W. Majlert rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar przy odbudowie laboratoriów zniszczonych w czasie powstania warszawskiego. Szczególnie przyczynił się do odbudowy laboratorium pomiarów powierzchni. Pod kierunkiem prof. Jana Obalskiego szybko opanował metody sprawdzania planimetrów do mierzenia powierzchni skór. W tej dziedzinie wprowadził wiele usprawnień technicznych i udoskonaleń. Miał również duże osiągnięcia w zakresie pomiarów objętości, a zwłaszcza wzorcowania zbiorników o wielkiej pojemności. Samodzielnie wzorcował kolby metalowe i szklane kolby miernicze oraz przyrządy sześciianujące. Sprawdzał tablice obliczeniowe pomiarów wykonywanych przez jednostki podległe, tj. terenową służbę miar. Badał pod względem metrologicznym nowe typy planimetrów i wodomierzy zgłaszanych przez zakłady wytwórcze do aprobaty przez GUM. Brał udział w opracowywaniu instrukcji i przepisów legalizacyjnych w zakresie pomiarów objętości i przepływu. Dokonał wielu usprawnień i udoskonaleń metod pomiarowych. W okresie swojej pracy w GUM zajmował stanowiska: adiunkta, radcy, starszego asystenta, inżyniera i metrologa. Na każdym z tych stanowisk był aktywny i pełen inicjatywy, swoim zaangażowaniem dawał przykład szkolonym pracownikom. Na emeryturę odszedł z dniem 1 sierpnia 1967 r. W 1950 r. wprowadził do pracy w GUM, w Laboratorium Pomiarów Masy, młodszego syna Antoniego Witolda Majlerta, a starszy syn Witold Henryk pracował od 1963 r. w Polskim Komitecie Normalizacyjnym, na stanowisku kierownika, a następnie dyrektora Zespołu Rolniczo-Żywnościowego.

W. Majlert zmarł w Warszawie 20 marca 1968 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 42-H-5-24).

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1988,
- *Ziemiańscy XX wieku* tom IV. Wyd. D i G, 1998,
- „Ród Majlertów-Majlertów z Marcelina” – www.bialoleka.waw.pl/gmina/rody/majlert-witold.htm,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Zdzisław Masnyk

(1927 – 2006)

praca w polskiej
administracji miar:
1947 – 1995

urodził się 12 października 1927 r. w Przemyślu. Do siedmioklasowej szkoły powszechnej zaczął uczęszczać w Rzeszowie w 1934 r. W sierpniu 1935 r. zmarła jego matka, opiekę nad chłopcem sprawował ojciec i siostra, a następnie macocha. Ze względu na zmiany miejsca zamieszkania spowodowane przeniesieniami służbowymi ojca (podoficer zawodowy) kolejne klasy szkoły Z. Masnyk kończył w różnych miejscowościach. W 1939 r. w obronie Warszawy zginął jego ojciec. Stosunki rodzinne spowodowały, że Z. Masnyk okres okupacji niemieckiej spędził na wsi pracując na roli. Szkołę powszechną skończył w 1945 r. i zaczął uczęszczać do gimnazjum ogólnokształcącego w Strzyżowie, które ukończył w 1947 r. uzyskując małą maturę. Wyjechał do Przemyśla, gdzie z dniem 1 października 1947 r. rozpoczął pracę w Obwodowym Urzędzie Miar i podjął naukę w liceum handlowym. Maturę uzyskał w 1948 r. i został przyjęty na Wydział Prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Nie otrzymał jednak zgody na przeniesienie służbowe do Krakowa i zrezygnował z dalszych studiów, poświęcając się całkowicie pracy zawodowej. W latach 1948 – 1949 ukończył kursy legalizatorskie I i II stopnia. Z dniem 1 września 1950 r. został przeniesiony do Głównego Urzędu Miar w Warszawie i zatrudniony w Laboratorium Pomiarów Masy, a od 1 października tego roku przeniesiony do Okręgowego Urzędu Miar w Warszawie. W tym też roku ukończył dwa specjalne kursy legalizatorskie. W marcu 1955 r. Z. Masnyk został naczelnikiem 2. Obwodowego Urzędu Miar w Warszawie, a od sierpnia 1956 r. do lutego 1959 r. kierował Wydziałem Technicznym Długości, Powierzchni i Objętości w Okręgowym Urzędzie Miar w Warszawie. Od 1 marca 1959 r. ponownie został przeniesiony do GUM, gdzie w Wydziale Prawnym powierzono mu nadzór nad działalnością terenowych urzędów miar. W 1959 r. ukończył kurs orzecznictwa karno-administracyjnego. W okresie od września 1962 r. do lutego 1964 r. jako starszy technik zajmował się pomiarami w Laboratorium Pomiarów Przepływu Cieczy i Gazu w Zakładzie II (później zwanym Zakładem Termodynamiki). W marcu 1964 r. powrócił do zagadnień prawno-administracyjnych, jako starszy inspektor, w Wydziale Nadzoru Legalizacyjnego GUM.

W okresie od 1966 r. aż do kwietnia 1990 r., w wyniku kolejnych zmian organizacyjnych, dokonywanych w administracji miar, Z. Masnyk był zatrudniony w Samodzielnym Wydziale Nadzoru Legalizacyjnego, w Departamencie

Techniki, w Departamencie Organizacyjno-Prawnym oraz w Wydziale Nadzoru Legalizacyjnego i Probierczego zajmując odpowiednio, według kolejności, stanowiska: st. inspektora, specjalisty, gł. specjalisty, naczelnika wydziału.

W maju 1990 r. został zastępcą dyrektora Zakładu Metrologii Ogólnej PKNMiJ, a od października 1991 r. dyrektorem Biura Prawnego.

W całym okresie pracy ustawicznie się kształcił. W 1974 r. ukończył roczne Studium Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa Stołecznego Uniwersytetu Powszechnego Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie. W 1981 r. uzyskał dyplom w zakresie Zawodowego Studium Administracyjnego na Uniwersytecie Łódzkim, a w 1984 r. otrzymał tytuł magistra administracji na Wydziale Prawa i Administracji tego Uniwersytetu.

W czasie zatrudnienia w GUM, później CUJiM, PKNiM, PKNMiJ Z. Masnyk zajmował się metrologią techniczną i metrologią prawną. Dzięki długoletniej praktyce legalizatorskiej i kierowniczej w administracji miar oraz zdobytemu wykształceniu doskonale znał zagadnienia metrologiczne i prawno-administracyjne. Wykładał na kursach legalizatorskich ogólnych i specjalistycznych oraz na kursach z wybranych zagadnień prawa administracyjnego i prawa wykroczeń, organizowanych przez administrację miar, jak i inne jednostki organizacyjne (NOT, TNOiK). Opiniował projekty aktów prawnych wewnętrznych i zewnętrznych. Był autorem i współautorem wielu wewnętrznych aktów prawnych. Występował w charakterze biegłego w sprawach z powództwa pracodawców przeciwko pracobiorcom o odszkodowania z tytułu stwierdzonych niedoborów w zasobach magazynowych oraz przed byłymi komisjami arbitrażowymi w sprawach spornych między jednostkami gospodarczymi, dotyczącymi różnic w ilości dostarczanych towarów.

Brał udział w komisjach uzgadniających i w komisjach prawnych rozstrzygających o treści aktów prawnych przed ich promulgacją w dzienniku urzędowym.

Od 1964 r. Z. Masnyk był upoważniony do przeprowadzania kontroli całości kształtu działalności terenowych urzędów miar i urzędów probierczych, a także sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem Prawa o miarach w gospodarce narodowej. W okresie 1980 – 1981 brał udział w pracach Klubu Techniki i Racjonalizacji w ówczesnym PKNMiJ.

W opinii przełożonych był doskonale przygotowany do pełnienia powierzonych mu stanowisk, skromny, rzeczowy, był dobrym organizatorem pełnym inicjatywy. W uznaniu osiągnięć Z. Masnyk został odznaczony – Brązowym Medalem za Zasługi w Obronności Kraju (1973), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1981). Otrzymał też odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1979) oraz dyplomy uznania za kolejne lata pracy w 1973 r. i 1978 r. W 1994 r., będąc już na

emeryturze dostał Medale 75-lecia (1994) i 85-lecia (2004) Głównego Urzędu Miar.

Odszedł na emeryturę 1 stycznia 1993 r., po 46 latach pracy w administracji miar. Dzięki swojemu wieloletniemu doświadczeniu zawodowemu, znajomości od podstaw zarówno terenowej służby miar jak i zagadnień metrologii prawnej oraz problemów nadzoru metrologicznego i probierczego był niekwestionowanym autorytetem w tych sprawach.

Od września 1994 r., już w odtworzonym Głównym Urzędzie Miar, do końca 1995 r. Z. Masnyk był zatrudniony na pół etatu jako starszy specjalista – doradca Prezesa w sprawach terenowych urzędów miar.

Z. Masnyk wyznawał dwie zasady: – wykonuj swe obowiązki według najlepszej wiedzy i woli oraz – nie zabieraj głosu w sprawach, na temat których nie masz nic do powiedzenia. Te zasady oraz swą wiedzę i doświadczenie przekazywał młodszym pracownikom GUM. Takim zasadniczym, ale życzliwym zapamiętali go współpracownicy i koledzy.

Zmarł 31 lipca 2006 r. i został pochowany na cmentarzu w Grabowie pod Warszawą.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr w GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Anna Michalik

(1937 – 2010)

**praca w polskiej
administracji miar:
1962 – 2000**

(z domu Demidowicz) urodziła się 1 czerwca 1937 r. w Podzamczu (pow. garwoliński). W 1954 r. ukończyła liceum ogólnokształcące w Sobolewie i została przyjęta na Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Warszawskiego. Dyplom magistra chemii uzyskała w 1959 r. Pracę zawodową podjęła w lutym 1960 r., w Stołecznej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, na stanowisku asystenta w Dziale Higieny Pracy. Zajmowała się opracowywaniem i wdrażaniem metod pomiarów zawartości substancji szkodliwych dla zdrowia w powietrzu, na stanowiskach pracy.

W grudniu 1962 r. A. Michalik rozpoczęła pracę w Głównym Urzędzie Miar w nowoutworzonym przez Tomasza Plebańskiego Zakładzie Metrologicznym Fizykochemii, w Laboratorium Analizy Instrumentalnej i Chemicznej. W pierwszych latach pracy zajmowała się zagadnieniami związanymi z aparaturą fotokolorymetryczną, ustalaniem wymagań, jakie powinna spełniać i opracowaniem metod jej sprawdzania. Wyniki prac stanowiły podstawę do objęcia tych przyrządów kontrolą metrologiczną. Zostały opracowane odpowiednie przepisy metrologiczne i instrukcje sprawdzania. W kolejnych latach zajęła się tematyką pomiarów i wzorców spektrofotometrycznych. Opracowane przez A. Michalik i jej zespół wzorce cieszyły się dużym zainteresowaniem użytkowników aparatury spektrofotometrycznej, były też przedmiotem badań międzynarodowych.

W latach 1962 – 1977, w miarę zdobywania doświadczenia zawodowego i pogłębiania dorobku naukowego awansowała na stanowiska: starszego asystenta, metrologa, adiunkta.

W 1978 r. Zakład Fizykochemii został przekształcony w Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Wzorców Materiałów WZORMAT, w którym A. Michalik została kierownikiem Zakładu Wzorców Spektrofotometrycznych. Po likwidacji WZORMAT-u i odtworzeniu, od stycznia 1991 r., Zakładu Fizykochemii w PKNMiJ, została dyrektorem tego Zakładu. Stanowisko to zajmowała do przejścia na emeryturę.

Najważniejszym zadaniem, jakie wtedy realizowała, było zorganizowanie od podstaw Laboratorium Analizy Gazów. Celem prac laboratorium była ochrona środowiska, w tym opracowanie metod pomiarów zanieczyszczeń i sposobów ochrony jakości powietrza. Działające od 1993 r. Laboratorium, po kilku latach znalazło się w czołówce europejskich laboratoriów gazometrycznych. W realiza-

cji tego trudnego zadania dużą pomocą była umiejętność A. Michalik podjęcia i zorganizowania współpracy z instytucjami metrologicznymi Holandii, Niemiec, Węgier i Wielkiej Brytanii.

Anna Michalik poszerzała swoje kwalifikacje, kończąc wiele kursów organizowanych przez GUM, NOT i inne instytucje. W 1977 r. ukończyła czteromiesięczny kurs normalizacji i metrologii, zorganizowany przez Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju Przemysłowego (UNIDO) w Moskwie. Była wykładowcą i autorką programów kursów metrologicznych oraz szkoleń dla pracowników laboratoriów naukowych i przemysłowych. Dbала też o rozwój zawodowy podległych pracowników.

W latach 1970 – 1990 była członkiem Komisji Wzorców Komitetu Chemii Analitycznej PAN oraz członkiem i wieloletnim Sekretarzem Komisji Analitycznej Spektrometrii Częstkowej PAN. W 1994 r. została zaproszona jako obserwator do udziału w pracach utworzonej w 1993 r. grupy EUROMET-u pod nazwą „Licznosc materii” (Europejska Współpraca w Dziedzinie Wzorców Jednostek Miar). W 1996 r., po przystąpieniu GUM do tej organizacji, została w niej oficjalnym przedstawicielem Polski. W 1998 r., już jako emerytowany dyrektor Zakładu Fizykochemii, uczestniczyła w pracach Komitetu Doradczego ds. Licznosci Materii (CCQM) przy Międzynarodowym Biurze Miar.

Duża wiedza fachowa, długoletnie doświadczenie w metrologii fizykochemicznej oraz bardzo dobre kontakty z europejskimi ośrodkami metrologicznymi sprawiły, że A. Michalik zyskała wśród nich uznanie jako *wspaniałą ambasador GUM i Polski*.

Wyniki prac badawczych swoich i zespołu współpracowników publikowała w czasopiśmie naukowych i technicznych oraz prezentowała w referatach wygłaszanych na konferencjach w kraju i za granicą. Była współautorką monografii poświęconej aparaturze spektrometrycznej. Była też autorką metrologicznych aktów prawnych obowiązujących w Polsce oraz tłumaczem z języka angielskiego norm Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO).

W opinii przełożonych wyróżniała się *wzorowym wykonywaniem swych obowiązków i wybitnym zaangażowaniem w podejmowaniu i realizacji celów*.

A. Michalik otrzymała wiele nagród, dyplomów oraz odznaczeń i medali, w tym: Brązowy Krzyż Zasługi (1974), Złoty Krzyż Zasługi (1988), Medal 60-lecia Polskiej Służby Miar (1980), Medale 75-lecia (1994) i 85-lecia (2004) Głównego Urzędu Miar.

Z głębokiej wiedzy i doświadczenia Anny Michalik w dziedzinie metrologii fizykochemicznej korzystało wiele osób, uznając jej wielki wkład w kształtowaniu młodej kadry metrologów.

Odnaczała się dużą aktywnością w pracy społecznej w latach 1970 – 1980, będąc mężem zaufania oraz wiceprzewodniczącą, a następnie przewodniczącą Rady Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych (ZZPPiS). Działała też aktywnie w Zarządzie Pracowniczego Ogrodu Działkowego EUREKA.

W opinii swego środowiska zawodowego była wrażliwa na sprawy ludzkie, podejmowała wysiłki na rzecz potrzebujących, wspierała przyjaźnią i troską najbliższych współpracowników. Obdarzona urokiem osobistym i niepowtarzalnym poczuciem humoru, wszystko co robiła czyniła z wielką kulturą i szacunkiem dla innych.

Po przejściu na emeryturę w 1997 r. pracowała jeszcze na pół etatu, jako starszy specjalista w Zakładzie Fizykochemii. Brała udział w pracach normalizacyjnych Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (PKN) oraz jako audytor w Polskim Centrum Akredytacji (PCA).

Pracę zawodową w GUM zakończyła w maju 2000 r.

Zmarła 10 listopada 2010 r. i została pochowana w Warszawie na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 76-B-5-1).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- *Wspomnienie o śp. Annie Michalik*. Biuletyn Głównego Urzędu Miar nr 4 (19), 2010,
- *Pożegnanie 1937 – 2010 – Anna Michalik* Gazeta Wyborcza – Stołeczna 13.01.2011 r.,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników, kolegów, rodziny.

Mikołaj Miedźwiecki (Kował-Miedźwiecki)

(1868 – 1929)

praca w polskiej
administracji miar:
1924 – 1929

urodził się 4 lutego 1868 r. na Ukrainie w byłej guberni podolskiej. Po ukończeniu gimnazjum klasycznego w Żytomierzu w 1889 r., wstąpił do oficerskiej szkoły artylerii w Moskwie, a po jej ukończeniu pełnił służbę liniową w różnych garnizonach, między innymi w Modlinie (1891).

W 1896 r. został przyjęty na wydział geodezyjny Mikołajewskiej Akademii Sztabu Generalnego w Petersburgu. W 1901 r. ukończył studia z odznaczeniem, uzyskując tytuł astronoma – geodety i w stopniu kapitana został skierowany do Turkiestańskiego Okręgu Wojenno-Topograficznego z siedzibą w Taszkencie, a następnie do stacji szerokościowej w Czardzini. Poznał wielu Polaków służących w rosyjskiej wojskowej służbie geograficznej, między innymi astronomów-geodetów: gen. S. Żylińskiego i płk. S. Kozłowskiego, ppłk. P. Zaleskiego, ppłk. r. M. Zakrzewskiego. W 1904 r. M. Miedźwiecki został przeniesiony do Mandżurii, gdzie pracował przy podstawowych pomiarach astronomiczno-geodezyjnych. W 1905 r. M. Miedźwiecki objął stanowisko zastępcy, a następnie naczelnika w Wojskowym Zarządzie Topografów i awansował do stopnia pułkownika.

Jednocześnie zbudował pierwszy w Rosji 24-metrowej długości komparator geodezyjny do drutów Jäderina. Pomiary baz aparatem Jäderina były w tym czasie zupełną nowością, a wykonanie ich przez M. Miedźwieckiego było poważnym osiągnięciem. W 1911 r. M. Miedźwiecki został mianowany generałem-majorem i powołany na stanowisko komendanta szkoły topografów wojskowych i na tym stanowisku pozostał przez sześć lat. W 1917 r. objął szefostwo okręgu wojskowo-topograficznego w Kijowie, następnie szefostwo Głównego Zarządu Geodezyjnego, został też członkiem Ukraińskiego Towarzystwa Naukowego. W 1919 r. uzyskał docenturę na Uniwersytecie Kijowskim. W tym samym roku wyjechał z Kijowa wraz z żoną i udał się do Polski. Przez trzy lata utrzymywał się z dorywczych prac. Dzięki profesorowi z Dorpatu, Tadeuszowi Banachiewiczowi, już wówczas kierownikowi Obserwatorium Astronomicznego UJ, M. Miedźwiecki otrzymał stanowisko młodszego asystenta w tym Obserwatorium. Wykonywane prace rachunkowe i redakcyjne *Roczników Astronomicznych* Obserwatorium Krakowskiego wysunęły go na czoło pracowników naukowych i 1 października 1922 r. został mianowany starszym asystentem.

Nastąpił okres częstych kontaktów M. Miedźwieckiego z wybitnymi naukowcami stołecznymi, co z kolei wiązało się z licznymi zamówieniami na geodezyjny sprzęt pomiarowy niezbędny do przeprowadzenia, zaplanowanych przez Ministerstwo Robót Publicznych i inne instytucje, pomiarów kraju – baz geodezyjnych. Pomiarzy te miały być rozpoczęte w 1923 r. niwelacją precyzyjną między Krakowem i Warszawą. Realizacja tego przedsięwzięcia wymagała uzgodnienia z szefem Wojskowego Instytutu Geodezyjnego pułkownikiem, a następnie generałem WP, B. Jaźwińskim i dyrektorem Głównego Urzędu Miar inż. Z. Rauszerem.

W tym czasie w GUM jedną z najważniejszych spraw było zorganizowanie pracowni pomiarów długości i czasu i powierzenie tych prac odpowiedniemu pracownikowi. Dzięki staraniom Z. Rauszera i przy poparciu Ministra Przemysłu i Handlu, któremu GUM podlegał, w 1924 r., M. Miedźwiecki otrzymał nominację na pracownika GUM i przeniósł się z Krakowa do Warszawy, gdzie przystąpił do zorganizowania pracowni pomiarów długości i czasu. W pracy tej korzystał z pomocy dobrze zorganizowanych warsztatów mechanicznych GUM, a szczególnie z pomocy mechanika precyzyjnego Jana Sielskiego, który swą karierę zaczynał jeszcze w Głównej Izbie Miar i Wąg w Petersburgu. W podziemiach budynku Ministerstwa Przemysłu i Handlu zamontował przyrządy, wcześniej zamówione w „Société genevoise d`instruments de physique” w Szwajcarii: 1-metrowy komparator główny uniwersalny (po zniszczeniach wojennych wydobyty z gruzów w 1945 r., obecnie znajduje się w zbiorach historycznych GUM), metrowy komparator końcowy, precyzyjną maszynę podziałową, która jeszcze przez wiele powojennych lat spełniała swe zadania, 24-metrowy komparator do drutów inwarowych Jäderina, który jak to później pisał prof. E. Warchałowski: „należy do najbardziej precyzyjnych przyrządów tego rodzaju i może być uważany za prawdziwą chlubę Głównego Urzędu Miar”. M. Miedźwiecki zainicjował też zorganizowanie pomiarów masy i pomiarów czasu. W ten sposób przygotował wszystkie trzy elementy układu CGS.

W 1925 r. GUM wzbogacił się o dwa 24-metrowe druty Jäderina(nr 782 i 783) i wzorce główne: metrowy inwarowy nr 534, uważany przez pewien czas za główny krajowy prototyp metra (przechowywany do dzisiaj w zbiorach historycznych GUM) i 3-metrowy inwarowy nr 32 oraz 3-metrowy eliwarowy. Ten komplet wzorców głównych uzupełniał metrowy wzorzec platynitowy nr 332 (zniszczony w czasie powstania warszawskiego, wydobyty z gruzów również znajduje się w zbiorach historycznych). GUM niebawem sprowadził komparator interferencyjny Köstersa Absolut-Inko, egzaminator Hildebrandta do badań libell, aparat Wanshaffa do badania błędów okresowych i postępowych w mikrometrach okularowych.

Pod koniec 1925 r. nadeszła do GUM zamówiona w Niemczech 4-wahadłowa aparatura firmy „Askania-Werke” do wyznaczania natężenia siły ciężkości. Do tej aparatury M. Miedźwiecki ustawił specjalny masywny słup, który przez cały okres międzywojenny pełnił zadania głównego krajowego centrum grawimetrycznego (słup ten nadal znajduje się w tym samym miejscu w Laboratorium Pomiarów Długości).

M. Miedźwiecki nie ograniczał się do prac metrologicznych w GUM, brał też czynny udział w pomiarach geodezyjnych na terenie całego kraju.

Prof. T. Olczak w opracowaniu biograficznym tak pisał o M. Miedźwieckim: *W okresie swej działalności M. był w Polsce osobistością kalibru bezkonkurencyjnego tak co do gruntownej i na praktycznym doświadczeniu wspartej znajomości geodezji wyższej i astronomii geodezyjnej, jako też co do umiejętności planowania i organizacji podstawowych prac astronomiczno-geodezyjnych na szczeblu ogólnopaństwowym (...). Otrzymawszy w Głównym Urzędzie Miar dobre warunki i należyte środki finansowe do dyspozycji, stworzył Miedźwiecki w organizującym się państwie polskim nowoczesne podwaliny dwóch dziedzin: 1) metrologii naukowej, która nie tylko zaspokajała potrzeby krajowej geodezji, zarówno wojskowej jak i cywilnej, lecz również – co nie mniej ważne – gwarantowała wszelkie inne jej zastosowanie do przemysłowych włącznie, 2) grawimetrii, która legła u podstaw podjętych niebawem w naszym kraju prac grawimetryczno-poszukiwawczych, a w dalszej perspektywie określała dalsze rysy przebiegu geoidy na ziemiach polskich.*

Jak się o nim wyraził Z. Rauszer z okazji 20-lecia polskiej służby miar w 1939 r.: *Gen. M. Miedźwiecki dobrze zasłużył się swojej przybranej ojczyźnie i GUM.* Również prof. E. Warchałowski w swych wypowiedziach w 1929 r. użył między innymi takich sformułowań: *Należał on do tej już niestety wymierającej generacji, którą można by nazwać romantykami nauki. Umiłowanie jego dla wiedzy było niezwykle i tak promieniowało na otoczenie, że często swym entuzjazmem zarażał nawet najbardziej oschłych. Do ostatnich niemal chwil życia interesował się sprawami geodezyjnymi w kraju, wypytując mnie o bieg prac, organizację i jej wyniki.* Wprawdzie M. Miedźwiecki przepracował zaledwie kilka lat w GUM, jednak jego wkład w tworzenie i rozwój laboratoriów zajmujących się pomiarem długości i czasu był tak znaczący, że jego postać znajduje się wśród zasłużonych dla tej instytucji.

Zmarł 10 września 1929 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar.* Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Halina Mikoszewska

(1931 - 1999)

**praca w polskiej
administracji miar:
1959 - 1995**

(z domu Ogonek) urodziła się 21 stycznia 1931 r. w Rędzinach koło Częstochowy. Od lutego 1945 r. uczęszczała do Państwowego Gimnazjum i Liceum im. J. Słowackiego w Częstochowie i tam zdała maturę w 1950 r. W październiku tego samego roku rozpoczęła studia na Wydziale Filologicznym (sekcja polonistyka) Uniwersytetu Warszawskiego. W czerwcu 1953 r. ukończyła studia ze specjalizacją w dziedzinie bibliotekarstwa. Przed ich ukończeniem, w marcu 1953 r., wyszła za mąż za pracownika GUM Jerzego Mikoszewskiego.

Halina Mikoszewska rozpoczęła pracę zawodową we wrześniu 1953 r. w Redakcji Programowej Wydawnictw Technicznych NOT i zakończyła ją w maju 1955 r. Pierwszego kwietnia 1959 r. zatrudniła się w Głównym Urzędzie Miar na stanowisku bibliotekarza. Od 28 maja 1962 r. pracowała jako starszy bibliotekarz w Zakładzie Studiów, Planów i Informacji Naukowej GUM. Z dniem 1 stycznia 1967 r. została na tym stanowisku w Bibliotece Technicznej przeniesionej do Ośrodka Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej CUJiM. Od sierpnia 1972 r., po reorganizacji i zniesieniu CUJiM, została starszym radcą w Centralnym Ośrodku Informacji Normalizacyjnej i Metrologicznej (COINiM) przy PKNiM.

Pracy w bibliotece, która na przestrzeni dziesięcioleci była włączana do różnych jednostek nadrzędnych, Halina Mikoszewska poświęciła kilkanaście lat swojego życia zawodowego, przez szereg lat praktycznie kierując tą komórką.

Z dniem 1 stycznia 1980 r. przeniesiona została do pracy w Zakładzie Metrologii Ogólnej PKNMiJ. Zaczęła się wtedy zajmować gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem zbiorów metrologicznych, tworzących tzw. „Muzeum Miar”. Zbiory te obejmowały zarówno przyrządy pomiarowe, z różnych dziedzin i różnych okresów, jak i materiały dokumentujące historię miar w Polsce i historię polskiej administracji miar: publikacje, dokumenty, tablice informacyjne, fotografie. W tym okresie współpracowała blisko z wieloletnim kustoszem „Muzeum Miar” Andrzejem Janiszkiem, z czasem przejmując coraz więcej jego obowiązków.

Na emeryturę Halina Mikoszewska przeszła z dniem 1 grudnia 1987 r., ale pracowała jeszcze przez 8 lat. Do 1995 r. była zatrudniona na pół etatu kolejno w Zakładzie Metrologii Ogólnej, Zakładzie Metrologicznym Długości i Kąta i w Zespole Informacji Metrologicznej i Probierczej. Były to zmiany formalne,

faktycznie przez cały czas zajmowała się opieką nad zgromadzonymi zbiorami metrologicznymi.

Była autorem wielu opracowań nt. historii miar i przyrządów pomiarowych, organizowała wystawy. Z mężem Jerzym Mikoszewskim była współautorką cyklu artykułów pod nazwą „Muzealia Głównego Urzędu Miar”, publikowanych w biuletynie „Metrologia i Probiernictwo”. Prowadziła działalność edukacyjną i popularyzatorską, organizując spotkania dla młodzieży szkolnej i uczestników szkoleń metrologicznych, połączone z zapoznawaniem się ze zbiorami metrologicznymi, historią miar i polskiej administracji miar.

Z okazji 35-lecia istnienia zbiorów metrologicznych – „Muzeum Miar”, Halina Mikoszevska za swój wkład w propagowanie historii metrologii polskiej otrzymała specjalne podziękowanie od Prezesa PKNMiJ: *Na szczególne wyróżnienie zasługuje dbałość Obywatelki o cenne eksponaty narzędzi pomiarowych. Współorganizowane wystawy okolicznościowe przybliżyły tematykę miar i przyczyniły się do popularyzacji metrologii, szczególnie wśród młodzieży.*

Z racji charakteru swojej pracy w bibliotece i przy zbiorach metrologicznych miała wiele kontaktów z pracownikami merytorycznymi urzędu, była znana, ceniona i lubiana. A młodzież z wielu szkół warszawskich i nie tylko warszawskich, przychodząca na jej „lekcje o historii miar” i zwiedzanie „Muzeum Miar”, zachowała w pamięci te interesujące spotkania.

Za swoją pracę była dwukrotnie odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1987, 1994), odznaką „Zasłużony Pracownik Państwowy” (1989). W 1994 r. otrzymała Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar. Otrzymała też dyplomy uznania za 15 i 20 lat pracy w PKNMiJ.

Zmarła 3 lutego 1999 r. w Warszawie i została pochowana na Cmentarzu Komunalnym Północnym w Warszawie (kw. S-V-8, rząd 5, grób 11).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Jerzy Mikoszewski

(1928 – 2015)

**praca w polskiej
administracji miar:
1947 – 2002**

urodził się 26 stycznia 1928 r. w Brzeżanach, woj. tarnopolskie (obecnie Ukraina) i tam uczęszczał do szkoły powszechnej. W 1942 r. wraz z matką i rodzeństwem (ojciec zmarł w 1938 r.) przeniósł się do Stryja, gdzie rozpoczął pracę w warsztatach mechanicznych i kontynuował naukę (pod okupacją niemiecką) na tajnych kompletach. W 1945 r. został wysiedlony wraz z rodziną i zamieszkał w Bytomiu. Uczęszczał do II Państwowego Gimnazjum, następnie do liceum ogólnokształcącego, gdzie w 1947 r. zdał maturę. W tym samym roku rozpoczął pracę w Pracowni Masy w tymczasowej siedzibie Głównego Urzędu Miar w Bytomiu. W 1948 r. rozpoczął studia na Politechnice Śląskiej w Gliwicach, a następnie po służbowym przeniesieniu we wrześniu 1949 r. do GUM w Warszawie, kontynuował studia na Politechnice Warszawskiej. Pracując na stanowisku laboranta, początkowo w Pracowni Masy pod kierunkiem T. Zamłyńskiego, jednocześnie uczestniczył w odbudowie siedziby GUM przy ul. Elektoralnej 2, pomagając przy remoncie i wyposażaniu od podstaw stanowisk pomiarowych. W 1954 r. uzyskał tytuł inżyniera mechanika, a w 1965 r. obronił pracę magisterką na Politechnice Warszawskiej.

W 1955 r. Jerzy Mikoszewski został kierownikiem Pracowni Twardości. Następnie powierzono mu utworzenie Laboratorium Pomiarów Siły i Twardości. Był to dla niego okres bardzo intensywnej pracy. Opracował założenia, cele, wyposażenie i zadania tego laboratorium. W 1959 r. został kierownikiem pracowni, a od 1961 r. nowego Laboratorium Siły i Twardości w Zakładzie Metrologicznym Masy i Siły, kierowanym przez Antoniego Richtera. W 1965 r. uzyskał stanowisko adiunkta. W 1977 r. ukończył studium podyplomowe w zakresie organizacji i koordynacji prac badawczych.

Główne zainteresowania Jerzego Mikoszewskiego to pomiary oraz wzorce twardości i siły, a także maszyny i przyrządy wytrzymałościowe. Jerzy Mikoszewski, wraz z inż. Antonim Richterm i wyszkolonym przez siebie zespołem, zorganizował służbę sprawdzania twardościomierzy i maszyn wytrzymałościowych w Polsce. Był autorem wielu dokumentów metrologicznych, w tym przepisów i instrukcji legalizacyjnych. W 1979 r. – w 60. rocznicę utworzenia GUM – otrzymał Złotą odznakę za Zasługi dla Przemysłu Maszynowego. Była to forma uznania za udział w opracowaniu dokumentacji i badaniu prototypów krajowych wzorców twardości i twardościomierzy, za pomoc w urucho-

mieniu ich produkcji i dalszy nadzór oraz za udział w opracowaniu konstrukcji i uruchomieniu produkcji maszyn wytrzymałościowych (zrywarek) dla przemysłu włókienniczego. Do wyróżnionych wówczas jego osiągnięć należy też współudział w organizacji przemysłowych laboratoriów wytrzymałościowych oraz we wdrożeniu międzynarodowego układu jednostek miar SI. Jerzy Mikoszewski był bardzo zaangażowany we współpracę z zagranicznymi instytucjami metrologicznymi. Brał udział w międzynarodowych konferencjach, na których prezentował wyniki prac GUM. Odbył staż we francuskim Państwowym Laboratorium ds. Badań i Laboratorium Pomiarów Siły. Prowadził konsultacje z francuską służbą miar oraz Międzynarodowym Biurem Miar (BIPM). Ścisłe współpracował z ówczesnymi metrologicznymi instytucjami niemieckimi: Fizyczno-Technicznym Urzędem Federalnym (PTB) i Urzędem Normalizacji, Miar i Badania Towarów (ASMW). Poznał także niemieckie wytwórnie maszyn wytrzymałościowych. Współpracował z instytucjami metrologicznymi krajów należących do Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), przede wszystkim Czechosłowacji, Węgier i Związku Radzieckiego. Była to wymiana doświadczeń, ale też ważne pomiary porównawcze i sprawdzanie wzorców.

W swoim dorobku Jerzy Mikoszewski miał wiele publikacji, kilka książek oraz kilkadziesiąt artykułów w czasopismach polskich, niemieckich, czeskich, węgierskich i rosyjskich.

W lipcu 1987 r. powierzono Jerzemu Mikoszewskiemu stanowisko dyrektora Zakładu Metrologii Ogólnej, które zajmował do czasu przejścia na emeryturę, w końcu 1990 r. Przez rok pracował jeszcze w tym Zakładzie na pół etatu, jako starszy specjalista, następnie do końca 1994 r. kontynuował pracę w Zakładzie Masy i Siły.

Po odejściu z GUM Andrzeja Janiszka, wieloletniego kustosa zbiorów metrologicznych „Muzeum Miar”, prowadzenie tych zbiorów od stycznia 1995 r. powierzono Jerzemu Mikoszewskiemu. Wtedy rozwinął on kontakty z Muzeum Techniki NOT w Warszawie i mniejszymi muzeami przyrządów pomiarowych w Polsce i za granicą oraz z kolekcjonerami w kraju i w Niemczech. Opracował kilkanaście publikacji na temat historii miar i przyrządów pomiarowych, które drukował w kwartalniku GUM *Metrologia i Probiernictwo*, w czasopismach *Muzealnictwo* i niemieckim *Mass Und Gewicht*. Organizował okresowe wystawy przyrządów, a przede wszystkim prowadził szkolenia oraz spotkania z młodzieżą szkolną i ze studentami. Wraz z żoną Haliną Mikoszewską publikował artykuły w cyklu *Muzealia Głównego Urzędu Miar* w Biuletynie *Metrologia i Probiernictwo*.

Aktywną działalność zawodową zakończył w czerwcu 2002 r., po 55. latach pracy w GUM, jednak nadal utrzymywał kontakty z kolekcjonerami przyrządów, jako ekspert i rzeczoznawca.

W całym okresie pracy Jerzy Mikoszewski był ogromnie zaangażowany i aktywny, miał umiejętność kierowania i współpracy z ludźmi, co dawało dobre efekty i pozwalało na rozwój dziedzin, którymi się zajmował. Przez wiele lat brał udział w opracowywaniu polskich norm, działał w Komisji Współzawodnictwa Pracy i Wynalazczości i sam zgłosił wiele projektów wynalazczych i patentów. Był wykładowcą na kursach legalizacyjnych, szkolących pracowników okręgowych i obwodowych urzędów miar, pracowników laboratoriów naukowych i przemysłowych, a także autorem programów tych kursów. Sam uzupełniał wiedzę na różnych kursach, zdobywając coraz wyższe kwalifikacje i specjalizacje inżynierskie, BHP i inne.

Jerzy Mikoszewski był zawsze wysoko ceniony przez przełożonych jako pracownik, *który realizuje prace twórcze o dużym znaczeniu dla metrologii i przemysłu.*

Brał udział w pracach społecznych w Radzie Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych (ZZPPiS), a potem – w latach 1980 – 1981 – w NSZZ „Solidarność”. Był aktywnym członkiem Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (SIMP).

Za swoje osiągnięcia Jerzy Mikoszewski był wielokrotnie odznaczany, otrzymał: Złoty Krzyż Zasługi (1959), Srebrną odznakę Spółdzielni Mieszkaniowej (1977), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1978), odznakę Zasłużony dla Przemysłu Maszynowego (1979), Srebrną odznakę Racjonalizator Produkcji (1979), Medal 40-lecia Polski Ludowej (1985), odznakę Zasłużony dla m.st. Warszawy (2004), odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1987), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1994), Medale 75-lecia (1994) i 85-lecia (2004) Głównego Urzędu Miar.

Niewątpliwie na ukształtowanie charakteru i postawy życiowej Jerzego Mikoszewskiego miały wpływ przeżycia i zdarzenia z okresu jego młodości, uczestnictwo w działaniach Armii Krajowej w Brzeżanach i w Stryju, w okresie II wojny światowej. W latach 1941 – 1943 był członkiem Szarych Szeregów i uczestnikiem tajnego nauczania. W latach 1942 – 1943 pracował w Niemieckich Zakładach Naprawy Samochodów w Stryju i tam, po zaprzysiężeniu w AK, działał jako łącznik w komórce sabotażowo-wywiadowczej. W 1985 r. z Londynu otrzymał Krzyż Armii Krajowej, za działalność w Lwowskim Okręgu AK pod pseudonimem „Marian” oraz został odznaczony „Medalem Wojska”. Od 1990 r. należał do koła nr 8 Światowego Związku Żołnierzy AK, działającego w Warszawie.

Jerzy Mikoszewski był człowiekiem pogodnym, z poczuciem humoru, a równocześnie w sprawach zawodowych stanowczym i wymagającym w stosunku do siebie i współpracowników. Był szanowany i lubiany, życzliwy otoczeniu i takim pozostał w pamięci współpracowników, kolegów i przyjaciół. Społecznie brał

udział w zakładaniu Pracowniczego Ogrodu Działkowego EUREKA, a później pełnił różne funkcje w jego zarządzie. Lubił pracę na działce.

Był aktywnym członkiem Stowarzyszenia Muzealników Polskich oraz Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich.

Jerzy Mikoszewski w ostatnich latach życia chorował, ale znosił to dzielnie. Zmarł 3 marca 2015 r. i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym Północnym w Warszawie (kw. S-V-8, rząd 5, grób 11).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- J. Mikoszewski: *Moje lata pracy w GUM*. Biuletyn Informacyjny Głównego Urzędu Miar. Maj 2009,
- A. Barański – maszynopis niepublikowany,
- A. Barański – Biuletyn Głównego Urzędu Miar nr 1-2 (8-9), 2015,
- wspomnienia współpracowników, kolegów, rodziny.

Stanisław Zygmunt Muszkat

(1881 – 1962)

**praca w polskiej
administracji miar:
(1904*)**

1919 – 1958

*** początek pracy
w administracji miar
– zabór rosyjski**

urodził się w Warszawie 1 czerwca 1881 r. Po ukończeniu III Filologicznego Gimnazjum Męskiego podjął studia na Wydziale Fizyczno-Matematycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

Podczas studiów akademickich Stanisława Muszkata jego profesorem matematyki był Mikołaj Zinin, który jednocześnie kierował nowo powstałym w 1900 r. warszawskim Oddziałem Głównej Izby Miar i Wag w Petersburgu. Poszukując młodych ludzi do pracy profesor Zinin zachęcił S. Muszkata, do podjęcia zatrudnienia w Oddziale jeszcze przed uzyskaniem dyplomu, na statusie praktykanta – bez uposażenia. Jak się później okazało wywarło to zasadniczy wpływ na jego dalsze życie. Gdy w 1903 r. S. Muszkat ukończył studia, profesor zaproponował mu złożenie egzaminu legalizatorskiego oraz stałe zatrudnienie. Muszkat pojechał więc do Petersburga, gdzie przed komisją Głównej Izby Miar i Wag zdał pomyślnie egzamin i na tej podstawie 14 stycznia 1904 r. uzyskał mianowanie na legalizatora i zatrudnienie w Filii V Oddziału w Lublinie.

Szybko awansował, bo już w 1908 r. został starszym legalizatorem i faktycznym kierownikiem Filii i zajmował to stanowisko do 30 lipca 1915 r., tj. do czasu ewakuacji wojsk carskich i włączenia byłej guberni lubelskiej w skład obszaru okupacji austriackiej. 16 grudnia 1915 r. dawną Filię przemianowano na Inspektorat Cechowniczy Miar i Wag Generalgubernatorstwa Wojskowego, a S. Muszkata zatrudniono jako pracownika kontraktowego na stanowisku inspektora i szefa Inspektoratu. Kierowany przez niego urząd był zawsze ostoją polskości. Udowodnili to pracownicy, którzy wraz ze swym przełożonym przystąpili do strajku solidarnościowego, gdy na mocy porozumienia zawartego 9 lutego 1918 r. między Niemcami i Austro-Węgrami a tzw. Ukraińską Radą Centralną, Chełmszczyzna została włączona do nowo powstałej Republiki Ukraińskiej.

Przewidując odzyskanie przez Polskę niepodległości S. Muszkat rozpoczął szkolenie wybranych kandydatów (Polaków) na pracowników w przyszłej polskiej administracji miar. Przygotowywał ich do pracy biurowej i praktycznej zarówno w urzędzie jak i w miejscowych fabrykach wag (W. Hess i „Ideal”) oraz w punktach legalizacyjnych. Nabór ułatwiała mu praca wykładowcy matematyki (1908 – 1919) w 8-klasowej męskiej szkole handlowej w Lublinie. W tym czasie, wraz z E. Supronowiczem, opracował ceniony podręcznik trygonometrii dla szkół średnich (1918). Z myślą o wolnym kraju, jeszcze w dotychczasowych struktu-

rach administracyjnych, zabiegał o utworzenie kilku nowych urzędów miar. Powstały one w Kielcach (1917), Radomiu (1918) i w Piotrkowie Trybunalskim (1919). Umiał skutecznie argumentować, zabiegać o kredyty u władz lokalnych i w Wiedniu. Urzędy te wyposażył w sprzęt pomiarowy, który służył administracji miar jeszcze częściowo w latach 60-tych XX w. Uzyskał też dla tych urzędów zgodę władz na posługiwanie się stemplami z wizerunkiem godła polskiego oraz na własną odpowiedzialność nakazał przewzorcowanie narzędzi mierniczych na jednostki metryczne.

Po utworzeniu 7 listopada 1918 r. w Lublinie Rządu Tymczasowego S. Muszkat natychmiast podjął pracę w polskiej służbie państwowej jako inspektor okręgowy – kierownik Okręgu Administracji Miar w Lublinie. Już w pierwszych dniach funkcjonowania nowej władzy potrafił przejawić skuteczność działania na tyle, że personel otrzymał bardzo szybko pierwsze pobory. Z dniem 1 maja 1919 r. został mianowany nadinspektorem, a od 1 lutego 1920 r. wicedyrektorem Głównego Urzędu Miar.

Po podpisaniu Traktatu Wersalskiego nastął gorący okres tworzenia polskiej państwowości i zrębów administracji miar. Działo się to w kraju o nieustalonych granicach, z konfliktami etnicznymi i narodowościowymi. Jednym ze spornych obszarów był wówczas Śląsk Cieszyński, na którego terenie powstał organ tymczasowy ds. administracji miar – Zastępcza Nadinspekcja Urzędów Miar Śląska Cieszyńskiego. Do kierowania nim dyrektor GUM Zdzisław Rauszer powołał wicedyrektora S. Muszkata. Istniejące były urzędy cechownicze w Bielsku i Cieszynie S. Muszkat w krótkim czasie zreorganizował, dostosowując ich strukturę do wymogów stawianych przez GUM. Personel czeski zastąpił polskim i wdrożył polskie prawo o miarach, dzięki czemu urzędy płynnie przejęły wszystkie czynności wykonywane dotąd w systemie austriackim i zaadaptowały się do nowych zadań. Pracy w ZNUMŚC nie traktował S. Muszkat jako „zesłania”. Po opanowaniu sytuacji powierzył swe obowiązki zaufanemu zastępcy (inż. Jan Werner), a sam włączył się w wykonywanie bieżących obowiązków wicedyrektora GUM. Uczestniczył w podziale kraju na okręgi administracji miar, koordynował pracę działów: organizacyjno-prawnego, finansowego, budżetowego i głównego inspektoratu kontroli wewnętrznej GUM. Nadzorował też całokształt spraw organizacyjnych, prawnych i finansowych w Okręgowych Urzędach Miar. W latach trzydziestych koncentrował się na doskonaleniu wcześniej opracowanych przepisów i uczestniczył w przygotowywaniu nowych.

W 1933 r. został mianowany zastępcą komendanta XI okręgu Obrony Przeciwlotniczej Kraju w Warszawie i pełnił tę funkcję aż do wybuchu wojny, a potem dalej we wrześniu 1939 r. podczas obrony stolicy. W czasie okupacji niemieckiej, w dużej mierze dzięki jego odważnej postawie, udało się zachować

niezależny charakter urzędu, na ile to było możliwe w ówczesnej rzeczywistości. Pozostawał na stanowisku wicedyrektora GUM aż do wybuchu powstania warszawskiego. Dnia 9 sierpnia 1944 r., kiedy budynek GUM znalazł się w obszarze najcięższych walk powstańczych, został aresztowany przez Niemców i wywieziony do obozu Burgweide pod Wrocławiem, stamtąd 2 września przenieśli go do Katowic, do pracy przymusowej na najniższym stanowisku w niemieckim urzędzie miar.

Jeszcze przed końcem wojny i ustąpieniem Niemców S. Muszkat przyczynił się do repolonizacji kadry urzędu, a po wkroczeniu do miasta Armii Czerwonej razem z dyr. Z. Rauszerem podjął działania na rzecz odbudowy urzędów miar. Czynił to już po raz drugi, lecz w znacznie trudniejszych warunkach niż po pierwszej wojnie światowej – w doszczętnie zniszczonym kraju, przy pomocy zdziesiątkowanej, rozproszonej kadry i bez funduszy. W dniu 1 lutego 1945 r. oficjalnie objął stanowisko wicedyrektora GUM i p.o. naczelnika Okręgowego Urzędu Miar w Katowicach. Dzięki natychmiastowym decyzjom zapobiegł rabunkowi mienia urzędów miar przez wycofujących się Niemców i rodzimych szabrowników oraz wywózce łupów wojennych przez wojska radzieckie. W dużej mierze jemu można zawdzięczać, że wiele sztuk cennej aparatury zasililo później odbudowane laboratoria GUM.

W listopadzie 1945 r., w uznaniu dorobku badawczego i organizacyjnego ministerstwo oświaty nadało S. Muszkatowi status pracownika naukowego. S. Muszkat był znakomitym znawcą polskiego i zagranicznego prawa o miarach. Ułatwiała mu to znajomość kilku języków obcych, dzięki czemu miał możliwość gruntownej analizy przygotowanych projektów dokumentów (przepisów i instrukcji legalizacyjnych) przed zakwalifikowaniem ich do ustanowienia. Przypisuje się mu współautorstwo co najmniej czterech aktów techniczno-prawnych o podstawowym znaczeniu, tj.: Dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r., Dekretu z 19 kwietnia 1951 r. o organach administracji miar i narzędziach mierniczych, Przepisów legalizacyjnych o narzędziach mierniczych z dnia 9 lutego 1948 r., Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lipca 1953 r. w sprawie prawnie obowiązujących jednostek miar.

W 1951 r., wraz ze zmianą statusu GUM, otrzymał nominację na wiceprezesa instytucji. Po 54 latach niezwykle odpowiedzialnej i ofiarnej pracy w administracji miar odszedł na emeryturę 31 maja 1958 r. Do końca życia nie zrywał kontaktów z instytucją, zmarł 6 czerwca 1962 r. i spoczął na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (kw. 64-VI-20).

W swym bogatym życiu zawodowym znajdował czas na pracę społeczną. Od 1907 r. należał do Towarzystwa Oświatowego „Światło” i był przez wiele lat sekretarzem Uniwersytetu Ludowego w Lublinie. W latach 1908 – 1919 działał

jako członek i sekretarz Zarządu Oddziału Lubelskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego. W okresie 1919 – 1934 był Członkiem Zarządu Stowarzyszenia Urzędników Państwowych Oddziału Lubelskiego, a potem Warszawskiego. W latach 1933 – 1939 był Członkiem Zarządu Klubu Sportowego „Rodzina Urzędnicza”, a od 1951 r. Zrzeszenia Sportowego „Kolejarz”. Od 1946 r. działał jako członek Śląsko-Dąbrowskiego Towarzystwa Naukowego.

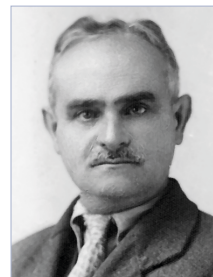
Władze państwowe II Rzeczypospolitej wysoko oceniły zasługi S. Muszkata. Już w 1925 r. został uhonorowany Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski przyznany za trud włożony w organizację polskiej administracji miar, a w 1938 r. Złotym Krzyżem Zasługi za pracę społeczną. Po wojnie jego osiągnięcia nie znalazły w oczach władz już tak wysokiej oceny. Wprawdzie z okazji jubileuszu 50-lecia pracy zawodowej otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1954), ale już wniosek o nadanie mu Krzyża Kawalerskiego Orderu Odrodzenia Polski z tej okazji nie uzyskał niezbędnej w tym przypadku akceptacji zakładowej komórki PZPR.

S. Muszkata był człowiekiem niezwykle pracowitym, prawym, skromnym i uczciwym. Nigdy nie należał do żadnej organizacji politycznej i nie wykorzystywał swych koneksji rodzinnych w celu robienia kariery zawodowej.

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- A. Barański: *Stanisław Muszkata – współtwórca polskiej administracji miar*. *Metrologia i Probiernictwo*, nr 2, 2000,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Józef Noworyta

(1889 – 1967)

**praca w polskiej
administracji miar:
(1913*)
1919 – 1967**

*** początek pracy
w administracji miar
– zabór austriacki**

urodził się 17 marca 1889 r. w Cięcynie, pow. żywiecki. Gimnazjum ukończył w Nowym Sączu. W latach 1909 – 1912 studiował na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lwowskiej, uzyskując w 1922 r. absolutorium. W latach 1948 – 1949 uzupełnił studia na Politechnice Warszawskiej uzyskując tytuł inżyniera, a na Politechnice Śląskiej otrzymał dyplom magistra inżyniera mechanika.

Pracę metrologa rozpoczął 15 lipca 1913 r. w Urzędzie Cechowniczym Miar i Wag we Lwowie i w służbie miar przepracował 54 lata.

Na terenie monarchii austro-węgierskiej od 1875 r. ustanawiano urzędy cechownicze miar i wag. W tym też czasie utworzono we Lwowie Inspektorat Cechowniczy Miar i Wag dla Galicji, któremu podlegało 36 lokalnych urzędów cechowniczych.

J. Noworyta przeszedł wszystkie szczeble ówczesnej metrologicznej hierarchii urzędniczej: od zastępcy cechmistrza, poprzez pomocnika cechmistrza, do kierownika Lwowskiego (Miejscowego) Urzędu Miar. Dużą zasługą J. Noworyty było zabezpieczenie w latach 1918 – 1920 sprzętu i urządzeń pomiarowych w byłych urzędach cechowniczych. Zostały one następnie wykorzystane do wyposażenia terenowych urzędów miar już po przejęciu ich przez władze polskie. Na polecenie władz polskich rewindykował z Wiednia cenniejszy sprzęt pomiarowo-kontrolny wywieziony przez władze austriackie w 1918 r. Obecnie wiele z tych przyrządów, takich jak: przymiary, odważniki, wagi, komplety pojemników kontrolnych, jak również metalowe pieczęcie byłych urzędów cechowniczych wzbogaca zbiory historyczne GUM.

Po pierwszej wojnie światowej Inspektorat Cechowniczy Miar i Wag dla Galicji we Lwowie przestał istnieć, a jego czynności stopniowo przejmowały władze polskie. Jednak dopiero 1 czerwca 1922 r. został oficjalnie utworzony przez polską państwową administrację miar Lwowski Okręg Legalizacji Narzędzi Mierniczych. Okręgowi temu podlegało 13 miejscowych (później obwodowych) urzędów miar zlokalizowanych na terenie Małopolski i części Wołynia. Urząd ten został później przemianowany na Okręgowy Urząd Miar we Lwowie i został oznaczony numerem 3.

1 lipca 1921 r. J. Noworyta mianowany został przez dyrektora Głównego Urzędu Miar, Z. Rauszera, legalizatorem i objął kierownictwo Miejscowego Urzędu Miar we Lwowie, a 1 listopada 1922 r. został powołany na stanowisko inspektora z funkcją zastępcy naczelnika Lwowskiego Okręgu Legalizacji Narzędzi

Mierniczych i pełnił te obowiązki do 1 października 1945 r. W październiku 1945 r. przyjechał do kraju w ramach repatriacji.

W listopadzie 1945 r. J. Noworyta zgłosił się do tymczasowej siedziby Głównego Urzędu Miar w Krakowie, następnie w Bytomiu i rozpoczął pracę w Dziale Wag Handlowych i Przemysłowych. W 1949 r. przeniósł się wraz z Urzędem do Warszawy, gdzie brał dalej udział w organizowaniu tego działu wprowadzając wiele usprawnień i udoskonaleń technicznych. W 1954 r. został samodzielnym pracownikiem naukowym w GUM i zajmował się głównie pomiarami pojemności, objętości i gęstości płynów. Od 1957 r. zajmował stanowisko kierownika laboratoriów wymienionych dziedzin pomiarowych.

Dzięki doświadczeniu zdobytemu podczas długoletniej pracy w Okręgowym Urzędzie Miar we Lwowie J. Noworyta był dużej klasy specjalistą – praktykiem w zakresie sprawdzania i legalizacji handlowych przyrządów pomiarowych. W okresie pracy w GUM prowadził badania typów oraz opracowywał projekty przepisów i instrukcji sprawdzania przyrządów, którymi zajmował się pracując w poszczególnych laboratoriach.

Jednak największe zasługi w czasie długoletniej pracy w służbie miar miał w dziedzinie szkolenia. Już w 1922 r. rozpoczął szkolenie młodej kadry legalizatorskiej dla Okręgu Lwowskiego i te szkolenia organizował corocznie. W 1947 r. dyr. Z. Rauszer powierzył J. Noworycie organizację i kierownictwo kursów legalizatorskich w GUM i całej administracji miar. Od 1950 r. J. Noworyta pełnił obowiązki Przewodniczącego Komisji Szkoleniowej GUM. Na przeszło 160 kursach przeszkolił ponad 3200 legalizatorów. Opracowywał programy kursów i materiały szkoleniowe, był członkiem komisji egzaminacyjnych. Organizował wakacyjne praktyki studenckie. Jeszcze w czasie pracy we Lwowie dbał o postępy techniczny – wprowadzał usprawnienia w pracach urzędów. Od 1952 r. pełnił obowiązki kierownika komórki wynalazczości GUM – opiniował i doprowadzał do wdrażania wniosków racjonalizatorskich.

J. Noworyta był autorem wielu publikacji, w tym następujących prac: Wskazówki dla użytkowników wag (PWT 1952), dział o wagach handlowych i przemysłowych w *Poradniku dla użytkowników i wytwórców narzędzi mierniczych (PWT 1952)*, *Elementarny podręcznik matematyki dla legalizatorów*, *Wiadomości z fizyki dla legalizatorów* oraz wielu artykułów pisanych do biuletynów GUM oraz czasopisma PAK. Z zapałem angażował się też w działalność społeczną. W latach 1948 – 1953 był kolejno sekretarzem, mężem zaufania i wiceprzewodniczącym Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych w GUM.

Zmarł w Warszawie w 1967 r.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Jan Obalski

(1898 – 1968)

**praca w polskiej
administracji miar:
1923 – 1968**

(do roku 1936 Jan Oberfeld) urodził się 3 maja 1898 r. w Warszawie. W 1914 r. ukończył z odznaczeniem szkołę średnią, a rok później rozpoczął studia na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechnicznym Politechniki Warszawskiej. W 1921 r. uzyskał dyplom inżyniera mechanika. Już podczas studiów, od 1919 r., był asystentem, a następnie starszym asystentem w macierzystej uczelni. W czasie studiów odbył służbę wojskową. W 1923 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar, z którym był związany do ostatnich chwil życia, zajmując kolejno stanowiska: asystenta, naczelnika Wydziału Naukowo-Metrologicznego, kierownika Ośrodka Dokumentacji Metrologicznej, doradcy naukowego Prezesa Urzędu i członka Rady Naukowej. W 1927 r. przerwał pracę na Politechnice, poświęcając się całkowicie obowiązkowi wynikającemu z zatrudnienia w GUM. W latach trzydziestych ukazały się jego pierwsze opracowania badawcze dotyczące przyrządów pomiarowych i ich legalizacji. Do największych osiągnięć techniczno-organizacyjnych z okresu międzywojennego zaliczyć należy udział J. Obalskiego (wspólnie z H. Szymańskim i J. Łęczyskim) w podjęciu przez przemysł krajowy produkcji gazomierzy, wodomierzy i odmierzaczy paliw.

W sierpniu 1939 r. został powołany do wojska i we wrześniu tego roku dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie jenieckim, z którego został zwolniony z powodu choroby i powrócił do Warszawy. Przez cały okres okupacji ukrywał się, utrzymując się dzięki pomocy rodziny i jednocześnie pracując nad teoretycznymi zagadnieniami metrologicznymi. Przede wszystkim pracował nad obszernym dziełem *Podstawy metrologii*, które ukazało się dopiero w 1966 r. w postaci skryptu i może stanowić wzór opracowania pod względem naukowym oraz dydaktycznym.

W marcu 1945 r., wraz z grupą pracowników GUM, J. Obalski stanął do odbudowy gmachu przy ul. Elektoralnej w Warszawie. Szczególne zasługi położył przy urządzaniu wielu pracowni, organizując je na poziomie technicznym odpowiadającym współczesnym wymaganiom nauki. Był projektantem wielu przyrządów wzorcowych i stanowisk pomiarowych, stosowanych w polskiej służbie miar. Potrzebę rozszerzania zadań GUM – stosownie do roli nowoczesnej, naczelnej instytucji metrologicznej w Polsce – szeroko uzasadnił w artykule pt. *Uwagi w związku z odbudową Głównego Urzędu Miar* (1950). Ze szcze-

gólną troską zabiegał o odbudowę biblioteki GUM (liczącej przed wojną ok. 20 000 książek i doszczętnie w czasie wojny zniszczonej). Był też redaktorem naczelnym wydawnictw GUM. W celu umożliwienia szerokim kręgom odbiorców korzystania z bogatej literatury krajowej i zagranicznej zorganizował Ośrodek Dokumentacji Metrologicznej, którym osobiście kierował przez wiele lat.

W 1946 r. J. Obalski związał się z Instytutem Wydawniczym Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (SIMP) pełniąc funkcję redaktora naukowego działu Metrologia techniczna w poradniku technicznym Mechanik. W latach 1950 – 1955 był redaktorem działu *Pomiary i mechanika precyzyjna* w czasopiśmie *Przegląd Mechaniczny*. Upowszechnianiu wiadomości z dziedziny metrologii służyły także redagowane przez niego specjalne zeszyty poświęcone metrologii i mechanice precyzyjnej.

W 1951 r., na podstawie rozprawy O dokładności planimetru Prytza, uzyskał na Politechnice Wrocławskiej tytuł doktora nauk technicznych. Nie zaprzestając pracy w GUM, od 1953 r. ponownie związał się z Politechniką Warszawską i jako zastępca profesora na Wydziale Mechanicznym Technologicznym prowadził wykłady z podstaw metrologii, metrologii przemysłowej oraz statystycznej kontroli jakości – przedmiotów, których dotychczas w szkolnictwie polskim nie wykładano. Uwieńczeniem dorobku naukowego i dydaktycznego było nadanie J. Obalskiemu w 1955 r. tytułu profesora nadzwyczajnego. W 1961 r. na Politechnice Warszawskiej zorganizował Zakład Metrologii Przemysłowej i został jego kierownikiem. Rok później objął kierownictwo Katedry Metrologii Energetycznej na Wydziale Mechaniki Precyzyjnej i funkcję tę sprawował do ostatnich dni swego życia. W katedrze, we współpracy z przemysłem, prowadzone były prace związane z wprowadzaniem zasad metrologii, doskonaleniem aparatury pomiarowej i metod pomiarowych. Tam też pod kierunkiem J. Obalskiego wykonano sto pięćdziesiąt osiem prac przejściowych i dyplomowych, co stanowiło wyraz jego troski o szkolenie młodych metrologów. Wielu studentów Wydziału Mechaniki Precyzyjnej, w tym dyplomantów Profesora, zostało pracownikami Głównego Urzędu Miar.

W 1966 r. J. Obalski był inicjatorem i głównym organizatorem wydawania nowego czasopisma *Pomiary Automatyka Kontrola*, w którym do końca życia pełnił funkcję redaktora naczelnego. Z wielkim zamięłowaniem i poświęceniem prowadził działalność publicystyczną. Był autorem około stu dwudziestu publikacji, w tym dwudziestu oryginalnych prac naukowych, trzech książek i jednego skryptu. Wiele jego prac ukazało się w czasopismach zagranicznych. Wielką zasługą J. Obalskiego było opracowanie i wydanie części *Metrologia* w tomie 1 *Poradnika Technicznego Mechaniki*.

Jedną z pasji życiowych prof. J. Obalskiego była praca w organizacjach zawodowych i naukowo-technicznych. W latach 1921 – 1939 pracował w zarządzie instytucji „Liga Pracy”, mającej na celu propagowanie metod podnoszenia wydajności pracy i prawidłowej jej organizacji. W latach 1936 – 1939 współpracował przy organizacji działu metrologii w Muzeum Techniki i Przemysłu. W 1952 r. zainicjował i zorganizował Sekcję Metrologii i Mechaniki Precyzyjnej w SIMP będąc jej przewodniczącym do 1959 r. W 1958 r. doprowadził do współpracy trzech stowarzyszeń technicznych: Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich, Stowarzyszenia Elektryków Polskich oraz Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego. J. Obalski brał aktywny udział w kongresach, zjazdach i konferencjach naukowych, krajowych oraz zagranicznych, poświęconych metrologii, mechanice precyzyjnej i statystycznej kontroli jakości, będąc jednocześnie inicjatorem wielu z nich. Był ponadto organizatorem I i II Krajowej Konferencji Metrologii i Mechaniki Precyzyjnej w Warszawie, w których wzięło udział wielu uczestników z zagranicy.

J. Obalski był współtwórcą Międzynarodowej Konfederacji Pomiarów IMEKO. Współdziałał przy organizacji w 1958 r. w Budapeszcie pierwszej Międzynarodowej Konferencji Mechaniki Precyzyjnej i Techniki Pomiarów IMEKO i do 1963 r. przewodniczył Sekcji Statystycznej Kontroli Jakości, a w latach 1963 – 1965 przewodniczył Podkomitetowi Pomiarów IMEKO.

W 1961 r. Międzynarodowa Organizacja Metrologii Prawnej (OIML) w Paryżu powierzyła Polsce prowadzenie Sekretariatu Słownika Metrologicznego. Sekretariat ten prowadził w GUM prof. J. Obalski przy wydatnej współpracy doc. inż. J. Jasnorzewskiego, mgr. T. Maczubskiego i mgr. A. Żabczyńskiego. W latach 1961 – 1964 przy największym osobistym wysiłku J. Obalskiego został opracowany i wydany drukiem – przez Międzynarodowe Biuro Metrologii Prawnej (BIML) w Paryżu – projekt wstępny słownika w języku francuskim, który w 1966 r. przyjęty został przez Komitet OIML jako tymczasowe zalecenie. Jest to jedno z polskich osiągnięć na miarę międzynarodową, które wprowadziło nazwisko prof. J. Obalskiego na listę najbardziej znanych metrologów w skali światowej.

O wartości pracy prof. J. Obalskiego świadczą słowa E. M. Allwrighta, zastępcy dyrektora Międzynarodowego Biura Metrologii Prawnej: *To dzieło jest w istocie czymś więcej niż słownikiem. Jest ono jedynym traktatem międzynarodowym, przedstawiającym zasady metrologii prawnej i rozległość ich zastosowań w ramach państwowych. Winniśmy Sekretariatowi wiodącemu nasze najgorętsze podziękowania i gratulacje.*

W 1956 r. z inicjatywy Katedry Metrologii Technicznej Politechniki Warszawskiej, powołano specjalny Zespół w Polskim Komitecie Normalizacyjnym

w celu opracowania normy o podstawowych definicjach metrologicznych, a J. Obalski został jego przewodniczącym. Pomimo wielu trudności napotykanych przy opracowywaniu normy, które były spowodowane rozbieżnościami w ujęciu tych samych zagadnień przez różne ośrodki naukowe i techniczne, zarówno w Polsce (m.in. GUM, SEP, PW), jak i w innych krajach, w 1961 r. wydano pierwszy „projekt do stosowania” normy PN/N02050 pt. *Metrologia. Nazwy i określenia*.

Nagła śmierć J. Obalskiego przerwała dalsze jego wielopłaszczyznowe prace. Zmarł tragicznie w Warszawie 13 września 1968 r. i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach (kw. A 27-1-16).

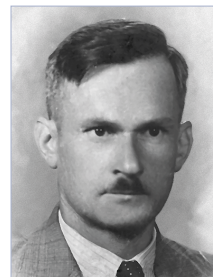
Za zasługi na polu naukowym i organizacyjnym prof. J. Obalski został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1932) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959), a za pracę nad rozwojem SIMP otrzymał Srebrną odznakę honorową NOT (1955) oraz Dyplom Uznania SIMP.

Wkład J. Obalskiego do rozwoju metrologii prawnej został bardzo wysoko oceniony na forum międzynarodowym. F. Viaud – dyrektor francuskiego urzędu miar, przewodniczący III Międzynarodowej Konferencji Metrologii Prawnej (1968) – przed rozpoczęciem obrad uczcił pamięć zmarłego krótkim przemówieniem, w którym scharakteryzował jego sylwetkę, podkreślając szczególnie zasługi dla OIML, zwłaszcza w dziedzinie prac nad słownictwem metrologicznym. W czasie obrad konferencji podjęto postanowienie o przyjęciu do stosowania *Słownika metrologii prawnej*, jako zalecenia OIML i o nadaniu pośmiertnie Janowi Obalskiemu tytułu Honorowego Członka Międzynarodowego Komitetu Metrologii Prawnej.

Materiały źródłowe:

- *Polski słownik biograficzny*. PAN, 1987,
- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- W. Gizmajer: *Jan Obalski – twórca słownika metrologii prawnej*. *Metrologia i Probiernictwo*, nr 3, 1997,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników.

Wiesław Opalski

(1905 – 1982)

**praca w polskiej
administracji miar:
1948 – ?**

urodził się 28 czerwca 1905 r. w Olkuszu. Tam ukończył gimnazjum humanistyczne w 1923 r. W latach 1923 – 1926 studiował na Wydziale Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej. Po otrzymaniu w 1926 r. dyplomu ukończenia tej uczelni rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1931 r. uzyskał tytuł magistra filozofii w zakresie astronomii. Służbę wojskową odbył w latach 1931 – 1932 w stopniu plutonowego podchorążego piechoty.

Pracę zawodową rozpoczął w 1932 r. jako asystent wolontariusz w Warszawskim Obserwatorium Astronomicznym, a po roku został zatrudniony jako rachmistrz w Państwowym Instytucie Meteorologicznym w Warszawie. W latach 1934 – 1939 prowadził działalność naukowo-dydaktyczną jako asystent przy katedrze Astronomii Praktycznej Politechniki Warszawskiej. W tym czasie ogłosił kilka prac naukowych z zakresu astronomii i astrofotometrii. Brał też udział w ekspedycji naukowej z Zakładu Astronomii Praktycznej Politechniki Warszawskiej do Belgradu, gdzie w tamtejszym obserwatorium prowadził obserwacje astronomiczne. W. Opalski przeprowadził wiele badań celem sprawdzenia metod obserwacyjnych wg koncepcji własnej oraz astronoma i geodety profesora Politechniki Warszawskiej F. Kępińskiego.

W 1939 r. uczestniczył jako żołnierz w kampanii wrześniowej. Ranny w walce patrolowej 22 września 1939 r., przebywał w szpitalu w Białej Podlaskiej i w Szpitalu Ujazdowskim w Warszawie, po czym został wywieziony do obozu jenieckiego (oflag XII A i VII A w Murnau). Po uwolnieniu z oflagu pozostał w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Wykładał astronomię praktyczną, matematykę i fizykę w szkołach dla żołnierzy – Oficerskiej Szkole Topografów i w Szkole Radiotechnicznej oraz w Liceum Mierniczym.

Po powrocie do kraju w 1947 r. obronił pracę doktorską z astronomii praktycznej na Wydziale Geodezyjnym Politechniki Warszawskiej i 19 czerwca 1948 r. otrzymał tytuł doktora nauk technicznych.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczął 1 sierpnia 1948 r. jako współpracownik naukowy – kierownik sekcji goniometrycznej. Był to okres odbudowy ze zniszczeń wojennych i modernizacji laboratoriów naukowo-badawczych w celu dostosowania ich do nowych potrzeb gospodarczych. W. Opalski zorganizował od podstaw pracownię pomiarów kąta oraz laboratorium do sprawdzania

podziałek przyrządów pomiarowych o największej dokładności, stosowanych w astronomii i geodezji. W dniu 1 września 1951 r. został kierownikiem Laboratorium Wzorców Kąta w GUM. Specjalizował się w doskonaleniu metod pomiarów przyrządów z zakresu geodezji i astronomii, w wyznaczaniu współrzędnych geograficznych; współpracował w ustalaniu nowych przepisów legalizacyjnych w zakresie pomiarów długości i kąta. Wg opinii z 1953 r. ówczesnego kierownika Zakładu Metrologicznego J. Jasnorzewskiego W. Opalski był wysokiej klasy naukowcem, specjalistą od badań instrumentalnych, w szczególności od wyznaczania błędów podziału kół w teodolitach precyzyjnych. Publikował liczne prace i artykuły w czasopismach technicznych, wygłaszał też referaty na konferencjach naukowych, m.in. w 1950 r. na II Zjeździe Naukowym Astronomów Polskich we Wrocławiu. W dniu 29 kwietnia 1955 r. uzyskał stopień naukowy docenta.

Jako delegat GUM i Politechniki Warszawskiej dr W. Opalski brał udział w XIII Kongresie Międzynarodowej Unii Geodezyjnej w Helsinkach w 1960 r.

Dr W. Opalski prowadził cały czas działalność dydaktyczno-wychowawczą. Od 15 listopada 1948 r. był asystentem przy Katedrze Astronomii Praktycznej Politechniki Warszawskiej. W 1962 r. został mianowany profesorem; przez wiele lat kierował katedrą Astronomii Geodezyjnej na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej.

Zmarł 6 października 1982 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Jerzy Orliński

(1923 – 1997)

**praca w polskiej
administracji miar:
1974 – 1991**

urodził się 23 sierpnia 1923 r. w Sosnowcu. Po wojnie rozpoczął studia na Politechnice Gliwickiej i kontynuował je na Politechnice Warszawskiej, uzyskując w 1953 r. dyplom inżyniera mechanika. W końcowej fazie studiów, w 1952 r., podjął pracę w charakterze asystenta w Katedrze Obróbki Skrawaniem Politechniki Warszawskiej, a następnie st. asystenta i kierownika pracowni w Instytucie Metaloznawstwa i Aparatury Naukowo-Laboratoryjnej. Z okresu tego pochodzi jego samodzielna praca naukowo-badawcza z zakresu elektroerozyjnej obróbki metali wykonana na zamówienie przemysłu oraz specjalna praca dla potrzeb przemysłu zbrojeniowego.

W 1954 r. został przeniesiony służbowo do organizowanych Zakładów „RAWAR”, gdzie specjalizował się w technologii kół zębatych, a w szczególności w technice ich pomiarów. W okresie pracy w Zakładach „RAWAR”, tj. do 1958 r., pracował dodatkowo w Katedrze Części Maszyn i Przyrządów Pokładowych Politechniki Warszawskiej w charakterze asystenta.

W latach 1958 – 1966 pracował w Zakładach „Lamina” kierując kolejno Działem Technicznym oraz Działem Budowy Urządzeń, który organizował od podstaw.

Następnie J. Orliński podjął pracę w Zakładzie Doświadczalnym Przemysłowego Instytutu Telekomunikacji, gdzie zorganizował Wydział Modelowo-Narzędziowy i kierował nim do 1974 r. W okresie tym współuczestniczył w realizacji tematu z dziedziny obronności kraju uzyskując wyróżnienie i nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

W 1974 r. J. Orliński został przyjęty do Polskiego Komitetu Normalizacji i Miar na stanowisko kierownika Zakładu Metrologicznego Masy i Siły i funkcję tę pełnił przez 14 lat. W pierwszych latach kierowania zakładem doprowadził do utworzenia Laboratorium Drgań Mechanicznych

W 1977 r. był inicjatorem i organizatorem Turnieju Młodych Mistrzów Techniki w PKNiM. Przez wiele lat pracował w Komisji Racjonalizacji i Wynalazczości tej instytucji.

W 1979 r. ukończył Kurs Doskonalenia Kadry Kierowniczej PKNMiJ i brał udział w przygotowywaniu opracowań dotyczących organizacji i oceny laboratoriów i zakładów metrologicznych.

W grudniu 1988 r. J. Orliński przeszedł na emeryturę i został zatrudniony na pół etatu w Centralnym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Wzorców Materiałów „Wzormat” podległym PKNMiJ, początkowo jako zastępca dyrektora, a w okresie od 29 marca do 30 czerwca 1991 r. jako likwidator tego Ośrodka. Na tym zakończył pracę zawodową.

J. Orliński w okresie drugiej wojny światowej działał w ruchu oporu – pod pseudonimem „Boruta” działał w „Szarych Szeregach”, ZWZ i Armii Krajowej (2 Dyw. Piechoty Okr. Wojskowego „Jodła” w Kielcach). W czasie studiów działał w OMTUR i ZNMS, a w całym okresie pracy zawodowej od 1969 r. w PZPR i ORMO.

Od najwcześniejszych lat podejmował też działalność społeczną jako: członek Komisji Szkoleniowo-Odczytowej w Zarządzie Głównym SIMP, lektor techniczny w Zarządzie Głównym TPPR, przewodniczący terenowego Koła SIMP, przedstawiciel w Komisjach Rozjemczych i Arbitrażowych Związku Zawodowego Metalowców, a następnie w Związku Zawodowym Pracowników Państwowych i Społecznych.

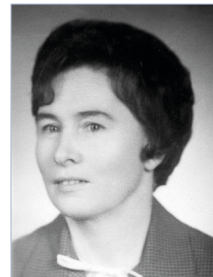
J. Orliński był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1979), Krzyżem Partyzanckim (1985), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986). Otrzymał też medale za zasługi dla obronności kraju (1982 i 1985), medal 40-lecia Polski Ludowej (1982), odznakę specjalną ORMO (1986) i list od Komitetu Warszawskiego PZPR z podziękowaniem za ofiarną pracę w ORMO.

Inż. J. Orliński zmarł 25 stycznia 1997 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Stanisława Ozga

(1926 – 2010)

**praca w polskiej
administracji miar:
1949 – 1988**

urodziła się 24 października 1926 r. w Wodzisławiu (pow. jędrzejowski). Tam w 1940 r. ukończyła siedmioklasową szkołę powszechną. W czasie okupacji niemieckiej od 1941 r. uczęszczała na tajne komplety w Krakowie, gdzie ukończyła trzy klasy Gimnazjum Kupieckiego. Z powodu trudnych warunków materialnych musiała przerwać naukę i wrócić do rodziców do Wodzisławia. Po zakończeniu wojny ponownie przeniosła się do Krakowa, aby kontynuować naukę. Ukończyła tam 4. klasę Gimnazjum Kupieckiego, a w 1947 r. dwuletnie liceum. W późniejszych latach ukończyła kursy: księgowania Ascota w 1973 r. i biegłych księgowych w 1978 r.

W listopadzie 1947 r. Stanisława Ozga przeniosła się do Bytomia i zaczęła pracować jako kontystka w Związku Stowarzyszeń Kupców Polskich Województwa Śląsko-Dąbrowskiego w Katowicach. Pracowała tam do 15 sierpnia 1949 r., a od 17 sierpnia do 30 listopada tego roku pracowała w Centrali Tekstylnej (Biurze Handlu Detalicznego, ekspozytura w Katowicach).

W grudniu 1949 r. przeniosła się do Warszawy, gdzie rozpoczęła pracę w Głównym Urzędzie Miar, w Biurze Budżetowym, później w Wydziale Budżetowym Departamentu Administracyjno-Budżetowego, kolejno na stanowiskach: starszego rachmistrza, podreferendarza, referendarza, starszego radcy i starszego inspektora.

Przez blisko 40 lat swojej pracy w GUM S. Ozga zajmowała się prowadzeniem księgowości i sporządzaniem bilansów. Cechowała ją obowiązkowość i zaangażowanie w pracę. Była bardzo ceniona za dobre wyniki, dokładną znajomość przepisów i wiedzę zawodową. Była dobrym organizatorem, chętnie przekazywała wiedzę młodszym kolegom i dzieliła się swoim doświadczeniem.

Chociaż nie była metrologiem, to przez wiele lat pracy w Głównym Urzędzie Miar poznała dobrze specyfikę tej instytucji, żyła się z nią. Była ceniona i lubiana także przez pracowników komórek merytorycznych, z którymi miała wiele kontaktów służbowych i koleżeńskich.

Stanisława Ozga działała społecznie: była członkiem Komisji Rewizyjnej Rady Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych, brała udział w różnych pracach okolicznościowych, społecznych i związkowych. Przez blisko 30 lat prowadziła księgowość Pracowniczej Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej.

Została odznaczona: Medalem 30-lecia Polski Ludowej (1974), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1978), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), Honorową Odznaką „Zasłużony Pracownik Państwowy” (1986). Otrzymała też Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

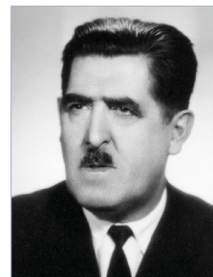
Na emeryturę przeszła 31 marca 1988 r.

Zmarła w Warszawie 6 października 2010 r. i została pochowana na Cmentarzu Wolskim.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Jakub Pałka

(1908 – 1976)

**praca w polskiej
administracji miar:
1927 – 1944
1946 – 1974**

urodził się 3 października 1908 r. we wsi Mordawka (pow. limanowski). Po ukończeniu szkoły powszechnej w Limanowej odbył praktykę ślusarską i w latach 1924 – 1927 uczył się i pracował w firmie Młot. We wrześniu 1927 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar w Warszawie, jako mechanik w warsztacie. Zdobywał doświadczenie pod kierunkiem Jana Sielskiego, wybitnego specjalisty w dziedzinie mechaniki precyzyjnej. Pracując w GUM, ukończył w 1930 r. trzyletnią szkołę rzemieślniczą, prowadzoną przez Towarzystwo Kursów Zawodowych oraz jednoroczny kurs kreśleń technicznych.

Będąc młodym pracownikiem warsztatów, jako mechanik precyzyjny, Jakub Pałka wyróżniał się sumiennością i wybitnymi zdolnościami. Wykonywał szereg cennych przyrządów dla laboratoriów GUM. W listopadzie 1941 r. objął stanowisko starszego mechanika.

W okresie okupacji niemieckiej J. Pałka brał udział w pracy konspiracyjnej w warsztatach GUM przy wykonywaniu prototypowych części i montażu pistoletu „Błyskawica”, a także mikroodbiorników radiowych „Dedał”, anten i stacji nadawczo-odbiorczych. W 1944 r. w czasie powstania warszawskiego był komendantem OPL (obrony przeciwlotniczej) i wykonywał sprzęt zbrojeniowy.

Po wypędzeniu z domu przez Niemców i zabraniu 2 września 1944 r. do obozu przejściowego „Dulag 121” w Pruszkowie, został J. Pałka wywieziony do obozu koncentracyjnego Gross Rosen, a następnie do Flösenburga (komando Leitmeritz), gdzie przebywał do zakończenia wojny w maju 1945 r. Do lipca tego roku był leczony w miejscowym szpitalu. Po powrocie do Polski, we wrześniu 1945 r. został zatrudniony jako tokarz w Społecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym w Warszawie i pracował tam do kwietnia 1946 r. Od maja do połowy października tego roku pracował jako kierownik warsztatu w Zakładzie Elektro-Mechanika Precyzyjna w Łodzi.

Od 15 października 1946 r. Jakub Pałka powrócił, jako mechanik precyzyjny, do pracy w GUM, w ekspozyturze w Warszawie (dyrekcja była w Bytomiu). Brał czynny udział w odgruzowywaniu budynku przy ul. Elektoralnej 2, wydobywaniu z ruin maszyn i przyrządów pomiarowych, ich naprawie i wykonywaniu nowego sprzętu. W październiku 1950 r. powierzono mu stanowisko kierownika warsztatu mechanicznego, a w styczniu 1952 r. stanowisko kierownika warsztatu stempli legalizacyjnych. W tym roku Antoni Richter, opisując pracę Jakuba Pałki, podkreślał jego zasługi w odbudowie i organizacji warsztatów i szkoleniu nowych pracowników.

Cenił wprowadzane przez niego usprawnienia i opracowywane procesy technologiczne. Uważał, że *J. Pałka jest pracowitym, zaangażowanym i wybitnie zdolnym mechanikiem precyzyjnym*. Od maja 1959 r. J. Pałka był znowu kierownikiem warsztatu mechanicznego, mając opinię wybitnego mechanika i technologa.

W kolejnych latach pracy w GUM, przy zmianach organizacyjnych instytucji i wewnętrznych w komórkach, zajmował różne stanowiska w warsztatach: starszego majstra (1962), mistrza (1963). W kwietniu 1965 r. został przeniesiony z warsztatów mechanicznych do pracowni technologicznej na stanowisko starszego technika. Do obowiązków J. Pałki należało przede wszystkim opracowywanie technologii wykonywania nowej aparatury pomiarowej i pomocy warsztatowych oraz dokumentacji do prac mechanicznych, opracowywanie planów zakupów materiałów i prowadzenie kartoteki materiałowej, kwalifikowanie obrabiarek do remontu i odbiór po naprawach. Od sierpnia 1973 r. był zatrudniony w Zakładzie Metrologicznym Aparatury Laboratoryjno-Naukowej, jako starszy mistrz i do końca tego roku pracował, przekazując następcom swoje ogromne doświadczenie metrologiczne i technologiczno-konstrukcyjne. Na emeryturę przeszedł z dniem 1 stycznia 1974 r.

W ówczesnej opinii bezpośredniego zwierzchnika Jakub Pałka *dał się poznać jako doświadczony technolog i jest wybitnym mechanikiem precyzyjnym, stawiany jest jako wzór uczciwości i pracowitości oraz wyróżnia się najwyższym zaangażowaniem osobistym w sprawach Zakładu*.

Należąc do Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych, Jakub Pałka pełnił funkcję referenta w sprawach przydziału czasów wypoczynkowych. Od 1947 r. należał do Związku byłych Więźniów Politycznych, Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych, który został w 1949 r. włączony do Związku Bojowników o Wolność i Demokrację (ZBoWiD).

Za pracę zawodową otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi (1954) i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1970) oraz dyplom uznania.

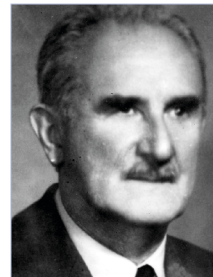
Jakub Pałka należał do grupy techników, którzy mimo braku wyższego wykształcenia byli szczególnie zaangażowani w tworzenie, a później odbudowę laboratoriów po zniszczeniach wojennych. Był szanowany i lubiany przez współpracowników i kolegów.

Zmarł 6 listopada 1976 r. i został pochowany w Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 227, rząd 5, grób 2,3).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- Publikacja GUM. Muzeum Miar pt. *Błyskawica* (Udział Głównego Urzędu Miar w produkcji pistoletu „Błyskawica”). Opracowanie: dr Andrzej Barański, Paweł Zawadzki, Warszawa 2001 r.,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Włodzimierz Pietraszewicz

(1883 – 1968)

praca w polskiej
administracji miar:
1923 – 1968

urodził się 24 lipca 1883 r. w Bielgorodzie, pow. kurski, w Rosji. Gimnazjum klasyczne ukończył w 1903 r. w Orenburgu. W 1903 r. rozpoczął studia w Petersburgu na Wydziale Hutniczym Instytutu Politechnicznego im. Piotra Wielkiego. Po strajku politycznym 1905 r., w którym uczestniczył, emigrował do Belgii, gdzie przebywał w latach 1906 – 1908. Studiował tam chemię analityczną i analizę górniczo-hutniczą na Wydziale Technicznym Uniwersytetu w Liège. Po powrocie z Belgii kontynuował studia w Petersburgu i w 1913 r. po obronie pracy dyplomowej nt. właściwości fizycznych stopów Cu-Mn uzyskał tytuł inżyniera metalurga z prawem wykładania przedmiotów chemicznych w szkołach. W tym samym roku rozpoczął pracę zawodową i na stanowiskach kierowniczych pracował do 1920 r., przeważnie w laboratoriach chemicznych, metalograficznych i wytrzymałościowych, w wielkim przemyśle górniczo-hutniczym na Uralu i w stoczni we Władywostoku.

W październiku 1920 r. przyjechał do Polski. Całą swą wiedzę i zdobyte doświadczenie oddał na użytek techniki polskiej, m.in. wykonał obliczenia oryginalnego pieca martenowskiego na gaz ziemny dla stalowni Krosno-Polanka, a w okresie od lipca 1921 r. do kwietnia 1922 r. kierował, pełniąc funkcję państwowego inżyniera robót publicznych, pracami drogowymi i budowlanymi na Kresach Wschodnich w powiecie Duniłowickim. Następnie, od kwietnia 1922 r. do grudnia 1924 r., jako inżynier ruchu i zastępca dyrektora, kierował przebudową i pracami Gazowni Miejskich w Bydgoszczy i w Lublinie i tam przeprowadził reorganizację i usprawnienia na wielu odcinkach pracy.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczął w 1923 r. w charakterze doradcy naukowego, a w grudniu 1924 r. na stałe przeniósł się do Warszawy i objął (współpracując z inż. J. Obalskim) kierownictwo pracowni manometrycznej w GUM i pracowni pomiaru przepływu gazu (przy współpracy z dr. W. Kasperowiczem). Opracowywał projekty przyrządów kontrolnych oraz przepisy i instrukcje legalizacyjne o sprawdzaniu gazomierzy.

W. Pietraszewicz należał do ludzi o gruntownej i wszechstronnej wiedzy. Swoją działalność naukowo-badawczą i zawodową stale rozwijał i wzbogacał nowymi doświadczeniami, stosując je w praktyce laboratoryjnej Głównego Urzędu Miar. Ze szczególnym zainteresowaniem śledził rozwój technik pomia-

rowych parametrów gazu i gęstości oraz ciśnienia i natężenia przepływu. Stale uzupełniał swą wiedzę w tej dziedzinie podejmując dodatkowe studia:

- na Politechnice Lwowskiej u profesora R. Witkiewicza przeszedł kurs pomiarów gazu ziemnego (połączony z pokazami w Borysławiu i Drohobyczu),
- w Instytucie Higieny w Warszawie – kurs techniki sanitarnej u prof. Kasprzaka i in. (razem z J. Obalskim),
- w Państwowym Instytucie Matematycznym – kurs nt. tensorów, teorii prawdopodobieństwa, odwzorowania konforemnego u prof. Wróbla i prof. Sadowskiego.

W. Pietraszewicz był autorem wielu prac publikowanych w czasopismach naukowych (przed 1939 r. i po wojnie), współautorem: tomu metrologicznego Poradnika Technicznego *Mechanik*, podręcznika dla technikum pt. *Manometry* i poradnika dla użytkowników narzędzi mierniczych oraz innych wydawnictw zwartych. Opracował 28 haseł do encyklopedii PWN. Opracował także wiele recenzji prac naukowych i przekładów technicznych.

Należał do Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich, koła seniorów SIMP, Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa; był członkiem Komisji PKN i wielu innych instytucji naukowo-technicznych, brał udział w konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych. Doświadczenie i wiedza zdobyte podczas jego podróży służbowych (przed 1939 r.) do Wiednia, Berlina, Brna, Londynu, Amsterdamu i Sztokholmu zostały wykorzystane do poprawy organizacji i wyposażenia laboratoriów Głównego Urzędu Miar.

W całym okresie swojej pracy w GUM opracował wiele usprawnień i wynalazków, m.in. adaptację preparatów winylowych do wyrobu miechów gazomierzy. Opracował: przyrząd do ekonomicznego pomiaru natężenia przepływu, kalorymetr sumujący zużycie ciepła w kaloryferach, przyrząd do pomiaru gęstości gazu, zwężkę stożkową z rurą cylindryczną i inne przyrządy. Wdrożył też różne drobne udoskonalenia i pomysły racjonalizatorskie.

Największym jednak osiągnięciem W. Pietraszewicza było zaprojektowanie i instalacja w GUM wielkiego dzwonowego zbiornika gazu o pojemności 80 m³ z samoczynną kompensacją straty ciśnienia w miarę zanurzenia. Konstrukcją tego urządzenia interesowali się w latach 1959 – 1965 specjaliści z zagranicy, oceniając je bardzo wysoko. Niektóre laboratoria Głównego Urzędu Miar zawdzięczają właśnie W. Pietraszewiczowi powojenną odbudowę, modernizację i wysoki poziom techniki pomiarowej. Współpracował przy odbudowie przemysłu krajowego produkującego wodomierze i gazomierze, wprowadzając i tam wiele usprawnień. Był dobrym pedagogiem, szkolił personel techniczny terenowej służby miar, wykladał na kursach NOT organizowanych dla pracow-

ników przemysłu z dziedziny: budowy pomp, pomiarów ciśnienia oraz natężeń przepływu.

Osobną kartę działalności W. Pietraszewicza stanowi okres okupacji niemieckiej. Po obronie Warszawy w 1939 r. wrócił do pracy. W uszczuplonym gronie pracowników Głównego Urzędu Miar sprawował nadzór nad gazowniami większych miast. Cała rodzina uczestniczyła w podziemnym ruchu oporu. Córka Helena („Wrona”) była żołnierzem AK Batalionu „Parasol”. Syn W. Pietraszewicza, Bronisław („Lot”) brał bezpośredni udział w zamachu na Franza Kutscherę w Warszawie w dniu 1 lutego 1944 r. – ranny w czasie akcji zmarł 4 lutego 1944 r.

Po powstaniu warszawskim, wysiedlony w październiku 1944 r. do Krakowa, po krótkotrwałej pracy (do lutego 1945 r.) w spółdzielni „Spólnota”, W. Pietraszewicz zgłosił się do Okręgowego Urzędu Miar. Od sierpnia 1945 r. pracował już w GUM, w tymczasowej siedzibie w Bytomiu, a w sierpniu 1947 r. został przeniesiony do ekspozytury GUM w Warszawie, gdzie odbudowywał zniszczone i organizował nowe laboratoria, piastując stanowiska naukowe i kierownicze. Od kwietnia 1959 r. pracował na pół etatu jako pracownik inżynierjno-techniczny, a od maja 1962 r., po przejściu na emeryturę aż do śmierci, jako metrolog w laboratorium Pomiarów Przepływu Gazu.

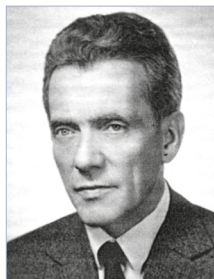
Jako wybitny specjalista w latach 1947 – 1950 był doradcą naukowym i technicznym w Centralnym Biurze Studiów i Konstrukcji „CEBESKO”, w sprawach związanych z konstrukcją i produkcją gazomierzy.

Inż. Włodzimierz Pietraszewicz był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem 10-lecia PRL.

Zmarł 4 marca 1968 r.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów służby miar w Polsce*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr w GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Tomasz Plebański

(1930 – 1994)

praca w polskiej
administracji miar:
1961 – 1994

urodził się w Warszawie 11 września 1930 r. Wykształcenie średnie (do II klasy gimnazjalnej włącznie) zdobywał podczas okupacji, na tajnych kompletach w Warszawie. Świadectwo dojrzałości (z wyróżnieniem) uzyskał w liceum pod wezwaniem św. Marii Magdaleny w Poznaniu w 1948 r. Wyższe studia chemiczne podjął na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, równocześnie dorywczo pracując w Szkole Oficerskiej jako wykładowca matematyki. Studia ukończył w 1952 r. i otrzymał dyplom magistra filozofii w zakresie chemii za prace nad koloidami. Po studiach przeniósł się do Warszawy, gdzie został asystentem w Instytucie Farmaceutycznym. Jako współautor dokumentacji metod otrzymywania penicyliny krystalicznej i prokainowej oraz streptomycyny brał udział w uruchamianiu produkcji pierwszych polskich antybiotyków.

W 1954 r. T. Plebański rozpoczął studia aspiranckie w Zakładzie Chemii Fizycznej Uniwersytetu Warszawskiego, pod kierunkiem prof. Wojciecha Świątosławskiego, światowej sławy fizykochemika. Pracę etatową na stanowisku starszego asystenta (od 1958 r.), a potem adiunkta (od 1961 r.), podjął w Instytucie Chemii Fizycznej PAN. Stopień naukowy doktora nauk matematyczno-fizycznych uzyskał w 1960 r. na podstawie pracy pt. *Z badań kriometrycznych metodą statyczną z zastosowaniem kriometrów dylatometrycznych nowego typu*. Osiągnięcia w precyzyjnych badaniach kriometrycznych stopnia czystości próbek benzenu o nieznannej zawartości zanieczyszczeń umożliwiły mu zajęcie pierwszego miejsca w konkursie zorganizowanym przez Międzynarodową Unię Chemii Czystej i Stosowanej (IUPAC). Rok później dr T. Plebański został wybrany przez XXI Konferencję IUPAC członkiem tytularnym Komisji Danych i Wzorców Fizykochemicznych IUPAC na kadencję w latach 1961 – 1969. Wybór był ponowiony na kadencję w latach 1973 – 1977.

1 grudnia 1961 r. otrzymał nominację na kierownika nowo tworzącego się w Głównym Urzędzie Miar Zakładu Metrologicznego Fizykochemii. W ciągu niedługiego okresu zreorganizował lub utworzył sześć dobrze wyposażonych laboratoriów obejmujących densymetrię, wiskozymetrię, polarymetrię, refraktometrię, higrometrię, pehametrię, konduktometrię, spektrografię i spektrofotometrię. Rozpoczęto wówczas szereg nowatorskich prac badawczych, mających na celu utworzenie podstaw do objęcia czynnościami kontrolnymi przyrządów pomia-

rowych z dziedziny fizykochemii, stosowanych w przemyśle i nauce. T. Plebański kładł szczególny nacisk na niedocenianą do tego czasu w metrologii rolę materiałów odniesienia (substancji, którym przypisane są wartości własności fizykochemicznych) – podstawowego elementu unifikacji pomiarów fizykochemicznych. Jego starania, które znalazły swój wyraz m.in. w licznych publikacjach, wystąpieniach i opracowaniach doprowadziły do utworzenia krajowego systemu wzorców materiałów. W 1966 r. został powołany na stanowisko samodzielnego pracownika naukowo-badawczego (odpowiednik docenta) w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar (CUJiM). Korzystając ze sprawdzonych wzorów amerykańskich, przystąpił do opracowania i tworzenia w Polsce systemu danych odniesienia. W okresie 1964 – 1966 skoncentrował swoją uwagę na opracowaniu dla przemysłu spirytusowego nowych tablic alkoholometrycznych, które ukazały się w 1967 r., zaspokajając na dwadzieścia lat potrzeby gospodarki. W uznaniu tych osiągnięć został członkiem zespołu ds. Densymetrii i Alkoholometrii Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej (OIML), który opracował Zalecenie OIML R22 „Tables alcoométriques internationales” (1972). W 1969 r. został powołany na stanowisko sekretarza naukowego Komitetu Narodowego Danych dla Nauki i Techniki PAN (1969 – 1972), potem wiceprzewodniczącego tego Komitetu (1978 – 1984). Będąc krajowym przedstawicielem w Komitecie Danych dla Nauki i Techniki (CODATA) przy Międzynarodowej Radzie Unii Naukowych (ICSU) został wybrany na wiceprzewodniczącego CODATA na kadencję 1974 – 1978. W uznaniu osiągnięć naukowych w dziedzinie metrologii fizykochemicznej, wdrożeń do służby miar wielu dokumentacji, licznych inicjatyw, takich jak np. projekt utworzenia oddziału CUJiM do spraw wzorców i danych odniesienia w Poznaniu, czynnego uczestnictwa w organizacjach międzynarodowych (IUPAC, CODATA, OIML) – w 1972 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk chemicznych. Od 1965 r. do 1977 r. przewodniczył Komisji Analizy Wzorców Komitetu Nauk Chemicznych PAN.

W 1973 r. prof. Plebański dzięki stypendium UNESCO przebywał w Narodowym Biurze Wzorców (NBS, obecnie NIST, USA), i tam opracował założenia do systemu wzorców materiałów dla krajów o średnim poziomie rozwoju gospodarczego. W tym okresie, jako uczestnik posiedzenia OIML poświęconego materiałom odniesienia (1973), przyczynił się do utworzenia Komitetu Materiałów Odniesienia (REMCO), w ramach Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO). Uhonorowany dyplomem uznania Ministerstwa Handlu USA w 1975 r. powrócił do pracy w polskiej administracji miar.

1 stycznia 1978 r. T. Plebański został dyrektorem Centralnego Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Wzorców Materiałów WZORMAT, przekształconego z Zakładu Fizykochemii Polskiego Komitetu Normalizacji i Miar. Pozostawał

na tym stanowisku nieprzerwanie do końca 1990 r., kiedy ta placówka została zlikwidowana w związku ze zmianą systemu finansowania jednostek badawczo-rozwojowych i ponownie został utworzony Zakład Fizykochemii w ramach Polskiego Komitetu Normalizacji, Miar i Jakości (PKNMiJ). W czasie istnienia Ośrodka katalog wcześniejszych ofert wzbogacił się o wzorce kliniczne pH, wzorce aktywności jonów, stałe wzorce refraktometryczne, wzorce: napięcia powierzchniowego, ciepła spalania i topnienia, ciepła właściwego, fizykochemicznych własności wody. Dyrektor T. Plebański utworzył w Ośrodku Krajowe Centrum Danych Odniesienia.

Od 1971 r. T. Plebański szczególnie dużo wysiłku wkładał w działalność Komitetu Metrologii i Aparatury Naukowej przy Wydziale IV PAN, czego owocem była m.in. obszerna ekspertyza o stanie i perspektywach rozwoju metrologii oraz aparatury naukowej, a także wiele uchwał wspierających twórcze inicjatywy metrologów polskich. Prof. T. Plebański był w latach 1972 – 1986 wiceprzewodniczącym, a następnie do 1992 r. przewodniczącym tego Komitetu.

Dowodem wysokiego autorytetu, jaki zdobył T. Plebański w międzynarodowym środowisku metrologów, było wybranie go w 1983 r. na członka Międzynarodowego Komitetu Miar (CIPM), którą to godność pełnił dożywotnio. Po licznych debatach i wytrwałych staraniach z jego aktywnym udziałem CIPM na swojej 82. Sesji postanowił przekształcić Grupę Roboczą ds. Metrologii w Analizie Chemicznej w Komitet Doradczy dla Ilości Substancji, przez co metrologia chemiczna stała się oficjalnie uznaną dziedziną metrologii. Profesor był gorącym rzecznikiem objęcia metrologią analizy chemicznej.

Po likwidacji COBR WZORMAT T. Plebański krótko zajmował stanowisko doradcy wiceprezesa PKNMiJ, po czym pogarszający się stan zdrowia zmusił go w 1991r. do rezygnacji z etatowego zatrudnienia. Dorywczo, lecz twórczo i z całą odpowiedzialnością, uczestniczył w realizacji dwóch trudnych tematów objętych współpracą GUM – NIST, dotyczących analitycznych wzorców gleb i mosiądzów. Jako ekspert UNDP-UNIDO udzielał fachowej pomocy rządowi krajów rozwijających się w organizowaniu służb pomiarowych. Stąd uciążliwe wyjazdy do Wietnamu, Nepalu, Turcji, Etiopii i Syrii. Wszystko to nie pozostawało bez wpływu na jego stan zdrowia. Jeszcze w lipcu 1994 r., na łóżku szpitalnym, zamierzał wypełnić obowiązek uczestniczenia w obradach 83. Sesji CIPM, zaplanowanej na listopad. W latach 70-tych XX w. wstąpił do PZPR.

Zmarł przedwcześnie w Warszawie 20 sierpnia 1994 r. i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 194, rząd I, grób 2/3).

Zasługą Profesora było utworzenie nowego kierunku badań – metrologii fizykochemicznej, a także utworzenie systemu wzorców materiałów i zainicjowanie systemu danych odniesienia. Pozostawił po sobie dorobek naukowy, w którym podsumował i uogólnił wyniki badań, głównie nad wzorcami oraz zawarł prognozy przyszłościowe dla metrologii, w szczególności fizykochemicznej. Jego dorobek naukowy to siedemdziesiąt osiem publikacji własnych wydanych za granicą i w kraju oraz wiele prac opublikowanych pod jego kierunkiem.

Za twórczą działalność naukową Tomasz Plebański został uhonorowany m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz pośmiertnie w 1994 r. Medalem 75-lecia Głównego Urzędu.

Materiały źródłowe:

- W. Trąbczyński: *Tomasz Plebański – twórca metrologii fizykochemicznej w Polsce*. Metrologia i Probiernictwo, nr 2, 1966,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1934–2012)

praca w polskiej
administracji miar:
1975 – 1991

Andrzej Podemski

urodził się 29 listopada 1934 r. w Zdunach (pow. krotoszyński). Okupację niemiecką spędził z matką w Kobylej Górze (pow. ostrzeszowski, woj. poznański). Ojciec w czasie wojny przebywał w niemieckiej niewoli.

Materiał trzech klas szkoły podstawowej opanował w domu, a od 1945 r. kontynuował naukę w szkole podstawowej najpierw w Zdunach, potem we Wrocławiu. Naukę w szkole średniej rozpoczął w 1948 r. w I Państwowym Liceum Ogólnokształcącym we Wrocławiu i tam zdał maturę w 1951 r. W tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Wrocławskiej. Dyplom ukończenia studiów wyższych stopnia drugiego i tytuł magistra inżyniera elektryka (specjalność budowa przyrządów pomiarowych i miernictwo elektryczne) otrzymał 27 czerwca 1956 r.

Po studiach A. Podemski rozpoczął pracę w Katedrze Elektrotechniki Ogólnej Politechniki Wrocławskiej jako asystent, ale wkrótce z niej zrezygnował, przechodząc z dniem 1 listopada 1956 r. do pracy zgodnej z ukończoną specjalnością, w Pracowni Przyrządów Masowych w Instytucie Elektrotechniki we Wrocławiu. Tam w 1958 r. otrzymał stanowisko asystenta naukowo-badawczego. W tym samym roku podjął się dodatkowych zajęć dydaktycznych, tj. prowadzenia laboratorium w Katedrze Pomiarów Elektrycznych Politechniki Wrocławskiej. Ponieważ z początkiem 1960 r. Pracownia Przyrządów Masowych Instytutu Elektrotechniki została przeniesiona do Szczecina, Andrzej Podemski też się tam przeprowadził i nadal pracował w tym Instytucie. Jednocześnie podjął temat pracy doktorskiej, którą kontynuował w Katedrze Miernictwa Elektrycznego Politechniki Szczecińskiej, pracując od 1962 r. na stanowisku starszego asystenta.

Pracę doktorską pt. *Przyczynek do teorii systematycznych uchybów liczników elektrycznych ze szczególnym uwzględnieniem jednofazowych liczników indukcyjnych* obronił 23 marca 1963 r. na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej i na tej podstawie nadano mu stopień naukowy doktora nauk technicznych.

Wkrótce potem A. Podemski otrzymał stanowisko adiunkta w Katedrze Miernictwa Elektrycznego Politechniki Szczecińskiej, gdzie pracował do 30 czerwca 1968 r. Od 1 lipca tego samego roku przeniósł się do pracy w Przemysłowym Instytucie Automatyki i Pomiarów (PIAP) O/Wrocław na stanowisko adiunkta

naukowo-badawczego. Od 1 listopada 1968 r. objął w tym instytucie kierownictwo Laboratorium Mierników Elektrycznych, w którym prowadzone były prace nad modernizacją krajowych mierników tablicowych oraz opracowywano nowe ustroje pomiarowe do tablicowych mierników mocy i fazy. Tematyka prowadzonych prac ulegała dalszemu rozszerzeniu co związane było z tworzeniem Krajowego Systemu Automatyki i Pomiarów.

W marcu 1970 r. powierzono A. Podemskiemu kierowanie Zespołem Pomiarów Elektrycznych. W wyniku reorganizacji, z dniem 1 kwietnia PIAP O/Wrocław został przemianowany na Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Pomiarów i Automatyki Elektronicznej MERA-ELMET. A. Podemski otrzymał nominację na samodzielnego pracownika naukowo-badawczego w tym ośrodku i kierował nadal Zespołem Pomiarów Elektrycznych. Po kolejnej reorganizacji, 1 lutego 1973 r. objął kierownictwo Pracowni Elektromechanicznych Przyrządów Pomiarowych. W kwietniu 1973 r. otrzymał nominację na docenta w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Pomiarów i Automatyki Elektronicznej MERA-ELMET.

Z dniem 16 kwietnia 1975 r. został przeniesiony służbowo z MERA-ELMET Wrocław do PKNMiJ i zatrudniony na stanowisku docenta kierownika Zakładu Metrologii Elektrycznej, którym kierował przez następnych 16 lat.

Docentowi Andrzejowi Podemskiemu podlegały 4 laboratoria: wzorców elektrycznych, niskich napięć, przekładników i pomiarów wysokich napięć, energii elektrycznej i wielkości magnetycznych. Niezależnie od zwierzchnictwa merytorycznego nad pracami tych laboratoriów, A. Podemski przywiązywał bardzo dużą wagę do rozwoju kadry naukowej, zachęcał swoich pracowników do podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zdobywania stopni naukowych. Był zaangażowany w sprawy PKNMiJ, przez dwie kadencje był tu sekretarzem Rady Naukowej. Miał duży udział w pracach związanych z wdrażaniem układu jednostek miar SI.

Z dniem 31 stycznia 1991 r. odszedł z PKNMiJ. Na decyzję tę wpłynęły różne czynniki. W wyniku zmian organizacyjnych Zakład Metrologii Elektrycznej został połączony z Zakładem Metrologicznym Elektroniki. Nowo utworzona duża komórka organizacyjna o nazwie Zakład Metrologii Elektrycznej obejmowała bardzo szeroki zakres zagadnień i liczyła ok. 40 pracowników. Stwarzało to nowe problemy z zarządzaniem. Jednocześnie w PKNMiJ zlikwidowano siatkę naukową, przenosząc wszystkich pracowników naukowych na etaty „urzędnicze”. Dla A. Podemskiego, który zawsze szedł drogą naukową i przywiązywał dużą wagę i znaczenie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz zachęcał swoich pracowników do zdobywania stopni naukowych, były to trudne do zaakceptowania zmiany. Nie zdecydował się na przyjęcie proponowanego mu stanowiska

i rozstał się z PKNMiJ, ale zachował koleżeńskie kontakty z wieloma swoimi pracownikami.

W latach 1973 – 1977 A. Podemski był członkiem Rady Naukowo-Technicznej Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Metrologii Elektrycznej MERA-LUMEL. Od 1 listopada 1979 r. do 30 września 1982 r. był członkiem zespołu dydaktyczno-wychowawczego Elektrotechniki, powołanego przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

15 marca 1973 r. został powołany na członka Rady Naukowo-Technicznej w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Metrologii Elektrycznej, z siedzibą w Zielonej Górze.

Od 1 lutego 1974 r. prowadził zajęcia dydaktyczne w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Zielonej Górze.

Andrzej Podemski był autorem lub współautorem kilkudziesięciu publikacji i referatów na konferencje i sympozja naukowe, współwłaścicielem 6 patentów z dziedziny pomiarów elektrycznych i budowy elektrycznych przyrządów pomiarowych.

Odnaczony został: Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Złotą Odznaką „Zasłużony Pracownik Łączności” (1979), medalem 40-lecia Polski Ludowej (1984), Srebrnym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju (1986), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1987), Złotą Odznaką „Zasłużony dla Energetyki” (1989).

Zmarł w Warszawie 27 maja 2012 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 28E-5-3).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Janusz Rakowiecki

(1934 – 1990)

**praca w polskiej
administracji miar:
1958 – 1990**

urodził się 3 października 1934 r. w Równem, obecnie Ukraina. Wysiedlony z miejsca swego urodzenia zamieszkał wraz z rodzicami w Bydgoszczy, gdzie w 1948 r. ukończył szkołę podstawową. Maturę uzyskał w 1953 r. w Liceum Ogólnokształcącym im. J. Poniatowskiego w Warszawie.

W latach 1953 – 1959 studiował na Wydziale Mechaniczno-Technologicznym Politechniki Warszawskiej. W październiku 1959 r. otrzymał dyplom i tytuł magistra inżyniera mechanika o specjalności konstrukcja przyrządów pomiarowo-kontrolnych.

Pracę zawodową rozpoczął 15 września 1958 r. w Głównym Urzędzie Miar, w Laboratorium Wodomierzy, początkowo na stanowisku technika, a od 1 października 1959 r. na stanowisku metrologa. Twórcze angażowanie się w prace badawcze i organizacyjne laboratorium zostało docenione przez kierownictwo GUM, które z dniem 1 czerwca 1963 r. mianowało Janusza Rakowieckiego kierownikiem Laboratorium Pomiarów Przepływów Płynów w Zakładzie II, nazwanym później Zakładem Termodynamiki. W dniu 1 lipca 1965 r. uzyskał stanowisko adiunkta. Na przełomie 1970 i 1971 r. utworzono w tym Zakładzie Laboratorium Pomiarów Powierzchni i kierowanie nim powierzono J. Rakowieckiemu jako dodatkowy obowiązek.

J. Rakowiecki był autorem przepisów metrologicznych i instrukcji legalizacyjnych dla gazomierzy, wodomierzy, przepływomierzy do cieczy innych niż woda, planimetrów, maszyn do pomiaru powierzchni skór, stanowisk pomiarowych do sprawdzania ww. przyrządów oraz wielu różnych opracowań dotyczących przyrządów do pomiaru przepływu płynów. Był inicjatorem budowy i współkonstruktorem wzorców do realizacji jednostek miar takich jak: objętość statyczna i dynamiczna oraz strumień objętości płynów. Opiniował wiele norm krajowych z dziedziny pomiarów przepływu płynów. Aktywnie uczestniczył w pracach nad zaleceniami Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej (OIML) i normami Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO). Był współorganizatorem i uczestnikiem prac metrologicznych wykonywanych za granicą.

W opinii kolejnych kierowników Zakładu Termodynamiki, dr. Lecha Kaczyńskiego i doc. dr. hab. Andrzeja Houwalta, J. Rakowiecki przy opracowywaniu perspektywicznych koncepcji rozwojowych laboratoriów wykazywał

pełne zaangażowanie w przełamywaniu trudności technicznych i organizacyjnych, był energiczny, bardzo szybki w pracy, wybitnie inteligentny, posiadał umiejętność organizowania prac zespołowych i tworzenia dobrej atmosfery w pracy.

J. Rakowiecki był autorem wielu publikacji, programów szkoleń i skryptów z dziedziny metrologii oraz podręczników. Uczestniczył w opracowaniu *Małej encyklopedii metrologii*. Prowadził szkolenia dla pracowników administracji miar oraz przemysłu w dziedzinach objętych działalnością laboratoriów, którymi kierował.

Bardzo czynnie angażował się w reformę polskiej służby miar, szczególnie w latach 1980 – 1981 i 1989 – 1990, i jej dostosowanie do nowych realiów gospodarczych. Do ostatnich godzin życia działał w zespole zajmującym się przygotowaniem nowej ustawy Prawo o miarach.

W 1980 r. był współorganizatorem Koła NSZZ „Solidarność” w Polskim Komitecie Normalizacji, Miar i Jakości i w latach 1980 – 1981 był aktywnym członkiem tego związku.

Mgr inż. Janusz Rakowiecki został odznaczony za działalność zawodową: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1970), Dyplomem Uznania (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1977), Złotą Odznaką za Zasługi dla Przemysłu Chemicznego, Medalem 60-lecia Polskiej Służby Miar (1980), Dyplomem Uznania za dwadzieścia lat pracy w służbie miar (1979), Odznaką Honorową „Zasłużony Pracownik Państwowy” (1988).

Zmarł nagle 9 marca 1990 r. w czasie wykonywania obowiązków służbowych. Został pochowany na Cmentarzu Komunalnym Północnym w Warszawie.

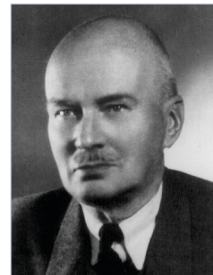
Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Przyjaciele i współpracownicy zachowali w swej pamięci Janusza Rakowieckiego jako człowieka wielkiej wiedzy, niezwyklej pracowitości i solidności, a także bardzo taktownego i serdecznego szefa i kolegę.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Zdzisław Erazm Rauszer

(1877 – 1952)

praca w polskiej
administracji miar:

(1916*)

1919 – 1949

* początek pracy
w Urzędzie Miar
m.st. Warszawy

urodził się w Warszawie 15 czerwca 1877 r. Po ukończeniu w 1896 r. szkoły realnej w Warszawie i otrzymaniu matury wyjechał do Petersburga, gdzie po zdaniu egzaminu konkursowego rozpoczął studia wyższe na Wydziale Mechanicznym Instytutu Technologicznego. W 1903 r. ukończył studia, otrzymał z wyróżnieniem dyplom inżyniera technologa I stopnia i powrócił do Warszawy. Od 1903 r. był redaktorem czasopisma *Kolejarz*, wydawanego przez Narodowe Koło Kolejarzy. Jednocześnie, aż do 1909 r., uczył mechaniki cieplnej i budowy parowozów w Technicznej Szkole Kolejowej Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej. W 1905 r. był współorganizatorem strajku szkolnego. W 1909 r. ponownie wyjechał do Petersburga, gdzie podjął pracę w Głównej Izbie Miar i Wag, w sekcji pomiarów długości, jako asystent prof. Fiodora Blumbacha – ucznia i współpracownika Dymitra Mendelejewa. Zdobył tam pierwsze cenne doświadczenie z dziedziny metrologii, z którą już całkowicie związał swoje dalsze życie zawodowe.

Po wybuchu pierwszej wojny światowej podjął decyzję powrotu do kraju, a przewidując odzyskanie niepodległości przez Polskę zdał sobie sprawę, że konieczne będzie zorganizowanie państwowej służby miar umożliwiającej rozwój gospodarczy i przemysłowy młodego państwa polskiego.

Gdy w sierpniu 1915 r. władze rosyjskie zarządziły ewakuację do Rosji Warszawskiego Urzędu Miar wraz z całym wyposażeniem technicznym i personelem, władze magistratu Warszawy zwróciły się do Z. Rauszera z propozycją utworzenia w mieście pierwszego polskiego urzędu miar. Drogą okrężną przez Finlandię, Z. Rauszer wrócił do Warszawy i już w lutym 1916 r. stanął na czele Urzędu Miar m.st. Warszawy. Rozpoczął się okres wytężonej pracy związanej z organizacją urzędu, szkoleniem personelu technicznego i wdrażaniem do stosowania miar metrycznych w Warszawie. Czynności legalizacyjne narzędzi mierniczych, wykonywane przez warszawski urząd miar, miały już charakter państwowo-prawny i wyrażane były wybiciem znaku (cechy legalizacyjnej) na sprawdzanych narzędziach mierniczych.

Swój pogląd na znaczenie służby miar w rozwoju gospodarczym kraju wyraził w artykule *Zadania prawodawstwa miar i ich związek z potrzebami techniki* (*Ilustracja Polska* nr 7 i 8 z 1917 r.). Poglądy swe wdrażał w życie już po odzyskaniu niepodległości i wydaniu Dekretu o miarach. Ujednolicenie miar

miało ogromne znaczenie, gdyż na terenie nowo powstałego państwa polskiego istniały różne systemy miar odziedziczone po rozbiorach i różne organizacje służby miar.

W 1918 r. Z. Rauszer opublikował swoją fundamentalną pracę *Projekt ustawy prawo o miarach* z obszernymi komentarzami, która była podstawą przyszłego polskiego prawa o miarach.

Dnia 8 lutego 1919 r. został wydany *Dekret o miarach* z mocą ustawy, w którym zawarte zostały założenia podane we wspomnianym wyżej *Projekcie*. Był to jeden z pierwszych aktów prawnych wydanych po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r.

Dekret wprowadzał legalne jednostki miar systemu metrycznego, określał ich definicje, nakładał na użytkowników obowiązek stosowania narzędzi mierniczych legalnych, rzetelnych i legalizowanych, określał sankcje karne za wykroczenia przeciwko prawu o miarach, nakładał obowiązek koncesjonowania wyrobów, naprawy i sprzedaży narzędzi mierniczych i powoływał centralną instytucję państwową ds. miar i narzędzi mierniczych – Główny Urząd Miar w Warszawie. Z dniem 1 kwietnia 1919 r. GUM rozpoczęła działalność, a inż. Z. Rauszer został mianowany jego dyrektorem. Od chwili objęcia tego stanowiska nie zaniedbał żadnej dziedziny miar mającej istotne znaczenie dla życia codziennego i gospodarki narodowej. Dzięki dobrze zorganizowanym pracownikom technicznym, wyposażonym w doskonały sprzęt pomiarowy, można było prowadzić prace o znaczeniu państwowym i międzynarodowym. Z. Rauszer powołał okręgowe i obwodowe urzędy miar na terenie całego kraju tworząc w ten sposób polską administrację miar, w swoim zasadniczym kształcie istniejącą do dzisiaj.

Z. Rauszer był inicjatorem przystąpienia Polski do Międzynarodowej Konwencji Metrycznej, co nastąpiło w 1925 r. i był aktywny na forum tej organizacji. Brał udział w pracach Międzynarodowego Biura Miar w Sèvres pod Paryżem. Był delegatem rządu polskiego na VII, VIII i IX Generalną Konferencję Miar odpowiednio w latach 1927, 1933 i 1948 r. W 1933 r. został wybrany na członka Międzynarodowego Komitetu Miar – organu Konwencji Metrycznej, do którego wybierano osoby będące najwybitniejszymi autorytetami w dziedzinie metrologii.

W 1937 r. Z. Rauszer został pierwszym przewodniczącym Międzynarodowej Konferencji Metrologii Prawnej, a następnie kierował pracami komitetu, który został utworzony w celu opracowania międzynarodowej konwencji metrologii prawnej.

Wielkie osiągnięcia w tak krótkim czasie Z. Rauszer zawdzięczał m.in. swemu talentowi do zjednywania sobie ludzi o wysokich kwalifikacjach zawodowych i naukowych oraz zdolnościom organizacyjnym i dużemu doświadczeniu zdoby-

temu w rosyjskiej, austriackiej i niemieckiej służbie miar. Wystarczy wymienić tylko niektóre nazwiska współpracowników Z. Rauszera, którzy od pierwszych lat niepodległości i utworzenia GUM współorganizowali z nim administrację miar, jak np.: prof. W. Krukowski, astronom-geodeta M. Kowal-Miedźwiecki, matematyk S. Muszkat, geodeta I. Dejmicz, elektryk doc. H. Dziewulski, geodeta dr A. Kwiatkowski, prof. J. Obalski, inż. W. Pietraszewicz, prof. J. Roliński, inż. H. Szymański, inż. T. Smoleński i wielu innych, którzy na stałe weszli do historii polskiej i światowej metrologii.

Podczas okupacji niemieckiej Z. Rauszer pełnił nadal funkcję dyrektora urzędu miar w Warszawie, który Niemcy podporządkowali władzom Generalnej Guberni. Z. Rauszer autorytetem swym osłaniał polski personel przed restrykcjami okupanta. Świadom niebezpieczeństwa aprobował działalność komórki AK na terenie Urzędu, w którego warsztatach wykonano prototypy i produkowano części do pistoletu maszynowego „Błyskawica”. W pracowni chemicznej wytwarzano materiały wybuchowe, a w pracowni długości mieściła się zakonspirowana strzelnica AK, prowadzono też nasłuchy radiowe. Po opanowaniu przez Niemców gmachu GUM, w czasie powstania warszawskiego, Z. Rauszer został wywieziony do obozu jenieckiego Oflag VIII b w Srebrnej Górze (Frankenstein) koło Żąbkowic Śląskich.

Działalność Z. Rauszera w okresie okupacji niemieckiej została obszerniej opisana w pracy *Dzieje miar w Polsce*. Dorobek naukowy całego życia Z. Rauszera zginął pod gruzami budynku GUM w Warszawie przy ul. Elektoralnej 2. Razem z laboratoriami urzędu zginęły cenne opracowania dotyczące metrologii.

W końcu stycznia 1945 r. Z. Rauszer znalazł się w Katowicach, gdzie przystąpił do organizacji administracji miar w zniszczonym wojną kraju. Wobec zniszczenia budynku GUM w Warszawie tymczasową siedzibę Urzędu zorganizował w Bytomiu. I znów, jak po pierwszej wojnie światowej, z niezwykłą energią przystąpił do ratowania przed rabunkiem ocalałego mienia urzędów miar, do odbudowy budynków i gromadzenia rozproszonej przedwojennej kadry. Rozpoczął odbudowę ze zniszczeń siedziby GUM w Warszawie. Skutecznie zabiegał u władz o fundusze na nowoczesne wyposażenie pracowni pomiarowych. Organizował sieć terenowych urzędów miar w zmienionych po wojnie granicach państwa. Na stanowisku dyrektora pozostał do października 1949 r., kiedy to w atmosferze nieprzychylności ówczesnych władz politycznych i państwowych złożył dymisję. Reskrypt pożegnalny, jaki wystosował wówczas do pracowników GUM był jego testamentem ideowym, w którym wskazywał, że służba prawdzie, przedkładanie interesu państwowego nad osobisty, kredytowanie zaufania nowym przełożonym są wartościami ponadczasowymi dla każdego pracownika

administracji miar. Po odejściu z GUM, w latach 1949 – 1952 Z. Rauszer pracował jeszcze w Polskim Komitecie Normalizacyjnym, jako p.o. kierownika Centralnego Zakładu Słownictwa Technicznego.

Przez całe życie Z. Rauszer prowadził szeroką działalność naukową i publicystyczną. Był autorem opracowań z takich dziedzin jak: prawodawstwo miar, jednostki miar, system metryczny, teoria błędu pomiarów, problemy legalizacji przyrządów pomiarowych. Publikował po polsku, francusku i niemiecku, m.in. w *Przeglądzie Technicznym*, *Miesięczniku Statystycznym*, *Przeglądzie Mechanicznym*, *Gazecie Rolnej*, *Revue de Métrologie*, *Bulletin de OIML*. Jedną z ostatnich jego prac była *Teoria wielkości* (Warszawa 1947), traktująca problemy metrologii w ujęciu filozoficzno-matematycznym. Był autorem znacznej części polskiego słownictwa metrologicznego. Podpis jego figuruje na ponad 1500 przepisach i instrukcjach legalizacyjnych, a pamiętać należy, że Z. Rauszer nie był osobą jedynie biernie aprobującą dokumenty.

Działał także na niwie społecznej. Był członkiem-założycielem Polskiego Towarzystwa Fizycznego (1920), członkiem Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Członkiem Honorowym Stowarzyszenia „Liga Pracy”, członkiem Państwowej Rady Mierniczej (1920 – 1952), przewodniczącym Komisji Metrologicznej PKN. W 1950 r. został powołany na członka Komisji Nauk Technicznych Polskiej Akademii Umiejętności, a rok później na członka zwyczajnego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1951 r. brał udział w obradach I Kongresu Nauki Polskiej. W 1952 r. został członkiem Zarządu nowo powstałej Sekcji Metrologii i Mechaniki Precyzyjnej SIMP.

W pięć lat po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. władze państwowe wysoko oceniły pracę i wysiłki Z. Rauszera – za zorganizowanie polskiej administracji miar Z. Rauszer otrzymał w 1923 r. Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. Otrzymał też Medal 10-lecia Odzyskania Niepodległości w 1929 r. Za całokształt wkładu pracy w organizację i rozwój polskiej administracji miar inż. Z Rauszer otrzymał w 1936 r. tytuł doktora honoris causa nauk technicznych na Politechnice Lwowskiej. W 1994 r. został pośmiertnie odznaczony Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

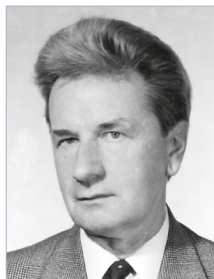
Zmarł 20 października 1952 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim (kw. c-XI-1/2).

Prof. Adam Troskoleński tak scharakteryzował postać Dyrektora Zdzisława Rauszera we wspomnieniu pośmiertnym: *Zalety umysłu, niezłomność i prawość charakteru, rozległość horyzontów naukowych i wielka erudycja, wybitne zdolności organizacyjne, niezwykła siła woli i wytrwałość w realizacji wielkich zamierzeń predystynowała Z. Rauszera do wielkiej roli, którą odegrał*

w okresie międzywojennym i w pierwszych latach po wyzwoleniu Polski spod okupacji hitlerowskiej. Jego indywidualność przeniknęła niemal wszystkie dziedziny naszej działalności naukowej i gospodarczej. Pozostawił po sobie dzieło wielkie i trwałe – polską administrację miar. Dzięki umiłowaniu, którym darzył obraną przez siebie dziedzinę wiedzy oraz dzięki ofiarności, z jaką oddał się służbie legalizacji narzędzi mierniczych, stanowi wzór obywatela, który nie w osobistej chwale, nie w piastowanych godnościach, lecz w świadomej i dobrze pojętej służbie społeczeństwu szukał zaspokojenia osobistych ambicji życiowych i zapomnienia ciosów, jakich mu nie szczędził los.

Materiały źródłowe:

- *Polski słownik biograficzny*. PAN, Instytut Historii, 1987,
- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989 – 2004,
- A. Barański: *Zdzisław Rauszer – twórca polskiej administracji miar*. Metrologia i Probiernictwo, nr 1, 1997,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- Praca zbiorowa: *Dzieje miar w Polsce*. Warszawa, PKNiM, 1979,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Zbigniew Referowski

(1926 – 2002)

praca w polskiej
administracji miar:
1955 – 1997

urodził się 12 stycznia 1926 r. w Białymstoku. Do chwili wybuchu wojny ukończył w tym mieście szkołę powszechną i pierwszą klasę gimnazjum. Po wkroczeniu do Polski (17 września 1939 r.) wojsk radzieckich w latach 1939 – 1941 uczęszczał do radzieckiej szkoły średniej. W czasie okupacji niemieckiej kontynuował naukę na tajnych kompletach i w 1944 r. zdał maturę według programu liceum ogólnokształcącego typu matematyczno-fizycznego. W latach 1945 – 1947 studiował na Wydziale Elektrycznym Politechniki Śląskiej w Gliwicach, a następnie na Wydziale Łączności – w Sekcji Elektrotechniki Medycznej Politechniki Warszawskiej. W 1952 r., po obronie pracy dyplomowej zatytułowanej *Elektroniczny przekaźnik miliamperosekundowy do aparatów rentgenowskich*, otrzymał dyplom inżyniera łączności, magistra nauk technicznych.

Pracę zawodową rozpoczął w 1950 r. w Katedrze Budowy Aparatów Elektromedycznych Politechniki Warszawskiej, wykonując początkowo prace zlecone, a następnie, od marca 1954 r. pracując na stanowisku głównego konstruktora. Zajmował się konstrukcją prototypowej aparatury radiometrycznej i rentgenowskiej, wykazując, jako wybitnie zdolny inżynier konstruktor, wiele inicjatyw koncepcyjnych.

Z dniem 16 września 1955 r. przeszedł służbowo do Głównego Urzędu Miar, gdzie powierzono mu zadanie utworzenia laboratorium pomiarów promieniowania jonizującego, którym następnie kierował przez wszystkie lata swojej pracy w GUM. Z tą dziedziną pomiarową i z polską administracją miar związał całe swoje życie zawodowe.

W 1965 r. otrzymał tytuł adiunkta. W 1974 r. obronił pracę doktorską przed Radą Wszechzwiązkowego Naukowo-Badawczego Instytutu Metrologii im. D. I. Mendelejewa (WNIIM) w Leningradzie i w dniu 18 listopada 1974 r. uzyskał stopień kandydata nauk technicznych – odpowiednik polskiego tytułu doktora nauk technicznych.

W okresie od czerwca 1974 r. do października 1981 r. był delegowany przez PKNiM do pracy w Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej (OIML) i zajmował tam stanowisko wicedyrektora Międzynarodowego Biura Metrologii Prawnej (BIML). W tym czasie opracował założenia Systemu

Certyfikacji OIML, stanowiącego o zgodności przyrządów pomiarowych z odpowiednimi zaleceniami międzynarodowymi.

Po powrocie do kraju ponownie objął stanowisko kierownika Samodzielnego Laboratorium Pomiarów Promieniowania Jonizującego w PKNMiJ.

Jako założyciel i kierownik Laboratorium Z. Referowski wykazał profesjonalizm, głęboką wiedzę i umiejętność ujmowania całokształtu opracowywanych zagadnień. Opracował m.in. definicyjne wzorce dawki promieniowania rentgenowskiego i gamma, do których odnoszone były pomiary dozymetryczne wykonywane w Polsce w dziedzinie terapii radiacyjnej i ochrony radiologicznej. Stanowiska pomiarowe zaprojektowane w Samodzielnym Laboratorium Promieniowania Jonizującego i wykonane w GUM były urządzeniami najwyższej klasy metrologicznej w tej dziedzinie pomiarów. Porównywano je z wzorcami BIPM i zagranicznych państwowych instytucji metrologicznych.

Z dniem 11 stycznia 1990 r. Z. Referowski został powołany przez Tadeusza Mazowieckiego, premiera pierwszego po wojnie demokratycznego rządu polskiego, utworzonego po wyborach w 1989 r., na stanowisko wiceprezesa ds. metrologii Polskiego Komitetu Normalizacji, Miar i Jakości i pozostał na nim do 31 grudnia 1993 r., czyli do zniesienia PKNMiJ. W środowisku polskich metrologów jego nominacja była odebrana z radością i nadzieją. Nareszcie sprawami miar miał kierować doświadczony specjalista, człowiek o szerokich kontaktach w europejskiej i światowej metrologii, jednocześnie dobrze znający specyfikę polskiej administracji miar. Chociaż dziedzina pomiarów, którą dr Z. Referowski zajmował się uprzednio była bardzo specjalistyczna, objęcie stanowiska wiceprezesa w pełni ujawniło jego szeroką wiedzę z różnych obszarów fizyki. Czteroletni okres, w którym zajmował stanowisko wiceprezesa był w polskiej gospodarce i administracji czasem wprowadzania zmian i przekształceń, które objęły również administrację miar i administrację probierczą. Z. Referowski osobiście przygotowywał projekty nowych ustaw: Prawo o miarach i Prawo probiercze oraz Ustawę o utworzeniu Głównego Urzędu Miar, przyjętych przez Sejm w kwietniu 1993 r., które dostosowywały przepisy w tych dziedzinach do legislacji zachodnio-europejskiej. Kierował także pracami nad przygotowaniem aktów wykonawczych do tych ustaw. Jego zasługi i działania na rzecz odtworzenia (z dniem 1 stycznia 1994 r.), po blisko trzydziestu latach, Głównego Urzędu Miar jako samodzielnej instytucji administracji rządowej, będącej najwyższym autorytetem w dziedzinie miar i probiernictwa, zasługują na pamięć i najwyższe uznanie.

W latach 1959 – 1962 Z. Referowski był członkiem Komitetu Międzynarodowej Komisji Jednostek i Pomiarów Radiologicznych (ICRU).

W 1962 r. został wyznaczony przez Prezesa GUM na stanowisko członka Komisji Normalizacyjnej Techniki Jądrowej, powołanej w resorcie Pełnomocnika Rządu ds. Wykorzystania Energii Jądrowej, w której reprezentował stanowisko GUM.

W 1956 r. odbył staż naukowy we Wszechzwiązkowym Naukowo-Badawczym Instytucie Metrologii im. D. I. Mendelejewa w Leningradzie, a w latach 1970 – 1971 półroczny staż w Międzynarodowym Biurze Miar w Sèvres.

W latach 1970 – 1999 był aktywnym członkiem Komitetu Doradczego ds. Promieniowania Jonizującego przy Międzynarodowym Biurze Miar (BIPM) w Sèvres pod Paryżem, uczestniczył w spotkaniach tego Komitetu i przez wiele lat współpracował z laboratorium BIPM, zajmującym się pracami z dziedziny promieniowania jonizującego. Członkostwo w tym Komitecie było uznaniem dla jego wiedzy jako wybitnego specjalisty i autorytetu w tej dziedzinie, a także dla wysokiego poziomu prac badawczych prowadzonych w laboratorium, którym kierował w GUM.

W latach 1990 – 1993 był członkiem Międzynarodowego Komitetu Metrologii Prawnej (CIML), reprezentując w nim polską metrologię.

Będąc rzecznikiem szerokiej współpracy międzynarodowej polskiej administracji miar Z. Referowski zainicjował w 1990 r. utworzenie COOMET – Organizacji Państwowych Instytucji Metrologicznych Państw Europy Środkowej i Wschodniej. Przez trzy lata pełnił funkcję jej Prezydenta, później w uznaniu jego wielkiego autorytetu i roli jaką odegrał kierując tą organizacją pozostał Honorowym Prezydentem COOMET. Z. Referowski przyczynił się wybitnie do nawiązania i zacieśniania kontaktów tej organizacji z organizacjami metrologicznymi Europy Zachodniej oraz organami Konwencji Metrycznej i Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej.

Był autorem lub współautorem blisko siedemdziesięciu artykułów, opracowań naukowych i wydawnictw zwartych, opublikowanych w języku polskim, francuskim, angielskim, rosyjskim i niemieckim.

Z. Referowski wprowadził do państwowej administracji miar nową dziedzinę – metrologię promieniowania jonizującego – niezwykle istotną dla ochrony zdrowia i ochrony środowiska. Jego rzetelna wiedza metrologiczna, poparta biegłą znajomością czterech języków obcych (francuskiego, rosyjskiego, niemieckiego i angielskiego), zyskała uznanie w międzynarodowym kręgu metrologów. To uznanie i życzliwość, jaką był darzony, znakomicie ułatwiła laboratorium metrologicznym polskiej administracji miar zbliżenie do ich światowych partnerów.

Z. Referowski wielokrotnie reprezentował GUM na różnych międzynarodowych konferencjach. Nawiązał pierwsze kontakty z zachodnioeuropejskimi organizacjami metrologicznymi EUROMET i WELMEC, których członkiem GUM stał się w późniejszych latach.

Z dniem 31 marca 1994 r. przeszedł na emeryturę, ale w okresie od 1 stycznia 1995 r. do 31 grudnia 1997 r. pracował jeszcze w GUM na pół etatu w „swoim” laboratorium. W tym okresie sporządził wraz z przedstawicielami BIPM opracowanie analizujące i podsumowujące wieloletnie, międzynarodowe porównania wzorców w dziedzinie pomiarów promieniowania jonizującego: *BIPM and COMECON comparisons of air kerma standards in x- and y- radiation fields in Rapport BIPM – 98/08*. To opracowanie ma wartość szczególną, gdyż wykazuje jak wielkie jest znaczenie wieloletnich porównań międzynarodowych dla ich uczestników w każdej dziedzinie pomiarowej.

W uznaniu zasług i osiągnięć przyznano dr. Z. Referowskiemu szereg odznaczeń: Srebrny Krzyż Zasługi (1969), Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1971), Medale 30-lecia i 40-lecia Polski Ludowej (1974, 1984), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1989), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994) i Medal 85-lecia GUM, przyznany pośmiertnie w 2004 r. Podczas Dziesiątej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej odbywającej się w 1996 r., w czterdziestą rocznicę pierwszej konferencji tej organizacji, otrzymał oficjalne podziękowania za swoją w niej działalność.

Zmarł w Warszawie 10 września 2002 roku i został pochowany na cmentarzu w Wilanowie (kw. IX).

Dr Z. Referowski pozostał w pamięci współpracowników i podwładnych jako człowiek nieprzeciętny, wszechstronnie wykształcony, będący autorytetem w Polsce i zagranicą, a zarazem niezwykle życzliwy, umiejący cieszyć się życiem, pełen planów na przyszłość.

Materiały źródłowe:

- Gazeta Wyborcza – Stołeczna z 06.02.2003 r.: Wspomnienie: *Przyjaciele z metrologii i probiernictwa*,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

(1903 – 1984)

praca w polskiej
administracji miar:
1932 – 1971

Antoni Richter

urodził się 23 października 1903 r. w Baligrodzie, w woj. rzeszowskim. Szkołę podstawową, a potem gimnazjum ukończył w Przemyślu w 1921 r. Następnie studiował na Politechnice Lwowskiej i ukończył ją w 1932 r. Przez krótki okres był asystentem w Katedrze Pomiarów Maszyn na tej Politechnice i jednocześnie pracował w przemyśle naftowym, gdzie prowadził badania nad przepływami gazów w rurociągach.

Dnia 1 kwietnia 1932 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar w Warszawie. Po ukończeniu kursów legalizatorskich pracował początkowo pod kierunkiem inż. Tadeusza Smoleńskiego, a następnie jako pracownik naukowy organizował w GUM nowe działy metrologiczne: liczników samochodowych, gęstościomierzy zbożowych, wag i odważników wysokiej dokładności.

Po powstaniu warszawskim był więziony w Prudniku. W styczniu 1945 r. powrócił do pracy w służbie miar, początkowo w Krakowie, a od września w Bytomiu, gdzie mieściła się tymczasowa siedziba GUM i przystąpił do organizowania od podstaw laboratoriów oraz warsztatów mechanicznych zniszczonych w czasie wojny.

W tym czasie zainicjował organizację działu maszyn wytrzymałościowych i przeprowadzał sprawdzanie lin stalowych używanych w górnictwie, przemyśle maszynowym, włókienniczym i stoczniowym. W latach 1945 – 1949 wykładał technologię metali na Wydziale Mechanicznym Państwowego Technikum w Bytomiu.

Po przeniesieniu w listopadzie 1949 r. Głównego Urzędu Miar z Bytomia do Warszawy A. Richter objął stanowisko naczelnika wydziału, a następnie kierownika Zakładu Metrologicznego Masy i Siły, które zajmował do przejścia na emeryturę. Obok już zorganizowanych laboratoriów tworzył nowe – pomiarów siły i twardości, pomiarów prędkości oraz rozbudowywał warsztaty mechaniczne, wykonujące unikalną aparaturę pomiarową dla laboratoriów GUM.

Pod jego kierownictwem zainstalowano wówczas najnowocześniejszą, jedyłą w kraju maszynę obciążnikową do sprawdzania dynamometrów do 50 ton. A. Richter w latach 1950 – 1960 zaprojektował nowe wzorce masy i wagi legalizacyjne i wyposażył w nie okręgowe urzędy miar. Opracował prototypy odważników handlowych zwyczajnych porcelanowych i doprowadził do uruchomienia ich produkcji w Zakładzie „Zofiówka” k. Wałbrzycha. Przyczynił się również do uruchomienia w kraju produkcji gęstościomierzy zbożowych oraz wag analitycznych. Jakość tych wag analitycznych była wysoka dzięki badaniom prowadzonym

w GUM pod kierunkiem A. Richtera i ścisłej współpracy z GUM ich producenta, tj. Zakładów Mechaniki Precyzyjnej w Gdańsku. Wprowadził okresowe sprawdzanie wag analitycznych, maszyn wytrzymałościowych, twardościomierzy oraz taksometrów i tachometrów stosowanych w gospodarce kraju. Było to możliwe dzięki wyposażeniu urzędów terenowych w odpowiednie przyrządy kontrolne i przeszkoleniu pracowników.

A. Richter prowadził szeroką działalność dydaktyczną nie tylko wśród podległych mu pracowników, ale też pracowników terenowej służby miar i przemysłu. Lubił i potrafił uczyć. Był surowym, wymagającym dokładności i rzetelności, ale sprawiedliwym nauczycielem. Pozostawił po sobie dziesiątki uczniów w Głównym Urzędzie Miar i urzędach terenowych, jak również w przemyśle. Efekty jego działalności szkoleniowej były widoczne przez wiele lat, bowiem wszyscy pracownicy laboratoriów, którymi kierował byli jego uczniami. W Zakładzie kierowanym przez A. Richtera działały cztery laboratoria: pomiarów masy, wag handlowych i przemysłowych, siły i twardości oraz pomiarów prędkości, które realizowały zadania GUM w sferze metrologii naukowej, prawnej i przemysłowej.

A. Richter był autorem wielu pierwszych polskich przepisów i instrukcji metrologicznych oraz zarządzeń administracji miar, a także autorem artykułów w prasie technicznej, opiniodawcą słowników technicznych, podręczników, projektów norm. Przetłumaczył z jęz. niemieckiego książkę pt. *Wagi wysokiej dokładności* W. Felgentraegera, która podaje podstawy teorii ważenia i konstrukcji wag. Był autorem działu *Pomiary prędkości kątowej – Pomiary masy – Pomiary siły* w poradniku *Mechanik* (tom I część 2).

Uczestniczył w wielu konferencjach krajowych i zagranicznych. Współpracował z międzynarodowymi organizacjami metrologicznymi takimi jak: Międzynarodowa Konfederacja Pomiarów – IMEKO i Międzynarodowa Organizacja Metrologii Prawnej – OIML oraz zagranicznymi instytucjami metrologicznymi Niemiec, Węgier, Anglii i in.

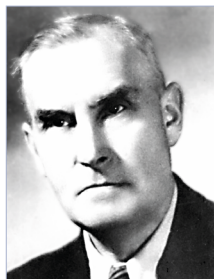
Za całokształt swej działalności inż. A. Richter został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Mgr inż. A. Richter przeszedł na emeryturę z dniem 1 stycznia 1970 r., ale pracował jeszcze w „swoim” Zakładzie na pół etatu jako starszy inżynier do października 1971 r. Po odejściu z GUM utrzymywał kontakty ze swoimi uczniami – kierownikami i pracownikami laboratoriów.

Zmarł 29 czerwca 1984 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie (kw. 51-A-5-25).

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Józef Roliński

(1889 – 1962)

praca w polskiej
administracji miar:
1935 – 1962

urodził się 18 marca 1889 r. w Białymstoku. W swym rodzinnym mieście uczęszczał do gimnazjum matematyczno-fizycznego, w którym zdał maturę w 1907 r. Studia wyższe podjął w Instytucie Technologicznym w Tomsku na Uralu i ukończył je w 1915 r., uzyskując dyplom inżyniera mechanika. Przez cały czas studiów utrzymywał się z korepetycji, kresleń i dorywczych prac technicznych.

Pracę zawodową podjął w 1915 r. w Zakładach Metalowych w dalekim syberyjskim mieście Złatoust. Pracował tam początkowo jako konstruktor w biurze technicznym, potem jako kierownik wydziału kotlarsko-kowalskiego. Dodatkowo, od 1916 r. był zatrudniony jako wykładowca przedmiotów technicznych (silniki spalinowe i turbiny parowe) w państwowej szkole technicznej. W 1919 r. opuścił Złatoust i wstąpił jako ochotnik do formującej się V Dywizji Syberyjskiej Wojska Polskiego, dowodzonej przez pułkownika Waleriana Czumę. Jako oficer zawodowy przeszedł cały szlak bojowy dywizji, służąc w oddziałach technicznych. W 1922 r. w stopniu porucznika został przeniesiony do rezerwy. Wrócił wówczas do rodzinnego Białegostoku i podjął pracę jako nauczyciel fizyki w Gimnazjum Państwowym im. króla Zygmunta Augusta oraz w Seminarium Nauczycielskim.

W 1925 r. wyjechał na stałe do Warszawy i w tym samym roku podjął pracę na Politechnice Warszawskiej jako starszy asystent, później adiunkt w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej na Wydziale Elektrycznym. Tu zetknął się z prof. Mieczysławem Wolfke, został jego uczniem i współpracownikiem. Zajmował się badaniami przenikalności dielektrycznej, właściwości dielektryków, łuku elektrycznego i lamp rtęciowych. Prowadził wykłady i ćwiczenia ze studentami. W 1928 r., za pracę pt. *Badania nad asocjacją w ciekłych dielektrykach*, wykonaną pod kierunkiem Profesora M. Wolfke uzyskał stopień doktora nauk technicznych (z wyróżnieniem). Nie przerywając pracy na Politechnice w latach 1929 – 1935 kierował Wydziałem Fizyki w Instytucie Fizycznym Ministerstwa Przemysłu i Rolnictwa. Od 1930 do 1936 r. prowadził wykłady z fizyki na Wydziale Inżynierii Lądowej, Inżynierii Wodnej i Wydziale Geodezyjnym PW. W 1933 r. przygotował rozprawę habilitacyjną pt. *Badania nad łukiem elektrycznym dużej masy w polu magnetycznym*. Habilitację zatwierdzono w 1947 r. na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej.

W 1935 r. J. Roliński podjął stałą pracę w Głównym Urzędzie Miar, który stał się, obok Politechniki, jego drugim miejscem zatrudnienia. Został kierownikiem Sekcji 7 – Termometrii i Areometrii. Specjalizował się w teorii, budowie i zastosowaniach komórek fotoelektrycznych oraz w pomiarach temperatury, w areometrii i pirometrii. Przy ul. Niecałej, w tzw. Galerii Luksemburga, zorganizował od podstaw i wyposażył w precyzyjną aparaturę pracownię termometryczną, areometryczną i pirometryczną, a to umożliwiło uwierzytelnianie termometrów i pirometrów. W 1938 r. została ogłoszona fundamentalna praca J. Rolińskiego, napisana wspólnie z Z. Gajewskim – *Realizacja skali międzynarodowej temperatur od 0 do 600°*. W pracy tej uczestniczył też dr W. Leeg.

J. Roliński brał udział w pracach nad reformą alkoholometrii polskiej, kierował opracowaniem tablic alkoholometrycznych, które były stosowane przez wiele dziesiątków lat. Przystąpił też do zorganizowania pracowni fotometrycznej w GUM, a do czasu jej uruchomienia część prac z tej dziedziny przeprowadzał na Politechnice.

W 1939 r. J. Roliński przebywał służbowo w National Bureau of Standards (NBS, obecnie NIST, USA), gdzie zapoznał się z pomiarami najwyższej dokładności w pirometrii optycznej. Na stanowisku swym w GUM pozostał do wybuchu wojny w 1939 r.

W sierpniu 1939 r. J. Roliński został zmobilizowany i brał udział w kampanii wrześniowej, jako oficer 113 kompanii rezerwowej saperów w Armii Warszawa. Po kapitulacji stolicy dostał się do obozów jenieckich, najdłużej, bo trzy lata przebywał w obozie II C w Woldenbergu. W niewoli kierował akcją systematycznego dokształcania politechnicznego jeńców – studentów, techników i oficerów zawodowych. Prowadził wykłady i seminaria z fizyki.

Po powrocie z obozu w lutym 1945 r. zatrzymał się na leczenie w szpitalu w Gnieźnie. W mieście tym zorganizował i uruchomił Obwodowy Urząd Miar. Następnie powrócił do Warszawy i podjął pracę w GUM. W latach 1945 – 1948 był kierownikiem ekspozytury w Warszawie, (tymczasowa siedziba Urzędu po wojnie mieściła się Katowicach i w Bytomiu). Zadaniem warszawskiej ekspozytury była odbudowa z ruin gmachu przy ul. Elektoralnej 2 i uruchomienie Urzędu. Większość prac organizacyjnych, technicznych, zaopatrzeniowych, współpracę z Biurem Odbudowy Stolicy (BOS), konserwatorem zabytków, a także batalię z władzami o przejęcie na potrzeby GUM kwartału posesji Elektoralna – pl. Bankowy – Orla – Leszno (obecnie Al. Solidarności) – zakończoną niestety niewielkim sukcesem (przyznano tylko posesje przy ul. Elektoralnej 2, 4 i 6) – wziął J. Roliński na siebie. Jednocześnie pełnił obowiązki Naczelnika Warszawskiego Okręgowego Urzędu Miar. Zorganizował pierwsze laboratoria i warsztaty. Do 1951 r. był też naczelnikiem Wydziału Naukowo-Metrologicz-

nego i kierownikiem Zakładu Gęstości, Ciepła i Światła w GUM. Zorganizował i był opiekunem naukowym biblioteki GUM, która w końcu lat 40-tych liczyła 7 tys. tomów w różnych językach i ponad 200 tytułów czasopism krajowych oraz zagranicznych. Prowadził prace naukowe z dziedziny pirometrii i źródeł światła. Od 1 września 1951 r. przejął już tylko obowiązki kierownika działu, p.o. kierownika Zakładu Naukowo-Badawczego w GUM. Od 1 stycznia 1953 r. został doradcą naukowym w GUM, a od 5 grudnia 1956 r. kierownikiem laboratorium fotometrii. Od grudnia 1952 r. był członkiem Rady Naukowej przy GUM. W 1954 r. został powołany na członka Sekcji Techniki Ciepłej Komitetu Elektrotechniki PAN.

Od 1946 r. J. Roliński kontynuował przerwana pracę na Politechnice Warszawskiej, gdzie kierował Katedrą Fizyki na Wydziale Elektrycznym i na Wydziale Chemicznym. W 1954 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Prowadził ożywioną działalność twórczą. Powstały w tym okresie m.in. do dziś cenione prace: *Pomiary oświetlenia w stosunku do światła dziennego* (1951) i *Komórki fotoelektryczne* (1956). Ze względu na duże zaangażowanie w pracę na Politechnice z czasem zrezygnował z funkcji kierowniczych w GUM. Do 1962 r. był doradcą naukowym Prezesa GUM pracując początkowo na całym etacie, później na pół etatu. Po reorganizacji katedry fizyki na PW, w 1957 r. J. Roliński objął kierownictwo Katedry C, dla Wydziałów Chemii i Inżynierii, którą kierował do 1960 r. Był jednym z pierwszych wykładowców Sekcji Poligraficznej PW i doradcą naukowym Centralnego Laboratorium Poligraficznego.

J. Roliński prowadził ożywioną działalność w różnych organizacjach naukowych i zawodowych. Od 1925 r. był członkiem Polskiego Towarzystwa Fizycznego, w latach 1959 – 1961 wiceprezesem Zarządu Głównego, a w latach 1956 – 1958 przewodniczącym Oddziału Warszawskiego tego Towarzystwa. Był wieloletnim członkiem Stowarzyszenia Elektryków Polskich i członkiem Sekcji Techniki Świetlnej Komitetu Elektrotechniki PAN. Był ponadto stałym delegatem GUM do Rady Naukowej Instytutu Fizyki PAN. Z ramienia Urzędu brał czynny udział w pracach komisji normalizacyjnych metrologicznej i poligraficznej PKN.

We wrześniu 1960 r. przeszedł na emeryturę, nie przerywając kontaktów z GUM. Prowadził tu nadal, przez półtora roku, tematy naukowo-badawcze dotyczące lamp błyskowych kwarcowych i właściwości fotometrycznych lamp błyskowych wielkiej mocy oraz konsultacje i porady techniczne (na podstawie zleceń wg szczegółowych harmonogramów). Powstały wówczas m.in. opracowania: *Mikrostruktura barwy świetłówek* i *Realizacja tablicy barwnej typu Agfa*, publikowane w *Pracach naukowo-metrologicznych GUM*. Przez długie lata przewodniczył nieprzerwanie Komisji Muzealnej Miar w GUM. Był autorem kilkudziesięciu publikacji.

Prof. Józefa Rolińskiego cechowała niezwykła pracowitość i prawość charakteru, był uczynny i koleżeński. Wielu jego słuchaczy ze studiów podjęło pracę w GUM, zasilając kadry młodych metrologów. Do jego wychowanków i współpracowników zaliczał się m.in. fizyk – eksperymentator Eryk Hauptman.

W uznaniu osiągnięć J. Roliński został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1932) i Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955), Medalem 10-lecia PRL i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor był czynny zawodowo i społecznie prawie do końca życia. Ostatni zapis w prowadzonym przez niego dzienniku zajęć w GUM nosi datę 24 lutego 1962 r.

Zmarł 24 marca 1962 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 54-V-2).

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Stanisław Henryk Rouppert

(1912 – 1966)

praca w polskiej
administracji miar:
1960 – 1966

urodził się 9 października 1912 r. w Warszawie. W 1931 r. ukończył gimnazjum im. T. Czackiego i rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego.

S. Rouppert z wielkim zamiłowaniem i poświęceniem oddawał się pracy naukowej na polu fizyki. Już jako student, w latach 1936 – 1937, pracował w Państwowym Zakładzie Higieny nad metodą spektrofotometryczną wyznaczania CO we krwi oraz nad pomiarami ilości jonów w powietrzu. Wyniki tych prac zostały ogłoszone w 1938 r. W 1937 r. napisał pracę dyplomową u prof. S. Pieńkowskiego *Wpływ pola magnetycznego na absorpcję pary selenu* opublikowaną w *Acta Physica Polonica* i uzyskał tytuł magistra filozofii w dziedzinie fizyki.

W latach 1938 – 1939 pracował w dziale naukowym Wojskowej Służby Meteorologicznej, a następnie w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej UW zajmując się metodami wytwarzania fotokomórek.

W okresie drugiej wojny światowej przebywał we Francji i pracował początkowo w Centre Nationale des Recherches Scientifiques nad wytwarzaniem fotokomórek. Następnie, od 1941 r. pracował w laboratorium w Collège de France, gdzie pod kierunkiem prof. Frédéric Joliot-Curie prowadził prace nad rozdzieleniem i badaniem produktów rozszczepienia jądra toru pod wpływem neutronów. Na podstawie tej pracy otrzymał na Sorbonie „Diplôme d'études supérieures”. Od 1943 r. do 1945 r. w laboratorium optyczno-chemicznym w Institut Géographique National w Paryżu pracował nad metodami formowania warstw przeciwoodblaskowych na szkle i badań przepuszczalności szkła pokrytego tymi warstwami.

W 1945 r. powrócił do kraju i został przyjęty na stanowisko adiunkta na Politechnice Łódzkiej i st. asystenta na Uniwersytecie Łódzkim, a od 1947 r. pracował również jako adiunkt na Politechnice Warszawskiej i st. asystent na Uniwersytecie Warszawskim.

W 1949 r. wyjechał jako stypendysta do Rzymu i w Istituto di Fisica prowadził prace naukowe w dziedzinie fizyki jądrowej. W 1950 r., po odwołaniu z Rzymu, został zastępcą profesora na Uniwersytecie Łódzkim, a po śmierci prof. M. Grotowskiego był kierownikiem Zakładu Fizyki UŁ. W latach 1951 – 1952 był zastępcą profesora w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Warszawie

oraz zastępcą profesora i kierownikiem Katedry Fizyki SGGW, a do 1957 r. pracownikiem naukowym Instytutu Fizyki PAN.

Od 1957 r. pracował na pół etatu jako kierownik Samodzielnej Pracowni Związków Intermetalicznych w Przemysłowym Instytucie Elektroniki, a potem jako doradca naukowy w Fabryce Tranzystorów TEWA, która wyłoniła się z tego Instytutu.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczął w grudniu 1960 r. na stanowisku kierownika Laboratorium Fotometrii, przekształconego następnie w Laboratorium Pomiarów Światła i Barwy i w tym urzędzie pracował do końca życia. W początkach swej pracy w GUM korzystał z wiedzy prof. J. Rolińskiego, a po śmierci profesora w 1962 r. kontynuował jego idee naukowe. W 1962 r. przebywał w BIPM na stażu naukowym z dziedziny fotometrii.

Profesor S. Rouppert kształcił młode kadry naukowe – pracując w GUM był równocześnie pracownikiem dydaktycznym SGGW, nawet w ostatnich latach, chociaż względy zdrowotne dyktowały ograniczenie działalności. Reprezentował GUM w Polskim Komitecie Oświateniowym.

Oprócz publikowanych prac naukowych S. Rouppert wiele pisał i tłumaczył z dziedziny fizyki. Współpracował w tym zakresie z wydawnictwem „Książka i Wiedza” oraz Państwowym Wydawnictwem Naukowym, gdzie w latach 1951 – 1953 pełnił funkcję redaktora naukowego w Redakcji Fizyki. Współpracował z Polskim Komitetem Normalizacyjnym przy opracowaniu nowych polskich norm dotyczących barw.

Od 1945 r. był członkiem PPR, a po połączeniu PPR i PPS w grudniu 1948 r. został członkiem PZPR.

Zmarł 12 lipca 1966 r. w Warszawie.

Z chwilą odejścia prof. S. Roupperta metrologia polska straciła samodzielnego pracownika nauki i członka Kolegium CUJM, wybitnego specjalistę optyka, wytrawnego wychowawcę nowych kadr i szlachetnego kolegę. Ci, którzy go znali na zawsze zatrzymają w pamięci postać człowieka skromnego, pełnego prostoty i szczerości, ujmującego dobrocią i serdecznością.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1930 – 2012)

praca w polskiej
administracji miar:
1961 – 1997

Janusz Rowiński

urodził się 17 stycznia 1930 r. w Brwinowie (pow. grodziski). Od 1931 r. mieszkał z rodzicami w Warszawie. W 1944 r., po powstaniu warszawskim, został wywieziony do Niemiec na przymusowe roboty. Do Warszawy wrócił w 1945 r. i kontynuował naukę szkolną, przerwana przez wojnę. Szkołę średnią ukończył w 1951 r. W latach 1951 – 1955 studiował na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej i po ukończeniu studiów otrzymał dyplom inżyniera chemika.

Pracę zawodową J. Rowiński rozpoczął w 1946 r. w Związku Gospodarczym Spółdzielni RP „Społem”, gdzie przez pięć lat zatrudniony był jako księgowy. Od 1 maja 1955 r. do 31 października 1956 r. pracował w Wytwórni Wyrobów Jubilerskich w Warszawie przy ul. Tytoniowej, jako kierownik Oddziału Produkcji. Od grudnia 1956 r. do lutego 1960 r. pracował w Zakładach Elektrotechniki Motoryzacyjnej Nr 1 w Warszawie na stanowiskach: mistrza Działu Galwanizerni, kierownika Działu Galwanizerni i starszego technologa obróbki powierzchniowej. W dniu 1 marca 1960 r. rozpoczął ponad półtoraroczną pracę w Okręgowym Urzędzie Probierczym w Warszawie, na stanowisku Naczelnika Wydziału Techniczno-Probierczego.

Z dniem 1 października 1961 r. J. Rowiński został przeniesiony służbowo do Głównego Urzędu Miar na stanowisko inżyniera w Laboratorium Pomiarów Objętości w Zakładzie II (później był to Zakład Termodynamiki). Od 1 marca 1967 r. aż do przejścia na emeryturę był kierownikiem Laboratorium Pomiarów Objętości w Zakładzie Metrologicznym Termodynamiki. Prowadził tam trudne i odpowiedzialne prace o dużym znaczeniu dla gospodarki krajowej, obejmujące m.in. pomiary objętości statycznej oraz w przepływie cieczy i gazów. Dokładność pomiarów objętości w przepływie, których zasady ustala się na szczeblu centralnej instytucji państwowej służby miar, ma zasadnicze znaczenie dla rzetelności rozliczeń w obrocie takimi produktami jak woda, mleko, paliwa płynne.

O tym, jak Janusz Rowiński wywiązywał się ze swoich obowiązków, a także jak oceniana i zauważana była jego praca, najlepiej świadczy opinia jego przełożonego, doc. Andrzeja Houwalta: *jest wzorowym kierownikiem Laboratorium Pomiarów Objętości, którego działalność rozległa i różnorodna ma b. duże znaczenie dla gospodarki narodowej. Dokładne pomiary objętości mają*

decydujące znaczenie dla rzetelności rozliczeń w obrocie wieloma produktami. Inż. Rowiński jest doskonałym organizatorem, zaradnym, pełnym inicjatywy, energicznym i szybkim w działaniach. Ma duży i uznany autorytet krajowy i międzynarodowy w swojej specjalności, oparty o duży dorobek twórczy (w tym wiele oryginalnych konstrukcji urządzeń metrologicznych) i umiejętność wdrażania nowych rozwiązań. Jest b. przywiązany do instytucji, koleżeński i uczynny.

J. Rowiński prowadził prace naukowo-badawcze, których wyniki znalazły zastosowanie w gospodarce narodowej. Najważniejsze z nich, to: badanie dokładności pomiaru poziomu cieczy w zbiornikach z rurką pływowskazową z pływakami, opracowanie metod pomiaru objętości cieczy w zbiornikach na jednostkach pływających. Opracował też naukowo i wdrożeniowo nową metodę optymalizacji pionowej linii odniesienia do wyznaczania średnic zbiorników cylindrycznych stojących.

Był też współautorem i głównym organizatorem wdrożenia oryginalnego rozwiązania technicznego: urządzenia do pomiarów obwodów wielkopojemnościowych zbiorników (obwody do 200 m). Urządzenie to najpierw wdrożono w polskiej służbie miar, następnie, po ocenie jego zalet, w oparciu o normę RWPG, w innych krajach.

Jako przedstawiciel polskiej służby miar J. Rowiński uzgadniał z radziecką służbą miar metody okresowej legalizacji zbiorników pomiarowych, służących do rozliczeń dostaw ropy naftowej z ZSRR do Polski.

J. Rowiński współorganizował, razem z przedsiębiorstwem POLIMEX-CEKOP, wyjazdy ekip polskich metrologów z PKNMiJ do Libii. Pracownicy PKNMiJ dwukrotnie w latach 70. i 80. przeprowadzili wzorcowania zbiorników magazynowych dla produktów naftowych budowanych w tym kraju przez Śląskie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych MOSTOSTAL z Zabrze. Sam uczestniczył w tych wyjazdach, a raz był kierownikiem polskiej ekipy.

J. Rowiński opracował wiele przepisów i instrukcji legalizacyjnych oraz przygotował opinie do kilkudziesięciu projektów norm i zaleceń. Opracowania, których był autorem lub współautorem, publikował w czasopiśmie technicznych. Zajmował się szkoleniem pracowników terenowej administracji miar w dziedzinie pomiarów objętości.

Był cenionym pracownikiem, lubianym szefem i kolegą, człowiekiem aktywnym, świetnym organizatorem. Uprawiał kajakarstwo, żeglarstwo, narciarstwo, zawsze był duszą towarzystwa.

Za swoje osiągnięcia zawodowe otrzymał szereg odznaczeń: Srebrny Krzyż Zasługi (1974), pamiątkowy medal 50-lecia polskiej normalizacji (1974),

dyplomy uznania za 15-letnią i 20-letnią pracę zawodową (1976 i 1982), Złoty Krzyż Zasługi (1979), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1990), Medale 75-lecia (1994) i 85-lecia (2004) Głównego Urzędu Miar.

Janusz Rowiński przeszedł na emeryturę z dniem 30 kwietnia 1995 r., ale pracował jeszcze przez ponad 2 lata, zatrudniony jako starszy specjalista w Zakładzie Termodynamiki. Z Głównym Urzędem Miar ostatecznie pożegnał się 31 grudnia 1997 r.

Zmarł 6 listopada 2012 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie (kw. 2-K-3-31).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Józef Rząśnicki

(1882 - 1939)

praca w polskiej
administracji miar:
1922 - 1937

urodził się 12 listopada 1882 r. w Bublejkach na Nowogródczyźnie. W 1914 r. ukończył Wydział Mechaniczny Instytutu Technologicznego w Petersburgu, po czym wyjechał do Belgii, gdzie po studiach w Instytucie Elektrotechnicznym im. Montefiore przy Wydziale Technicznym Uniwersytetu w Liège uzyskał w 1921 r. dyplom inżyniera elektryka. Podczas studiów akademickich odbył kilka dłuższych praktyk zawodowych, m.in. w biurze konstrukcyjnym Towarzystwa Westinghouse w Petersburgu (1905) przy projektowaniu nowych linii i urządzeń zasilających miejscowe tramwaje elektryczne, w Rosyjsko-Bałtyckich Zakładach (budowy) Wagonów w Rydze (1913) oraz w laboratorium elektrycznym fabryki Siemens-Schuckert Werke w Norymberdze.

Po przyjeździe do Warszawy w 1922 r. J. Rząśnicki rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar. Był kolejno: asystentem, pracownikiem naukowym i wreszcie członkiem kierownictwa GUM i szefem oddziału pomiarów elektrycznych. Przez cały okres pracy w Urzędzie współdziałał z prof. Włodzimierzem Krukowskim, doradcą GUM m.in. w zakresie liczników energii elektrycznej. Ok. 1937 r. wycofał się z pracy zawodowej ze względu na zły stan zdrowia.

J. Rząśnicki znacznie rozwinął zakres badań elektrycznych w GUM. Zorganizował pracownię, do której zadań należało przechowywanie i sprawdzanie wzorcowych przyrządów pomiarowych (głównie oporników normalnych i ogniw elektrycznych), kontrola i uwiarytelnianie mierników elektrycznych oraz badanie, dopuszczanie do produkcji i legalizacja liczników energii elektrycznej, przekładników i innych mierników elektrycznych. Zainicjował również i nadzorował założenie odpowiednich działów elektrycznych – przede wszystkim sprawdzania liczników – w okręgowych urzędach miar w Lublinie, Lwowie, Poznaniu i na Śląsku oraz szkolił dla nich kadry pracowników. Opracowywał przepisy i instrukcje GUM o legalizacji i sprawdzaniu elektrycznych przyrządów pomiarowych.

J. Rząśnicki był członkiem Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) i Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie. Jako przedstawiciel GUM od 1924 r. uczestniczył w pracach normalizacyjnych w dziedzinie elektrotechniki, najpierw w Polskim Komitecie Elektrotechnicznym (PKE), a następnie w Centralnej Komisji Normalizacji Elektrotechnicznej SEP i jej XIII Komisji Przyrządów Pomiarowych. Był też z ramienia GUM członkiem Komisji Miar

Elektrycznych Związku Elektrowni Polskich (ZEP) i referentem na zorganizowanych przez ZEP kilku konferencjach licznikowych. Na III Kongresie Międzynarodowego Związku Wytwórców i Rozdzielców Energii Elektrycznej UNIPED w Brukseli w 1930 r. przedstawił referat pt. *Przepisy państwowe dotyczące sprawdzania i cechowania liczników elektrycznych i transformatorów miernikowych, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów polskich*. Wygłaszał w kraju liczne wykłady i odczyty z zakresu metrologii elektrycznej, a także opublikował szereg artykułów i opracowań z tej dziedziny. Wspólnie z Witoldem Kasperowiczem przygotował artykuł informujący o pracach GUM w Polsce, zamieszczony w wydanej – z okazji zjazdu SEP i ESC (Zw. Elektrotechników Czechosłowackich) w 1933 r. w Warszawie – książce *Elektrotechnika v Polsku* (Praha 1933). Opublikował też w *Przeglądzie Elektrotechnicznym* obszerne informacje dotyczące wyposażenia i działalności pracowni Oddziału Pomiarów Elektrycznych GUM.

Poza działalnością zawodową prowadził również szeroką działalność o charakterze charytatywno-organizacyjnym.

Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Zmarł 4 lutego 1939 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 182-II-24).

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989.

Józef Sacewicz

(1932 - 1999)

**praca w polskiej
administracji miar:
1956 - 1999**

urodził się 20 grudnia 1932 r. w miejscowości Ortel Królewski, w pow. białskim. Szkołę powszechną ukończył w 1946 r. w Dokudowie, a maturę zdał w 1951 r. w Liceum im. J. I. Kraszewskiego w Białej Podlaskiej.

Był absolwentem Wydziału Matematyczno-Fizyczno-Chemicznego Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1955). W 1956 r. podjął pracę w GUM w Zakładzie Długości i Kąta na stanowisku metrologa i tu przeszedł wszystkie szczeble awansu zawodowego. W 1966 r. został starszym asystentem, w 1967 r. – adiunktem, a w latach 1970 – 1981 był kierownikiem kolejno: Laboratorium Wzorców Długości, Laboratorium Doświadczalnego Nowych Techniek Pomiarowych i Laboratorium Wzorców Kąta. Ze względu na zły stan zdrowia i przejście na rentę inwalidzką w 1981 r. zrezygnował ze stanowiska kierowniczego, ale pracował dalej jako adiunkt. Od 1990 r. do 1999 r. był zatrudniony na pół etatu jako główny i starszy metrolog.

Dziedziną jego zainteresowań naukowych i zawodowych były pomiary interferencyjne długości i kąta, ze szczególnym uwzględnieniem badań teoretycznych i terminologicznych. Na uwagę zasługuje jedna z ostatnich prac, w której mgr J. Sacewicz uczestniczył, dotycząca metod odtwarzania jednostki kąta płaskiego, której efektem było ustanowienie wzorca tej jednostki miary. Był autorem i współautorem wielu publikacji zwartych, w ramach cykli wydawanych przez PKNiM, Wydawnictwa Normalizacyjne i in., związanych z dziedziną pomiarów długości i kąta, dotyczących układu SI oraz cykli szkoleniowych. Pod pseudonimem „Sac”, przez wiele lat opracowywał analizy artykułów i fachowych wydawnictw zagranicznych, publikował w czasopiśmie PAK noty informacyjne. Wielce przydatna w tym zajęciu była jego znajomość czterech języków obcych. Uczestniczył w pracach komisji metrologii warsztatowej PKNMiJ.

J. Sacewicza cechowała inteligencja, duża wiedza, wyjątkowa wnikliwość i sumienność. Uczestniczył we współpracy międzynarodowej Zakładu Długości i Kąta przede wszystkim z Międzynarodową Organizacją Metrologii Prawnej (OIML), Międzynarodowym Biurem Miar (BIPM) i RWPG. Za zasługi w pracy zawodowej był odznaczony Brązowym, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi

oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a także dyplomami uznania i Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Do ostatnich dni życia był zatrudniony w GUM jako starszy metrolog.

Zmarł 18 października 1999 r.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Jan Sielski

(1877 – 1950)

**praca w polskiej
administracji miar:
1924 – 1950**

urodził się 27 marca 1877 r. w Petersburgu, gdzie ukończył Średnią Szkołę Miejską i odbył praktykę rzemieślniczą w warsztacie mechaniki precyzyjnej „Cejtenz” i w kilku innych zakładach mechanicznych.

W 1898 r., po zdaniu egzaminu mistrzowskiego z zakresu fizykomechaniki, rozpoczął pracę w Głównej Izbie Miar i Wag w Petersburgu, w której zespołem wybitnych metrologów kierował D. I. Mendelejew. Tam J. Sielski, pod kierunkiem naukowców-konstruktorów, wykonywał unikalne, precyzyjne przyrządy i aparaturę kontrolno-pomiarową. W Głównej Izbie Miar i Wag zetknął się z późniejszym dyrektorem polskiego Głównego Urzędu Miar, inż. Zdzisławem Rauszerem, który rozpoczął tam pracę w 1909 r.

Inż. Z. Rauszer wysoko ocenił nieprzeciętne zdolności i zamiłowanie J. Sielskiego do prac wymagających dużej precyzji. Po utworzeniu w 1919 r. Głównego Urzędu Miar, Z. Rauszer poczynił starania o przyjazd J. Sielskiego wraz z rodziną do Warszawy i zatrudnił go w GUM w lipcu 1924 r. Tu Jan Sielski mógł w pełni wykorzystać swoje wieloletnie doświadczenie zdobyte w dobrej szkole metrologicznej Mendelejewa, kierując warsztatem, w którym, podobnie jak w Petersburgu, wykonywał z najwyższą precyzją unikalne przyrządy i aparaturę dla pracowni technicznych i laboratoriów GUM. Jednocześnie szkolił i wychowywał liczne kadry młodych warsztatowców-mechaników precyzyjnych. Kierownikiem warsztatu był do 30 sierpnia 1939 r. W czasie wojny, w latach 1939 – 1944, pracował nadal w warsztatach GUM.

Po wyzwoleniu Warszawy, powróciwszy z wygnania, został powołany 1 lutego 1945 r. do pracy w Obwodowym Urzędzie Miar w Łowiczu jako urzędnik specjalny, a następnie w lipcu tego roku został przeniesiony do GUM, którego siedziba tymczasowa mieściła się wówczas w Bytomiu. Od czerwca 1948 r. pracował w ekspozyturze GUM w Warszawie (w czasie odbudowy gmachu Urzędu) i tu przystąpił do organizowania warsztatów i wykonywania przyrządów laboratoryjnych i pomiarowo-kontrolnych.

W 1949 r. kierownictwo warsztatów przejął syn Jana Sielskiego – Wiktor (1905 – 1966), kontynuując i rozwijając dzieło swego ojca, który był czynny zawodowo aż do śmierci.

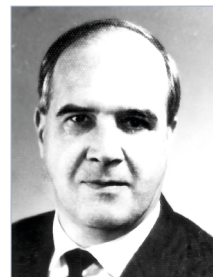
Jan Sielski zmarł w Warszawie 6 listopada 1950 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 11-E-4-35).

Z Głównym Urzędem Miar związane też były inne osoby z rodziny Sielskich. Córka Jana – Helena (1907 – 1985), wyszła za mąż za pracownika GUM Waldemara Kessla (1898 – 1944). Po jego tragicznej śmierci 4 sierpnia 1944 r. była zatrudniona w tymczasowej siedzibie GUM w Bytomiu, w latach 1945 – 1949. Następnie pracowała w GUM w Warszawie do przejścia na emeryturę w 1968 r. pod zmienionym nazwiskiem – Łaniecka.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia rodziny.

Wiktor Sielski

(1905 – 1966)

**praca w polskiej
administracji miar:
1924 – 1966**

urodził się 28 maja 1905 r. w Petersburgu. Ojciec jego, Jan Sielski, był pracownikiem Głównej Izby Miar i Wag, uczniem D. I. Mendelejewa, a od 1924 r. pracownikiem Głównego Urzędu Miar. Zawód i praca ojca wywarły wpływ na późniejszą pracę Wiktora.

W. Sielski po ukończeniu trzech klas gimnazjum w Piotrogradzie w 1917 r. przerwał naukę, ponieważ po wybuchu rewolucji październikowej zamknięto szkoły. Dwunastoletni Wiktor rozpoczął pracę, aby pomóc ojcu utrzymać rodzinę. W latach 1918 – 1920 pracował jako robotnik rolny, a następnie adiutant naczelnika straży pożarnej w Mohylowie nad Dnieprem. Po powrocie do Piotrogradu w 1920 r. pracował jako urzędnik w Zarządzie Transportu Wodnego i Komisariacie Komunikacji. W 1921 r. rozpoczął pracę w warsztatach mechanicznych we Wszechzwiązkowym Naukowo-Badawczym Instytucie Metrologii im. D. I. Mendelejewa (dawna Główna Izba Miar i Wag) w Piotrogradzie. W 1924 r. wraz z rodziną przeniósł się do Warszawy, gdzie w sierpniu tego roku zaczął pracować w Głównym Urzędzie Miar jako mechanik precyzyjny u boku swego ojca Jana Sielskiego. Kontynuował równocześnie naukę. W 1924 r. zdał egzamin po siódmej klasie gimnazjum, a w 1926 r. ukończył wydział mechaniczny prowadzony przez Towarzystwo Kursów Technicznych. W warsztatach mechanicznych GUM pracował na różnych stanowiskach do lutego 1940 r. Specjalizował się w wykonywaniu stempli legalizacyjnych i w zagadnieniach tachometrii. W czasie okupacji niemieckiej w okresie od lutego 1940 r. do sierpnia 1944 r. był legalizatorem w 3. Obwodowym Urzędzie Miar w Warszawie. W sierpniu 1944 r., w czasie powstania warszawskiego, został wypędzony przez Niemców z domu, z żoną i roczną córką, do obozu przejściowego w Pruszkowie. Rodzinie wywożonej z tego obozu udało się uciec z transportu w Łowiczu. Od września do grudnia 1944 r. pracował w Obwodowym Urzędzie Miar w Łowiczu. W okresie od maja do sierpnia 1945 r. był zatrudniony w Wydziale Paszportowym Milicji Obywatelskiej w Łowiczu.

Do administracji miar powrócił w sierpniu 1945 r. i pracował początkowo w tymczasowej siedzibie GUM w Bytomiu. W 1948 r., po ukończeniu specjalnych kursów, uzyskał dyplom technika mechanika i prowadził wykłady z rysunku technicznego w Państwowym Technikum Mechanicznym w Bytomiu. Od września 1949 r. pracował w Warszawie, gdzie objął kierownictwo warsztatów w GUM i wraz z innymi pracownikami (w tym z ojcem Janem Sielskim) przystąpił do

odbudowy ze zniszczeń warsztatów mechanicznych. Doprowadzał do stanu używalności maszyny, narzędzia i urządzenia warsztatowe, naprawiał przyrządy pomiarowe i przystąpił do wykonywania stempli legalizacyjnych. Wykazał też dużo inicjatywy i energii przy wykonywaniu prototypów przyrządów dla laboratoriów GUM i urzędów terenowych.

W 1950 r., po zdaniu egzaminów przed Komisją Weryfikacyjną Politechniki Warszawskiej, uzyskał dyplom inżyniera mechanika.

W. Sielski przeniósł warsztaty GUM z piwnic, w których mieściły się przed wojną, do pomieszczeń na parterze i rozszerzył zakres prac warsztatów. Wymagał od siebie i od innych rzetelności w wykonywaniu pracy, był dobrym organizatorem, życzliwym i koleżeńskim. W okresie od września 1951 r. do stycznia 1959 r. prowadził dział tachometrii, taksometrów i maszyn do pomiarów długości w Zakładzie Masy i Siły GUM, opracowywał projekty przepisów i instrukcji dotyczących tych przyrządów, rozbudowywał pracownie, przeprowadzał szkolenia, legalizację i uwierzytelnienia sprawując jednocześnie nadzór nad warsztatami. Od lutego 1959 r. do końca 1962 r. był kolejno kierownikiem Pracowni Technologicznej i Działu Technicznego Warsztatów. W styczniu 1963 r. objął stanowisko kierownika Pracowni Technologicznej w Zakładzie Aparatury Laboratoryjno-Naukowej, podległym Głównemu Urzędowi Miar, gdzie pracował do końca życia.

W. Sielski pracował aktywnie społecznie w latach 1932 – 1939 w Klubie Sportowym „Rodzina Urzędnicza” i w Polskim Związku Strzelectwa Sportowego, a w późniejszym okresie, w latach 1947 – 1951 pełnił różne funkcje w Związku Zawodowym Pracowników Państwowych i Społecznych. W 1952 r. i 1953 r. był przewodniczącym Klubu Racjonalizacji i Techniki GUM. Był autorem wielu udoskonaleń technicznych i pomysłów racjonalizatorskich zatwierdzonych przez komórkę wynalazczości GUM, a niektórych przez Urząd Patentowy PRL. Publikował w czasopismach technicznych, takich jak: *Mechanik*, *Przegląd Techniczny*, *PAK*, artykuły dotyczące m.in. wyrobu stempli kontrolnych, tachometrów i in. W sierpniu 1945 r. wstąpił do PPS, a w grudniu 1948 r. po połączeniu PPR i PPS automatycznie został członkiem PZPR. W 1956 r. wystąpił z partii, co stało się powodem wielu przykrości, które spotykały go w następnych latach.

Za swoje zasługi zawodowe otrzymał w 1938 r. Srebrny Krzyż Zasługi, w 1954 r. Złoty Krzyż Zasługi, a w 1955 r. Medal 10-lecia PRL.

Zmarł 29 kwietnia 1966 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim (kw. 18-K-5-12).

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Jerzy Siemicki

(1936 – 2006)

**praca w polskiej
administracji miar:
1977 – 2000**

urodził się 1 sierpnia 1936 r. w Smolarzach, pow. Włodzimierz Wołyński. Szkołę średnią ukończył w 1953 r. w Gdańsku. W latach 1953 – 1959 studiował na Wydziale Łączności Politechniki Gdańskiej. Z powodu konieczności podjęcia pracy zarobkowej, a także choroby, dyplom uzyskał z opóźnieniem, w 1963 r. otrzymując stopień magistra inżyniera elektroniki.

Pracę zawodową rozpoczął w 1961 r. w Gdańskich Zakładach Radiowych „Unimor”, na stanowisku konstruktora. W latach 1964 – 1966 pracował w Morskiej Obsłudze Radiowej Statków jako st. konstruktor, a w latach 1966 – 1975 w Stacjach Radiowych i Telewizyjnych w Gdańsku, najpierw na stanowisku st. inżyniera, a potem kierownika laboratorium. W 1976 r. przeniósł się do Warszawy i tu przez półtora roku pracował w Spółdzielni „Tłumacz-Tekst”, w której przekładał z języka angielskiego teksty techniczne.

W dniu 29 grudnia 1977 r. rozpoczął pracę jako starszy metrolog w Laboratorium Czasu i Częstotliwości w Polskim Komitecie Normalizacji i Miar i tą dziedziną pomiarową zajmował się do końca swojej działalności zawodowej. W dniu 1 stycznia 1994 r. został mianowany na stanowisko głównego metrologa w Samodzielnym Laboratorium Czasu i Częstotliwości Głównego Urzędu Miar, a 1 stycznia 1995 r. otrzymał mianowanie na stanowisko kierownika tego Laboratorium i funkcję tę pełnił do zakończenia swojej pracy zawodowej w GUM w maju 2000 r.

J. Siemicki prowadził z zaangażowaniem prace dotyczące odtwarzania jednostki miary czasu i w tym zakresie współpracował z Międzynarodowym Biurem Miar (BIPM) i z międzynarodowymi organizacjami metrologicznymi. Nadzorował i prowadził sprawy legalizacji i uwierzytelniania oraz badania związane z zatwierdzaniem typu przyrządów do pomiarów czasu i częstotliwości. Był autorem przepisów i instrukcji sprawdzania dla tych przyrządów. Przygotował projekt i brał udział w opracowaniu hierarchicznego układu sprawdzeń wzorców czasu i częstotliwości, zapewniającego spójność pomiarową w tej dziedzinie. Włożył dużo wysiłku w unowocześnienie laboratorium, którym kierował. Aktywnie współpracował z okręgowymi urzędami miar i z przemysłem. Prowadził szkolenia pracowników terenowych urzędów miar i pracowników laboratoriów poza administracją miar. Był skromnym człowiekiem, bardzo

sumiennym, o wysokich kwalifikacjach zawodowych i wyjątkowym zaangażowaniu.

W uznaniu swojej pracy zawodowej w 1974 r. otrzymał Brązowy Krzyż Zasługi i Brązową odznakę Zasłużony Pracownik Łączności. W 1989 r. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, a w 1995 r. Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

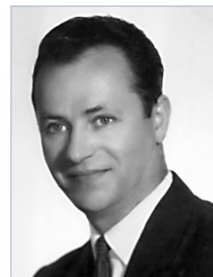
Był członkiem SEP i NSZZ „Solidarność” w latach 1980 – 1981.

Zmarł 4 października 2006 r. i pochowany został na cmentarzu w Pyrach pod Warszawą.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia kolegów i współpracowników.

Antoni Skibiński

(1931 – 2003)

praca w polskiej
administracji miar:
1969 – 1996

urodził się 12 czerwca 1931 r. we Włodawie. Tu uczęszczał do szkoły podstawowej i gimnazjum, które ukończył w 1949 r. W tym samym roku wyjechał do Warszawy, gdzie rozpoczął naukę w Technikum Łączności i ukończył je w 1951 r. Jednocześnie, od 1 września 1949 r. do 1 lipca 1951 r. pracował w Głównym Urzędzie Telekomunikacji Międzynarodowej. W okresie od 1 lipca 1951 r. do 31 października 1952 r. pracował w Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego jako młodszy technik łączności, a potem – do 1953 r., w Centralnym Ośrodku Szkolenia Instruktorów Artystycznych (COSIA) – CRZZ w Skolimowie pod Warszawą. W okresie od 1953 r. do 1954 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową, a po jej zakończeniu jeszcze przez kilka miesięcy pracował w COSIA.

W latach 1955 – 1957 pracował w resorcie łączności, kolejno w: Warszawskim Przedsiębiorstwie Robót Telekomunikacyjnych, Centralnym Zarządzie Budownictwa Łączności, Ministerstwie Łączności. Jednocześnie w 1956 r. rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej w Warszawie, które ukończył w 1964 r. i otrzymał dyplom inżyniera łączności.

Od 1957 r. pracował w dziedzinie elektroniki kolejno w: Przemysłowym Instytucie Elektroniki, Fabryce Półprzewodników TEWA, Zakładach Materiałów Magnetycznych POLFER i w Zakładach Radiowych im. Marcina Kasprzaka.

W 1969 r. rozpoczął pracę w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar jako st. metrolog w Laboratorium Pomiarów Impedancji, w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki. Z dniem 1 maja 1974 r. został kierownikiem i organizatorem tworzonego w tym Zakładzie Laboratorium Pomiarów Pól Elektromagnetycznych Wielkiej Częstotliwości. W trakcie swej pracy zawodowej w administracji miar uczestniczył w realizacji prac naukowo-badawczych z dziedziny pomiarów dielektryków i pól elektromagnetycznych wielkiej częstotliwości i tą dziedziną pomiarową zajmował się już do końca swojej działalności zawodowej. Z dniem 1 marca 1976 r. został powołany na stanowisko adiunkta.

Na podstawie rozprawy doktorskiej: *Problemy realizacji wzorców współczynnika strat dielektrycznych tg delta na zakres częstotliwości do 10⁸ Hz* i po złożeniu egzaminów uzyskał stopień doktora nauk technicznych nadany uchwałą Rady Naukowo-Dydaktycznej Instytutu Metrologii Elektrycznej Politechniki Wrocławskiej w dniu 24 lipca 1979 r.

Był autorem lub współautorem ok. 40 publikacji w czasopismach fachowych, referatów, komunikatów, opracowań naukowych i opracowań będących przedmiotem zastrzeżeń patentowych. Przez osiem lat pracował jako nauczyciel przedmiotów zawodowych w Elektroniczno-Mechanicznych Zakładach Naukowych im. Marcina Kasprzaka i w Zespole Szkół Elektronicznych im. Polskiej Partii Robotniczej w Warszawie. W 1966 r. ukończył studia pedagogiczne dla nauczycieli szkół zawodowych. Był członkiem PZPR od 24 października 1966 r., w 1974 r. był członkiem egzekutywy OOP-2. Działał społecznie w SEP m.in. jako przewodniczący Zakładowego Koła SEP przy PKNiM. Był odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1974) i szeregiem odznaczeń SEP, m.in. Srebrną Odznaką Honorową SEP (1975) i Złotą Odznaką Honorową SEP (1980). W 1994 r. otrzymał Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar.

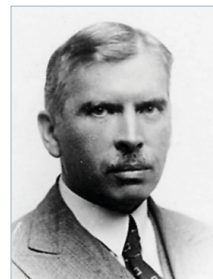
Z dniem 30 września 1996 r. przeszedł na emeryturę po ponad 40 latach pracy zawodowej, z których 27 lat przepracował w administracji miar.

Zmarł 30 marca 2003 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Tadeusz Smoleński

(1884 – 1950)

**praca w polskiej
administracji miar:
1918 – 1950**

urodził się 14 marca 1884 r. w Głowczynie koło Płocka. W 1901 r. ukończył szkołę realną w Warszawie. Do wybuchu strajku w 1905 r. studiował na Politechnice Warszawskiej, a następnie przez dwa lata na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej. W 1908 r. uzyskał dyplom inżyniera mechanika.

W latach 1907 – 1917 pracował w szkolnictwie warszawskim. Początkowo wykładał na tajnych kompletach, a następnie w szkole handlowej Jeżewskiego i na pensjach Walickiej, Jankowskiej, Łojkówny i innych.

Pracę w służbie miar rozpoczął T. Smoleński 1 listopada 1918 r. w Warszawskim Urzędzie Miar, zorganizowanym w roku 1916 przez późniejszego dyrektora GUM inż. Zdzisława Rauszera. W Głównym Urzędzie Miar pracował od dnia jego utworzenia, tj. od 1 kwietnia 1919 r., aż do śmierci. W latach 1924 – 1944 był naczelnikiem wydziału technicznego, któremu podlegały sekcje: długości i czasu, hydromechaniki, masy, miernictwa elektrycznego, termo- i areometrii.

W 1945 r., po zakończeniu drugiej wojny światowej i po dłuższej chorobie, został w listopadzie zatrudniony jako pracownik naukowy w tymczasowej siedzibie GUM w Bytomiu. Po przeniesieniu służbowym, w listopadzie 1947 r., do ekspozytury Urzędu w Warszawie uczestniczył w odbudowie i urządzeniu laboratoriów w budynku przy ul. Elektorальной 2. Od 1948 r. pełnił obowiązki kierownika działu prac metrologicznych, w tym działu wag handlowych i przemysłowych. Po rozpoczęciu przez GUM działalności w Warszawie w 1949 r. został dodatkowo kierownikiem referatu ogólnego GUM.

T. Smoleński był jednym z najstarszych współpracowników naukowych dyr. Z. Rauszera i współtwórcą polskiej administracji miar. Był też współautorem pierwszych polskich instrukcji i przepisów legalizacyjnych, publikowanych od 1919 r. w wydawnictwie GUM *Przepisy Obowiązujące w Miernictwie* (POM). Ogłosił wiele artykułów z dziedziny metrologii.

Szczególnie duże zasługi miał T. Smoleński w zakresie doskonalenia metod pomiarowych i szkolenia młodych kadr pracowników technicznych administracji miar. Wspólnie z kierownikami poszczególnych sekcji i działów organizował nowe laboratoria naukowo-badawcze. Jemu też w dużej mierze zawdzięcza swój rozwój przemysł krajowy produkujący przyrządy pomiarowe, jak np. fabryki wag, odlewnie odważników żeliwnych, wytwórnie przymiarów, pojemników itp.

Dużym osiągnięciem T. Smoleńskiego było pionierskie opracowanie z zakresu wagarstwa: *Wagi wozowe i wagonowe*, zawierające bogaty materiał nt. źródeł błędów, metod sprawdzania oraz przepisy legalizacyjne. Była to pierwsza książka o wagach napisana w języku polskim (wydana własnym nakładem w 1929 r.).

Druga licząca się praca na ten temat, będąca wynikiem wieloletnich doświadczeń i częściowo oparta na literaturze obcej, to książka pt. *Wagi. Konstrukcja, obsługa i konserwacja* wydana przez PWT w 1950 r. Książka ta zawiera opisy zasad konstrukcji wszystkich rodzajów wag, przyczyny ich uszkodzeń, sposoby przeprowadzania badań oraz wskazówki dotyczące ich obsługi.

T. Smoleński pracował do ostatnich chwil życia.

Zmarł w Warszawie w 1950 r.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Marek Staniewski

(1929 – 2012)

praca w polskiej
administracji miar:
1953 – 1956
1973 – 1997

urodził się 5 listopada 1929 r. w Miedniewicach (obecnie pow. żyrardowski). W 1931 r. jego rodzice przenieśli się do Warszawy, a wkrótce potem do Gołąbek (k. Warszawy). W 1936 r. zaczął chodzić do szkoły powszechnej w Ursusie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał u dalszej rodziny poza Warszawą i uczył się w domu. Po zakończeniu wojny, w 1945 r. ukończył w Płocku 3 klasę gimnazjum. Wkrótce wrócił do rodziców, do Warszawy. Tu kontynuował naukę szkolną i w 1948 r. zdał maturę w liceum ogólnokształcącym im. St. Staszica. W tym samym roku M. Staniewski rozpoczął studia w zakresie pomiarów podstawowych na Wydziale Geodezyjnym Politechniki Warszawskiej i ukończył je w 1952 r., otrzymując stopień inżyniera geodety. Dalsze studia (II stopnia) kontynuował na tym samym wydziale. W marcu 1954 r., po zdaniu egzaminu dyplomowego, otrzymał tytuł magistra inżyniera geodezji. W 1958 r. podjął studia na Wydziale Łączności Politechniki Warszawskiej i w 1964 r. uzyskał tytuł magistra inżyniera radiotechniki.

W 1965 r. M. Staniewski otworzył przewód doktorski na Politechnice Warszawskiej. Pracę doktorską pod tytułem: *Zastosowanie odbiorów częstotliwości wzorcowej w geodezyjnej służbie czasu wraz z analizą dokładności* obronił w 1970 r. i uchwałą Rady Wydziału Geodezji i Kartografii PW (z dnia 30 maja 1970 r.) otrzymał tytuł doktora nauk technicznych.

Marek Staniewski rozpoczął pracę zawodową 1 stycznia 1952 r. jako starszy asystent w Geodezyjnym Instytucie Naukowo-Badawczym w Warszawie. Następnie, od 9 września 1953 r. do 31 października 1956 r., pracował w Głównym Urzędzie Miar jako pracownik inżynierijno-techniczny. Mimo stosunkowo krótkiego okresu zatrudnienia w Urzędzie, dał się poznać jako pracownik zdolny, inteligentny, obowiązkowy i zdyscyplinowany.

Z dniem 2 listopada 1956 r. przeniósł się do pracy w Państwowym Przedsiębiorstwie FOTOGRAMETRIA, a będąc tam zatrudnionym, ukończył 14-dniowy kurs autogrametryczny w Szwajcarii. Odszedł z tej pracy w końcu 1960 r., z równie dobrą oceną, jak u poprzedniego pracodawcy.

Od 1 stycznia 1961 r. do 14 stycznia 1973 r. był zatrudniony w Instytucie Geodezji i Kartografii jako adiunkt naukowo-badawczy. Ta praca Marka Staniewskiego była również bardzo pozytywnie oceniona – zwrócono uwagę, że stale podnosi poziom naukowy prowadzonych prac badawczych.

Z dniem 15 listopada 1973 r. M. Staniewski został ponownie zatrudniony w administracji miar. Otrzymał stanowisko adiunkta w Samodzielnym Laboratorium Czasu i Częstotliwości w PKNiM, w którym pozostał przez cały okres swojej dalszej pracy zawodowej. W końcu lat 80. został w tym laboratorium kierownikiem pracowni atomowych pierwotnych wzorców czasu, a w 1991 r. otrzymał stanowisko kierownika Samodzielnego Laboratorium Czasu i Częstotliwości.

Na emeryturę przeszedł 31 grudnia 1994 r., ale jeszcze przez trzy lata (do końca grudnia 1997 r.) był zatrudniony jako starszy specjalista w Samodzielnym Laboratorium Czasu i Częstotliwości.

M. Staniewski miał wszechstronną wiedzę w dziedzinie pomiarów czasu i częstotliwości, zwłaszcza w zagadnieniach związanych z prowadzeniem państwowej skali czasu i współpracą międzynarodową.

Współuczestniczył w opracowaniu dokumentacji ustanowienia wzorca państwowego jednostki czasu i częstotliwości oraz instrukcji o jego przechowywaniu i stosowaniu. Miał m.in. udział w utrzymywaniu stanowisk do wewnętrznych i międzynarodowych porównań i w prowadzeniu tych porównań, a także utrzymywaniu ciągłej pracy urządzeń do rozpowszechniania sygnałów czasu i częstotliwości wzorcowych.

Jako pracownik naukowo-badawczy ze stopniem doktora M. Staniewski prowadził samodzielnie prace naukowe, badawcze i wdrożeniowe. Organizował stanowiska pomiarowe do legalizacji przyrządów do pomiarów długości oraz pomiarów czasu i częstotliwości. Dzięki ukończeniu studiów na dwóch wydziałach PW, był metrologiem wszechstronnym. Jako elektronik specjalizował się w zagadnieniach zastosowania elektroniki w metrologii. Był autorem kilkunastu opracowań opublikowanych w różnych periodykach.

Był cenionym pracownikiem i lubianym kolegą, angażującym się w działalność społeczną. Przez szereg lat był honorowym dawcą krwi i łącznie przekazał jej kilkanaście litrów.

Marek Staniewski za swoją pracę i działalność był odznaczony: Srebrną Odznaką „Zasłużony w Geodezji i Kartografii” (1969), Srebrną Odznaką „Zasłużony Pracownik Łączności” (1979), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1984), Medalem 40-lecia Polski Ludowej (1984), Honorową odznaką „Zasłużony Pracownik Państwowy” (1987), Złotym Krzyżem Zasługi (1990), Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994) i odznakami „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi” (brązową, srebrną i złotą).

Zmarł 14 października 2012 r.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Wojciech Stanioch

(1934 – 2007)

**praca w polskiej
administracji miar:
1970 – 1972
1991 – 2001**

urodził się 22 kwietnia 1934 r. w Pułtusk. Po ukończeniu średniej szkoły ogólnokształcącej rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej i ukończył je w 1957 r., otrzymując dyplom magistra inżyniera elektryka ze specjalnością technika świetlna.

Pracę zawodową rozpoczął w 1957 r. w Warszawskim Ośrodku Telewizyjnym, w laboratorium badawczo-pomiarowym, gdzie pracował do 1959 r. Następnie (do 1970 r.) był zatrudniony w Zakładzie Techniki Świetlnej Instytutu Elektrotechniki, jako kierownik pracowni spektrofotometrii i kolorymetrii.

W 1970 r. W. Stanioch przeniósł się do Centralnego Urzędu Jakości i Miar, gdzie przez dwa lata pracował na stanowisku kierownika Samodzielnego Laboratorium Światła i Barwy. W tym okresie, za zgodą kierownictwa Urzędu, był dodatkowo zatrudniony jako konsultant naukowy w dziedzinie techniki i higieny oświetlenia w Centralnym Instytucie Ochrony Pracy i w Instytucie Wzornictwa Przemysłowego. Był także doradcą naukowo-technicznym w Zakładach Wytwórczych Lamp Elektronowych im. Róży Luxemburg w Warszawie.

W latach 1972 – 1991 W. Stanioch pracował w Ośrodku Badawczo Rozwojowym Techniki Świetlnej (po zmianie nazwy był to COBR POLAM), gdzie pełnił funkcje kierownicze, był m.in. zastępcą dyrektora ds. naukowych. Stopień naukowy doktora nauk technicznych nadała mu Rada Naukowa Instytutu Elektrotechniki w 1966 r., a w 1973 r. został mianowany przez ministra przemysłu maszynowego na stanowisko docenta. Opublikował w kraju i za granicą kilkadziesiąt prac naukowych w oparciu o własne badania z dziedziny fotometrii i kolorymetrii.

Od 16 stycznia 1991 r. Wojciech Stanioch został zatrudniony w Polskim Komitecie Normalizacji, Miar i Jakości, gdzie otrzymał stanowisko dyrektora Zakładu Metrologii Elektrycznej. Zakład ten powstał z połączenia Zakładu Metrologii Elektrycznej i Zakładu Metrologicznego Elektroniki. Tworzył dużą komórkę organizacyjną o bardzo szerokim zakresie prowadzonych prac.

Funkcję dyrektora pełnił Wojciech Stanioch do chwili przejścia na emeryturę 30 czerwca 2000 r., ale jeszcze do końca maja 2001 r. sprawował obowiązki dyrektora tego zakładu, a do końca grudnia 2001 r. pracował w nim jako starszy metrolog, wprowadzając nowego dyrektora Zakładu Metrologii Elektrycznej

w jego obowiązki i przekazując mu swoje doświadczenie. W tym okresie zajmował się także zagadnieniami niepewności pomiarów wielkości elektrycznych.

Wojciech Stanioch ceniony był przez przełożonych za zaangażowanie w rozwiązywanie trudnych problemów, odpowiedzialność, rzetelność i sumienność oraz umiejętność przekazywania współpracownikom swojej wiedzy i doświadczenia zawodowego. Był autorem lub współautorem publikowanych artykułów i referatów, dotyczących odtwarzania jednostek wielkości elektrycznych, przygotowywanych na konferencje i sympozja.

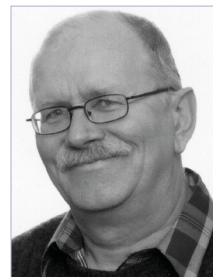
Odznaczony był Srebrnym Krzyżem Zasługi (1979) i Złotą Odznaką Honorową SEP (1978).

Zmarł w Warszawie 10 stycznia 2007 r.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Grzegorz Stepanajtys

(1952 – 2016)

**praca w polskiej
administracji miar:
1988 – 2016**

urodził się 9 listopada 1952 r. we Wrocławiu. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczęszczał (w latach 1967 – 1972) do Technikum Kolejowego im. Jana Rabanowskiego w Warszawie (specjalizacja trakcja elektryczna). Od 14 sierpnia 1972 r. do 14 kwietnia 1973 r. pracował jako elektromonter w Zakładach Radiowych im. Kasprzaka w Warszawie. Następnie studiował w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Zielonej Górze, w Instytucie Budowy Maszyn. W kwietniu 1978 r. uzyskał tytuł magistra inżyniera (specjalność samochody i ciągniki).

Po otrzymaniu dyplomu G. Stepanajtys został zatrudniony w Przedsiębiorstwie Państwowym POLMOZBYT w Zielonej Górze na stanowiskach: mechanik samochodowy, potem specjalista i kierownik działu reklamacji. Pracował tam do końca maja 1980 r. Kolejne miejsca zatrudnienia Grzegorza Stepanajtysa to: Centrala Techniczno-Handlowa Motoryzacji w Warszawie (1980 – 1981), PP POLMOZBYT w Warszawie (1981 – 1986), POLMOT Sp. z o.o., Dział Obrotu Samochodami i Częściami Zamiennymi Produkcji Japońskiej w Warszawie (1986 – 1987), Auto Klub MAK w Warszawie (1987 – 1988).

Pracę w Polskim Komitecie Normalizacji, Miar i Jakości Grzegorz Stepanajtys rozpoczął 15 marca 1988 r., na stanowisku metrologa w Laboratorium Pomiarów Prędkości w Zakładzie Metrologicznym Masy i Siły. Zajmował się wówczas ustalaniem metod legalizacji przyrządów do pomiarów prędkości, badaniami przy zatwierdzaniu typów, opracowywaniem projektów przepisów i instrukcji. Prowadził szkolenia pracowników terenowych urzędów miar i przemysłu. W styczniu 1994 r. awansował na stanowisko starszego metrologa. Intensywnie podnosił swoje kwalifikacje, szkolił się na wielu kursach: metrologicznych, obsługi komputerów oraz dotyczących jakości w gospodarce rynkowej. Uczestniczył w szkoleniu nt. zadań ekspertów technicznych, oceniających biegłość laboratoriów pomiarowych w procesie akredytacji. W tym zakresie współpracował z Polskim Centrum Akredytacji, jako audytor techniczny.

W wyniku zmian organizacyjnych w Głównym Urzędzie Miar, w lipcu 2002 r. Laboratorium, w którym pracował G. Stepanajtys, zostało przeniesione do Zakładu Długości i Kąta. Następnie od sierpnia 2003 r., po utworzeniu Jednostki Certyfikującej w GUM, powstało nowe Laboratorium Badania Taksometrów, w którym Grzegorz Stepanajtys otrzymał stanowisko głównego metrologa. Zakres jego pracy obejmował przede wszystkim prowadzenie badań związanych

z zatwierdzaniem typów taksometrów i przyrządów do pomiarów prędkości w ruchu drogowym, kontrolę metrologiczną tych przyrządów i wykonywanie ekspertyz.

W latach 2003 – 2004 był jednym z uczestników programu PHARE PL 2000, wdrażającego system tachografów cyfrowych w Polsce. W ramach programu, G. Stepanajtys przebywał w Wielkiej Brytanii na szkoleniu, które miało na celu przygotowanie polskiej administracji miar do wdrożenia systemu tachografów cyfrowych.

W tym czasie, według opinii kierownika laboratorium: *Grzegorz Stepanajtys jest bardzo zaangażowany, zdyscyplinowany, odpowiedzialny, potrafi właściwie planować i organizować pracę, bardzo dobrze współpracuje w zespole, a wiedza, którą posiada warunkuje odpowiedni poziom merytoryczny realizowanych zadań.*

We wrześniu 2005 r. w GUM utworzone zostało Samodzielne Laboratorium do Spraw Tachografów Samochodowych, w którym Grzegorz Stepanajtys zajmował się opracowywaniem metod pomiarowych i projektowaniem stanowisk, badaniem funkcjonalności tachografów cyfrowych i kart do nich, przygotowaniem projektów aktów prawnych dotyczących tachografów. Współpracował z terenowymi urzędami miar i placówkami przemysłowymi, prowadził szkolenia i brał udział w pracach związanych z zarządzaniem jakością w GUM.

Był słuchaczem wielu szkoleń specjalistycznych dotyczących systemów tachografów cyfrowych, dostosowania systemów zarządzania laboratoriów badawczych i wzorcujących do wymagań norm ISO, obliczania niepewności pomiarów, a także dotyczących systemów zarządzania jakością producentów przyrządów pomiarowych.

W 2007 r., po zmianie statutu GUM i regulaminu wewnętrznego GUM, Grzegorz Stepanajtys został zatrudniony w Laboratorium Taksometrów i Tachografów, które weszło w skład Zakładu Długości i Kąta. Opiniował dokumentację dotyczącą wniosków o zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie sprawdzania, napraw i instalacji tachografów analogowych i cyfrowych oraz przygotowywał egzaminy i uczestniczył w komisjach egzaminacyjnych dla osób ubiegających się o uzyskanie uprawnień „technika warsztatu”. Proponował oryginalne rozwiązania, opracowywał nowe metody zapewniające skuteczną i efektywną realizację zadań Laboratorium.

Cechowała go energia, zaangażowanie, pracowitość i duża wiedza. Był konsultantem w sprawach konstrukcji tachografów i taksometrów, zajmował się też zagadnieniami regulacji prawnych w dziedzinie pomiarów prędkości i długości drogi.

W marcu 2004 r. G. Stepanajtys został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi. W tym samym roku otrzymał medal 85-lecia Głównego Urzędu Miar.

Dużo czasu poświęcał na pracę społeczną na rzecz spółdzielczości mieszkaniowej, za co w 1989 roku otrzymał Srebrną odznakę honorową Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego.

Z zamiłowaniem oddawał się fotografii. W czasie studiów prowadził kółko fotograficzne w jednym z zielonogórskich domów kultury.

Był skromny i koleżeński, ceniony i szanowany, zawsze uśmiechnięty, życzliwy i pełen taktu, dla współpracowników był wzorem do naśladowania.

Grzegorz Stepanajtys zmarł przedwcześnie 15 sierpnia 2016 r. Główny Urząd Miar stracił wybitnego, zaangażowanego specjalistę.

Został pochowany na Cmentarzu Komunalnym Północnym w Warszawie (kw. U-V-2, rząd 9, grób 12).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia współpracowników, kolegów, przełożonych i rodziny.

(1918 – 1998)

praca w polskiej
administracji miar:
1951 – 1984

Jerzy Wojciech Szamotulski

urodził się 19 października 1918 r. w Warszawie. Tu w 1936 r. ukończył gimnazjum im. Stefana Batorego, a następnie rozpoczął studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej, przerwane wybuchem drugiej wojny światowej.

Pracę zawodową rozpoczął w 1941 r. jako drogista w składzie aptecznym. Po powstaniu warszawskim w 1944 r. wyjechał do Rabki, gdzie do końca wojny pracował jako nauczyciel przedmiotów ścisłych w tamtejszym gimnazjum konspiracyjnym. W marcu 1945 r. wrócił do Warszawy, podjął ponownie pracę w składzie aptecznym i jednocześnie wykładał na kursach samochodowych. W latach 1948 – 1949 uzupełnił cztery semestry studiów na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej.

W 1951 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar, przechodząc wszystkie szczeble kariery zawodowej metrologa – od asystenta, st. technika, inżyniera, kierownika pracowni pojemników, zastępcy kierownika pracowni manometrów, kierownika Laboratorium Pomiarów Ciśnienia (w latach 1962 – 1981) – do p.o. kierownika Zakładu Termodynamiki. Krótką przerwę w aktywności zawodowej w dziedzinie metrologii stanowiła praca w Automobilklubie Warszawskim na stanowisku sekretarza (1957 – 1960).

Szczególną zasługą J. W. Szamotulskiego było postawienie na wysokim poziomie Laboratorium Pomiarów Ciśnienia w GUM. Laboratorium bardzo szybko nawiązało partnerską współpracę z wytwórniami manometrów i instytucjami naukowo-badawczymi w kraju i zagranicą. Pod kierunkiem J. W. Szamotulskiego prowadzono prace konstrukcyjne, wdrożeniowe i teoretyczne. Np. praca nad czujnikami manganinowymi dla wysokich ciśnień została wyróżniona nagrodą w pierwszym ogólnopolskim konkursie na budowę aparatury naukowej, zorganizowanym przez redakcję *Przeglądu Technicznego* w 1973 r.

Niezależnie od ogromnej wiedzy teoretycznej i praktycznej dotyczącej pomiarów ciśnienia J. W. Szamotulski miał bardzo duży dorobek i zasługi w zakresie wdrażania układu SI zarówno w administracji miar jak też w przemyśle i nauce. Był sekretarzem Zespołu ds. Wdrażania Międzynarodowego Układu Jednostek SI.

Brał czynny udział w metrologicznych konferencjach krajowych i zagranicznych. Jako członek rządowej delegacji polskiej uczestniczył w XIII, XIV,

XV i XVI Generalnych Konferencjach Miar, będących najwyższym organem Międzynarodowej Konwencji Metrycznej i uczestniczył w przygotowywaniu materiałów strony polskiej na te konferencje. Wielokrotnie reprezentował stanowisko polskich metrologów na konferencjach Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej – OIML. W 1971 r. był kandydatem na prestiżowy urząd zastępcy dyrektora tej organizacji, z czego zrezygnował ze względów osobistych.

J. W. Szamotulski, jako przewodniczący Sekcji Ciśnienia przy Polskim Komitecie Pomiarów i Automatyki, aktywnie uczestniczył w działalności NOT oraz w pracach szkoleniowych Rady Stołecznej tej organizacji, a także ośrodka doskonalenia kadr przemysłu chemicznego. Pracował w zespołach naukowych i w Komitecie Naukowym *Encyklopedii Fizyki* PAN. Wiele publikował w czasopiśmie technicznych, był autorem lub współautorem kilku opracowań książkowych, m.in. książki *Legalne jednostki miar; wprowadzanie jednostek SI* wydanej w 1982 r. W konkursie na najlepszą recenzję książki technicznej (1968) zorganizowanym przez *Przegląd Techniczny* uzyskał pierwszą nagrodę. Przez kilkanaście lat uczestniczył w pracach redakcji czasopisma *Pomiary Automatyka Kontrola* jako członek Rady Programowej. Prowadził szkolenia na kursach organizowanych w GUM, NOT i w przemyśle przekazując swą bogatą wiedzę i doświadczenie wielu młodym pracownikom administracji miar i przemysłu.

Wielką pasją życiową J. W. Szamotulskiego była motoryzacja, co wiązało się z licznymi, absorbującymi obowiązkami, takimi jak: organizacja imprez sportowych, współpraca z władzami miasta w zakresie inżynierii ruchu, wykłady na kursach samochodowych i podnoszenie kwalifikacji kierowców.

W latach 1980 – 1981 był członkiem NSZZ „Solidarność”.

Za wieloletnią pracę zawodową w GUM został wyróżniony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979) i Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994). Otrzymał też wiele odznaczeń honorowych PZMot.

J. W. Szamotulski był człowiekiem ogromnej pasji zawodowej, odwagi i energii, potrafił zarażać innych, szczególnie młodych współpracowników, swoim zapałem i entuzjazmem. Zapisał się w pamięci współpracowników jako człowiek ogromnej, wszechstronnej wiedzy nie tylko zawodowej, alei ogólnej oraz szerokich zainteresowań.

Odszedł na emeryturę 18 września 1984 r.

Zmarł 20 marca 1998 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Zbigniew Szpigiel

(1925 – 2012)

praca w polskiej
administracji miar:
1968 – 1991

urodził się 30 sierpnia 1925 r. w Częstochowie, gdzie w 1939 r. ukończył szkołę powszechną. W okresie okupacji niemieckiej, w latach 1939 – 1941 uczęszczał do Gimnazjum Mechanicznego w Częstochowie, a w 1941 r. został wywieziony na przymusowe roboty do Berlina i pracował jako tokarz w zakładach naprawczych.

Po zakończeniu II wojny światowej, w maju 1945 r. wrócił do Polski i zatrudnił się jako ekspedient. Z dniem 6 maja 1946 r. został powołany do czynnej służby wojskowej. Po zwolnieniu z wojska, w 1948 r. uczył się na Uniwersyteckim Studium Przygotowawczym w Gdańsku, a w 1950 r. rozpoczął studia na Wydziale Łączności Politechniki Gdańskiej. Tam właśnie, 16 stycznia 1954 r. otrzymał dyplom ukończenia studiów wyższych pierwszego stopnia i tytuł inżyniera łączności ze specjalizacją w zakresie radiotechniki odbiorczej.

Praktykę dyplomową Zbigniew Szpigiel odbywał w Zakładach Radiowych im. Marcina Kasprzaka w Warszawie i po jej zakończeniu został zatrudniony w tych zakładach. Po krótkim okresie pracy, w 1954 r. został powołany do wojskowej służby zawodowej, podczas której ukończył dwusemestralne studium podyplomowe z zakresu techniki mikrofalowej w Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie (1954) oraz dwusemestralne studium specjalizacyjne z zakresu radiolokacji w ZSRR (1955). Zawodową służbę wojskową odbywał w Warszawie, przez 10 lat był w Wojskowym Instytucie Technicznym Uzbrojenia (WITU) w Zielonce. W latach 1963 – 1966 Z. Szpigiel odbył studia magisterskie na Wydziale Elektroradiotechnicznym Wojskowej Akademii Technicznej. Studia te ukończył z tytułem magistra inżyniera radiotechnika, o specjalności organizacja radiolokacyjnego zabezpieczenia działań bojowych.

W okresie zawodowej służby wojskowej publikował opracowania i artykuły z dziedziny swojej działalności, w czasopismach takich jak: Przegląd Artyleryjski, Przegląd Wojsk Lądowych, Biuletyn WITU.

W 1967 r. Rada Naukowa Wojskowego Instytutu Technicznego Uzbrojenia zakwalifikowała Z. Szpigla, jako pomocniczego pracownika naukowego w stopniu adiunkta. We wrześniu 1968 r. został zwolniony do rezerwy.

Od 1 października 1968 r. Zbigniew Szpigiel rozpoczął pracę w Centralnym Urzędzie Jakości i Miar, jako adiunkt naukowo-badawczy, na stanowisku Kierownika Laboratorium Pomiarów Impedancji w Zakładzie Metrologicznym Elektroniki. Od 1 kwietnia 1988 r. został kierownikiem Laboratorium Impedancji

i Tłumienia, utworzonego w ramach reorganizacji tego Zakładu. Na stanowisku tym pozostał aż do przejścia na emeryturę.

Przewód doktorski otworzył 21 stycznia 1971 r. na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego. Rada tego wydziału, po publicznej obronie przez Z. Szpigla rozprawy doktorskiej: *Wyznaczanie przenikalności dielektrycznej tytanianu baru w zależności od struktury domenowej*, decyzją z dnia 5 kwietnia 1978 r. nadała mu stopień naukowy doktora nauk fizycznych.

Z. Szpigiel opracował i realizował długofalowy, perspektywiczny plan prac „swojego” laboratorium. Był współautorem pięciu projektów wynalazczych i pięciu patentów znajdujących zastosowanie w organach służb metrologicznych i jednostkach gospodarki narodowej. Według opinii przełożonych: *Z. Szpigiel dobrze współpracuje z otoczeniem i kieruje pracą, rozwiązuje problemy techniczne i organizacyjne. Jest ambitny, inteligentny i zdyscyplinowany.*

W okresie swojego zatrudnienia w administracji miar Z. Szpigiel prowadził prace naukowo-badawcze, m.in. przez szereg lat współpracując z Nowosybirskim Naukowo-Badawczym Instytutem Metrologii w dziedzinie pomiarów impedancji i opracowania przejść dla złączy współosiowych.

Był autorem lub współautorem blisko dwudziestu publikacji w czasopiśmie fachowych, referatów na konferencjach i w wydawnictwach zwartych.

Był aktywny także poza działalnością czysto zawodową, m.in. jako współzałożyciel i aktywny członek koła Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) przy PKNMiJ, a także sekretarz Zarządu tego koła. Był także rzeczoznawcą SEP w dziale „Elektroniczny sprzęt profesjonalny”, w sprawach dotyczących podzespołów i miernictwa w zakresie wielkich częstotliwości. W latach 1979 – 1983 był przedstawicielem technicznym PKNMiJ do spraw elektroniki przy Klubie Techniki i Racjonalizacji. Pracował w Zarządzie tego Klubu, a także w Zarządzie Pracowniczych Ogródków Działkowych EUREKA.

Zbigniew Szpigiel był człowiekiem bardzo zaangażowanym w swoją pracę, solidnym, odpowiedzialnym i koleżeńskim.

Otrzymał szereg odznaczeń i medali: Srebrny medal Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny (1967), z okazji 30-lecia Polski Ludowej dyplom uznania za wybitne osiągnięcia w działalności społecznej (1974), Medal Pamiątkowy 25-lecia Oddziału Warszawskiego SEP (1978), Srebrny Krzyż Zasługi (1979), Medal Brązowy Zasłużony dla Obronności Kraju (1984), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Na emeryturę przeszedł z dniem 25 marca 1991 r., ale jeszcze przez trzy miesiące zatrudniony był na pół etatu w PKNMiJ. Zmarł 17 sierpnia 2012 r. i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Nadarzynie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

Erhard Szulc

(1909 – 1992)

praca w polskiej
administracji miar:
1950 – 1975

urodził się 9 kwietnia 1909 r. w Tomaszowie Mazowieckim. Był absolwentem Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej, który ukończył w 1933 r., uzyskując tytuł magistra inżyniera. Pracę zawodową rozpoczął w 1934 r. w Biurze Elektrotechnicznym M. Zucker i J. Straszewicz w Warszawie, gdzie prowadził dział mierników elektrycznych. Podczas okupacji niemieckiej pracował w fabryce sztucznego jedwabiu w Tomaszowie Mazowieckim, a po wojnie w firmie elektrotechnicznej inż. St. Grabianowskiego, jako referent techniczny.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczął w 1950 r., jako inżynier o ukształtowanym już profilu zawodowym. Początkowo pracował jako inspektor w Zakładzie Miernictwa Elektrycznego. W 1959 r. został kierownikiem Laboratorium Przyrządów Normalnych, a następnie, w 1964 r. – kierownikiem Zakładu Metrologii Elektrycznej.

Szczególnym przedmiotem zainteresowań E. Szulca była dziedzina wzorców wielkości elektrycznych. Dzięki znajomości kilku języków obcych miał ułatwiony dostęp do literatury zagranicznej i możliwość przenoszenia na rodzimy grunt światowych kierunków rozwoju metrologii elektrycznej. W okresie kierowania przez niego Zakładem Metrologii Elektrycznej z tego Zakładu została wydzielona pracownia Pomiarów Elektronicznych, zaczątek późniejszego Zakładu Metrologicznego Elektroniki. W tym czasie zostało także utworzone Laboratorium Pomiarów Magnetycznych.

E. Szulc zdawał sobie sprawę z potrzeby pełnego włączenia terenowych urzędów miar w legalizację elektrycznych przyrządów pomiarowych, przede wszystkim amperomierzy, woltomierzy i watomierzy. Dzięki jego wizji, którą wprowadzał w życie i osobistemu zaangażowaniu, wszystkie Okręgowe Urzędy Miar, do chwili przejścia E. Szulca na emeryturę, tj. do 1975 r., zostały wyposażone w aparaturę pomiarową niezbędną do prowadzenia legalizacji wspomnianych przyrządów pomiarowych. Jako członek Komisji Normalizacyjnej ds. Elektrycznych Przyrządów Pomiarowych oraz opiniodawca norm międzynarodowych IEC i RWPG, inż. E. Szulc uczestniczył aktywnie w pracach tych organizacji. Był autorem pierwszych w kraju przepisów i instrukcji metrologicznych dotyczących ogniów wzorcowych i oporników wzorcowych.

Przez wiele lat swej pracy, a także, gdy był już na emeryturze, współpracował z Ośrodkiem Dokumentacji Metrologicznej GUM, początkowo wykonując analizy artykułów z zagranicznej prasy naukowej i technicznej, a potem pełniąc funkcję redaktora działowego. Jako kierownik laboratorium i kierownik zakładu zawsze starannie dobierał sobie bezpośrednich współpracowników, przekazując im swą bogatą wiedzę.

Zmarł w Warszawie 17 maja 1992 r.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1906 – 1958)

**praca w polskiej
administracji miar:
1935 – 1957**

Henryk Szymański

urodził się 11 października 1906 r. w Warszawie. W 1926 r. ukończył I Gimnazjum Miejskie im. gen. Sowińskiego i w tym samym roku rozpoczął studia wyższe na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej, które ukończył w 1935 r. uzyskując stopień magistra inżyniera mechanika. W czasie studiów odbył wiele praktyk warsztatowych i wykonywał prace zlecane przez różne instytucje takie jak: Papiernia w Jeziornie, Dyrekcja Lasów Państwowych, Chemiczny Instytut Badawczy, Warsztaty Kolejowe w Krakowie, Odlewnia „Rohn i Zieliński” w Warszawie, Stocznia Gdańska, Warsztaty Amunicyjne na Forcie Bema i Warsztaty Monopolu Tytoniowego.

Po tak wszechstronnej praktyce w 1935 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar w dziale przepływu cieczy, pod kierunkiem Jana Obalskiego. W 1939 r. przejął kierownictwo tego działu już jako samodzielny pracownik naukowy GUM. W czasie okupacji niemieckiej kontynuował pracę w Urzędzie. Powstanie warszawskie zastało H. Szymańskiego na Pradze, gdzie aż do wyzwolenia Warszawy pracował w wydziale technicznym Zarządu Miejskiego. Po wyzwoleniu (1945) wrócił do ruin swej pracowni. Następnie wyjechał do tymczasowej siedziby GUM do Bytomia i Katowic, gdzie kierował pracami warsztatu hydraulicznego. Jednocześnie dojeżdżał do Warszawy (do czasu przeniesienia służbowego 12 września 1949 r.), pilnując odbudowy laboratorium pojemników wysokiej dokładności, wodomierzy, benzynomierzy i gazomierzy. Nadzorował uruchamianie produkcji przemysłowej pojemników i przepływomierzy. Sprawdzał niemal wszystkie laboratoria wodomierzowe w Polsce. Opracował nowe metody sprawdzania wielkich zbiorników podziemnych i nadziemnych oraz nowe przepisy, instrukcje i tablice obliczeniowe dla zbiorników. H. Szymański udoskonalił metody sprawdzania butyrometrów, współdziałał w zakresie krajowej produkcji przyrządów pomiarowych dla przemysłu naftowego, rolnego i spożywczego. Od 1 września 1951 r. pełnił obowiązki kierownika Zakładu Naukowo-Metrologicznego, tzw. Zakładu II, zajmującego się problematyką wyżej wymienionych przyrządów pomiarowych. Przez wiele lat był ekspertem POLCARGO.

H. Szymańskiego cechowała ogromna pracowitość, wnikliwość i gruntowna znajomość zagadnień metrologicznych. Miał też duży dorobek naukowy w po-

stacji publikacji. Wśród nich na uwagę zasługuje praca naukowa pt. *O rozkładzie prawdopodobieństwa funkcji wielu zmiennych* (PWT, 1953), monografia *Jednostki miar* (PWT, 1956), która przez wiele lat była źródłem podstawowych informacji o układach jednostek miar i duże rozdziały o wodomierzach w publikacji *Mechanik. Poradnik techniczny* (PWT, 1960).

Współpracował z prof. J. Obalskim przy ustaleniu polskiego słownictwa metrologicznego. Jego bliskimi współpracownikami byli również znani i zasłużeni metrologodzy: inż. W. Pietraszewicz, inż. J. Łęczycki, inż. W. Majlert.

Inż. H. Szymański był członkiem, a następnie przewodniczącym Komisji Słownictwa Mechaniki Teoretycznej PKN, brał udział w pierwszych, organizacyjnych zebraniach Komisji Metrologii Ogólnej PKN. Po przeszło 20-letniej pracy w służbie miar z dniem 31 sierpnia 1957 r. przeszedł, jako pracownik naukowy, do Instytutu Badań Jądrowych.

Zmarł w Warszawie 5 stycznia 1958 r.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

Janina Świąder

(1940 – 2003)

praca w polskiej
administracji miar:
1959 – 2000

(z domu Hardej) urodziła się 5 sierpnia 1940 r. w Szydłowcu k. Radomia. W 1959 r. ukończyła w Warszawie Technikum Mechaniki Precyzyjnej – wydział budowy aparatury precyzyjnej i kontrolnej i uzyskała stopień starszego technika.

Pracę zawodową rozpoczęła 1 października 1959 r. w Zakładzie Długości i Kąta w Głównym Urzędzie Miar i pracowała kolejno jako: technik, technik laborant, mechanik, technolog i starszy technik. Początkowo zajmowała się sprawdzaniem płytek wzorcowych, a od 1969 r. głównie pomiarami chropowatości powierzchni i błędów kształtów. Wyspecjalizowała się w sprawdzaniu wzorców chropowatości oraz w pomiarach chropowatości przeprowadzanych przy zatwierdzaniu typu przyrządów do pomiaru długości i kąta oraz wzorców masy, twardości itp.

Pracę Pani J. Świąder cechowała rzetelność, odpowiedzialność, sumienność. Wyróżniała się wyjątkową dbałością o stan aparatury pomiarowej. Pracownikom izb pomiarowych udzielała wielu konsultacji i porad z zakresu metod pomiarów chropowatości, doboru aparatury pomiarowej, sposobów jej użytkowania i sprawdzania. Ze względu na duże doświadczenie zawodowe i wysoką kulturę techniczną powierzano jej szkolenie nowo przyjmowanych pracowników oraz prowadzenie zajęć na kursach metrologicznych.

Angażowała się w sprawy ogólne całej metrologii zgłaszając wielokrotnie na zebraniach dotyczących spraw zawodowych swoje postulaty i uwagi dotyczące poprawy warunków pracy i stanu technicznego wyposażenia. Wykazywała pełne zrozumienie celów, zadań i środków działania służby miar w kraju. Zawsze życzliwa i chętna do pomocy kolegom, wielokrotnie pełniła funkcję męża zaufania lub jego zastępcy w Zakładzie, w którym pracowała. Z wielkim zaangażowaniem pracowała społecznie na rzecz emerytowanych pracowników GUM jako przewodnicząca Komisji ds. emerytów. Była osobą nieprzeciętną, należała do tej grupy techników, którzy swoją postawą zarówno w sprawach zawodowych jak i społecznych tworzyli pozytywną atmosferę w instytucji i wywierali dobry wpływ na innych pracowników.

Otrzymała dyplomy uznania kolejno za 15 i za 20 lat pracy w służbie miar odpowiednio w 1975 i 1980 r., odznakę honorową Zasłużony Pracownik Państwowy (1979), Brązowy Krzyż Zasługi (1980), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1990), Medal 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994).

Była aktywnym członkiem Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych i NSZZ „Solidarność” w latach 1980 – 1981. Bliźsi i dalsi współpracujący z J. Świąder zapamiętali ją jako osobę pogodną, pełną inicjatywy, niezwykle oddaną pracy zawodowej, a także problemom ludzkim.

Na emeryturę przeszła 31 grudnia 2000 r., po 41 latach pracy w Głównym Urzędzie Miar.

Zmarła 16 listopada 2003 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia kolegów i współpracowników.

(1904 – 1978)

praca w polskiej
administracji miar:
1949 – 1975

Aleksander Jerzy Tomaszewski

urodził się 1 listopada 1904 r. w Warszawie. Ojciec jego zginął podczas działań wojennych w 1914 r. Jako młody absolwent Państwowej Szkoły Średniej im. Romualda Traugutta w Częstochowie w 1924 r., podjął studia na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego. Ukończył je w 1928 r. pisząc pracę magisterską nt. przewodnictwa cienkich warstw parafiny, pod kierunkiem prof. Czesława Białobrzeskiego.

Lata wielkiego kryzysu gospodarczego w Polsce nie sprzyjały zatrudnieniu w wyuczonym zawodzie, dlatego pierwszą pracę A. Tomaszewski podjął z początkiem lutego 1928 r. w Centralnych Warsztatach Samochodowych, jako technik. Od 1929 r. do 1938 r. pracował w Instytucie Technicznym Uzbrojenia na stanowisku instruktora pomiarów warsztatowych, a następnie zastępcy kierownika Laboratorium Pomiarów Ścisłych. Tu zetknął się z problematyką interferencyjnych metod pomiarów długości, co wywarło wpływ na późniejszy wybór jego kariery zawodowej i naukowej i podjęcie za parę lat drugich studiów o kierunku technicznym. Powołany do odbycia służby wojskowej, ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty (1929 – 1930) w Zambrowie, uzyskując stopień plutonowego podchorążego.

Od początku 1939 r. do wybuchu wojny pracował w Wytwórni Amunicji nr 1 w Warszawie (Fort Bema), jako kierownik Izby Pomiarów, a następnie do 1942 r. w Warszawskiej Fabryce Parowozów, na stanowisku konstruktora w Wydziale Remontu Obrabiarek. W 1942 r. A. Tomaszewski podjął studia w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej, będącej zakonspirowaną częścią Politechniki Warszawskiej, pracując jednocześnie jako nauczyciel obróbki metali i pomiarów warsztatowych w Szkole Mechaniczno-Odlewniczej. W powstaniu warszawskim brał udział jako dowódca plutonu, awansując pod koniec działań wojennych do stopnia porucznika AK. Po kapitulacji dostał się do niewoli niemieckiej i do końca wojny przebywał w obozach jenieckich w Lamsdorfie, Sand Bostel oraz w Lubece.

Do Polski wrócił w marcu 1946 r. i prawie natychmiast podjął przerwane studia techniczne. Po wykonaniu w Oddziale Technologicznym Politechniki Łódzkiej pracy dyplomowej pt. *Metody pomiarów warsztatowych i ich dokładności*, w grudniu 1946 r. otrzymał dyplom inżyniera mechanika. Stopień magistra nauk technicznych uzyskał na Politechnice Warszawskiej w 1948 r. Ukończone studia techniczne ukierunkowały zainteresowania zawodowe A. Tomaszewskiego w stronę analizy wymiarowej i zastosowań teorii wielkości fizycznych do tech-

nicznych zagadnień budowy maszyn. Jeszcze w czasie studiów (1946) podjął pracę zawodową w Centralnym Biurze Obrotu Maszynami w Warszawie jako kierownik działu ekspertyz. Następnie w 1948 r. został zatrudniony w Zakładach Stowarzyszenia Mechaników Polskich w Pruszkowie, na stanowisku zastępcy kierownika Biura Fabrykacji.

Z dniem 1 września 1949 r. A. Tomaszewski został powołany na stanowisko doradcy naukowego, a następnie kierownika Laboratorium Pomiarów Warsztatowych Głównego Urzędu Miar. Jego kontakty osobiste pozwalały mu na nawiązanie ścisłej współpracy z przemysłem, a wieloletnia praca na kierowniczych stanowiskach w działach technicznych i pomiarowych w różnych zakładach przemysłowych, ukierunkowała i ugruntowała jego zainteresowania metrologią. Lata 1950 – 1959 były okresem intensywnego rozwoju twórczego A. Tomaszewskiego. Powstały wówczas książki i opracowania o naukowych podstawach metrologii technicznej długości i kąta oraz trwały prace nad organizacją laboratoriów w GUM i w przemyśle. Do najważniejszych ówczesnych wydarzeń należy jego udział w pracach I Kongresu Nauki Polskiej, w charakterze członka sekcji metrologii technicznej. Za zasługi na polu metrologii technicznej długości i kąta, we wrześniu 1951 r. A. Tomaszewski uzyskał naukowy tytuł docenta. W latach 1959 – 1961 prowadził wykłady z zakresu miernictwa warsztatowego i analizy wymiarowej na Wydziale Lotniczym Politechniki Warszawskiej. Działalność tę kontynuował w okresie późniejszym na Studium Podyplomowym Metrologii Technicznej PW i na Studium Podyplomowym Sterowania Jakością Produkcji Uniwersytetu Łódzkiego. Przełom lat 1955/56 to okres pobytu A. Tomaszewskiego na stażu naukowym we Wszzechzwiązkowym Naukowo-Badawczym Instytucie Metrologii im. D. I. Mendelejewa (WNIIM) w Leningradzie, w celu sprawdzenia nowych koncepcji i pogłębienia doświadczeń.

Oprócz pracy w Głównym Urzędzie Miar A. Tomaszewski prowadził ożywioną działalność w organizacjach naukowo-technicznych. Był członkiem zarządu Sekcji Metrologii i Mechaniki Precyzyjnej SIMP, członkiem Głównej Komisji ds. Jakości NOT, członkiem Rady Naukowej SIMP ds. Niezawodności. Jako inicjator i organizator nowoczesnych laboratoriów w GUM otrzymał w 1960 r. nominację na kierownika zespołu laboratoriów metrologicznych: pomiarów warsztatowych, długości, kąta i chropowatości powierzchni. Wydatnie współpracował także w organizowaniu laboratoriów przemysłowych i uczestniczył w szkoleniu licznej kadry pracowników. Kolejne lata przyniosły mu nowe, zaszczytne obowiązki. Był członkiem Rady Naukowej GUM, członkiem Rady Naukowej Instytutu Obróbki Skrawaniem w Krakowie, członkiem Sekcji Przemysłu Maszynowego Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i p.o. przewodniczącego Komisji Metrologii Warsztatowej PKN, członkiem Rady Naukowej Ośrodka Szkoleniowego Zarządu

Głównego SIMP, członkiem Sekcji Technologii Budowy Maszyn PAN, członkiem Kolegium Redakcyjnego Centralnego Urzędu Jakości i Miar, członkiem Głównej Komisji NOT ds. Jakości.

Dnia 1 stycznia 1966 r. otrzymał nominację na kierownika Zakładu Metrologicznego Długości i Kąta w GUM. Dało mu to możliwość pełnego rozwoju wcześniejszych koncepcji naukowych i organizacyjnych. W marcu 1971 r., za całokształt dorobku naukowego w dziedzinie metrologii, otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk technicznych. Ważną dziedziną jego działalności twórczej stało się zastosowanie metrologii do oceny kompleksowej jakości wyrobów. Był twórcą metody określania zgodności wyrobów za pomocą tzw. globalnego miernika jakości, zastosowań informatyki do sterowania jakością oraz cybernetycznego ujęcia całokształtu zagadnień wpływających na proces tworzenia jakości produkcji.

Po ponad 45 latach intensywnej pracy zawodowej i naukowej, dnia 28 lutego 1975 r., A. Tomaszewski przeszedł na emeryturę.

Plonem działalności Profesora jest dziewięć książek, trzy skrypty i trzydzieści sześć artykułów. Był autorem lub kierującym dwudziestoma dziewięcioma pracami naukowo-badawczymi w GUM i na Politechnice Warszawskiej. Recenzował dziewięć prac doktorskich na Politechnice Warszawskiej, Krakowskiej i Wrocławskiej. Opiniował trzy wnioski na stanowiska docenta i samodzielnego pracownika naukowego. Opracował lub kierował realizacją ponad trzydziestu przepisów i ponad dwudziestu instrukcji metrologicznych. Uczestniczył w opracowaniu ponad sześćdziesięciu norm PN i trzech słowników z zakresu metrologii.

W okresie swojej pracy w GUM A. Tomaszewski był nie tylko wybitnym naukowcem, organizatorem i kierownikiem Zakładu, ale również dobrym nauczycielem i doradcą, życzliwym człowiekiem. Dbał, aby pracownicy podnosili swoje kwalifikacje zawodowe, znajdował zawsze czas dla personelu Zakładu, tworzył atmosferę opartą na koleżeńskości, wzajemnym poszanowaniu – atmosferę tak potrzebną dla spokojnej, intensywnej i twórczej pracy. Był odznaczony m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Medalem 10-lecia PRL (1955) i 30-lecia Polski Ludowej (1974), Medalem 85-lecia Głównego Urzędu Miar, przyznany pośmiertnie w 2004 r. oraz wieloma innymi wyróżnieniami.

Śmierć Profesora w dniu 30 sierpnia 1978 r. zaskoczyła go w pełni sił twórczych – został pochowany w Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 88).

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- wspomnienia współpracowników, kolegów i rodziny.

Adam Tadeusz Troskoleński

urodził się 14 grudnia 1901 r. w Samborze (Małopolska Wschodnia, obecnie Ukraina). W 1920 r. ukończył gimnazjum typu klasycznego w Przemyślu. Jako uczeń gimnazjum należał do Organizacji Młodzieży Niepodległościowej i w latach 1918 – 1919 brał udział w walkach o wyzwolenie ziemi przemyskiej i lwowskiej, a w 1920 r., jako żołnierz 6 Dywizjonu Artylerii Konnej walczył o wyzwolenie Lwowa.

Studia wyższe rozpoczął 3 stycznia 1921 r. na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lwowskiej i już w grudniu 1922 r. wygłosił na tej uczelni odczyt pt. *Najnowsze prądy w hydromechanice*. W 1923 r. przeniósł się na Politechnikę Warszawską, gdzie objął stanowisko młodszego asystenta przy Katedrze Części Maszyn kierowanej przez prof. M. Broszko. W tym czasie napisał podręcznik politechniczny pt. *Hydromechanika*, wydany we Lwowie w 1925 r. Ze względu na chorobę i konieczność podjęcia pracy studia wyższe ukończył dopiero w 1930 r.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar rozpoczął 1 maja 1925 r. obejmując kierownictwo Oddziału Wodomierzy. W czasie swej dziesięcioletniej działalności w GUM zaprojektował i wybudował laboratorium wodomierzowe, opracował pierwsze przepisy o sprawdzaniu wodomierzy, przeprowadził szereg badań naukowych umożliwiających rozpoczęcie w Polsce budowy nowych typów wodomierzy i stacji wodomierzowych. Prace te przyczyniły się do powstania i rozwoju krajowego przemysłu wodomierzowego, a także do modernizacji gospodarki wodociągowej. Opracował pierwszy *Podręcznik dla sprawdzających wodomierze* oraz monografię *Wodomierze sprzężone*. Wciąż doskonalił metody pomiarowe związane z hydrometrią. Pamięć i zasługi A. T. Troskoleńskiego dla polskiej państwowej służby miar są wciąż żywe.

Po odejściu z Głównego Urzędu Miar (1935 r.) nie zerwał kontaktu z przemysłem wodomierzowym. W latach 1931 – 1939 jako doradca naukowy fabryki „Polski Wodomierz” w Poznaniu opracował projekt wodomierzy sprzężonych, zwęzek Venturiego i stacji do sprawdzania wodomierzy. W okresie powojennym (1949 – 1962) był doradcą technicznym Wrocławskiej Fabryki Wodomierzy, gdzie opracował projekt nowoczesnego laboratorium wodomierzowego. W latach 1960 – 1961 opracował projekt koncepcyjny Laboratorium Warszawskiej Fabryki Pomp.

(1901 – 1982)

praca w polskiej
administracji miar:
1925 – 1935

W latach 1935 – 1939 pracował w Wytwórni Amunicji nr 1 w Warszawie na stanowisku kierownika planów operacyjnych, a następnie kierował działem produkcji.

W czasie okupacji niemieckiej pracował jako kierownik techniczny w Fabryce Piór K. Wasilewski i S-ka w Warszawie, a także współpracował z Delegaturą Rządu na Kraj. Zbierał też materiały do artykułów, które zostały opublikowane po wojnie.

W powstaniu warszawskim walczył w szeregach AK na Starym Mieście, a po dostaniu się do niewoli niemieckiej został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Gross Rosen.

Po wyzwoleniu, w czerwcu 1945 r. powrócił do Warszawy i rozpoczął pracę naukową, dydaktyczną i wydawniczą. Działalność naukowa prof. A. T. Troskolańskiego obejmowała wiele dziedzin nauki i techniki, takich jak m.in.: hydromechanika techniczna, metrologia ze szczególnym uwzględnieniem hydrometrii, teoria podobieństwa mechanicznego. Ogłosił ponad dwieście trzydzieści prac, artykułów, rozpraw, monografii i książek w językach polskim, angielskim, czeskim, francuskim, niemieckim i węgierskim.

W uznaniu zasług na polu naukowym, a zwłaszcza w dziedzinie hydrometrii i terminologii technicznej Akademia Nauk w Tuluzie, w 1967 r. obrała A. T. Troskolańskiego członkiem korespondentem. Za działalność naukową i dydaktyczną otrzymał wiele nagród przyznanych przez Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Technicznego.

Pracę dydaktyczną rozpoczął w czerwcu 1945 r. Wspólnie z prof. L. Uzarowiczem wznowił działalność Towarzystwa Kursów Technicznych, był dyrektorem liceum mechanicznego i elektrycznego. W lipcu 1945 r. objął Katedrę Mechaniki Ogólnej w Szkole Inżynierskiej w Warszawie, tam też wykładał hydromechanikę maszyn wodnych. Dnia 1 lutego 1956 r., objął, Katedrę Mechaniki Cieczy i Gazów na Wydziale Inżynierii Politechniki Wrocławskiej. Prowadził tam wykłady z hydromechaniki oraz wykład z wirowych maszyn hydraulicznych na Wydziale Mechaniczno-Energetycznym Politechniki Wrocławskiej. W 1957 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego, a w 1967 r. na profesora zwyczajnego. Na emeryturę przeszedł 30 września 1972 r.

W 1973 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

A. T. Troskolański położył duże zasługi w dziedzinie redagowania i wydawania pism technicznych: w latach 1938 – 1939 był redaktorem naczelnym czasopisma *Mechanik*, wydawanego przez SIMP, w 1945 r. wznowił redakcję tego czasopisma; w latach 1947 – 1949 był dyrektorem, założycielem i naczelnym redaktorem Instytutu Wydawniczego SIMP (wydawał podręczniki politechnicz-

ne i poradniki techniczne). Od 1951 r. był redaktorem naczelnym poradnika technicznego *Mechanik*, prowadził redakcję naukową *Zeszytów Naukowych* Wydziału Inżynierii Sanitarnej Politechniki Wrocławskiej (1956 – 1959), kierował redakcją naukową *Małej encyklopedii techniki*, wydawanej przez PWN, był autorem pięcioletniego *Słownika podstawowych pojęć metrologii* – drukowanego w PAK w odcinkach w latach 1970 – 1971.

Prof. A. T. Troskoleński miał duże zasługi w pracach związanych z tworzeniem słownictwa technicznego, którym się zajmował od początku swoich studiów. W 1946 r. zorganizował Komisję Słownictwa Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i był przewodniczącym tej Komisji, przekształconej później w Zakład Słownictwa Technicznego PKN, przewodniczył Komisji Słownictwa Mechaniki Teoretycznej i Hydromechaniki PKN. Redagowany przez A. T. Troskoleńskiego *Słownik mechaniki* ukazał się w języku polskim i wersji angielskiej. Również słownik w układzie rzeczowym *Maszyny i urządzenia hydrauliczne – pojęcia podstawowe*, wydany przez PAN był jednym z największych osiągnięć prof. A. T. Troskoleńskiego. Słownik ten został wydany w językach polskim, angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim (1970).

Mimo stosunkowo krótkiego okresu pracy w Głównym Urzędzie Miar, z racji wielkiego wkładu w dziedzinę pomiarów przepływu wody oraz budowę wodomierzy i w rozwój produkcji krajowej tych przyrządów i to w okresie tworzenia i rozkwitu polskiej administracji miar, prof. Adam Troskoleński zaliczany jest do grona jej współtwórców.

Zmarł 18 lipca 1982 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- *Słownik biograficzny techników polskich*. Warszawa, NOT, 1989,
- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM.

(1930 – 1996)

praca w polskiej
administracji miar:
1952 – 1996

Włodzimierz Zygmunt Wnukowski

urodził się 30 października 1930 r. w Zwoleniu pow. kozienicki, gdzie mieszkał wraz z rodziną do 1936 r. Po przeprowadzce do Kazanowa rozpoczął naukę w szkole powszechnej, którą ukończył w 1943 r. Dalszą naukę podjął na tajnych kompletach w Radomiu, a po zakończeniu drugiej wojny światowej w 1945 r. w Gimnazjum i Liceum im. Tytusa Chałubińskiego. Maturę zdał w 1949 r. i rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1952 r. uzyskał dyplom I stopnia z tytułem fizyka. Studia II stopnia ukończył pracując już w Głównym Urzędzie Miar i otrzymał tytuł magistra fizyki doświadczalnej. Pracę w GUM rozpoczął w listopadzie 1952 r. Cały okres pracy zawodowej W. Wnukowskiego, tj. do 1996 r., związany był z GUM i z działalnością metrologiczną w dziedzinie fizykochemii.

Prace W. Wnukowskiego koncentrowały się początkowo głównie na zagadnieniach z dziedziny gęstości, napięcia powierzchniowego, lepkości, a w późniejszym okresie polarymetrii i refraktometrii. Pracował kolejno na stanowiskach: metrologa, asystenta, kierownika laboratorium, adiunkta i głównego metrologa.

Od 1953 r. pracował w Laboratorium Gęstości i Lepkości, a od 1961 r. w Laboratorium Gęstości w nowo utworzonym Zakładzie Metrologicznym Fizykochemii GUM. W okresie tym zajmował się pomiarami areometrycznymi, piknometrycznymi, hydrostatycznym ważeniem, a także pomiarami napięć powierzchniowych i lepkości.

Na szczególną uwagę zasługuje udział W. Wnukowskiego w pracach, które doprowadziły do reformy alkoholometrii w Polsce. W ich wyniku opracowano nowe metody wzorcowania i sprawdzania areometrów, wyznaczania współczynników rozszerzalności olejów mineralnych, nowe konstrukcje areometrów do glikolu etylenowego, jak również wprowadzono nowe ciecze, roztwory jodku rtęci w jodku potasu, do sprawdzania i wzorcowania areometrów.

W latach 1966 – 1996 W. Wnukowski pracował w Laboratorium Refraktometrii i Polarymetrii Zakładu Fizykochemii GUM. W 1978 r. zakład ten przekształcono w Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Wzorców Materiałów WZORMAT, który istniał do 1991 r., kiedy to odtworzono Zakład Fizykochemii.

Pierwsze lata działania w tym Laboratorium W. Wnukowski poświęcił pionierskiemu opracowaniu podstaw metrologii w dziedzinie polarymetrii, która do tego czasu nie była przedmiotem zainteresowania metrologii w Polsce. Uporządkował sprawę unifikacji pomiarów polarymetrycznych w kraju, opracowując m.in. układ sprawdzeń z dziedziny polarymetrii, wzorce polarymetryczne, które znalazły uzna-

nie nie tylko w kraju, ale i zagranicą i w 1976 r. zostały zalecone do stosowania przez International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC – Międzynarodowa Unia Chemii Czystej i Stosowanej). Pracował nad metodami sprawdzania i wzorcowania polarymetrów różnego typu oraz nad utworzeniem wzorca państwowego w dziedzinie polarymetrii. Jednocześnie brał udział w realizacji niektórych tematów z dziedziny refraktometrii dotyczących absolutnych metod pomiaru współczynnika załamania światła ciał stałych.

W. Wnukowski współpracował z placówkami krajowymi i zagranicznymi, takimi jak: Wszechzwiązkowy Naukowo-Badawczy Instytut Metrologii im. D. I. Mendelejewa (WNIIM – ZSRR), Urząd Normalizacji Miar i Badania Towarów (ASMW – NRD), Państwowy Urząd Miar (OMH – Węgry), Czechosłowacki Instytut Metrologii (CSMU – Czechosłowacja), Państwowe Biuro Metrologii (BNM – Francja), Fizyczno-Techniczny Urząd Federalny (PTB – Niemcy).

Dorobek naukowy W. Wnukowskiego znalazł odzwierciedlenie w trzynastu pracach publikowanych, ponad dwudziestu niepublikowanych, pięciu aktach normatywnych oraz pracach technicznych na rzecz terenowej służby miar – przede wszystkim dla Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi.

W. Wnukowski prowadził też działalność dydaktyczną. W latach 1956 – 1961 był asystentem w Katedrze i Zakładzie Fizyki Lekarskiej Akademii Medycznej w Warszawie, a także na Politechnice Warszawskiej. Prowadził zajęcia na kursach ogólnometrologicznych oraz przez rok był wykładowcą w Policealnym Studium Metrologii Fizykochemicznej. Przez wiele lat pracował z młodzieżą prowadząc prace dyplomowe i praktyki zawodowe, zarówno dla słuchaczy wyżej wymienionego studium, jak i studentów fizyki.

W. Wnukowski znał bardzo dobrze cztery języki obce: angielski, rosyjski, niemiecki i francuski, co pozwalało mu na bieżące studiowanie zagranicznej literatury naukowej.

Dnia 1 lutego 1996 r., po 44 latach nieprzerwanej pracy w GUM, przeszedł na emeryturę, ale do czerwca tego roku pracował jeszcze na pół etatu.

Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1979), medalem 60-lecia Polskiej Służby Miar (1979), Medalem 75-lecia Głównego Urzędu Miar (1994) oraz otrzymał dyplomy uznania za 20 i 25 lat pracy w GUM oraz na 70-lecie GUM (1989).

W latach 1980 – 1981 był członkiem NSZZ „Solidarność”.

W. Wnukowski był nie tylko wybitnym metrologiem, ale również humanistą i patriotą, znawcą literatury polskiej i historii, zwłaszcza historii Warszawy, miłośnikiem muzyki i teatru.

Zmarł w Warszawie 10 września 1996 r.

Materiały źródłowe:

- A. Barański: maszynopis niepublikowany,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1906 – 1962)

praca w polskiej
administracji miar:
1937 – 1962

Stanisław Tadeusz Wolff

urodził się 10 grudnia 1906 r. w Waśkowcach na Wołyniu. W 1926 r. ukończył gimnazjum matematyczno-przyrodnicze we Lwowie i w tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Lwowskiej. Dyplom inżyniera elektryka uzyskał w 1936 r. Był wychowankiem profesora Politechniki Lwowskiej, Włodzimierza Krukowskiego, który wysoko ocenił jego uzdolnienia laboratoryjne i naukowe i polecił go dyrektorowi Głównego Urzędu Miar, dr. Z. Rauszerowi.

W 1937 r. S. Wolff rozpoczął pracę w dziale miernictwa elektrycznego GUM pod kierunkiem inż. H. Dziewulskiego. Specjalizował się w badaniu i sprawdzaniu liczników energii elektrycznej, transformatorów mierniczych, a następnie wzorów tych przyrządów zgłaszanych do zatwierdzenia do produkcji przez przemysł krajowy. Szybko opanował wszystkie dziedziny pomiarów elektrycznych, metody sprawdzania i legalizacji przyrządów do tych pomiarów.

Jako oficer rezerwy S. Wolff został zmobilizowany w 1939 r. i brał udział w walkach z Niemcami m.in. w obronie Warszawy. Po kapitulacji został wzięty do niewoli, przebywał w obozie dla jeńców wojennych w Spittal w Austrii, a następnie w Woldenbergu w Niemczech.

W 1945 r. wrócił z oflagu i zgłosił się do pracy w GUM. W 1949 r. przejął od doc. H. Dziewulskiego kierownictwo działu metrologii elektrycznej, w 1951 r. został kierownikiem działu liczników energii elektrycznej, a od 2 grudnia 1953 r. – kierownikiem Zakładu Naukowo-Metrologicznego Miernictwa Elektrycznego w Głównym Urzędzie Miar. Od 1 maja 1962 r. aż do dnia śmierci był kierownikiem Zakładu Metrologicznego IV, zwanego później Zakładem Metrologii Elektrycznej.

Zasługą S. Wolffa była rozbudowa laboratoriów elektrycznych GUM stosownie do potrzeb przemysłu, jak również staranne wyszkolenie personelu technicznego. Prowadził działalność na rzecz rozwoju pomiarów wielkości elektrycznych w terenowej służbie miar i w przemyśle produkującym elektryczne przyrządy pomiarowe.

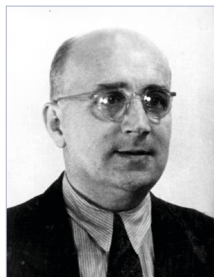
S. Wolff był autorem i współautorem opracowań i artykułów w czasopismach technicznych i publikacjach zwartych oraz instrukcji i przepisów legalizacyjnych z zakresu miernictwa elektrycznego. Jednym z jego większych opracowań

był duży rozdział pt. *Elektryczne narzędzia pomiarowe* opublikowany w *Poradniku dla użytkowników i wytwórców narzędzi mierniczych* wydanym przez PWT w 1952 r. Był przede wszystkim badaczem i dobrym organizatorem oraz życzliwym szefem. Tak to określił prof. J. Roliński w wydanej przez siebie opinii służbowej o inż. S. Wolffie: *wybitny metrolog-elektryk (...). Odrzucał proponowane mu rentowne stanowiska w przemyśle – w służbie miar trzymało go zamiłowanie do prac laboratoryjnych i naukowo-badawczych.*

Zmarł 8 października 1962 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1903 – 1967)

**praca w polskiej
administracji miar:
1948 – 1967**

Alfons Wróblewski

urodził się 22 października 1903 r. w Zabrze. Pochodził ze śląskiej rodziny górniczej. Po ukończeniu szkoły powszechnej, w wieku 15 lat, w 1918 r. rozpoczął pracę zawodową w fabryce wag i urządzeń przemysłowych „August Bohmer” w Gliwicach. Pracując tam ukończył Państwową Szkołę Budowy Maszyn i rozpoczął studia w Szkole Inżynierskiej w Ilmenau. Dyplom inżyniera mechanika uzyskał w 1929 r. W latach 1918 – 1930 pracował w różnych oddziałach zakładów „Bohmer Waagenfabrik” – w Gliwicach, Magdeburgu i Halle na stanowiskach od praktykanta do inżyniera konstruktora zdobywając doświadczenie w dziedzinie konstrukcji i budowy wag.

W 1930 r. przyjechał do Polski i w okresie od 1930 r. do 1934 r. był konstruktorem i kierownikiem technicznym w Fabryce Wag „W. Hess” w Lublinie. Fabryka ta, założona w 1879 r., była jedną z największych wytwórni wag w Europie i w 1930 r. miała już duży dorobek w produkcji wag wysokiej jakości. W latach 1934 – 1935 A. Wróblewski kierował firmą węgarską „J. Caudr” w Lublinie, która jako pierwsza w kraju rozpoczęła produkcję wag uchylnych.

W 1935 r. A. Wróblewski został kierownikiem technicznym w fabryce wag „Kopp u. Haberland” w Oschatz (Saksonia), gdzie pracował do stycznia 1940 r.

Wychowany w twardej szkole walki o polskość Śląska przez wiele lat był aktywnym działaczem Związku Polaków w Niemczech.

Od 1940 r. do maja 1945 r. pracował w dziale normalizacji i kontroli dokumentacji w Fabryce Samolotów w Dessau.

Po zakończeniu działań wojennych w 1945 r. A. Wróblewski, zatrudniony w służbie radzieckich władz okupacyjnych, był komisarzem do spraw demontażu fabryk i urządzeń przemysłowych na terenie Niemiec Wschodnich. Zgłosił wówczas Polskiej Misji Wojskowej w Lipsku odnalezione dzieła sztuki, wywiezione z Polski. Dzieła te, w drodze rewindykacji, wróciły do Polski.

A. Wróblewski wrócił do kraju w ramach repatriacji w 1948 r. i od 1 listopada 1948 r. rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Miar, w Dziale Wag Handlowych i Przemysłowych, w Zakładzie Metrologicznym Masy i Siły, którym kierował A. Richter. Współpracował początkowo z inż. J. Noworytą i inż. J. Banachem, który od 1950 r. był kierownikiem tego działu. W 1962 r. kierownikiem Laboratorium Wag Handlowych i Przemysłowych (zmiana nazwy „dział” na „laboratorium”) został mgr inż. Kazimierz Kacprzak, który miał

ogromne oparcie w A. Wróblewskim, jako doświadczonym specjalście w sprawach wagowych.

W całym okresie pracy w GUM do zadań inż. A Wróblewskiego należała aprobata typu różnego rodzaju wag zgłaszanych do badań przez wytwórców. Opracowywał przepisy i instrukcje legalizacyjne. Na kursach legalizatorskich szkolił pracowników technicznych terenowej służby miar.

Inż. A Wróblewski był konstruktorem wielu nowoczesnych wag: dziesiętnej wagi do wyznaczania zawartości skrobi w ziemniakach, wagi do wyznaczania nacisku kół w samolotach, projekcyjnego układu optycznego do wag uchylnych oraz innych usprawnień i udoskonaleń technicznych, jak również autorem licznych opatentowanych wynalazków. Udzielał porad technicznych użytkownikom wag, biurom projektowym i wytwórcom.

Jako ekspert brał udział w krajowych konferencjach wagowych, wizytował wytwórnie wag oraz współdziałał w pracach i projektach związanych z odbudową zniszczeń wojennych w krajowym przemyśle węgierskim. Przez długie lata współpracował z Państwowym Przedsiębiorstwem „Polcarga” prowadząc kontrole wag stosowanych przy ważeniu towarów przeznaczonych na eksport.

W pracy cechowała go inicjatywa, pedantyczna sumienność i systematyczność. Jego największą ambicją było zwiększenie asortymentu wag produkowanych w Polsce, przy jednoczesnym wprowadzaniu nowych konstrukcji, pomysłów rozwiązań i estetycznego wykonania.

Zbiory historycznych przyrządów pomiarowych GUM zawdzięczają inż. A. Wróblewskiemu liczne eksponaty przekazane jako dary, a także cenne inicjatywy w postaci projektów plansz do celów szkoleniowych i dydaktycznych.

Alfons Wróblewski pracował w GUM do ostatniej chwili swego życia, zmarł 28 sierpnia 1967 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

(1933 – 2015)

praca w polskiej
administracji miar:

1954 – 1964

1966 – 2001

Janusz Zabłocki

urodził się 28 czerwca 1933 r. w Płońsku. Szkołę podstawową ukończył w 1948 r. Maturę otrzymał w liceum ogólnokształcącym w 1952 r. i zaczął studiować na Wydziale Budownictwa Wodnego Politechniki Warszawskiej. Po zaliczeniu dwóch semestrów przerwał studia ze względu na trudności finansowe rodziny.

Pracę zawodową rozpoczął w marcu 1954 r., w Głównym Urzędzie Miar, w Laboratorium Wag Handlowych i Przemysłowych, którym kierował wówczas Józef Banach. Laboratorium wchodziło w skład Zakładu Masy i Siły, kierowanego przez Antoniego Richtera. Początkowo był kreślarkiem, potem laborantem i technikiem.

W listopadzie 1957 r. został służbowo przeniesiony do Okręgowego Urzędu Miar w Warszawie, gdzie jako starszy inspektor pracował do końca stycznia 1964 r.

W lutym 1964 r. Janusz Zabłocki rozpoczął pracę jako majster-mistrz wagowy w oddziale naprawy wag w Wagonowni Odolany. Pracę tę zakończył w grudniu 1965 r., ale w trakcie tego blisko dwuletniego okresu zdobył dużą wiedzę o wagach wagonowych i praktyczne doświadczenie w ich naprawie i sprawdzaniu.

W styczniu 1966 r. powrócił do pracy w GUM na stanowisko starszego technika w Laboratorium Wag Handlowych i Przemysłowych.

W okresie swojej 45-letniej pracy w polskiej administracji miar, oprócz wymienionych wyżej, J. Zabłocki zajmował jeszcze stanowiska mechanika i technologa. Praca Janusza Zabłockiego była wysoko ceniona. Mimo braku wyższego wykształcenia, wykonywał wiele zadań odpowiadających poziomowi prac inżynierskich. Praktyka początkowego okresu pracy, sprawdzanie wag handlowych i przemysłowych w laboratorium i w terenie oraz ukończenie wielu kursów pozwoliły mu na udział w badaniach przy zatwierdzaniu typu wag produkcji krajowej i zagranicznej.

Janusz Zabłocki reprezentował wielokrotnie GUM za granicą w sprawach badania wag, które miały być importowane do Polski. Jego analizy i wnioski z badań były bardzo wnikliwe i pozwalały na podejmowanie ważnych dla przemysłu decyzji, dotyczących produkcji i importu wag. Jego doświadczenie było też wykorzystywane przy opracowywaniu dokumentów metrologicznych, przepisów i instrukcji legalizacyjnych. Był współautorem projektów wynalazczych, opracowywał ekspertyzy techniczne. Prowadził wykłady i ćwiczenia na kursach organizowanych przez GUM i NOT dla pracowników terenowych urzędów miar i przemysłu. Przeprowadzał też kontrole wyposażenia i czynności legalizacyjnych

obwodowych i okręgowych urzędów miar oraz punktów legalizacyjnych w przemyśle. Sprawował również nadzór nad wyposażeniem Laboratorium w którym pracował. Janusz Zabłocki sprawdzał wagi w terenie (samochodowe, wagonowe i przemysłowe), co wymagało znacznego wysiłku fizycznego i podejmowania szybkich decyzji w czasie sprawdzania przy użyciu dużych wzorców masy. Wszystkie prace wykonywał z zaangażowaniem i wielką odpowiedzialnością.

J. Zabłocki działał też społecznie. Pracował w Dzielnicowym Zespole Kontroli Społecznej ds. Usług dla Ludności przy Wojewódzkiej Komisji Związków Zawodowych w Warszawie. Od 1974 r. był przewodniczącym Sekcji ds. Sportu i Turystyki w Radzie Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Państwowych i Społecznych w PKNiM. Należał do Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (SIMP) oraz w latach 1980 – 1981 do NSZZ „Solidarność”.

Janusz Zabłocki cieszył się zaufaniem, uznaniem i sympatią kolegów, należał do tej grupy techników, która dzięki swej wiedzy, aktywności i zaangażowaniu pomagała w kierowaniu pracami i tworzeniu dobrej, życzliwej atmosfery w GUM.

Za wieloletnią pracę w polskiej administracji miar Janusz Zabłocki został wyróżniony kilkakrotnie dyplomami oraz odznaczeniami honorowymi: Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Spożywczych (1984) oraz Zasłużony Pracownik Państwowy (1989). Otrzymał też Srebrny Krzyż Zasługi (1973) i Złoty Krzyż Zasługi (1979), a także Medale z okazji 40-lecia Polski Ludowej (1984), 75-lecia (1994) i 85-lecia (2004) Głównego Urzędu Miar.

Na emeryturę przeszedł w dniu 30 września 1998 r., pracował jednak dalej na pół etatu w Laboratorium Wag Handlowych i Przemysłowych, do 30 kwietnia 2001 r.

Zmarł 5 marca w 2015 r. i został pochowany w Warszawie na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 261, rząd 7, grób 9.10).

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników i kolegów.

(1905 – 1985)

**praca w polskiej
administracji miar:
1947 – 1971**

Ludwik Zajdler

urodził się 27 kwietnia 1905 r. w Warszawie, gdzie ukończył liceum matematyczno-przyrodnicze K. Kulwiecia. Studia astronomiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego ukończył w 1938 r. i uzyskał stopień magistra astronomii.

Astronomią pasjonował się od najmłodszych lat. W czasie studiów zwrócił na siebie uwagę prof. Kamińskiego, który zaproponował mu asystenturę w Obserwatorium Astronomicznym UW. Pracował tam aż do wybuchu wojny w 1939 r., początkowo na stanowisku asystenta, a od 1935 r. – kierownika służby czasu. Nawiązał wtedy współpracę z GUM w sprawach pomiarów czasu.

Niezależnie od pracy dydaktycznej w Obserwatorium, w 1938 r. L. Zajdler podjął pracę w Instytucie Technicznym Lotnictwa. Początkowo był konstruktorem w Dziale Przyrządów Pokładowych, wkrótce awansował na stanowisko kierownika Działu Nawigacji.

W latach 1934 – 1935 pracował w gabinecie Aktionometrycznym Warszawskiego Towarzystwa Naukowego zajmując się pomiarami promieniowania słonecznego. Od 15 maja 1939 r. był wykładowcą na kursach dla komendantów wojskowych stacji meteorologicznych.

Po wybuchu wojny został ewakuowany z Warszawy za Bug wraz z Instytutem Technicznym Lotnictwa, do którego miał przydział mobilizacyjny jako ppor. rezerwy. Po zakończeniu działań wojennych w 1939 r. został zatrudniony jako pracownik naukowy w Obserwatorium Astronomicznym we Lwowie, na etacie Akademii Nauk ZSRR. Zajmował się przygotowaniami do obserwacji całkowitego zaćmienia słońca we wrześniu 1941 r., które miał obserwować w Ałma Acie. Z powodu wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej planowana ekspedycja nie doszła do skutku.

W końcu 1941 r. L. Zajdler wrócił do Warszawy, podjął pracę jako matematyk w Towarzystwie Ubezpieceniowym „Przyszłość” i kontynuował ją aż do wybuchu powstania warszawskiego. W końcu 1944 r. został wysiedlony do Częstochowy, gdzie od stycznia 1945 r. zajmował stanowisko dyrektora Miejskiego Obserwatorium Astronomicznego, a od maja tego samego roku – stanowisko kierownika Stacji Meteorologicznej Państwowego Instytutu Hydrologiczno-Meteorologicznego – PIHM.

Po powrocie do Warszawy w końcu 1945 r. przez krótki czas pracował w Głównym Urzędzie Statystycznym utrzymując jednocześnie kontakt z Głównym

Urzędem Miar i konsultując przygotowania do utworzenia pracowni pomiarów czasu. Od 15 lipca 1947 r. rozpoczął pracę w GUM jako współpracownik naukowy. Z dniem 1 listopada 1948 r. został mianowany radcą w GUM, a następnie zajmował kolejno stanowiska: kierownika działu prac metrologicznych, kierownika działu pomiarów czasu, kierownika pracowni czasu, kierownika Zespołu Laboratoriów Czasu, Długości, Kąta, Fotometrii, Dylatometrii oraz kierownika Zakładu. Od czerwca 1966 r. do przejścia na emeryturę 31 maja 1971 r. był kierownikiem Samodzielnego Laboratorium Pomiarów Czasu i Częstotliwości.

L. Zajdler zorganizował służbę czasu i częstotliwości w Głównym Urzędzie Miar. Swoje laboratorium wyposażył w najnowocześniejsze na owe czasy urządzenia i przyrządy pomiarowe, takie jak: wzorzec czasu i częstotliwości, dwa chronometry cylindryczne, urządzenie do porównywania wzorców częstotliwości z dokładnością do 10^{-7} s w ciągu 5 minut. Zainicjował i nadzorował budowę Obserwatorium GUM w Józefosławiu pod Warszawą. W czasie zaćmienia Słońca w 1952 r. po raz pierwszy zastosował przyrząd własnej konstrukcji do automatycznego nadawania radiowych sygnałów czasu. Odtąd były one nadawane co godzinę przez Polskie Radio z dokładnością $\pm 0,1$ s.

Laboratorium Pomiarów Czasu i Częstotliwości pod kierownictwem L. Zajdlera współpracowało z obserwatoriami astronomicznymi w ramach planu Polskiej Akademii Nauk, stanowiąc ośrodek centralny państwowej służby czasu.

L. Zajdler brał aktywny udział w licznych zjazdach i konferencjach międzynarodowych poświęconych problemom pomiarów czasu. Znajomość kilku języków obcych ułatwiała mu korzystanie ze światowej literatury naukowej.

Był autorem wielu prac naukowych z dziedziny metrologii opublikowanych w wydawnictwach polskich i zagranicznych. Wiele też artykułów popularyzujących astronomię ogłosił w *Przyrodzie i Technice*, *Przemianach i Uranii*, której był wieloletnim redaktorem naczelnym. Był też autorem bardzo poczytnych książek *Dzieje zegara* i *Atlantyda*.

L. Zajdler był ponadto Członkiem Honorowym Polskiego Towarzystwa Astronomii i wieloletnim prezesem Oddziału Warszawskiego Zarządu PTMA.

L. Zajdler był człowiekiem pełnym inicjatywy, obdarzonym świetnym zmysłem organizacyjnym i jednym z najwybitniejszych w Polsce metrologów zajmujących się pomiarami czasu. Cechowała go pogoda ducha i życzliwość w stosunku do współpracowników i podwładnych.

Zmarł 5 marca 1985 r. w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Tadeusz Zamłyński

(1906 – 1961)

**praca w polskiej
administracji miar:
1938 – 1961**

urodził się 17 lipca 1906 r. w Strzyżawce (pow. Winnica) na Podolu. Do szkoły podstawowej zaczął uczęszczać w 1915 r. w Żytomierzu. Naukę kontynuował od 1919 r. w Lublinie, a następnie w 1920 r. w Państwowym Gimnazjum w Łomży, a od 1921 r. w gimnazjum w Białymstoku. Maturę zdał w 1925 r. i rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. W okresie przerwy w studiach w latach 1928 – 1930 pracował jako urzędnik w Polskiej Agencji Telegraficznej w Warszawie, a w latach 1930 – 1934 jako asystent na Politechnice Warszawskiej. W 1934 r. powrócił na studia, które ukończył w 1937 r. uzyskując dyplom magistra fizyki. W latach 1937 – 1938 był asystentem w Państwowej Wyższej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda, a także uczył fizyki w warszawskich szkołach średnich.

Pracę w Głównym Urzędzie Miar mgr T. Zamłyński rozpoczął w sierpniu 1938 r. w dziale pomiarów długości i czasu kierowanym przez dr. inż. A. Kwiatkowskiego. W okresie okupacji niemieckiej włączył się do podziemnego ruchu oporu – prowadził nasłuchy radiowe, a wiadomości przekazywał do prasy podziemnej AK.

Po powstaniu warszawskim zgłosił się do pracy w Okręgowym Urzędzie Miar w Krakowie, a następnie skierowany został do Bytomia, gdzie była tymczasowa siedziba GUM. Zajął się tam organizowaniem biblioteki naukowej GUM i gromadzeniem aparatury pomiarowej naprawianej po zniszczeniach wojennych. Równocześnie do 1948 r. wykładał fizykę w Państwowym Technikum Mechanicznym w Bytomiu oraz opracowywał skrypty i podręczniki fizyki.

Po przeniesieniu, w listopadzie 1949 r., Głównego Urzędu Miar z Bytomia do Warszawy, T. Zamłyński pracował pod kierunkiem mgr. inż. Antoniego Richtera organizując Laboratorium Pomiarów Masy, którego został kierownikiem. Starania obu panów doprowadziły do zakupu w 1952 r. wzorca masy 1 kg uznanego w Polsce za wzorzec państwowy. Pierwsze świadectwo Międzynarodowego Biura Miar w Sèvres dla tego wzorca, oznaczone nr 51, ma datę 15 kwietnia 1952 r. Wyposażono też w tym czasie Laboratorium Pomiarów Masy GUM, a także laboratoria Okręgowych Urzędów Miar, w zakupione w Wielkiej Brytanii komplety wag do sprawdzania wzorców masy.

T. Zamłyński współpracował z wytwórcami krajowymi w okresie uruchamiania produkcji wag analitycznych, torsyjnych, hydrostatycznych oraz odważników. Zorganizował pracownię gęstościomierzy zbożowych, wyposażając ją we wzorcowe gęstościomierze zbożowe 20 l, 1 l i 1/4 l oraz pracował nad tablicami redukcyjnymi podającymi zależności między wskazaniem gęstościomierzy, a gęstością zboża w stanie zsypanym.

Prowadził szkolenia pracowników terenowej służby miar i przemysłu na kursach organizowanych przez GUM. Brał udział w opracowywaniu nowych przepisów i instrukcji metrologicznych z zakresu wag wysokiej dokładności, odważników i gęstościomierzy zbożowych. Opublikował wiele artykułów, opracował hasła do *Poradnika Mechanika* i *Poradnika dla użytkowników i wytwórców narzędzi mierniczych* wydanego w Warszawie w 1952 r.

Dbał o podnoszenie kwalifikacji pracowników Laboratorium, którym kierował, był życzliwy i w sposób taktowny, ale stanowczy wymagał rzetelności, sumienności, inicjatywy i angażowania się w prace Laboratorium.

Umarł przedwcześnie – nagle, w wieku 54 lat – w dniu 1 stycznia 1961 r. Został pochowany na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie (kw. 26-D-5-26).

Materiały źródłowe:

- A. Janiszek: *Z dziejów polskiej służby miar*. Warszawa, PKNMiJ, 1989,
- akta osobowe znajdujące się w Biurze Kadr GUM,
- wspomnienia współpracowników i kolegów.

Marek Żemis

(1939 – 2015)

praca w polskiej
administracji miar:
1978 – 2004

urodził się 28 stycznia 1939 r. w Warszawie. Maturę zdał w Liceum Ogólnokształcącym im. Limanowskiego w Warszawie, w 1957 r. Następnie rozpoczął studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie studiów, w 1958 r. pracował jako magazynier w Przedsiębiorstwie Transportowo-Budowlanym, a w 1959 r. w Zakładach Urządzeń Elektronicznych WAREL. W tym samym roku przerwał studia i rozpoczął naukę w Studium Nauczycielskim nr 1 w Warszawie. W 1961 r. otrzymał dyplom nauczyciela i rozpoczął pracę w Zespole Szkół Zawodowych nr 1.

W 1963 r. M. Żemis powrócił na Uniwersytet Warszawski i kontynuował naukę w Studium Wieczorowym na Wydziale Fizyki. Po dłuższej przerwie w studiach, spowodowanej chorobą, w styczniu 1976 r. otrzymał dyplom i tytuł magistra fizyki. W latach 1969 – 1972 pracował jako nauczyciel fizyki w Zespole Szkół Poligraficznych, a następnie, do 1978 r. w Zespole Szkół Zawodowych nr 14 w Warszawie.

W czerwcu 1978 r. rozpoczął pracę w kierowanym przez prof. Tomasza Plebańskiego Centralnym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Wzorców Materiałów WZORMAT przy PKNiM, na stanowisku starszego metrologa w Zakładzie Wzorców Metalurgicznych. W 1991 r., po likwidacji WZORMAT-u i odtworzeniu Zakładu Fizykochemii w PKNMiJ, pracował w tym Zakładzie jako starszy specjalista. W marcu 1999 r., w Głównym Urzędzie Miar mianowano Marka Żemisa głównym metrologiem w Zakładzie Fizykochemii, którego dyrektorem był wówczas Jacek Lipiński.

W pierwszym okresie swej metrologicznej pracy M. Żemis zajął się analizą spektralną, potem w Laboratorium Analizy Spalin był odpowiedzialny za całokształt spraw obejmujących kontrolę metrologiczną analizatorów spalin. Prowadził badania związane z zatwierdzaniem typu i uwierzytelnianiem analizatorów spalin samochodowych. Opracowywał dokumentację badań oraz przepisy i instrukcje sprawdzania. Brał udział w projektowaniu i organizacji laboratoriów uwierzytelniających analizatory spalin w terenowych urzędach miar i w przemyśle (laboratoria akredytowane).

M. Żemis prowadził zajęcia na kursach dla pracowników urzędów miar i laboratoriów przemysłowych. Brał udział we współpracy z zagranicą. Odpowiadał za stan wyposażenia Laboratorium Analizy Spalin, projektował

i wykonywał elementy aparatury. Złożył kilka wniosków racjonalizatorskich, dotyczących modernizacji aparatury pomiarowej. Zaprojektował i brał udział w wykonaniu specjalistycznych urządzeń stosowanych w praktyce. Były to: schematy tablic rozdzielczych na stanowiskach uwierzytelniania analizatorów spalin dla laboratoriów administracji miar; tablice sterujące gazami do badań analizatorów dwutlenku siarki; wykraplacze pary wodnej z ciągłym automatycznym usuwaniem kondensatu w instalacji czystego powietrza; kompletne stanowisko do badań typu analizatorów spalin samochodowych.

Wykonywał też prace projektowe i konstrukcyjne dla innych instytucji, np. dla Muzeum Archeologicznego w Warszawie, Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi i Polskiego Centrum Akredytacji.

Dyrektor Jacek Lipiński twierdził, że Marek Żemis *odznacza się wybitnymi zdolnościami zarówno w dziedzinie projektowania, jak i wykonawstwa oraz jest jednym z najbardziej cenionych pracowników, zarówno pod względem fachowym, jak również dyspozycji i dyscypliny.*

W sierpniu 2003 r., w związku ze zmianą statutu GUM, powstała nowa komórka organizacyjna – Jednostka Certyfikująca, w skład której weszło Laboratorium Badania Analizatorów Gazów. W tym laboratorium Marek Żemis otrzymał stanowisko głównego metrologa i prowadził prace związane z kontrolą metrologiczną analizatorów spalin samochodowych i opracowywał dokumenty związane z ich badaniami.

Na emeryturę przeszedł z dniem 26 kwietnia 2004 r.

W czerwcu 2004 r. otrzymał Medal z okazji 85-lecia Głównego Urzędu Miar.

Marek Żemis we wspomnieniach współpracowników i kolegów *dał się poznać z jak najlepszej strony, a cechy jego charakteru, takie jak poważne podejście do powierzanych sobie obowiązków, otwarcie na potrzeby drugiego człowieka i koleżeńskość, sprawiły, że był lubiany i szanowany.*

Był członkiem Polskiego Związku Motorowego. Hobbistycznie budował różne urządzenia, w tym modele samochodów. Unowocześniał własne rowery, którymi codziennie dojeżdżał do pracy.

Zmarł 2 listopada 2015 r. i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Materiały źródłowe:

- akta osobowe znajdujące się w Wydziale Kadr i Rozwoju Zawodowego GUM,
- wspomnienia przełożonych, współpracowników, kolegów i rodziny.

Spis treści

Przedmowa do drugiego wydania	3
Wstęp do pierwszego wydania	5
Adamowicz Eugeniusz (<i>nb</i>)	9
Albiński Bolesław	12
Banach Józef Jan	14
Bazarnik Maciej (<i>nb</i>)	16
Białas Tomasz	18
Bielak Krzysztof	20
Bielawski Zygmunt	21
Biernacki Jerzy (<i>nb</i>)	23
Borkowska-Szydlak Marta (<i>nb</i>)	25
Brzozowski Wacław	27
Buczyńska Janina (<i>nb</i>)	29
Buława Józef (<i>nb</i>)	31
Butkiewicz Janina	33
Caban Romuald (<i>nb</i>)	35
Dejmicz Igor	37
Dziewulski Hilary Anatoliusz	40
Gajewski Zdzisław	44
Gogolewski Jerzy (<i>nb</i>)	48
Górski Bronisław	50
Grabecki Tadeusz (<i>nb</i>)	52
Gubała Edward (<i>nb</i>)	54
Hauptman Eryk	56
Houwalt Andrzej	58
Jabłoński Czesław (<i>nb</i>)	61
Janiszek Andrzej	63
Jantas Józef (<i>nb</i>)	67

Jasnorzewski Jerzy Lech	69
Kaczyński Lech	74
Kałużko Danuta	76
Kamiański Franciszek	77
Karczmarek Wiesław (nb)	79
Kasperowicz Witold Włodzimierz	82
Kornacki Lucjan (nb)	86
Kowalczyk Zygmunt (nb)	88
Krukowski Włodzimierz Ludwik	90
Kwiatkowski Antoni Konstanty	94
Lipiński Jacek (nb)	96
Łęczycki Dominik Jan Kazimierz	99
Łuczywek Hanna (nb)	101
Maczubski Tadeusz	104
Majlert Antoni	106
Majlert Witold	108
Masnyk Zdzisław	110
Michalik Anna (nb)	113
Miedźwiecki-Kowal Mikołaj	116
Mikoszewska Halina (nb)	119
Mikoszewski Jerzy (nb)	121
Muszkat Stanisław Zygmunt	125
Noworyta Józef	129
Obalski Jan	131
Opalski Wiesław	135
Orliński Jerzy	137
Ozga Stanisława (nb)	139
Pałka Jakub (nb)	141
Pietraszewicz Włodzimierz	143
Plebański Tomasz	146
Podemski Andrzej (nb)	150

Rakowiecki Janusz	153
Rauszer Zdzisław Erazm	155
Referowski Zbigniew	160
Richter Antoni	164
Roliński Józef	166
Rouppert Stanisław Henryk	170
Rowiński Janusz (<i>nb</i>)	172
Rząśnicki Józef	175
Sacewicz Józef	177
Sielski Jan	179
Sielski Wiktor	181
Siemicki Jerzy	183
Skibiński Antoni	185
Smoleński Tadeusz	187
Staniewski Marek (<i>nb</i>)	189
Stanioch Wojciech (<i>nb</i>)	191
Stepanajtys Grzegorz (<i>nb</i>)	193
Szamotołski Jerzy Wojciech	196
Szpigiel Zbigniew (<i>nb</i>)	198
Szulc Erhard	200
Szymański Henryk	202
Świąder Janina	204
Tomaszewski Aleksander Jerzy	206
Troskolewski Adam Tadeusz	209
Wnukowski Włodzimierz Zygmunt	212
Wolff Stanisław Tadeusz	214
Wróblewski Alfons	216
Zabłocki Janusz (<i>nb</i>)	218
Zajdler Ludwik	220
Zamłyński Tadeusz	222
Żemis Marek (<i>nb</i>)	224

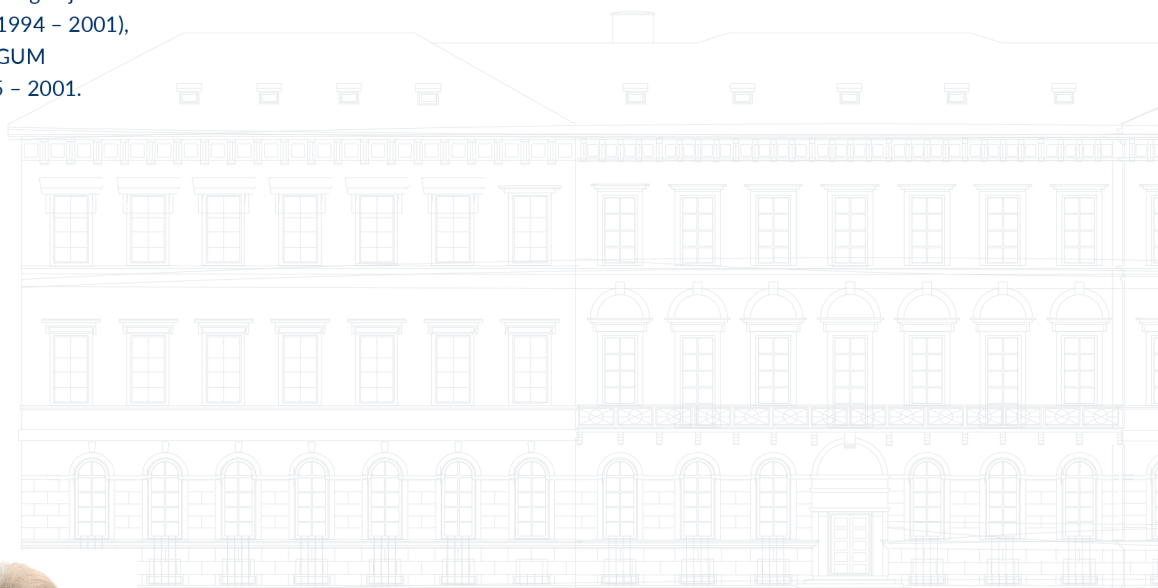
(*nb*) - nowy biogram dla II wydania

Magdalena

Klarner-Śniadowska

Emerytowana dyrektor
Zakładu Metrologii Ogólnej
(1991 - 1993)
i Biura Współpracy
z Zagranicą i Integracji
Europejskiej (1994 - 2001),
pracowała w GUM
w latach 1975 - 2001.

Barbara Piotrowska

Emerytowana kierownik
Laboratorium Pomiarów
Masy (1961 - 1990)
i dyrektor Zakładu Masy
i Siły (1990 - 1996),
pracowała w GUM
w latach 1958 - 1998.

ISBN 978-83-940756-2-0